২৩) মেধি, কালিৰাম (১৯৯৯); *অসমীয়া ব্যাকৰণ আৰু ভাষাতত্ত্ব;* গুৱাহাটী ঃ লয়ার্ছ বুক ষ্টল।

২৪) ৰাভা হাকাচাম, উপেন (২০০০); *অসমীয়া আৰু অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষা;* ধূপধৰা (গোৱালপাৰা) ঃ হাকাচাম বাওছাদাম।

২৫) শইকীয়া বৰা, লীলাৱতী আৰু ফুকন পাটগিৰি, দীপ্তি (সম্পাঃ) (২০০২) ; *ভাষা-জিজ্ঞাসা;* গুৱাহাটী ঃ বনলতা।

২৬) শইকীয়া বৰা, লীলাৱতী(২০০৭); *সাহিত্য আৰু সাহিত্যিকৰ ভাষা;* গুৱাহাটী ঃ ষ্টুডেণ্টচ্ ষ্টৰ্চ্।

২৭) শইকীয়া বৰা, লীলাৱতী (২০০২); *সংস্কৃত পালি-প্রাকৃত আৰু অসমীয়া ব্যাকৰণ;* গুৱাহাটী ঃ বনলতা।

২৮) শর্মা, অনুৰাধা (২০১২); *সংহতি আৰু অসমীয়া ভাষা;* গুৱাহাটী ঃ ভবানী প্রিণ্টি এণ্ড পাব্লিকেশ্যনচ্।

২৯) শর্মা, সত্যেন্দ্রনাথ (২০০৬); *অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত;* গুৱাহাটী ঃ সৌমাৰ প্রকাশ।

৩০) হাজৰিকা, বিশ্বেশ্বৰ (সম্পাঃ)(২০০৩); *অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী (প্রথম খণ্ড);* গুৱাহাটী ঃ আনন্দৰাম বৰুৱা ভাষা কলা-সংস্কৃতি সংস্থা।

ৰাংলা গ্রন্থ ঃ

৩১) মজুমদাৰ, পৰেশচন্দ্র (১৯৭১); *সংস্কৃত ও প্রাকৃত ভাষাৰ ক্রমবিকাশ;* কলকতা।

৩২) সেন, সুকুমার (২০০৭); *ভাষার ইতিবৃত্ত;* কলকাতা ঃ আনন্দ পাবলিশার্স প্রাইভেট লিমিটেড।

ইংৰাজী গ্রন্থ ঃ

৩৩) Goswami, G (1982). *Structure of Assamese*. Guwahati: Gauhati University.

৩৪) Kakati, B. (2007). *Assamese: Its Formation and Development.* Guwahati : Lawyer's Book Stall.

৩৫) Taraporewalla. I. J. S. (1962). *Elements of the Science of Language.* Calcutta: Calcutta University.

GAS S2 01

অসমীয়া ভাষা

দ্বিতীয় ষাণ্মাসিক

অসমীয়া (ঐচ্ছিক আৰু প্রধান)

খণ্ড - ২

কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

বিষয় বিশেষজ্ঞ মণ্ডলী

ড° শৈলেন ভৰালী, অধ্যাপক (অৱসৰপ্ৰাপ্ত),গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়
ড° দীপ্তি ফুকন পাটগিৰি, অধ্যাপিকা, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়
ড° মঞ্জুমালা দাস, সহযোগী অধ্যাপিকা (অৱসৰপ্ৰাপ্ত), সন্দিকৈ ছোৱালী মহাবিদ্যালয়

সমন্বয়ৰক্ষী ঃ ড° মৃণাল জ্যোতি গোস্বামী, কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

প্ৰস্তুতি গোটৰ সদস্য

অধ্যায়	*অৰিহণা যোগাইছে*
৭, ৮, ১১, ১২	জোনমণি গগৈ গৱেষিকা, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়
৯ - ১০	ড° উৎপল শইকীয়া কলাবাৰী মহাবিদ্যালয়
১৩ - ১৪	ড° হৰি প্ৰসাদ বৰুৱা লোকনায়ক অমিয় কুমাৰ দাস মহাবিদ্যালয়
১৫	ড° স্মৃতিৰেখা ভূঞা গুৱাহাটী মহাবিদ্যালয়

সম্পাদনা ঃ

বিষয়বস্তু আৰু ভাষা সম্পাদনা ঃ ড° অনুৰাধা শৰ্মা, সহযোগী অধ্যাপিকা, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়

গাঁথনিক সম্পাদনা ঃ ড° মৃণাল জ্যোতি গোস্বামী, কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

আৰ্হি কাকত ঃ খনিন্দ্ৰ নাথ ডেকা, দৈনিক অসম, গুৱাহাটী

প্ৰথম প্ৰকাশ ঃ জানুৱাৰী, ২০১৮

This Self Learning Material (SLM) of the Krishna Kanta Handiqui State Open University is made available under a Creative Commons Attribution-Non Commercial-Share Alike 4.0 License (international): http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/

কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়ৰ হৈ পঞ্জীয়কৰ দ্বাৰা মুদ্ৰিত আৰু প্ৰকাশিত।

মুখ্য কাৰ্যালয় ঃ পাটগাঁও, ৰাণী গেট, গুৱাহাটী - ৭৮১ ০১৭
উপ-মুখ্য কাৰ্যালয় ঃ হাউচফেড কমপ্লেক্স, দিচপুৰ, গুৱাহাটী - ৭৮১ ০০৬; Web : www.kkhsou.in

এই শিক্ষণ সামগ্ৰী প্ৰস্তুতিৰ বাবে আৰ্থিক অনুদান আগবঢ়োৱা
দূৰ শিক্ষা সংস্থা, বিশ্ববিদ্যালয় অনুদান আয়োগৰ ওচৰত বিশ্ববিদ্যালয় কৃতজ্ঞ।

প্ৰসঙ্গ পুথি

অসমীয়া গ্ৰন্থ ঃ

১) গগৈ, লীলা (২০০২); *বুৰঞ্জী সাহিত্য;* গুৱাহাটী ঃ বনলতা।
২) গোস্বামী, উপেন্দ্ৰনাথ (১৯৯৪); *অসমীয়া ভাষাৰ উদ্ভৱ সমৃদ্ধি আৰু বিকাশ;* গুৱাহাটী ঃ বৰুৱা এজেন্সী।
৩) গোস্বামী, উপেন্দ্ৰনাথ (২০০৭); *ভাষাবিজ্ঞান;* গুৱাহাটী ঃ মণি-মাণিক প্ৰকাশন।
৪) গোস্বামী, গোলোকচন্দ্ৰ (২০০৪); *অসমীয়া ব্যাকৰণৰ মৌলিক বিচাৰ;* গুৱাহাটী ঃ বীণা লাইব্ৰেৰী।
৫) গোস্বামী, সত্যেন্দ্ৰ নাৰায়ণ (২০০৯); *প্ৰাকৃত সাহিত্য;* গুৱাহাটী ঃ বাণী প্ৰকাশ প্ৰাইভেট লিমিটেড।
৬) ঠাকুৰ, নগেন (২০০২); *পালি-প্ৰাকৃত- অপভ্ৰংশ ভাষা আৰু সাহিত্য;* গুৱাহাটী ঃ কে. এ. পাব্‌লিছিং।
৭) ঠাকুৰ, নগেন (২০০৩); *পৃথিৰীৰ বিভিন্ন ভাষা;* গুৱাহাটী ঃ জ্যোতি প্ৰকাশন।
৮) নাথ, জীৱকান্ত (২০১৩); *মায়ঙীয়া উপভাষা;* গুৱাহাটী ঃ শাশ্বত প্ৰকাশন।
৯) নেওগ, মহেশ্বৰ (২০০০); *অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা;* গুৱাহাটী ঃ চন্দ্ৰ প্ৰকাশ।
১০) নেওগ, মহেশ্বৰ (সম্পাঃ)(১৯৮৬); *গুৰু-চৰিত-কথা;* গুৱাহাটী ঃ গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়।
১১) নেওগ, মহেশ্বৰ (সংকঃ আৰু সম্পাঃ) (১৯৮৩); *অৰুনোদই ১৮৪৬-১৮৫৪;* গুৱাহাটী ঃ অসম প্ৰকাশন পৰিষদ।
১২) পাঠক, ৰমেশ (২০০০); *অসমীয়া ভাষাৰ ইতিহাস;* গুৱাহাটী ঃ অসম অকাডেমিক চেণ্টাৰ।
১৩) পাঠক, ৰমেশ (২০০৮); *ভাষা-বিজ্ঞানৰ ভূমিকা;* গুৱাহাটী ঃ অশোক বুক ষ্টল।
১৪) ফুকন পাটগিৰি, দীপ্তি (সম্পাঃ) (২০০৭); *অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষা;* গুৱাহাটী ঃ গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়।
১৫) ফুকন পাটগিৰি, দীপ্তি (২০০৬); *ভাষাতত্ত্ব;* গুৱাহাটী ঃ বনলতা।
১৬) ফুকন পাটগিৰি, দীপ্তি (১৯৯৭); *মধ্যযুগৰ অসমীয়া ভাষা সাহিত্যৰ ৰেঙনি;* গুৱাহাটী ঃ বনলতা।
১৭) বৰ্মন, শিৱনাথ (সম্পাঃ)(১৯৯৭); *অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী (দ্বিতীয় খণ্ড);* গুৱাহাটী ঃ আনন্দৰাম বৰুৱা ভাষা কলা-সংস্কৃতি সংস্থা।
১৮) বৰুৱা, বিৰিঞ্চিকুমাৰ (২০০১); *অসমীয়া ভাষা আৰু সংস্কৃতি;* নলবাৰী ঃ জাৰ্ণল এম্পা'ৰিয়াম।
১৯) বৰুৱা, ভীমকান্ত (২০০২); *ভাষাৰ ইতিহাস;* ডিব্ৰুগড় ঃ বনলতা।
২০) ভৰালী, বিভা আৰু তালুকদাৰ, কল্পনা (সম্পাঃ) (২০০৯); *গোৱালপৰীয়া উপভাষা ঃ ৰূপবৈচিত্ৰ্য;* গুৱাহাটী ঃ চন্দ্ৰ প্ৰকাশ।
২১) মৰল, দীপঙ্কৰ (১৯৯৭); *উপভাষা-বিজ্ঞান;* গুৱাহাটী ঃ ষ্টুডেণ্টচ্ ষ্ট'ৰচ্।
২২) মহন্ত, সুবাসনা (২০০৩); *উদ্ভৱকালীন অসমীয়া ভাষা;* গুৱাহাটী ঃ বনলতা।

৩ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ

ঘৰচিৰিকা	ঘচিঙ্কা
উঁইচিৰিঙা	উচিঙা
মেকুৰী	মিকুই
দেওৰ	মতা সুলালা

৪ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ আপা — ল'ৰা, বৰ — দৰা, ভোজলুক — জলকীয়া, চকৰী — পখিলা, পিপ্ৰা — পৰুৱা, নিছ্লা মাছ — মিছামাছ।

৫ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ ভাষাবিদসকলে নামনি অসমৰ উপভাষা হিচাপে যিটো উপভাষাৰ কথা উল্লেখ কৰিছে এই উপভাষাটো কামৰূপৰ পৰা ধুবুৰীলৈকে বিস্তৃত। কিন্তু এই বৃহৎ অঞ্চলৰ ভাষাটো সমৰূপী নহয়। নামনি অসমৰ উপভাষাৰ প্ৰধান ৰূপ দুটা হ'ল— কামৰূপী আৰু গোৱালপৰীয়া।

৬ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ উপভাষাৰ অধ্যয়ন অবিহনে কেৱল মান্যভাষাক আধাৰ কৰি কোনো ভাষাৰে অধ্যয়ন সম্পূৰ্ণ নহয়, সেয়ে উপভাষা অধ্যয়নৰ প্ৰয়োজনীয়তা উপলব্ধ হয়।

১৫.১৩ আৰ্হি প্ৰশ্ন

বস্তুধৰ্মী প্ৰশ্ন

প্ৰশ্ন ১ ঃ তলত দিয়া প্ৰশ্নসমূহৰ উত্তৰ লিখক—

(ক) উপভাষা বুলিলে কি বুজে?

(খ) ভাষাবিদ বাণীকান্ত কাকতিয়ে অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষাক কেনেদৰে শ্ৰেণীবিভাগ কৰিছে?

(গ) মধ্য অসমৰ উপভাষা বুলিলে কোন ঠাইৰ ভাষাৰ কথা বুজা যায়?

প্ৰশ্ন ২ ঃ কামৰূপী উপভাষাৰ স্বকীয়তা কি?

চুটি প্ৰশ্ন (১৫০ শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখক)

প্ৰশ্ন ১ ঃ অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষাগত পাৰ্থক্য সৃষ্টিৰ অন্তৰালত কেনেধৰণৰ কাৰক জড়িত হৈ আছে আলোচনা কৰক।

প্ৰশ্ন ২ ঃ টোকা লিখক —

ক) গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ আঞ্চলিক পাৰ্থক্য

খ) নৃগোষ্ঠীয় উপভাষা

ৰচনাধৰ্মী প্ৰশ্ন (৩০০-৫০০ শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখক)

প্ৰশ্ন ১ ঃ অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষা কেইপ্ৰকাৰৰ আৰু কি কি? প্ৰতিবিধৰে পৰিচয় দাঙি ধৰক।

প্ৰশ্ন ২ ঃ মধ্য অসমৰ উপভাষা বুলিলে কোন ঠাইৰ ভাষাৰ কথা বুজা যায়? এই উপভাষাৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ আলোচনা কৰক।

প্ৰশ্ন ৩ ঃ কোনবোৰ বৈশিষ্ট্যই গোৱালপৰীয়া উপভাষাক এটা সুকীয়া উপভাষা ৰূপে প্ৰতিপন্ন কৰিছে?

প্ৰশ্ন ৪ ঃ কামৰূপী উপভাষাৰ স্থানীয় পাৰ্থক্য সম্পৰ্কে এটা আলোচনা যুগুত কৰক।

প্ৰশ্ন ৫ ঃ উপভাষাৰ অধ্যয়ন হোৱাটো কিয় প্ৰয়োজনীয় অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষাৰ আধাৰত আলোচনা কৰক।

*** ***** ***

বিষয়সূচী

পৃষ্ঠা নং

অধ্যায় ৭ ঃ **অসমীয়া ভাষাৰ উদ্ভৱ আৰু ক্ৰমবিকাশ** ৯১-১০২
অসমীয়া ভাষাৰ উদ্ভৱ আৰু ক্ৰমবিকাশ ঃ উদ্ভৱকালৰ অসমীয়া ভাষা, প্ৰাচীন অসমীয়া ভাষা, মধ্যযুগৰ অসমীয়া ভাষা, আধুনিক অসমীয়া ভাষা

অধ্যায় ৮ ঃ **উদ্ভৱ কালৰ আৰু প্ৰাচীন অসমীয়া ভাষা** ১০৩-১১৬
উদ্ভৱকালৰ অসমীয়া ভাষা; প্ৰাচীন অসমীয়া ভাষা

অধ্যায় ৯ ঃ **মধ্যযুগৰ অসমীয়া ভাষা** ১১৭-১৩০
মধ্যযুগীয় অসমীয়া ভাষা ঃ চৰিত সাহিত্যৰ ভাষা, বুৰঞ্জী সাহিত্যৰ ভাষা, অন্যান্য গদ্য সাহিত্যৰ ভাষা

অধ্যায় ১০ ঃ **আধুনিক যুগৰ অসমীয়া ভাষা** ১৩১-১৪২
আধুনিক যুগৰ অসমীয়া ভাষা ঃ 'অৰুণোদয়' স্তৰৰ অসমীয়া ভাষা, 'জোনাকী' স্তৰৰ অসমীয়া ভাষা, যুদ্ধোত্তৰ স্তৰৰ অসমীয়া ভাষা

অধ্যায় ১১ ঃ **অসমীয়া ভাষাত আৰ্যভিন্ন উপাদান — ১** ১৪৩-১৫৩
অসমীয়া ভাষাত আৰ্যভিন্ন উপাদান ঃ অষ্ট্ৰিক ভাষাগোষ্ঠীয় উপাদান, দ্ৰাবিড় ভাষাগোষ্ঠীয় উপাদান

অধ্যায় ১২ ঃ **অসমীয়া ভাষাত আৰ্যভিন্ন উপাদান — ২** ১৫৪-১৬৪
অসমীয়া ভাষাত আৰ্যভিন্ন উপাদান ঃ চীন তিব্বতীয় ভাষাগোষ্ঠীয় উপাদান

অধ্যায় ১৩ ঃ **অসমীয়া ভাষাৰ শব্দ-ভাণ্ডাৰ — ১** ১৬৫-১৭৯
অসমীয়া ভাষাৰ শব্দ-ভাণ্ডাৰ; অসমীয়া শব্দ-ভাণ্ডাৰৰ শ্ৰেণীবিভাজন; সংস্কৃত/আৰ্যমূলীয় শব্দ ঃ তৎসম শব্দ, অৰ্ধ-তৎসম শব্দ, তদ্ভৱ শব্দ

অধ্যায় ১৪ ঃ **অসমীয়া ভাষাৰ শব্দ-ভাণ্ডাৰ — ২** ১৮০-১৯২
অসমীয়া ভাষালৈ আন আন ভাষাৰ পৰা অহা শব্দগুচ্ছ ঃ অনা-আৰ্যমূলীয় শব্দ, ধাৰ কৰা শব্দ, অশ্ৰেণীভুক্ত শব্দ

অধ্যায় ১৫ ঃ **অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষা** ১৯৩-২২০
অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষা; অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষা সৃষ্টিৰ কাৰণ; উজনি অসমৰ উপভাষা; মধ্য অসমৰ উপভাষা; নামনি অসমৰ উপভাষা ঃ কামৰূপী উপভাষা, কামৰূপী উপভাষাৰ আঞ্চলিক পাৰ্থক্য, গোৱালপৰীয়া উপভাষা, গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ আঞ্চলিক পাৰ্থক্য; নৃগোষ্ঠীয় উপভাষা; অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষা অধ্যয়নৰ প্ৰয়োজনীয়তা

প্ৰসঙ্গ পুথি ২২১-২২২

খণ্ড পৰিচয় ঃ খণ্ড - ২

'অসমীয়া ভাষা' শীৰ্ষক পাঠবিষয়খনৰ এইটো দ্বিতীয় খণ্ড। এই খণ্ডটোত সৰ্বমুঠ নটা অধ্যায় অন্তৰ্ভুক্ত হৈছে। ইয়াৰে প্ৰথমটো অধ্যায় অৰ্থাৎ অধ্যায় ৭-ৰ শিৰোনাম হ'ল — অসমীয়া ভাষাৰ উদ্ভৱ আৰু ক্ৰমবিকাশ। এই অধ্যায়টোত অসমীয়া ভাষাৰ উদ্ভৱ আৰু ক্ৰমবিকাশ সম্পৰ্কে সম্যক ধাৰণা প্ৰদান কৰি অসমীয়া ভাষাৰ ইতিহাসক যে উদ্ভৱকালৰ অসমীয়া ভাষা, প্ৰাচীন অসমীয়া ভাষা, মধ্যযুগৰ অসমীয়া ভাষা, আধুনিক অসমীয়া ভাষা হিচাপে বিভক্ত কৰি আলোচনা কৰিব পাৰি সেয়া উল্লেখ কৰা হৈছে। অধ্যায় ৮-ৰ পৰা ১০-লৈকে এই ভাগ কেইটাৰ বিষয়ে বহলাই আলোচনা দাঙি ধৰা হৈছে। অধ্যায় ৮-ত উদ্ভৱ কালৰ আৰু প্ৰাচীন অসমীয়া ভাষা, অধ্যায় ৯-ত মধ্যযুগৰ অসমীয়া ভাষা আৰু অধ্যায় ১০-ত আধুনিক যুগৰ অসমীয়া ভাষা সম্পৰ্কে বহলাই আলোচনা দাঙি ধৰা হৈছে। এই অধ্যায়কেইটাৰ অধ্যয়নে আপোনাক অসমীয়া ভাষাৰ ইতিহাস সম্পৰ্কে বিস্তৃত ধাৰণা প্ৰদান কৰিব।

আপুনি নিশ্চয় জানে যে অসম দেশ বিভিন্ন জাতি-জনজাতিৰ মিলনভূমি। অসমত প্ৰচলিত অসমীয়া ভাষা আৰ্যভাষা সম্ভূত যদিও ইয়াত প্ৰচলিত অনা-আৰ্য ভাষাসমূহেও অসমীয়া ভাষাক সমৃদ্ধ কৰিছে। এই বিষয়ে অধ্যায় ১১-ৰ আৰু ১২-ত বহলাই আলোচনা কৰা হৈছে। কোনো এটা ভাষাৰ প্ৰকাশিকা শক্তি নিৰ্ভৰশীল ভাষাটোত থকা শব্দ-ভাণ্ডাৰৰ ওপৰত। সেয়ে এই বিষয়েও আপোনাক ধাৰণা প্ৰদান কৰিবলৈকে অধ্যায় ১৩ আৰু ১৪-ত অসমীয়া ভাষাৰ শব্দ-ভাণ্ডাৰ সম্পৰ্কে আলোচনা সন্নিৱিষ্ট কৰা হৈছে। সেই অধ্যায় দুটাত অসমীয়া ভাষাৰ শব্দ-ভাণ্ডাৰক শ্ৰেণীবিভাজন কৰি বহলাই আলোচনা কৰা হৈছে। পাঠ্যবিষয়খনৰ শেষৰটো অধ্যায়ত অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষা সম্পৰ্কে আলোচনা দাঙি ধৰা হৈছে। ইয়াত উপভাষা সৃষ্টিৰ কাৰণসমূহ, অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰধান উপভাষাসমূহ, নৃগোষ্ঠীয় উপভাষা আৰু অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষা অধ্যয়নৰ প্ৰয়োজনীয়তা সম্পৰ্কে বহলাই আলোচনা কৰা গৈছে।

এই খণ্ডটো অধ্যয়ন কৰোঁতে মূল পাঠৰ সোঁ তথা বাওঁফালে কিছুমান আয়তাকাৰ বাকচ লক্ষ্য কৰিব। এইবোৰত মূল পাঠত থকা নতুন শব্দ আৰু পৰিভাষাসমূহৰ অৰ্থ সন্নিৱিষ্ট হৈছে। সেইদৰে — 'জানি থোৱা ভাল' বাকচবোৰত মূল পাঠৰ সৈতে জড়িত কিছু গুৰুত্বপূৰ্ণ তথ্যৰ সম্ভেদ আছে। প্ৰতিটো অধ্যায়ত থকা 'চিন্তা-চৰ্চা কৰক'সমূহে অধ্যয়ন অধিক সক্ৰিয় আৰু ফলপ্ৰসূ হোৱাত সহায় কৰিব। আকৌ, 'অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ'যোগে আগবঢ়োৱা প্ৰশ্নাৱলীয়ে অধ্যয়নৰ অগ্ৰগতি সম্পৰ্কে স্ব-পৰীক্ষণৰ সুবিধা দিব। অধ্যয়নৰ লগে লগে উক্ত প্ৰশ্নাৱলীৰ উত্তৰসমূহ লিখি শেষত দিয়া 'অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান'ৰ সৈতে ৰিজাই চোৱাটো অধিক লাভদায়ক হ'ব। অধ্যায়টিত আলোচিত বিভিন্ন ধাৰণাসমূহৰ বিষয়ে বিস্তৃত অধ্যয়নৰ বাবে 'অধিক জানিবলৈ' শিতানত উল্লেখ থকা গ্ৰন্থসমূহ সাৰথিস্বৰূপ। অধ্যায়বোৰৰ শেষত 'আৰ্হি প্ৰশ্ন' হিচাপে কেইটিমান প্ৰশ্নৰ আৰ্হিও তুলি দিয়া হৈছে। শেষৰ অধ্যায়টিৰ পাছত কেইখনমান 'প্ৰসঙ্গ পুথি'ৰ নাম উল্লেখ কৰা হৈছে। সেই কেইখন পুথিৰ সহায়েৰেই মূলতঃ এই খণ্ডত উল্লেখ থকা অধ্যায়সমূহ প্ৰস্তুত কৰা হৈছে। আপোনালোকে বিশদভাৱে কোনো বিষয় জানিবলৈ হ'লে সেই কেইখন পুথি অধ্যয়ন কৰিব পাৰিব।

- অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষাৰ স্থানীয় পাৰ্থক্যৰ এটা আভাস পালে।
- অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষাৰ অধ্যয়ন হোৱাটো কিয় প্ৰয়োজনীয় সেয়া জানিব পাৰিলে।
- অসমৰ নৃগোষ্ঠীয় উপভাষাৰ এটা সাধাৰণ আভাস পালে।

১৫.১১ অধিক জানিবলৈ

অসমীয়া গ্ৰন্থ ঃ

১) গোস্বামী, উপেন্দ্ৰনাথ (২০০০); *অসমীয়া ভাষাৰ উদ্ভৱ সমৃদ্ধি আৰু বিকাশ;* গুৱাহাটী ঃ বৰুৱা এজেন্সী।

২) নাথ, জীৱকান্ত (২০১৩); *মায়ঙীয়া উপভাষা;* গুৱাহাটী ঃ শাশ্বত প্ৰকাশন।

৩) ফুকন পাটগিৰি, দীপ্তি (সম্পাঃ) (২০০৭); *অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষা;* গুৱাহাটী ঃ গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়।

৪) ভৰালী, বিভা আৰু তালুকদাৰ, কল্পনা (সম্পাঃ) (২০০৯); *গোৱালপৰীয়া উপভাষা ঃ ৰূপবৈচিত্ৰ্য;* গুৱাহাটী ঃ চন্দ্ৰ প্ৰকাশ।

৫) মৰল, দীপঙ্কৰ (১৯৯৭); *উপভাষা-বিজ্ঞান;* গুৱাহাটী ঃ ষ্টুডেণ্টচ্ ষ্টৰ্চ্।

ইংৰাজী গ্ৰন্থ ঃ

৬) Goswami, G (1982). *Structure of Assamese*. Guwahati: Gauhati University.

৭) Kakati, B. (2007). *Assamese: Its Formation and Development.* Guwahati: Lawyer's Book Stall.

১৫.১২ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান

১ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ উজনি-নামনিৰ মাজৰ ভৌগোলিক প্ৰতিবন্ধক আৰু ৰাজনৈতিক পৰিৱেশৰ পাৰ্থক্য।

২ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ বহুসময়ত শব্দৰ মাজত বা শেষত থকা 'ৱ' ধ্বনি উচ্চাৰিত নহয়। যেনে— গৱম - গতম। লিঙ্গৰ ক্ষেত্ৰত এই উপভাষাত অধিক ভিন্নতা দেখা নাযায়। কিন্তু 'ল'ৰা' আৰু 'ছোৱালী' শব্দ দুটা ক্ৰমে পুংলিঙ্গ আৰু স্ত্ৰীলিঙ্গ হ'লেও তাত আকৌ 'মতা' আৰু 'মাইকী' শব্দ যোগ কৰি 'মতা ল'ৰা' আৰু 'মাইকী ছোৱালী' এনেধৰণৰ ৰূপ ব্যৱহাৰ কৰে।

কামৰূপী উপভাষাৰ ইও এক বৈশিষ্ট্যসূচক ৰীতি। যেনে — শৰীৰ (সং.) > শৰীল (কাম.)। স্বার্থিক 'আ' (সং.আক) প্রত্যয়ৰ প্রৱণতা মাগধী প্রাকৃতৰ দৰে কামৰূপী উপভাষাতো যথেষ্ট পোৱা যায়। যেনে—

ৰৌপ্যক (সং.) > ৰূপা (কাম.)

সৌৱর্ণক (সং.) > সোণা (কাম.)

মূল সংস্কৃতত থকা সত্ত্বেও মান্য অসমীয়া ভাষাত তালব্য ধ্বনি নাই। অথচ গোৱালপৰীয়া উপভাষাত তালব্য ধ্বনি উচ্চাৰিত হয়। গতিকে ইও মূলৰ সৈতে ভাষাটোৰ সম্পর্ক প্রতিপন্ন কৰিছে।

- অসমীয়া শব্দ কিছুমানৰ ইতিহাস কামৰূপী উপভাষাৰ সহায়ত সুন্দৰভাৱে দেখুৱাব পৰা যায়। যেনে — (সং.) হস্তী > (প্রাকৃত) হত্থী > (কাম.) হাথী > (মান্য অসমীয়া) হাতী।
- অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষাসমূহৰ অধ্যয়নৰ জৰিয়তে এই উপভাষাসমূহৰ সৃষ্টিৰ কাৰণ, ঐতিহ্য আদি জানিব পাৰিব। ইয়াৰ ফলত বিভিন্ন উপভাষা কোৱা মানুহৰ মাজত ভুল বুজাবুজি বা মর্যাদাৰ প্রশ্ন সৃষ্টি হোৱাৰ সম্ভাৱনা কমি যায়।
- উপভাষা সৃষ্টিৰ অন্তৰালত যথেষ্ট সামাজিক-সাংস্কৃতিক কাৰণৰ লগতে কোনো ভাষাগোষ্ঠীৰ লোকৰ আদিম বসতিৰ কথাও জড়িত হৈ থাকে। অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষাগত পার্থক্যৰ সঠিক অধ্যয়নৰ জৰিয়তে এনে গুৰুত্বপূর্ণ নৃতাত্ত্বিক তথ্য উদ্ধাৰৰ সম্ভাৱনাও জড়িত হৈ আছে।
- উপভাষাসমূহৰ ব্যাপক অধ্যয়ন আৰু প্রচাৰৰ এটা প্রায়োগিক প্রয়োজনো আছে। উদাহৰণস্বৰূপে শদিয়াৰ মানুহ এজনে বৰপেটাত শিক্ষানুষ্ঠান বা আন কিবা কামত নিয়োজিত হ'ব লগা হ'লে ভাষাগত পার্থক্যই অসুবিধা সৃষ্টি কৰাৰ সম্ভাৱনা আছে। কিন্তু সেই ঠাইৰ উপভাষাটোৰ বিষয়ে পূর্বসূৰী কোনোবা উপভাষা অধ্যয়নকাৰীৰপৰা বা তেনেধৰণৰ পুথিৰ পৰা প্রাথমিক ধাৰণাখিনি আগতীয়াকৈ ল'লে অসুবিধাত পৰাৰ সম্ভাৱনা কমি যায়।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ৬ ঃ উপভাষা অধ্যয়নৰ প্রয়োজনীয়তা কি বুলি ভাবে?

.....

.....

১৫.১০ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষাগত পার্থক্য কেনেকৈ সৃষ্টি হ'ল সেয়া জানিব পৰা গ'ল।
- অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষাসমূহৰ ধ্বনিগত, ৰূপগত, শব্দগত পার্থক্যসমূহ জানিব পাৰিলে।

অধ্যায় ৭ ঃ অসমীয়া ভাষাৰ উদ্ভৱ আৰু ক্রমবিকাশ

অধ্যায় গাঁথনি

৭.১ উদ্দেশ্য
৭.২ পৰিচয়
৭.৩ অসমীয়া ভাষাৰ উদ্ভৱ আৰু ক্রমবিকাশ
৭.৩.১ উদ্ভৱকালৰ অসমীয়া ভাষা
৭.৩.২ প্রাচীন অসমীয়া ভাষা
৭.৩.৩ মধ্যযুগৰ অসমীয়া ভাষা
৭.৩.৪ আধুনিক অসমীয়া ভাষা
৭.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ
৭.৫ অধিক জানিবলৈ
৭.৬ অগ্রগতিৰ খতিয়ান
৭.৭ আর্হি প্রশ্ন

৭.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি —

- অসমীয়া ভাষাৰ উদ্ভৱ আৰু ক্রমবিকাশৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিব পাৰিব
- অসমীয়া ভাষাৰ উৎপত্তি সম্বন্ধে বিভিন্ন পণ্ডিতে আগবঢ়োৱা মতামতসমূহ উল্লেখ কৰিব পাৰিব
- উদ্ভৱকালৰ অসমীয়া ভাষাৰ বৈশিষ্ট্য নিৰূপণ কৰিব পাৰিব
- অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ ইতিহাসত 'চৰিত সাহিত্য'ৰ ভাষা আৰু 'বুৰঞ্জী সাহিত্য'ৰ ভাষাৰ গুৰুত্ব ব্যাখ্যা কৰিব পাৰিব
- অসমীয়া ভাষাৰ আধুনিক যুগ কেতিয়াৰ পৰা আৰম্ভ হৈছে সেয়া নিৰূপণ কৰিব পাৰিব।

৭.২ পৰিচয়

ইয়াৰ আগৰ অধ্যায়কেইটিৰ জৰিয়তে, প্রাচীন ভাৰতীয় আর্যভাষাৰ পৰা কেনেদৰে ক্রমবিকাশ হৈ মধ্য ভাৰতীয় আর্যভাষাৰ মাজেদি আহি নব্য ভাৰতীয় আর্যভাষাসমূহৰ জন্ম হৈছে, সেই বিষয়ে আপুনি অধ্যয়ন কৰিলে। অসমীয়া ভাষাও যে নব্য ভাৰতীয় আর্যভাষাৰ অন্তর্গত সেই সম্পর্কেও কিছু তথ্য আপুনি লাভ কৰি আহিছে। এই অধ্যায়টিত আপুনি অসমীয়া ভাষাৰ উৎপত্তি সম্বন্ধে বিভিন্ন পণ্ডিতসকলে আগবঢ়োৱা মতামতসমূহৰ বিষয়ে অধ্যয়ন কৰিবলৈ পাব। অসমীয়া ভাষাই কিদৰে ক্রমবিকশিত হৈ বর্তমানৰ ৰূপ পৰিগ্রহণ কৰিছে, সেই বিষয়েও অৱগত

হ'ব। অসমীয়া ভাষাৰ উৎপত্তি সম্পৰ্কে বিভিন্ন সময়ত বহুকেইজন পণ্ডিতে মতামত আগবঢ়াই আহিছে। তেওঁলোকৰ মতামতসমূহলৈ লক্ষ্য কৰিলে দেখা যায় যে অধিকাংশ পণ্ডিতে অসমীয়া ভাষাৰ মূল 'মাগধী অপভ্ৰংশ' বুলি মানি লৈছে।

অসমীয়া ভাষাৰ বিকাশৰ ইতিহাসক বিভিন্ন পণ্ডিতে বিভিন্ন ভাগত বিভক্ত কৰিছে। ড° বাণীকান্ত কাকতিয়ে তিনিটা ভাগৰ কথা উল্লেখ কৰিছে। ড° ৰমেশ পাঠকে ড° বাণীকান্ত কাকতিৰ ভাগ তিনিটাক পুনৰ বিশ্লেষণ কৰি চাৰিটা ভাগত ভাগ কৰি দেখুৱাইছে। যথা — উদ্ভৱকালৰ অসমীয়া ভাষা, প্ৰাচীন অসমীয়া ভাষা, মধ্যযুগৰ অসমীয়া ভাষা আৰু আধুনিক অসমীয়া ভাষা।

উদ্ভৱকালৰ অসমীয়া ভাষাৰ নিদৰ্শন — তামৰফলিৰ ভাষা, চৰ্যাপদৰ ভাষা আৰু *শ্ৰীকৃষ্ণ কীৰ্তন*ৰ ভাষা। এই নিদৰ্শনসমূহত প্ৰয়োগ হোৱা ভাষাৰ সৈতে অসমীয়া ভাষাৰ সম্পৰ্ক অতি নিবিড়ভাৱে ৰক্ষিত হৈছে। প্ৰাচীন অসমীয়া ভাষাৰ ভাষাতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্যসমূহ ঘাইকৈ প্ৰাক্-শংকৰী যুগৰ সাহিত্যৰ ভাষা, শংকৰী যুগৰ সাহিত্যৰ ভাষা আৰু ভট্টদেৱৰ গদ্যৰ ভাষাৰ মাজেৰে সংৰক্ষিত হৈছে। শংকৰদেৱ আৰু মাধৱদেৱৰ অংকীয়া নাট, ৰৱগীতসমূহত ব্যৱহৃত ভাষাটোক ব্ৰজাৱলী ভাষা বোলা হয়। ভট্টদেৱৰ গদ্যত অসমীয়া ভাষাৰ অন্য এক ৰূপ প্ৰকাশিত হৈছে। মধ্যযুগৰ অসমীয়া ভাষাৰ নিদৰ্শন প্ৰধানতঃ চৰিতপুথিৰ ভাষা আৰু বুৰঞ্জী সাহিত্যৰ ভাষাৰ মাজেৰে প্ৰতিফলিত হৈছে। আধুনিক যুগৰ অসমীয়া ভাষাক — অৰুণোদয় (*অৰুনোদই*) স্তৰৰ ভাষা, জোনাকী স্তৰৰ ভাষা আৰু যুদ্ধোত্তৰ যুগৰ ভাষা, এই তিনিটা ভাগত বিভক্ত কৰিব পাৰি।

এই অধ্যায়টিত অসমীয়া ভাষাৰ উৎপত্তি আৰু বিকাশ সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা হৈছে। অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি অসমীয়া ভাষাৰ উদ্ভৱ সম্পৰ্কীয় মতামতসমূহ আৰু অসমীয়া ভাষাৰ ক্ৰমবিকাশৰ ধাৰাসমূহৰ বিষয়ে অনুধাৱন কৰিবলৈ সক্ষম হ'ব।

৭.৩ অসমীয়া ভাষাৰ উদ্ভৱ আৰু ক্ৰমবিকাশ

ভাৰতবৰ্ষৰ পূব-প্ৰান্তত অৱস্থিত অসম প্ৰদেশৰ মুখ্য কথিত ভাষা হ'ল 'অসমীয়া'। ভাৰতীয় সংবিধানৰ অষ্টম অনুচ্ছেদত স্বীকৃত অসমীয়া ভাষাটোৱেই সমগ্ৰ উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ জনগোষ্ঠীসমূহৰ মাজৰ প্ৰধান সংযোগী ভাষাৰূপে প্ৰচলিত হৈ আহিছে।

অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰাচীনত্বৰ আভাস চীনা পৰিব্ৰাজক হিউৱেন চাঙে আগবঢ়োৱা মন্তব্যটোৰ জৰিয়তে পোৱা গৈছে। যথা — "Their (People of Kamrup) speech differed a little from that of Mid-India." এইজনা পৰিব্ৰাজকে খ্ৰীষ্টীয় সপ্তম শতিকাত ভাৰতলৈ আহি সেই সময়ৰ কামৰূপত কিছুদিন থাকে। হিউৱেন চাঙৰ এই মন্তব্যটোৱেই বৰ্তমানলৈকে প্ৰাপ্ত অসমীয়া ভাষা সম্বন্ধে প্ৰথম মন্তব্য।

অসমীয়া ভাষাৰ উৎপত্তি সম্পৰ্কে বিভিন্ন পণ্ডিতে বিভিন্ন ধৰণৰ মত পোষণ কৰিছে। এই বিষয়ে ঘাইকৈ যিকেইটা মত পোৱা যায় সেয়া তলত উল্লেখ কৰা হ'ল —

- প্ৰথম চাম পণ্ডিতৰ মতে — অসমীয়া ভাষা মাগধী প্ৰাকৃতৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা ভাষা। গ্ৰীয়াৰ্ছন, ড° সুনীতি কুমাৰ চট্টোপাধ্যায় আৰু ড° বাণীকান্ত কাকতি আদি বহুকেইজন বিশিষ্ট পণ্ডিতে

ব্যৱহাৰ কৰোঁতে সংশ্লিষ্ট ভাষা কোৱা গোষ্ঠীৰ মাতৃভাষাৰ ভালেমান বৈশিষ্ট্য অসমীয়া ভাষাত সোমাই পৰি একোটা সুকীয়া ৰূপৰ সৃষ্টি কৰিছে। ভাষাবিদ দীপঙ্কৰ মৰলে অসমীয়া ভাষাৰ এনে ৰূপসমূহক 'জনগোষ্ঠীয় অসমীয়া উপভাষা (Ethnic Dialect)' বুলি আখ্যা দি গৈছে। এইসমূহেই হৈছে নৃগোষ্ঠীয় উপভাষা। এনে উপভাষাত দুটা ভাষাৰ ৰূপ নিশ্চিতভাৱে নিহিত হৈ থাকে। অসমীয়া ভাষাৰ এই ভাষাগত ৰূপসমূহৰ অধ্যয়ন এতিয়াও ব্যাপকভাৱে হৈ উঠা নাই। ভাষাবিদ মৰলে 'আহোম-অসমীয়া উপভাষা' আৰু 'মিছিং-অসমীয়া উপভাষা'ৰ বৈশিষ্ট্যৰো আভাস দি কিছু আলোচনা দাঙি ধৰিছিল। ভাষাবিদ ৰমেশ পাঠক, উপেন ৰাভা হাকাচাম আদি পণ্ডিতসকলে নৃগোষ্ঠীয় উপভাষাসমূহৰ অধ্যয়ন কৰা দেখা গৈছে। এই সম্পৰ্কত ভাষাবিদ ৰাভা হাকাচামৰ এটা মত গুৰুত্বপূৰ্ণ — "ইয়াৰ আঞ্চলিক উপভাষাৰ দৰে একোটা স্থায়ী আৰু সুদৃঢ় ভেটি আছে যিটো সেই জনগোষ্ঠীৰ পূৰ্বৰ ভাষিক বৈশিষ্ট্যৰ দ্বাৰা সুনিয়ন্ত্ৰিত। অসমীয়া ভাষাৰ পটভূমিত উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ মাজত প্ৰচলিত ইয়াৰ বিভিন্ন নৃগোষ্ঠীয় ৰূপত আৰ্যমূলীয় আৰু আৰ্যভিন্নমূলীয় উভয় ৰূপে এই ভাষাটোলৈ এটা সুকীয়া কালিকা আনি দিছে।" অসমীয়া ভাষাৰ অন্যান্য নৃগোষ্ঠীয় উপভাষা যেনে — ৰাভামিজ, মিচিংমিজ, তিৰামিজ আদিৰ বিজ্ঞানসন্মত গৱেষণা হোৱাৰ অতিকে প্ৰয়োজন। এনে অধ্যয়নে অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষা চৰ্চালৈ নতুন পৰিৱেশ অনাৰ সম্ভাৱনা পূৰামাত্ৰাই লক্ষ্য কৰা যায়।

১৫.৯ অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষা অধ্যয়নৰ প্ৰয়োজনীয়তা

একে ভাষাসম্প্ৰদায়ৰ অন্তৰ্গত হৈও বিভিন্ন কাৰণৰ বাবে বিভিন্ন ভাষাগত পাৰ্থক্য যেতিয়া স্পষ্ট আৰু ব্যাপক ৰূপত প্ৰকট হয় তেতিয়া তাক উপভাষা আখ্যা দিয়া হয়। আনহাতে সেই উপভাষাসমূহৰ মাজৰে কোনোবাটোৱে পৰিস্থিতিগত সুবিধাৰ বাবে মান্যভাষা হিচাপে প্ৰতিষ্ঠা লাভৰ সুযোগ পায়। ইয়াৰ পৰা এটা কথা স্পষ্ট হয় যে মান্যভাষাও মূলতঃ এটা উপভাষাহে। সেয়েহে ই কেতিয়াও উপভাষাতকৈ শ্ৰেষ্ঠ ভাষাৰূপ নহয়। অৰ্থাৎ উপভাষা মান্যভাষাতকৈ নিম্ন নহয়। অসমীয়া ভাষাৰ উজনিৰ উপভাষাগত ৰূপটোৰ সমানেই নামনিৰ উপভাষাগত ৰূপটোও গুৰুত্বপূৰ্ণ। আনকি অসমীয়া ভাষাৰ ঐতিহ্য অধ্যয়নৰ বাবে নামনিৰ উপভাষাৰ সহায় লগাটো নিশ্চিত। অৰ্থাৎ উপভাষাৰ অধ্যয়ন অবিহনে কেৱল মান্যভাষাক আধাৰ কৰি কোনো ভাষাৰে অধ্যয়ন সম্পূৰ্ণ নহয়। সেইবাবেই ভাষাবিদ উপেন্দ্ৰনাথ গোস্বামীয়ে কৈছিল যে অসমীয়া ভাষাৰ মূল আৰু বুৰঞ্জী বুজিবলৈ হ'লে অসমৰ অবিভক্ত কামৰূপ আৰু গোৱালপাৰা জিলাৰ কথিত ভাষাৰ অধ্যয়ন অপৰিহাৰ্য।

- অসমীয়া ভাষাৰ মূল উদ্ধাৰৰ ক্ষেত্ৰত কামৰূপী উপভাষাৰ অধ্যয়নে যথেষ্ট সহায় কৰিব পাৰে। উদাহৰণস্বৰূপে— মাগধী প্ৰাকৃতৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা ভাষাসমূহৰ এটা প্ৰধান বৈশিষ্ট্য হ'ল অপিনিহিতি। কামৰূপী উপভাষাতো অপিনিহিতি প্ৰচুৰভাৱে দেখা যায়। মাগধী প্ৰাকৃতৰ এটা উল্লেখযোগ্য বৈশিষ্ট্য সংস্কৃতৰ 'ৰ' ধ্বনিৰ ঠাইত 'ল'ৰ ব্যৱহাৰ।

জোন / জন	চান
মানু	মানুশ / মান্‌শি
সোল	শৈল / শৌল
জুই	আগুন
বিধান	বিসন
মে'ক্‌ৰি / নাকাৰ	বিলাই/ বিলেই
গোৰিআ	ডে'আটি

পূব গোৱালপৰীয়া আৰু পশ্চিম গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ পাৰ্থক্য উপলব্ধিৰ বাবে নিদৰ্শন হিচাপে বীৰেন্দ্রনাথ দত্তৰ 'অসমীয়া ভাষাৰ আঞ্চলিক বৈশিষ্ট্য' প্রবন্ধৰ পৰা কেইটামান বাক্য তুলি ধৰা হ'ল—

পূব গোৱালপৰীয়া	*পশ্চিম গোৱালপৰীয়া*
মোই ভাত খাং	মুই ভাত খাং
এখন কায় আহিল?	এলা কায় আসিল?
সি নাহিল কিয়?	উৱায় না আসিল কেনে?
এখেন তামুল খালু হোই	এখ্‌না গুৱা খানু হয়।
মোই পাথাৰোত নাযাং	মুই পাতাৰোত নাযাং

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ৫ ঃ নামনি অসমৰ উপভাষা বুলিলে কোনটো উপভাষাক বুজা যায়?

.....

.....

১৫.৮ নৃগোষ্ঠীয় উপভাষা

কোনো এক ভাষা কোৱা ভাষাগত ক্ষেত্রত ভাষাগত পাৰ্থক্য কেৱল ভৌগোলিক অঞ্চলভেদেহে যে সৃষ্টি হয় এনে নহয়। কেতিয়াবা সামাজিক পাৰ্থক্য, লিংগগত পাৰ্থক্য বা নৃগোষ্ঠীগত পাৰ্থক্যৰ বাবেও ভাষাগত ভিন্নতাই ব্যাপক ৰূপ লৈ উপভাষাৰ ৰূপ ল'ব পাৰে। অসমীয়া ভাষাৰ ভাষাগত ক্ষেত্রখনত ভৌগোলিক পাৰ্থক্য অনুসৰি উপভাষাৰ বৈচিত্র্য কেনেধৰণৰ সেয়া ইতিমধ্যে আলোচনা কৰা হ'ল। কিন্তু দেখা গৈছে যে অসমীয়া ভাষা কেৱল আৰ্যমূলীয় মানুহৰ মাজতে সীমাবদ্ধ নহয়। অসমত বসবাস কৰা অনেকেই ইয়াক মাতৃভাষা হিচাপে গ্রহণ কৰি নিজৰ ভাষা এৰি পেলাইছে। তদুপৰি দ্বিতীয় ভাষা হিচাপেও বৃহৎসংখ্যক মানুহে অসমীয়া ভাষা ব্যৱহাৰ কৰে। কৰ্মসংস্থান, শিক্ষা আদি বিভিন্ন কাৰণতো অনেকেই ভাষাটো কয়। কিন্তু মিছিং, ৰাভা, আহোম, দেউৰী আদি বিভিন্ন গোষ্ঠীৰ লোকে ভাষাটো

এই মত পোষণ কৰে।

- দ্বিতীয় চাম পণ্ডিতৰ মতে — অসমীয়া ভাষা মাগধী প্রাকৃতৰ পৰা জন্ম হোৱা নাই, কামৰূপী প্রাকৃতৰ পৰাহে জন্ম হৈছে। এই মত পোষণ কৰে বেণীমাধৱ বৰুৱা, ডিম্বেশ্বৰ নেওগ আদিয়ে।
- তৃতীয় মতটো হ'ল — 'অসমীয়া ভাষাৰ জন্ম অকল মাগধী প্রাকৃতৰ পৰাই হোৱা নাই — প্রাচ্য আৰু পশ্চিমা প্রাকৃতৰ মিশ্রণতহে ইয়াৰ জন্ম হৈছে।' কালিৰাম মেধিয়ে এই মত আগবঢ়াইছে।
- চতুর্থ মতটো হ'ল — অসমীয়া ভাষাৰ জন্ম পৈশাচী প্রাকৃতৰ পৰা হৈছে। এই মত কনকলাল বৰুৱাৰ।
- পঞ্চম মতটো হৈছে — 'অধুনালুপ্ত কোনো এক অনা-আৰ্যভাষাৰ ওপৰত সংস্কৃত ভাষাৰ গাঁথনি জাপি দিয়াৰ ফলত ইয়াৰ জন্ম।' নাথান ব্রাউনে এনে সম্ভাৱনাৰ কথা ব্যক্ত কৰিছিল।
- ষষ্ঠ মতটোৰ পৃষ্ঠপোষক দেবানন্দ ভৰালী। তেওঁৰ মতে, অসমীয়া ভাষাটো বিভিন্ন প্রাকৃতৰ সংমিশ্রণত উদ্ভৱ হৈছে। তেওঁ অসমীয়া ভাষাৰ উৎপত্তিৰ আলোচনা সন্দর্ভত সৌমাৰ প্রাকৃত আৰু কামৰূপী প্রাকৃতৰ অস্তিত্বৰ কথা উল্লেখ কৰিছে।

উল্লিখিত মন্তব্যসমূহ বিশ্লেষণ কৰিলে দেখা যায় যে অধিকাংশ পণ্ডিতে 'মাগধী প্রাকৃত'কে অসমীয়া ভাষাৰ মূল বুলি মানি লৈছে। আনহাতে যিসকলে অসমীয়া ভাষাৰ মূল কামৰূপী প্রাকৃত বুলি কৈছে তেওঁলোকে কিন্তু কামৰূপী প্রাকৃতৰ অস্তিত্ব আৰু বিশেষত্ব সম্পর্কে তথ্যসহ বিশেষ যুক্তি আগবঢ়াব পৰা নাই। তদুপৰি অসমীয়া ভাষাৰ তদ্ভৱ শব্দবোৰৰ গঠন আৰু বিকাশ মাগধী প্রাকৃতৰ জৰিয়তে সুন্দৰকৈ ব্যাখ্যা কৰি দেখুৱাব পাৰি। এনে কাৰণতেই পণ্ডিতসকলে অসমীয়া ভাষাৰ জন্ম মাগধীৰ পৰাই হৈছে বুলি অভিমত প্রকাশ কৰিছে। এইখিনিতে মনত ৰাখিব যে অসমীয়া ভাষাটো মূলতঃ মাগধীয় ভাষা বুলি কোৱা হৈছে যদিও ক্রমবিকাশৰ বিভিন্ন স্তৰত অসমীয়া ভাষাই বিভিন্ন থলুৱা উপাদান গ্রহণ কৰিছে।

পণ্ডিতসকলে মন্তব্য কৰিছে যে মগধকেন্দ্রিক প্রাচ্য উপভাষাই বিশাল জনজাতীয় লোকৰ মাজত বিকাশ লাভ কৰিছিল। এনে ভাষাই বিভিন্ন ধ্বনিতাত্ত্বিক, ৰূপতাত্ত্বিক পৰিৱর্তনেৰে খ্রীষ্টাব্দ সপ্তম শতিকামানৰ পৰাই সুকীয়া ৰূপ পৰিগ্রহণ কৰে আৰু সম্ভৱতঃ দশম-একাদশ শতিকামানৰ ভিতৰত মাগধী প্রাকৃতৰ পূর্ব-মাগধী অপভ্রংশৰ পৰা নানা স্থানগত বৈশিষ্ট্যৰে অসমীয়া ভাষাই স্বতন্ত্র ৰূপত আত্মপ্রকাশ কৰিলে।

অসমীয়া ভাষাই প্রাচীন কালৰে পৰাই বিভিন্ন স্তৰত বিভিন্ন ৰূপত পৰিৱর্তিত আৰু পৰিৱর্ধিত হৈ আহি বর্তমান অৱস্থাত উপনীত হৈছেহি।

অসমীয়া ভাষাৰ ইতিহাসক ড° বাণীকান্ত কাকতিয়ে তিনিটা প্রধান ভাগত বিভক্ত কৰিছে। যথা —

- প্রাচীন অসমীয়া (চতুর্দশ শতিকাৰ পৰা ষোড়শ শতিকাৰ শেষ ভাগলৈকে)
- মধ্য অসমীয়া (সপ্তদশ শতিকাৰ পৰা ঊনবিংশ শতিকাৰ আদি ভাগ)
- আধুনিক অসমীয়া (ঊনবিংশ শতিকাৰ প্রাৰম্ভৰ পৰা বর্তমানলৈকে)

ড° বাণীকান্ত কাকতিৰ যুগ-বিভাজনলৈ লক্ষ্য কৰিলে দেখা যায় যে কাকতিয়ে অসমীয়া সাহিত্যৰ নিভাঁজ চানেকি পোৱা সময়ৰ পৰাই অসমীয়া ভাষাৰ যুগৰ আৰম্ভ হোৱা বুলি দেখুৱাইছে। কিন্তু লিখিত সাহিত্যৰ আৰম্ভণিৰ আগতেই নিশ্চয় অসমীয়া ভাষাৰ জন্ম হৈছে। সেয়ে ড° বাণীকান্ত কাকতিয়ে আগবঢ়োৱা উপর্যুক্ত অসমীয়া ভাষাৰ যুগ বিভাজনক কিছু সালসলনি কৰিছে *অসমীয়া ভাষাৰ ইতিহাস* গ্ৰন্থৰ ৰচয়িতা ড° ৰমেশ পাঠকে। ড° ৰমেশ পাঠকে অসমীয়া ভাষাৰ বিকাশৰ ধাৰাটোক চাৰিটা যুগত ভাগ কৰিছে। আমিও আলোচনাৰ সুবিধাৰ্থে অসমীয়া ভাষাৰ বিকাশক প্ৰধানতঃ চাৰিটা ভাগ কৰি ল'ব পাৰোঁ।

- উদ্ভৱকালৰ অসমীয়া ভাষা বা প্ৰত্ন অসমীয়া ভাষা। (খ্ৰীষ্টীয় ষষ্ঠ/সপ্তম শতিকাৰ পৰা চতুৰ্দশ শতিকা)
- পুৰণি অসমীয়া বা প্ৰাচীন অসমীয়া ভাষা। (খ্ৰীষ্টীয় চতুৰ্দশ শতিকাৰ পৰা ষোড়শ শতিকা)
- মধ্যযুগৰ অসমীয়া ভাষা। (সোতৰ শতিকাৰ পৰা ঊনৈশ শতিকাৰ আৰম্ভণিলৈ)
- আধুনিক অসমীয়া ভাষা। (ঊনৈশ শতিকাৰ পৰা বৰ্তমানলৈকে)

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ১ ঃ হিউৱেন চাঙ্ ক'ৰ ব্যক্তি আৰু কেতিয়া কামৰূপলৈ আহিছিল?

.....

প্ৰশ্ন নং ২ ঃ শুদ্ধটো লিখক —"অসমীয়া ভাষা কামৰূপী প্ৰাকৃতৰ পৰা উদ্ভৱ হৈছে" — মন্তব্যটো কৰিছিল বাণীকান্ত কাকতি/বেণীমাধৱ বৰুৱাই।

.....

চিন্তা-চৰ্চা কৰক — ৭.১

'অসমীয়া ভাষাৰ উৎপত্তি' সম্বন্ধে বিভিন্ন পণ্ডিতে আগবঢ়োৱা মতামতসমূহ বিশ্লেষণ কৰি এটি আলচ যুগুত কৰক।

.....

.....

.....

.....

৭.৩.১ উদ্ভৱকালৰ অসমীয়া ভাষা

উদ্ভৱকালৰ অসমীয়া ভাষাৰ নিদৰ্শন প্ৰধানতঃ তামৰ ফলিসমূহৰ ভাষাত,

উপেন্দ্ৰনাথ গোস্বামীয়ে গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ এই স্থানীয় ৰূপ দুটাকো আকৌ দুটাকৈ ভাগ কৰি দেখুৱাইছে। পশ্চিমৰ গোৱালপৰীয়াক পশ্চিম-পশ্চিমীয় আৰু পশ্চিমীয় আৰু পূব গোৱালপৰীয়াক পশ্চিম-পূৰ্বীয় আৰু পূৰ্বীয়— এনেদৰে তেখেতে উল্লেখ কৰিছে। বিলাসীপাৰা, শালকোচা, চাপৰ, মুখীগাঁও অঞ্চললৈকে বিস্তৃত ভাষাটো পশ্চিম-পূৰ্বীয় গোৱালপৰীয়া। আনহাতে বাসুগাঁও, বঙ্গাইগাঁও, বিজনী, কৃষ্ণাই, দুধনৈ আদি অঞ্চল পূৰ্বীয় শাখাৰ অন্তৰ্গত। পশ্চিম কামৰূপী উপভাষাৰ সৈতে পূব গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ সাদৃশ্য যথেষ্ট।

পূব গোৱালপৰীয়া আৰু পশ্চিম গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ মাজত ধ্বনিগত পাৰ্থক্য লক্ষ্য কৰা যায়। যেনে—

	পূব গোৱালপৰীয়া	*পশ্চিম গোৱালপৰীয়া*
শ—স	শাড়	সাড়
	শিঙ	সিঙ
শ—হ	মাউশা	মাহা
চ—স	চোক	সুকু
ল—ন	লেৰা	নেৰা

পূব গোৱালপৰীয়া আৰু পশ্চিম গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ ৰূপগত পাৰ্থক্যৰ দুটামান উদাহৰণ হৈছে—

	পূব গোৱালপৰীয়া	*পশ্চিম গোৱালপৰীয়া*
সৰ্বনাম	মুই	মএ', মই
	আম্ৰা	আমি
	তই / তএ'	তুই
	তাএ' / ওএ	উআই
	তামি / তাহ্ন	উম্ৰা
নিৰ্দিষ্টতাবাচক প্ৰত্যয়		
	গাসডাল	গাসটা
	মানু গিলা	মান্শি-গুলা / মান্শিগুলান
ক্ৰিয়া-বিশেষণ	এ'ঙ্কে	এ'মনে / এ'মনকোৰি
	সে'ঙকে	শে'ম্নে /শে'মনকোৰি
লিঙ্গবাচক শব্দ	আপা	চেঙ্ৰা
	আপি	চেঙ্ৰি
	আপা সোলি	বে'টা সাউআ

পূব গোৱালপৰীয়া আৰু পশ্চিম গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ শব্দগত পাৰ্থক্য কেতবোৰ এনেধৰণৰ—

পূব গোৱালপৰীয়া	*পশ্চিম গোৱালপৰীয়া*
পোহৰ / পহৰ	আলো

	মাশি	মাহী
	মাউশা	মহা
	বুৰা-মাও	আইতা
অন্যান্য শব্দ	ভাৰা	বাচন
	কৰাই	কেৰাহি
	কোল্‌শি	কলহ
	উৰুন	উৰল
	কাদো	বোকা
	গোইল	গোহালি
	আল্‌সি	ভাগৰ
	আড়ি	বিধৰা
	আলো	পোহৰ
	কুৰাল	কুঠাৰ
	খলাই	খালৈ
	তানা	তাঁতশাল
	দেউতা	মেঘ
	শাগাই	আলহী
বিশেষণবাচক শব্দ	আলসিআ	এলেহুৱা
	উচা	ওখ
	ওশাৰ	বহল
	টশা	কলা
	ঢক	সুন্দৰ
	নামা	চাপৰ
	শাদা	বগা
	ভাড়ি	গধুৰ
	পাও	ভৰি

১৫.৭.৪ গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ আঞ্চলিক পার্থক্য

গোৱালপৰীয়া উপভাষা কোৱা অঞ্চলৰ মাজতো স্থানীয় পার্থক্য ভালেখিনি বিদ্যমান। এই পার্থক্য অনুসৰিয়েই ইয়াৰ স্থানীয় উপভাষাগত দুটা প্ৰধান ৰূপৰ কথা ভাষাবিদসকলে উল্লেখ কৰিছে — পূব গোৱালপৰীয়া আৰু পশ্চিম গোৱালপৰীয়া।

পূব গোৱালপৰীয়া উপভাষা ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তৰ পাৰৰ বিলাসীপাৰাৰ পৰা ধৰি বিজনীলৈকে আৰু দক্ষিণ পাৰৰ লক্ষীপুৰৰ পৰা ধৰি দুধনৈলৈকে বিস্তৃত। পশ্চিম গোৱালপৰীয়া উপভাষাও ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তৰ আৰু দক্ষিণ দুয়ো পাৰ জুৰি আছে।

চর্যাপদসমূহৰ ভাষাত আৰু *শ্ৰীকৃষ্ণ কীর্তন*ৰ ভাষাত দেখিবলৈ পোৱা যায়। খ্ৰীষ্টীয় সপ্তম শতিকাৰ পৰা দ্বাদশ শতিকালৈকে কামৰূপত ৰাজত্ব কৰা হিন্দু ৰজাসকলৰ প্ৰদত্ত তামৰ ফলিসমূহৰ ভাষাই অসমৰ প্ৰাচীনতম ভাষাৰ প্ৰতিনিধিত্ব কৰিছে। তেওঁবিলাকৰ এই শাসনসমূহত অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰত্ন-ৰূপটো ৰক্ষিত হৈছে। তামৰ ফলিৰ ভাষাত অসমৰ কিছুমান ঠাইৰ নাম, মানুহৰ নাম, গছ-গছনিৰ নাম আৰু অন্যান্য অসমীয়া শব্দৰ লগতে, স্বৰধ্বনিৰ হ্ৰস্ব-দীর্ঘৰূপৰ মাজত পার্থক্যহীনত্ব, স্বৰ সমীভৱন আৰু ব্যঞ্জন সমীভৱনৰ প্ৰয়োগ উল্লেখযোগ্য।

ইয়াৰ পাছতেই আহে প্ৰথম অসমীয়া সাহিত্যৰ নিদর্শন স্বৰূপ চর্যাপদসমূহৰ ভাষা। চর্যাপদৰ ভাষাত 'ঋ' ৰ ঠাইত 'অ' আৰু 'উ'ৰ ব্যৱহাৰ; কর্ম কাৰকত 'ক'ৰ ব্যৱহাৰ লোপ; বিশেষণ দুবাৰ প্ৰয়োগ কৰি বহুবচন সৃষ্টি, স্ত্ৰীলিংগৰ ক্ষেত্ৰত স্ত্ৰীপ্ৰত্যয় '-ঈ' আৰু '-নী'ৰ প্ৰয়োগৰ উপৰি কিছুমান অতি ঘৰুৱা অসমীয়া শব্দও ব্যৱহাৰ হোৱা দেখা যায়।

ইয়াৰ পাছতেই আহে মিশ্ৰ অসমীয়া সাহিত্যৰ অন্তর্ভুক্ত সাহিত্যৰাজিৰ ভাষা। তাৰে ভিতৰত অন্তর্ভুক্ত হ'ল— *শ্ৰীকৃষ্ণ-কীর্ত্তন* আৰু *শূন্যপুৰাণ*। বাংলা ভাষাত ব্যৱহাৰ নোহোৱা অথচ অসমীয়া ভাষাত এতিয়াও প্ৰচলিত ভালেমান শব্দ বা পদ *শ্ৰীকৃষ্ণ-কীর্ত্তনত* পোৱা যায়; যেনে — বাটে বাটে, আছিলা, আই, পেলাইয়া, বিচনি, বুঢ়া, তিৰী, পো, নাতিনী, ঘঁৰিয়াল, লাজ, ঘৰ, পানী ইত্যাদি। অসমীয়াত উত্তম পুৰুষৰ বর্তমান কালৰ ক্ৰিয়াত 'ওঁ' বা 'উ' (যেনে — জাঁউ, দেখাওঁ, কৈলো); ক্ৰিয়াৰ আগত নিষেধার্থক 'ন' সংযোগ (নাবোলসি, নহোঁ); অপাদান কাৰকত পঞ্চমী বিভক্তিৰ চিন 'হন্তে'ৰ ব্যৱহাৰ; ভৱিষ্যত ক্ৰিয়ার্থা ক্ৰিয়া বুজাবলৈ 'ইত' আৰু 'ইব্' প্ৰত্যয়ৰ প্ৰয়োগ অসমীয়া ভাষাৰ স্বকীয় বিশেষত্বও এইখন পুথিত ৰক্ষিত হৈছে। ঠিক সেইদৰে *শূন্যপুৰাণ*ৰ ধ্বনিতত্ত্ব আৰু ৰূপতত্ত্বৰ ক্ষেত্ৰত মন কৰিবলগীয়া বিশেষত্ব হ'ল ইয়াৰ প্ৰতিলিপিত পেটকটা 'ৰ' আৰু 'ৱ'ৰ ব্যৱহাৰ হৈছে উল্লেখযোগ্য। আনহাতে এই পুথিখনত প্ৰথমাবিভক্তিৰ চিন '-এ', ষষ্ঠীৰ '-ৰ', সপ্তমীৰ '-ত' আদি শব্দবিভক্তিৰ উপৰি বহুত অসমীয়া ক্ৰিয়া বিভক্তিৰ ব্যৱহাৰ কৰা দেখা যায়। এই বিষয়ে পৰৱর্তী অধ্যায়ত বহলাই আলোচনা কৰা যাব।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ৩ ঃ চর্যাপদৰ ভাষাত ব্যৱহৃত এটি ৰূপতত্ত্বমূলক বৈশিষ্ট্য উল্লেখ কৰি তাৰ উদাহৰণ দিয়ক।

.....

৭.৩.২ প্ৰাচীন অসমীয়া ভাষা

খ্ৰীষ্টীয় চতুৰ্দশ শতিকাৰ পৰা ষোড়শ শতিকাৰ শেষভাগলৈকে প্ৰাচীন অসমীয়া ভাষাৰ সময় নিৰ্ধাৰণ কৰা হৈছে। অসমীয়া সাহিত্যৰ ইতিহাসত এই সময়খিনিক প্ৰাক্-শঙ্কৰী আৰু শঙ্কৰী — এই দুটা প্ৰধান ভাগত ভাগ কৰা হৈছে। প্ৰাক্-শংকৰী যুগৰ ভাষাত যুক্তাক্ষৰৰ সৰলীকৰণ আৰু হ্ৰস্ব-দীৰ্ঘ স্বৰৰ পাৰ্থক্যহীনতা দেখিবলৈ পোৱা যায়। স্বৰভক্তিৰ সহায়ত কঠিন শব্দ ভাঙি সৰল ৰূপত প্ৰকাশ কৰা হৈছে। ঠিক সেইদৰে দন্ত্যমূলীয় বৰ্ণ বা আখৰৰ প্ৰয়োগ সৰ্বাধিক। প্ৰায় ক্ষেত্ৰতেই 'ণ'-ৰ ঠাইত 'ন'-ৰ ব্যৱহাৰ হৈছে। প্ৰাক্-শঙ্কৰী যুগৰ কবি মাধৱ কন্দলীৰ *ৰামায়ণ*ত 'গণ', 'সব', 'সকল' আৰু 'চয়' আদি বহুবচনাত্মক প্ৰত্যয় ব্যৱহাৰ হৈছে। যেনে — তাৰাগণ, আমিসৰ, পাপীচয়, ইত্যাদি। '-ঈ' আৰু '-নী' আদি স্ত্ৰীবাচক প্ৰত্যয়ৰ প্ৰয়োগ প্ৰাক্-শঙ্কৰী যুগৰ ভাষাত দেখিবলৈ পোৱা যায়।

আনহাতে পঞ্চদশ শতিকাৰ শেষৰফালে মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱে বৈষ্ণৱ ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ উদ্দেশ্যে নানা গীত, পদ নাট, কাব্য আদি ৰচনা কৰি অসমীয়া সাহিত্যক সমৃদ্ধ কৰে। গুৰুজনাই ৰচনা কৰা বৰগীত আৰু অংকীয়া নাটসমূহত ব্ৰজাৱলী ভাষা প্ৰয়োগ কৰিছিল। শংকৰদেৱেই অংকীয়া নাটসমূহত এটি লয়যুক্ত গদ্যৰ প্ৰয়োগ কৰে, অসমীয়া সাহিত্যত গদ্য সৃষ্টিৰ এয়া প্ৰথম প্ৰয়াস। অৱশ্যে পৰৱৰ্তী সময়ত ভট্টদেৱৰ হাততহে অসমীয়া গদ্যই পূৰ্ণতা লাভ কৰে। সেই দিশৰ পৰা ভট্টদেৱকে অসমীয়া গদ্য সাহিত্যৰ জনক হিচাপে অভিহিত কৰা হয়। শংকৰদেৱৰ প্ৰিয় শিষ্য মাধৱদেৱ আছিল শঙ্কৰী যুগৰ এজন শ্ৰেষ্ঠ সাহিত্যিক। মাধৱদেৱেও নিজৰ নাট আৰু বৰগীতসমূহত ব্ৰজাৱলী ভাষা ব্যৱহাৰ কৰিছিল। শঙ্কৰীযুগৰ অন্যান্য কবিসকল ভিতৰত অনন্ত কন্দলী, শ্ৰীধৰ কন্দলী, ৰাম সৰস্বতী আৰু পাঁচালি কবিসকল যথা পীতাম্বৰ কবি, দুৰ্গাবৰ, মনকৰ আৰু সুকবি নাৰায়ণদেৱৰ নাম উল্লেখযোগ্য। এই সাহিত্যিকসকলৰ ৰচনাৰাজিৰ ভাষাত প্ৰাচীন অসমীয়া ভাষাৰ নিদৰ্শন সংৰক্ষিত হৈ আছে। মন কৰিবলগীয়া বৈশিষ্ট্য যে শঙ্কৰী যুগৰ কবিসকলে প্ৰাক্-শঙ্কৰী কবিসকলৰ পৰা অসমীয়া ভাষাৰ এটি নিৰ্দিষ্ট সাহিত্যিক ৰূপ আৰু ছন্দৰ আদৰ্শ লাভ কৰিছিল। শঙ্কৰদেৱৰ প্ৰমুখ্যে অন্যান্য বৈষ্ণৱ কবিসকলে সেই সাহিত্যিক ৰূপক অধিক মনোগ্ৰাহী কৰি নতুন নতুন ছন্দ প্ৰয়োগেৰে বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ বিবিধ শ্ৰেণীৰ সাহিত্য প্ৰকাশৰ ক্ষেত্ৰ মুকলি কৰিছিল। এই বিষয়ে পৰৱৰ্তী অধ্যায়ত বহলাই আলোচনা দাঙি ধৰা হ'ব।

- অসমাপিকা ক্ৰিয়াৰূপ ঃ অসমাপিকা ক্ৰিয়াৰ ক্ষেত্ৰতো গোৱালপৰীয়াত নিজস্ব ৰূপ আছে। যেনে — খাইআ, শুনিআ, বোশিআ, আইশ্‌লে, গেলে ইত্যাদি।

➢ গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ শব্দসম্ভাৰো মান্য অসমীয়া আৰু কামৰূপীতকৈ বেলেগ। ধ্বনিতাত্ত্বিক আৰু ৰূপতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্যৰ উপৰি শব্দসম্ভাৰৰ এনে পাৰ্থক্যই ভাষাটোক সুকীয়া উপভাষাৰূপে পৰিচয় প্ৰদান কৰিছে। শব্দৰ এনে নিজস্ব ৰূপৰ কিছু উদাহৰণ দাঙি ধৰা হ'ল—

শব্দৰ শ্ৰেণী	*গোৱালপৰীয়া শব্দ*	*মান্য অসমীয়া*
জীৱ-জন্তু	গঁইডাৰি	জহামাল
	গে'ড়া	গঁড়
	পাড়া	মতা ম'হ
	কাসুআ	কেঁচুৰা
	শেশা	শহা-পহু
	সাগল	ছাগলী
চৰাই আৰু পোক-পৰুৱা		
	উৰি	উঁই পৰুৱা
	ওৰোশ	উৰহ
	কাউআ	কাউৰী
	ঘিৰকিতি	তেজপিয়া
	কোইতৰ	পাৰ
	বগা	বগলী
	মাসি	মাখি
গছ, ফল, শাক-পাচলি		
	আতাফল	আতলচ
	কসাল	শিলিখা
	কোশটা	মৰাপাট
	আম্‌ৰা	অমৰা
	ঝিঙা	জিকা
	তোৰমুল	তৰমুজ
	শে'মাশ	তিয়ঁহ
সম্বন্ধবাচক শব্দ	কাকা	খুৰা
	দিদি	বাইদেউ
	পিশা	পিশি
	বেটি	জী

সৈতে গোৱালপৰীয়াৰ পার্থক্য আছে। যেনে—

সাপত বিশ্বাস নাই — শাপেৰ বিশ্বাস নাই।

আন বিভক্তি চাৰিটাৰ প্রয়োগ এনেধৰণৰ —

কর্তা	—	মাস-এ খাই
কর্ম	—	মাস-ক খাই
কৰণ	—	মাস-ক দিআ
নিমিত্ত	—	মাসে-ৰ জোইন্নে
অপাদান	—	মাসে-ৰ থাকি
সম্বন্ধ-পদ	—	মাসে-ৰ
অধিকৰণ	—	মাস-ত

এনেদৰে বিভক্তি যোগ হোৱাৰ উপৰি এই ভাষাত কর্ম-কাৰক আৰু সম্বন্ধ-পদৰ শব্দ-বিভক্তিৰ পাছত কেতিয়াবা পৰসর্গ ব্যৱহাৰ হয়। কেতিয়াবা আকৌ কোনো বিভক্তি যোগ নোহোৱাকৈ কেৱল পৰসর্গৰ ব্যৱহাৰ কৰিয়ে কাৰকৰ বোধ জন্মোৱা হয়। যেনে — "হাত দিআ" (হাতেৰে), "মুখ দিআ" (মুখেৰে)।

- সর্বনাম ঃ গোৱালপৰীয়া উপভাষাত ব্যৱহাৰ হোৱা সর্বনামৰ ৰূপবোৰো মান্য অসমীয়া বা কামৰূপীতকৈ বেলেগ। এনে সর্বনামৰ নিদর্শন হ'ল—

সর্বনামৰ শ্রেণী	—	শব্দ
পুৰুষবাচক	—	মুই, আম্ৰা, তুই, তোম্ৰা, উআই, উম্ৰা
নিশ্চয়বাচক	—	ইএ'ই, এইটা, ইম্ৰা, এইগুলা, ঐটা
সম্বন্ধবাচক	—	জেগুলা, জা
প্রশ্নবাচক	—	কাই, কাই কাই, কুনগুলা, কি
অনির্দিষ্টতাবাচক	—	কাও, কাইবা, কাইও

- ক্রিয়াৰূপ ঃ বিভিন্ন পুৰুষ, কাল আৰু ভাব অনুযায়ী ক্রিয়াৰূপৰ পৰিৱর্তন হয়। আনকি ইয়াত বচন অনুসৰিও ক্রিয়াৰ পৰিৱর্তন ঘটে, যিটো মান্য অসমীয়াত নহয়। যেনে—

বর্তমান কাল

	একবচন	বহুবচন
প্রথম পুৰুষ	মুই খাঙ	আমৰা খাই
দ্বিতীয় পুৰুষ	তুই খাইশ	তুম্ৰা খান / খাও
তৃতীয় পুৰুষ	উআই খাই	উম্ৰা খাই

- ক্রিয়াৰ নঞর্থক ৰূপ ঃ ক্রিয়াৰ নঞর্থক ৰূপবোৰো গোৱালপৰীয়াত মান্য অসমীয়াতকৈ বেলেগ। তদুপৰি ইয়াত নঞর্থক 'ন' ক্রিয়াৰ প্রথম স্বৰ অনুসৰি বহুসময়ত সমীভূত নহয়। যেনে — নাহই, নাশুনঙ, নাদেখুঙ ইত্যাদি।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ৪ ঃ শংকৰদেৱে বৰগীত আৰু অংকীয়া নাটসমূহত প্রয়োগ কৰা ভাষাটো কি?

.....

প্রশ্ন নং ৫ ঃ কাক অসমীয়া গদ্যসাহিত্যৰ জনক বুলি আখ্যা দিয়া হৈছে? তেওঁৰ সাহিত্যকৃতি কি কি?

.....

চিন্তা-চর্চা কৰক — ৭.২

ভট্টদেৱৰ গদ্যৰ ভাষাৰ এটি বিশ্লেষণাত্মক আলোচনা আগবঢ়াওক।

.....

.....

.....

.....

৭.৩.৩ মধ্যযুগৰ অসমীয়া ভাষা

মধ্যযুগটো মূলতঃ অসমীয়া গদ্যসাহিত্যৰ বিকাশৰ যুগ। এই যুগতে অসমীয়া ভাষা সাহিত্যৰ এক নতুন ৰূপ প্রকাশ পাইছে। *কথা গুৰুচৰিত, কথা ৰামায়ণ,* বুৰঞ্জী আৰু ব্যৱহাৰিক জ্ঞানৰ বহুতো পুথি মধ্যযুগতে ৰচিত হৈছিল। সপ্তদশ শতিকাৰ আদিভাগতে আহোম ৰজাসকলৰ অনুপ্রেৰণাত বুৰঞ্জী সাহিত্য সৃষ্টি হয় আৰু সত্রসমূহৰ আশ্রয়ত চৰিত সাহিত্যৰ বিকাশ হয়। প্রধানতঃ বুৰঞ্জী আৰু চৰিত সাহিত্যৰ যুগটোৱেই অসমীয়া ভাষাৰ বুৰঞ্জীৰ মধ্যযুগ আৰু ই সপ্তদশ শতিকাৰ পৰা ঊনবিংশ শতিকাৰ প্রাৰম্ভলৈকে পৰিব্যাপ্ত। এই সময়ৰ ভাষাৰ কেইটামান প্রধান বৈশিষ্ট্য হ'ল —

- চৰিত সাহিত্যবোৰত ব্যৱহৃত গদ্য ভকতীয়া ঠাঁচৰ। সত্রীয়া মার্জিত কথনভংগীত ৰচিত এই সাহিত্যৰাজিত জতুৱা ঠাঁচ আৰু খণ্ডবাক্যৰ প্রয়োগৰ ফলত গদ্যই নিভাঁজ অসমীয়া ভাষাৰ ৰূপ পৰিগ্রহণ কৰিছে।
- বুৰঞ্জীসমূহৰ ৰচনাত ব্যৱহৃত ভাষাটো আছিল সহজ-সৰল, অনাড়ম্বৰ আৰু কথিত ভাষাৰ ওচৰ চপা। ৰজাঘৰীয়া পৃষ্ঠপোষকতাত ৰচিত এই সাহিত্যৰাজিত এক গাম্ভীর্য লক্ষ্য কৰা যায়।

- *কথা ৰামায়ণ* আৰু অন্যান্য গদ্যৰ জৰিয়তে অসমীয়া গদ্য সাহিত্যই বিকাশ লাভ কৰে। প্ৰাচীন বৈশিষ্ট্যবোৰ ৰক্ষিত হোৱাৰ লগতে এই সময়ৰ অসমীয়া ভাষালৈ কেতবোৰ নতুন বৈশিষ্ট্যৰ আগমন ঘটে।
- ইয়াৰ উপৰি ভাষাগত দিশতো মধ্যযুগীয় অসমীয়া ভাষাৰ কেতবোৰ বিশেষত্ব দেখা পোৱা গ'ল। পৰৱৰ্তী অধ্যায়টিত এই বিষয়ে বহলাই আলোচনা কৰা হৈছে।

৭.৩.৪ আধুনিক অসমীয়া ভাষা

ছশবছৰীয়া আহোম ৰাজত্বৰ শেষৰ কেইদশকমানত অসমত ৰাজনৈতিক অস্থিৰতা সৃষ্টি হোৱাত সামাজিক, অৰ্থনৈতিক জীৱনলৈ অচলাৱস্থা আহি পৰিল। ঠিক তাৰ লগে লগে অসমীয়া ভাষা-সংস্কৃতিৰ ক্ষেত্ৰখনলৈও বিপৰ্যয় নামি আহে। আহোম ৰাজত্বৰ অন্তত (১৮২৬ খ্ৰীঃৰ ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ পাছত) ৰাজনৈতিক উত্থান-পতনৰ বাবে অসমীয়া মানুহে ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ দিশত উদাসীন হৈ কটাবলগীয়া হৈছিল। তেনে সময়তে ১৮৩৬ চনত শাসনৰ সুবিধাৰ বাবে ইংৰাজ চৰকাৰে অসমত বাংলা ভাষাৰ প্ৰচলন কৰিলে। পঢ়াশালি, আদালতৰ পৰা অসমীয়া ভাষা বিতাৰিত কৰি তাৰ ঠাইত বাংলা ভাষা বহুৱালে। অসমীয়া ভাষাৰ এনে অন্ধকাৰাচ্ছন্ন সময়তে অসমলৈ আমেৰিকাৰ বেপ্তিষ্ট মিছন সমাজৰ শুভাগমন ঘটে। তেওঁলোকৰ প্ৰচেষ্টাতে ১৮৪৬ চনত প্ৰথম মাহেকীয়া বাৰ্তালোচনী *অৰুনোদই* প্ৰকাশ পায়। এই *অৰুনোদই* সংবাদপত্ৰৰ মাজেৰেই অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ ভেটি সুদৃঢ় হোৱাৰ উপৰি অসমীয়া সাহিত্যত আধুনিকতাৰ বীজ ৰোপণ হ'ল; এক নতুন যুগৰ সূচনা হ'ল। আনন্দৰাম ঢেকিয়াল ফুকন আদি সচেতন ব্যক্তি আৰু মিছনেৰীসকলৰ প্ৰচেষ্টাত ১৮৭৩ চনত অসমৰ স্কুল, আদালতত অসমীয়া ভাষাৰ পুনৰ্বাসন হয়।

আমেৰিকান বেপ্তিষ্ট মিছনেৰীসকলেই অসমীয়া ব্যাকৰণ, অভিধান আদি প্ৰণয়ন কৰি অসমীয়া ভাষাৰ শ্ৰীবৃদ্ধি কৰিবলৈ যত্নপৰ হৈছিল। তেওঁলোকে সাহিত্য ৰচনাৰ ক্ষেত্ৰত শিৱসাগৰ অঞ্চলত প্ৰচলিত অসমীয়া ভাষাটিকে ভিত্তি হিচাপে গ্ৰহণ কৰিছিল। তেওঁলোকে সাহিত্য ৰচনাত ব্যৱহাৰ কৰা বৰ্ণবিন্যাস ৰীতি বা আখৰ-জোঁটনি আছিল ঘাইকৈ উচ্চাৰণ ভিত্তিক। পৰৱৰ্তীকালত হেমচন্দ্ৰ-গুণাভিৰামৰ প্ৰচেষ্টাত এই আখৰ-জোঁটনিৰ সংস্কাৰ সাধন হয়। অৰুণোদয়ৰ ভাষাত তৎসম, তদ্ভৱ, অৰ্ধ-তৎসম আদিৰ উপৰি বিবিধ ভাষাৰ শব্দৰ সমাহাৰ ঘটিছে। তদুপৰি প্ৰয়োজন সাপেক্ষে তেওঁলোকে কিছুমান নতুন অসমীয়া শব্দও সৃষ্টি কৰিছিল। এনেদৰেই *অৰুনোদই*ৰ বুকুতে অসমীয়া ভাষাই আধুনিকতাৰ দিশলৈ ধাৰমান হয়।

হেমচন্দ্ৰ-গুণাভিৰামৰ প্ৰচেষ্টা তথা অৰুনোদই কাকতৰ জৰিয়তে নিৰ্মাণ হোৱা

-চাকা — আমচাকা
-বোঝা — খোৰিবোঝা
-পাল — পোখিপাল
-মুঠা — চাউলমুঠা

- বহুবচনৰ প্ৰত্যয় ঃ বহুবচনৰ প্ৰত্যয়ৰ ক্ষেত্ৰতো গোৱালপৰীয়া উপভাষাত স্বকীয় ৰূপ বিদ্যমান। যেনে—

-গুলান — মানশিগুলান, মাগুলান
-গুলা — মানশিগুলা, চেংৰা গুলা

- অসমীয়া মান্যভাষাৰ বৈশিষ্ট্যসূচক সম্বন্ধবাচক শব্দত পুৰুষবাচক নিৰ্দিষ্টতাবাচক প্ৰত্যয়ৰ প্ৰয়োগ গোৱালপৰীয়া উপভাষাত পোৱা নাযায়। ইয়াত সম্বন্ধবাচক শব্দটো অকলশৰীয়াকৈয়ে বাক্যত ব্যৱহৃত হয়। যেনে—

প্ৰথম পুৰুষ — মোৰ মা
দ্বিতীয় মান্য পুৰুষ — উআৰ মা
দ্বিতীয় তুচ্ছ পুৰুষ — তোৰ মা
নাম পুৰুষ — উমাৰ মা

- লিংগ ঃ লিংগ পৰিৱৰ্তনৰ বাবে গোৱালপৰীয়া উপভাষাত কেইবাটাও পদ্ধতি আছে—

অ) মতা বা মাইকী বুজোৱা শব্দ ব্যৱহাৰ কৰি—

মাত্ৰা কাউআ — মাত্ৰি কাউআ
মাত্ৰা কোইতৰ — মাত্ৰি কোইতৰ

আ) প্ৰত্যয় সংযোগ কৰি — '-ই' বা '-নি' প্ৰত্যয় বহুৱাই লিংগ পৰিৱৰ্তন কৰিব পাৰি। যেনে—

ঘোড়া — ঘুঁৰি
পাড়া — পাড়ি
মাউশা — মাশি
বাগ — বাগিনি
নাতি — নাত্নি

ই) ভিন্ন শব্দৰ প্ৰয়োগৰ দ্বাৰা—

জুআন — গাবৰু
বৰ — কোইনা
দাম্ৰা — বকন

- কাৰক আৰু শব্দ-বিভক্তি ঃ গোৱালপৰীয়া উপভাষাত কাৰক বুজাবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা শব্দবিভক্তি চাৰিটা। প্ৰথমা—এ, দ্বিতীয়া—ক, ষষ্ঠী—ৰ, সপ্তমী—ত। কিন্তু সপ্তমী বিভক্তিৰ প্ৰয়োগত মান্য অসমীয়া আৰু কামৰূপীৰ

সর্প	সাপ	শাপ
মনুষ্য	মানুহ	মান্‌শি
হংস	হাঁহ	হাশ

- গোৱালপৰীয়া উপভাষাত মূর্দ্ধন্য ট, ঠ, ড, ঢ, ড় আৰু তালব্য চ, ছ, জ, ঝ, শ বিশিষ্ট ধ্বনি। যেনে—

  ট — পাটা — মৰাপাট

  ঠ — পাঠা — পঠা ছাগলী

  ড — ডাল — গছৰ ডাল

  ঢ— ঢাল — যুদ্ধত আত্মৰক্ষাৰ বাবে ব্যৱহৃত সামগ্রী

  ড় — হাড়ি— মাটিৰ ডাঙৰ পাত্র

  ড— হড্ডি, হাড্ডি — হাড়

  চ — চাটি — চাকি

  ছ — ছাতি — ছাতি

  জ — জাল — মাছধৰা জাল

  ঝ — ঝাল — জলা

  শ — মাশ — মাহ

  স — মাস — মাছ

- গোৱালপৰীয়া উপভাষাত শ্বাসাঘাত শব্দৰ আদি অক্ষৰত পৰে। যেনে—

  কমলা — কম্‌লা

  মকৰা — মাক্‌ৰা

  কেঁকোৰা — কাক্‌ৰা

- মান্য অসমীয়াৰ মহাপ্রাণ ধ্বনি গোৱালপৰীয়াত বহুসময়তেই অল্পপ্রাণ হয়। যেনে—

  উঠ — উট

  কথা — কতা

  আধা — আদা

  মাথা — মাতা

➤ *ৰূপতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য ঃ*

- নির্দিষ্টতাবাচক প্রত্যয় ঃ গোৱালপৰীয়া উপভাষাত কিছুমান সুকীয়া নির্দিষ্টতাবাচক প্রত্যয়ৰ প্রয়োগ হয়। তেনে কেইটামান উদাহৰণ উপেন্দ্রনাথ গোস্বামীয়ে দাঙি ধৰিছে এনেদৰে—

  -খান — বোইখান, মালাখান

  -টা — মানুশটা, গাসটা, কথাটা

  ঝাক — পোখিঝাক

আধুনিক অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ ভেটিটোক অধিক সুদৃঢ় কৰিবৰ বাবে চন্দ্রকুমাৰ আগৰৱালা, হেমচন্দ্র গোস্বামী, লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা প্রমুখ্যে কেইবাজনো ব্যক্তি আগবাঢ়ি আহিল। তেওঁলোকে ১৮৮৮ চনত কলকাতাত 'অসমীয়া ভাষা উন্নতি সাধিনী সভা' প্রতিষ্ঠা কৰে। এই সভাৰ (অঃ ভাঃ উঃ সাঃ) মুখপাত্র হিচাপে *জোনাকী* কাকতখন ১৮৮৯ চনত প্রকাশ পায়। *জোনাকী* কাকতৰ জৰিয়তে অসমীয়া সাহিত্যলৈ পাশ্চাত্যত জন্ম লাভ কৰা ৰমন্যাসবাদৰ পৰিপ্রকাশ ঘটে আৰু অসমীয়া কাব্য সাহিত্যলৈ এক নতুন ধাৰা প্রবাহিত হয়। তদুপৰি চুটিগল্প আৰু উপন্যাসো অসমীয়া ভাষাত ৰচিত হ'বলৈ ধৰে। *জোনাকী* তথা সমসাময়িক কেইবাখনো কাকত-আলোচনীক কেন্দ্র কৰি এই সময়তে অসমীয়া ভাষাত বিপুল সাহিত্যৰাজিৰ সৃষ্টি হয়। সুসংহত বাক্য গঠনৰ ৰীতি, কবিতাৰ বিবিধ ছন্দ ৰীতি, লোকসাহিত্যৰ অলংকাৰস্বৰূপ ফকৰা-যোজনা, প্রবাদ-প্রবচন, জতুৰা ঠাঁচ আদিৰ প্রয়োগৰ ফলত অসমীয়া ভাষালৈ নতুন প্রাণ আহিল, ভাষাৰ প্রকাশিকা শক্তি বৃদ্ধি পালে। ক্রমান্বয়ে *অৰুনোদই*ত ব্যৱহৃত ভাষাশৈলীৰ পৰিৱর্তন ঘটি অসমীয়া ভাষাই সাহিত্য উপযোগী নতুন ৰূপ পৰিগ্রহ কৰে।

দ্বিতীয় মহাসমৰৰ (১৯৩৯) অবর্ণনীয় ধ্বংসলীলাই গোটেই বিশ্বতে ৰাজনৈতিক, সামাজিক আৰু অর্থনৈতিক দিশত নানা সমস্যাৰ সৃষ্টি কৰিলে। সমাজত নৈতিকতাৰ অপমৃত্যু ঘটিল আৰু মূল্যবোধৰ চৰম অৱক্ষয় আৰম্ভ হ'ল। মহাযুদ্ধৰ এই দুৰৱস্থাৰ সময়তে, দুর্যোগৰ মাজেৰে অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যই নতুন উন্নতিৰ পথত খোজ পেলালে। যুদ্ধৰ পৰৱর্তীকালত অসমীয়া কবিতাৰ ক্ষেত্রত নতুনত্বৰ সংযোজন ঘটিল। *জোনাকী* কাকতৰ জৰিয়তে অসমীয়া সাহিত্যত প্ররেশ ঘটা ৰোমাণ্টিক কবিতাৰ ঠাইত জগতৰ উন্মুক্ত বায়ু লগাকৈ মনৰ সকলো দুৱাৰ-খিৰিকী খুলি ৰখাটোৱেই সাম্প্রতিক কবিসকলৰ ধর্ম হৈ পৰিল। এই সময়ছোৱাতে কবিতাৰ লগতে সাহিত্যৰ বিভিন্ন শাখাসমূহতো নতুন ভাৱধাৰাৰ সূচনা হয়। সাহিত্যই বাস্তৱমুখী দৃষ্টিভংগীৰে সমাজৰ বিবিধ সমস্যাক মুক্তভাৱে প্রকাশ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে আৰু ভাষা অধিক বাস্তৱধর্মী হৈ পৰিল। পূর্বে প্রচলিত মানসচিত্রৰ ঠাইত নতুন নতুন চিত্রকল্প তথা প্রতীকৰ ব্যৱহাৰেৰে অসমীয়া ভাষা জীপাল হৈ পৰে। তদুপৰি বিভিন্ন ভাষাৰ পৰা অহা নতুন নতুন শব্দই অসমীয়া ভাষাৰ শব্দ-ভাণ্ডাৰ চহকী আৰু অধিক ব্যঞ্জনাময় কৰি তোলে। সময়ৰ পৰিৱর্তনৰ লগে লগে অসমীয়া ভাষাৰো প্রকাশক্ষমতা ক্রমান্বয়ে বৃদ্ধি পায়। পৰৱর্তী অধ্যায়টিত এই বিষয়ে বহলাই আলোচনা কৰা হৈছে।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ৬ ঃ কোনখন কাকতৰ জৰিয়তে অসমীয়া সাহিত্যলৈ পাশ্চাত্যত জন্ম লাভ কৰা ৰমন্যাসবাদৰ পৰিপ্রকাশ ঘটে ?

.....

প্ৰশ্ন নং ৭ ঃ অসমীয়া সাহিত্যৰ মধ্যযুগটোৰ সাহিত্যৰাজিত দেখা পোৱা কেইটামান বৈশিষ্ট্য উল্লেখ কৰক। (৭০ টা শব্দৰ ভিতৰত)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

৭.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- অসমীয়া ভাষাৰ উৎপত্তি সম্পৰ্কে বিভিন্নজনে বিভিন্ন মত আগবঢ়াইছে।
- 'মাগধী অপভ্রংশই অসমীয়া ভাষাৰ মূল' বুলি অধিকাংশ পণ্ডিতে যুক্তি দৰ্শাইছে।
- অসমীয়া ভাষাৰ বিকাশৰ ইতিহাসক চাৰিটা যুগৰ মাজেৰে আলোচনা কৰিব পাৰি। যথা —
  - (ক) উদ্ভৱকালৰ অসমীয়া ভাষা,
  - (খ) প্ৰাচীন অসমীয়া ভাষা,
  - (গ) মধ্যযুগৰ অসমীয়া ভাষা,
  - (ঘ) আধুনিক অসমীয়া ভাষা
- উদ্ভৱকালৰ অসমীয়া ভাষাৰ নিদৰ্শন প্ৰধানতঃ তামৰ ফলিসমূহৰ ভাষা, চৰ্যাপদৰ ভাষা আৰু শ্ৰীকৃষ্ণ কীৰ্তনৰ ভাষাত দেখিবলৈ পোৱা যায়।
- প্ৰাক্-শংকৰী যুগৰ ভাষা, শংকৰী যুগৰ ভাষা আৰু ভট্টদেৱৰ ভাষাত প্ৰাচীন অসমীয়া ভাষাৰ নিদৰ্শন লিপিবদ্ধ হৈছে।
- মধ্যযুগৰ অসমীয়া ভাষাক প্ৰধানতঃ চৰিত সাহিত্যৰ ভাষা আৰু বুৰঞ্জী সাহিত্যৰ ভাষা — এই দুটা ভাগত বিভক্ত কৰিব পাৰি।
- আধুনিক অসমীয়া ভাষাৰ অন্তৰ্গত স্তৰকেইটা হ'ল *অৰুনোদই* স্তৰৰ ভাষা, জোনাকী স্তৰৰ ভাষা আৰু যুদ্ধোত্তৰ স্তৰৰ ভাষা।
- *অৰুনোদই* কাকতৰ জৰিয়তে অসমীয়া সাহিত্যত আধুনিক যুগৰ উন্মেষ ঘটে। তেতিয়াৰে

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ৪ ঃ তলত উল্লেখ কৰা শব্দকেইটা মান্য অসমীয়াত কি বুলি লিখা হয় — আপা, বৰ, ভোজলুক, চকৰী, পিপ্ৰা, নিছ্লা মাছ।

.....

.....

১৫.৭.৩ গোৱালপৰীয়া উপভাষা

গোৱালপৰীয়া উপভাষা অসমৰ এটা গুৰুত্বপূৰ্ণ ভাষা। ভাষাবিদ গ্ৰীয়াৰ্ছনে এই উপভাষাক 'ৰাজবংশী ভাষা' হিচাপে অভিহিত কৰিছিল। পণ্ডিত বীৰেন্দ্ৰনাথ দত্তই গ্ৰীয়াৰ্ছনৰ মন্তব্যৰ সূত্ৰ ধৰি কৈছিল — "এই উপভাষাটো অকল ৰাজবংশীসকলে কোৱা ভাষা নহয়, এই অঞ্চলৰ সমূহ খিলঞ্জীয়া ৰাইজৰ ভাষা।" তদুপৰি এই ভাষাটো সম্পৰ্কত তেখেতৰ অভিমত এনেধৰণৰ— "গোৱালপাৰাৰ পশ্চিম প্ৰান্তৰ লোকসকলে নিজকে আৰু উত্তৰ-বঙ্গৰ সংলগ্ন অঞ্চলৰ লোকসকলক বুজাবলৈ 'দেশী মান্ষি' কথাটো ব্যৱহাৰ কৰে আৰু তেওঁলোকে কোৱা প্ৰায় উমৈহতীয়া ভাষাটোক 'দেশী কথা' বা 'দেশী ভাষা' বুলি উল্লেখ কৰে"। উপেন্দ্ৰনাথ গোস্বামীয়েও কৈছে যে গোৱালপৰীয়া ভাষাটোক ৰাজবংশী বোলাৰ যুক্তি বিশেষ নাই। গৌৰীপুৰ আৰু ইয়াৰ ওচৰ-পাঁজৰৰ ভাষাটোৱেই হৈছে দেশী ভাষা। এই প্ৰৱাহটোৱেই অবিভক্ত গোৱালপাৰা অঞ্চলত বিস্তৃত হৈ আছে। গোৱালপাৰা জিলাৰ পশ্চিমৰ পৰা ক্ৰমে পূবলৈ গতি কৰি এই ভাষাটো কামৰূপীৰ সৈতে মিলি গৈছে। গোৱালপৰীয়া উপভাষা বা দেশী ভাষা স্ববৈশিষ্ট্যসম্পন্ন এটা ভাষা। এই বৈশিষ্ট্যসমূহ এনেধৰণৰ —

➢ *ধ্বনিতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য*

- ❍ গোৱালপৰীয়া 'দেশী' ভাষাত সাতটা বিশিষ্ট স্বৰ-ধ্বনি পোৱা যায়। সেইসমূহ হৈছে — অ, আ, ই, উ, এ', এ, ও।
- ❍ গোৱালপৰীয়া উপভাষাত বিশিষ্ট ব্যঞ্জন ধ্বনি ঊনত্ৰিশটা। সেইসমূহ হৈছে— ক, খ, গ, ঘ, ঙ, চ, ছ, জ, ঝ, ট, ঠ, ড, ড়, ঢ, ত, থ দ, ধ, ন, প, ফ,ব, ভ,ম, ৰ, ল, শ, স, হ।
- ❍ স্বৰৰ অনুনাসিকতা গোৱালপৰীয়া উপভাষাত বিশিষ্ট ধ্বনি। যেনে—
  - গ-আ-ও — গাও(শৰীৰ)
  - গ-আঁ-ও — গাঁও(মানুহ বাস কৰা ঠাই)
- ❍ সংস্কৃতৰ শ, ষ, স ধ্বনি গোৱালপৰীয়াত 'শ'ৰূপে পোৱা যায়। যেনে—

সংস্কৃত	মান্য অসমীয়া	গোৱালপৰীয়া

	তঁই খাইছাহ	তঁই খাইছা
❍ সর্বনাম ঃ	তুহনা	তুহুন
	এহ্না	আহুন
	অহাঁই	অঁহে
	সহাঁই	সহেঁ
❍ ক্রিয়া-বিশেষণ ঃ	এনাই	এনে
	এঙ্কে	এন্কে
	ইতা	এথেন
	কেইতা	কেথেন

➢ *শব্দগত পার্থক্য ঃ*

মধ্য অঞ্চল	*পশ্চিম অঞ্চল*
পিপ্ৰা	পিপাৰ
মেউক্ৰী	মেক্ৰী
কাকে	ফণি
উঘা	পঘে

মধ্য আৰু দক্ষিণ অঞ্চলৰ ভাষাগত পার্থক্যসমূহ উপেন্দ্রনাথ গোস্বামীয়ে এনেদৰে দেখুৱাইছে—

	মধ্য অঞ্চল	দক্ষিণ অঞ্চল
ঙ ঃ ৰ	টেঙা	টেৰাঁ
	ৰাঙা	ৰাঁৰা
জ ঃ ঝ	জোক	ঝুক
	জাল	ঝাল
ঠ ঃ চ	মমাঠেৰ	মামা-চেৰ

❍ সম্বন্ধবাচক পুৰুষ বিভক্তি ঃ

মাক	মিয়াক
ভাক, ভায়াক	ভিয়াক

❍ ক্রিয়াৰূপ ঃ

সি খালাক	সি খাল
সি কলাক	সি কল

❍ শব্দগত পার্থক্য ঃ

সোইফ্ৰাম	উইৰাম
জুঙ্তি	ঝুণ্ডি

পৰা বর্তমানলৈকে বিভিন্ন নতুন নতুন বৈশিষ্ট্যৰে সমৃদ্ধ হৈ অসমীয়া ভাষা প্রৱাহিত হৈ আছে।

৭.৫ অধিক জানিবলৈ

১) গোস্বামী, উপেন্দ্রনাথ (১৯৯৪); *অসমীয়া ভাষাৰ উদ্ভৱ সমৃদ্ধি আৰু বিকাশ;* গুৱাহাটী ঃ বৰুৱা এজেন্সী।

২) গোস্বামী, উপেন্দ্রনাথ (২০০৭); *ভাষাবিজ্ঞান;* গুৱাহাটী ঃ মণি-মাণিক প্রকাশন।

৩) গোস্বামী, গোলোকচন্দ্র (২০০৪); *অসমীয়া ব্যাকৰণৰ মৌলিক বিচাৰ;* গুৱাহাটী ঃ বীণা লাইব্রেৰী।

৪) নেওগ, মহেশ্বৰ (২০০০); *অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা;* গুৱাহাটী ঃ চন্দ্র প্রকাশ।

৫) পাঠক, ৰমেশ (২০০০); *অসমীয়া ভাষাৰ ইতিহাস;* গুৱাহাটী ঃ অসম অকাডেমিক চেণ্টাৰ।

৬) বৰুৱা, ভীমকান্ত (১৯৯৭); *অসমীয়া ভাষা;* ডিব্রুগড় ঃ বনলতা।

৭) শর্মা, সত্যেন্দ্রনাথ (২০০৬); *অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত;* গুৱাহাটী ঃ সৌমাৰ প্রকাশ।

৭.৬ অগ্রগতিৰ খতিয়ান

১ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ চীনদেশৰ। খ্রীষ্টীয় সপ্তম শতিকাত।

২ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ ড° বাণীকান্ত কাকতি।

৩ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ স্বৰধ্বনিৰ হ্রস্ব-দীর্ঘৰূপৰ মাজত পার্থক্যহীনতা। যেনে — কামৰূপ > কামৰুপ।

৪ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ ব্রজাৱলী ভাষা।

৫ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ ভট্টদেৱ, তেওঁৰ গ্রন্থ দুখন হ'ল — *কথাভাগৱত* আৰু *কথাগীতা*।

৬ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ *জোনাকী* কাকতৰ জৰিয়তে।

৭ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ মধ্যযুগৰ অসমীয়া ভাষাৰ কেইটামান প্রধান বৈশিষ্ট্য হ'ল —

ক) চৰিত সাহিত্যবোৰত ব্যৱহৃত গদ্য ভকতীয়া ঠাঁচৰ। সত্রীয়া মার্জিত কথনভংগীত ৰচিত এই সাহিত্যৰাজিত জতুৱা ঠাঁচ আৰু খণ্ডবাক্যৰ প্রয়োগৰ ফলত গদ্যই নিভাঁজ অসমীয়া ভাষাৰ ৰূপ পৰিগ্রহ কৰিছে।

(খ) বুৰঞ্জীসমূহৰ ৰচনাত ব্যৱহৃত ভাষাটো আছিল সহজ-সৰল, অনাড়ম্বৰ আৰু কথিত ভাষাৰ ওচৰ চপা। ৰজাঘৰীয়া পৃষ্ঠপোষকতাত ৰচিত এই সাহিত্যৰাজিত এক গাম্ভীৰ্য লক্ষ্য কৰা যায়।

(গ) *কথা ৰামায়ণ* আৰু অন্যান্য গদ্যৰ জৰিয়তে অসমীয়া গদ্য সাহিত্যই বিকাশ লাভ কৰে। প্ৰাচীন বৈশিষ্ট্যবোৰ ৰক্ষিত হোৱাৰ লগতে এই সময়ৰ অসমীয়া ভাষালৈ কেতবোৰ নতুন বৈশিষ্ট্যৰ আগমন ঘটে।

৭.৭ আৰ্হি প্ৰশ্ন

বস্তুধৰ্মী প্ৰশ্ন

প্ৰশ্ন ১ ঃ তলত দিয়া প্ৰশ্নসমূহৰ উত্তৰ লিখক—

(ক) অসমীয়া ভাষাৰ ইতিহাসক ড° বাণীকান্ত কাকতিয়ে কেইটা ভাগত ভাগ কৰিছে?

(খ) চৰিত সাহিত্যবোৰত ব্যৱহৃত গদ্যশৈলী কেনেধৰণৰ?

চুটি প্ৰশ্ন (১৫০ শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখক)

প্ৰশ্ন ১ ঃ উদ্ভৱকালৰ অসমীয়া ভাষা সম্পৰ্কে এটি প্ৰবন্ধ যুগুত কৰক।

প্ৰশ্ন ২ ঃ চমুটোকা লিখক — (ক) উদ্ভৱকালৰ অসমীয়া ভাষা (খ) প্ৰাচীন অসমীয়া ভাষা

ৰচনাধৰ্মী প্ৰশ্ন (৩০০-৫০০ শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখক)

প্ৰশ্ন ১ ঃ অসমীয়া ভাষাৰ জন্ম আৰু ক্ৰমবিকাশ সম্পৰ্কে এটি আলোচনা যুগুত কৰক।

প্ৰশ্ন ২ ঃ "মাগধী অপভ্ৰংশই অসমীয়া ভাষাৰ মূল' — মন্তব্যটিৰ সাৰ্থকতা নিৰূপণ কৰক।

প্ৰশ্ন ৩ ঃ অসমীয়া ভাষাৰ উৎপত্তি সম্পৰ্কে ঘাইকৈ কি কি মত পোৱা যায়? এই মতবোৰৰ ভিতৰত কোনটো মত অধিক গ্ৰহণযোগ্য বিচাৰ কৰক।

*** ***** ***

আৰু তাৰ আশে-পাশে থকাখিনিক লৈ মধ্য অঞ্চল আৰু বকো, ছয়গাঁও, মিৰ্জা আদি অঞ্চলক লৈ দক্ষিণ অঞ্চলৰ উপভাষা হিচাপে শ্ৰেণীবদ্ধ কৰা হৈছে। এই অঞ্চলসমূহৰ ভাষাৰ মাজত থকা পাৰ্থক্যসমূহ প্ৰধানকৈ ধ্বনিমূলক। উপেন্দ্ৰনাথ গোস্বামীয়ে মধ্য আৰু পশ্চিম অঞ্চলৰ মাজৰ ধ্বনিগত পাৰ্থক্যসমূহ এনেদৰে দেখুৱাইছে —

	মধ্য অঞ্চল	পশ্চিম অঞ্চল
❍ অ > আ	জঁৰে	জাঁৰে, জাঙে
	ৰৰা	বাৰা
	ৰতাহ	বাতাহ
❍ অ > উ	ভখ	ভুখ
	গৰ	গুৰ
❍ আ >অ	কলাহ	কলহ
	চতাল	চতল
	জকাৰ	জকৰ
❍ ও > উ	কোক	কুক
	জোক	জুক
❍ আই > আউ	হাইলা	হাউলা

❍ মধ্য অঞ্চলত পশ্চিম অঞ্চলতকৈ অপিনিহিতিৰ প্ৰৱণতা অধিক। যেনে—

শাইল্‌খা	শাল্‌কা
ভাউই্‌ৰা	ভাউৰা
খাউই্‌ৰা	খাউৰা

➢ *ৰূপতাত্ত্বিক পাৰ্থক্য ঃ*

❍ নিৰ্দিষ্টতাবাচক প্ৰত্যয়

খান ঃ খেন	ইখান	ইখেন
খোৰ ঃ খৰ	জোকখোৰ	জুকখৰ
ধোৰ ঃ ডেল	মালা-ধোৰ	মালাডেল

❍ সম্বন্ধবাচক বিভক্তি ঃ

আক ঃ এক	শাউহাক	শাহেক
	ভায়াক	ভাএক

❍ বচনবাচক প্ৰত্যয় ঃ

হানা ঃ আহুন	দাদা-হানা	দাদা-আহুন
	সোখি-হানা	সোখি-আহুন
ঠেৰ ঃ আহাৰ	মমা-ঠেৰ	মামা-আহাৰ
❍ ক্ৰিয়াৰূপ ঃ	তুমি খ	তুমি খাউআ

	মিতিৰ	কুৰ্‌মা
ফল-ফুল, শাক-পাচলি	জলকীয়া	ভোজলুক
	অমিতা	মোদফল
জীৱ-জন্তু, কীট-পতঙ্গ	পখিলা	চকৰী
	পৰুৱা	পিপ্‌ৰা
	মিছামাছ	নিছ্‌লা মাছ
	পঁইতাচোৰা	তেলমুই, তেলভোঁকা
	গাহৰি	বৰা
ঘৰুৱা সামগ্ৰী	কেৰাহি	কৰে, লহ্‌ৰা
	চৰিয়া	ডাবাৰ
অন্যান্য শব্দ	ধুনীয়া	ঠোঁগা
	উৰুলি	জকাৰ
	টোপনি	ঘুমটি
	পিৰালি	কাঁথি
	জোৰোণ	তেলৰ ভাৰ

১৫.৭.২ কামৰূপী উপভাষাৰ আঞ্চলিক পার্থক্য

একোটা ভাষাৰ মাজত বিভিন্নতাৰ সৃষ্টি হৈ যিদৰে উপভাষাৰ উদ্ভৱ হয় সেইদৰে একোটা উপভাষাৰ মাজতো আকৌ বিভিন্ন সময়ত কিছুমান স্থানীয় পার্থক্য গঢ় লৈ উঠে। উপভাষাৰ মাজত সৃষ্টি হোৱা এনে আঞ্চলিক পার্থক্যক স্থানীয় উপভাষা বোলা হয়। কামৰূপী উপভাষা হিচাপে অসমীয়া ভাষাৰ এটা নির্দিষ্ট উপভাষাৰ কথা কোৱা হয় যদিও অবিভক্ত কামৰূপত আচলতে অঞ্চলভেদে ভাষাটোৰ অনেক পার্থক্য দেখা যায়। বকো, ছয়গাঁও অঞ্চলৰ ভাষাৰ সৈতে বৰপেটাৰ ভাষাৰ পার্থক্য বহুত। সেইদৰে নলবাৰীৰ ভাষাৰ সৈতেও শুৰালকুছিৰ ভাষা নিমিলে। মঙলদৈ অঞ্চলৰ ভাষাৰ সুকীয়া বৈশিষ্ট্য আছে। অসমীয়া ভাষাৰ অধ্যয়নৰ গুৰিধৰোঁতা বাণীকান্ত কাকতিয়ে কামৰূপৰ ভাষাৰ এই পার্থক্যসমূহ বিচাৰ কৰি তেওঁৰ গৱেষণা-গ্ৰন্থ *Assamese: Its Formation and Development* — গ্ৰন্থত এই ৰূপসমূহৰ নিদর্শন কেতবোৰ তুলি ধৰিছে। ভাষাবিদ উপেন্দ্রনাথ গোস্বামীয়ে অবিভক্ত কামৰূপৰ ভাষাৰ মাজতো সমৰূপতা বিচাৰ কৰি এই অঞ্চলৰ ভাষাটোক তিনিটা স্থানীয় উপভাষাত অন্তর্ভুক্ত কৰি দেখুৱাইছে —

ক) পশ্চিম অঞ্চলৰ উপভাষা
খ) মধ্য অঞ্চলৰ উপভাষা
গ) দক্ষিণ অঞ্চলৰ উপভাষা

বৰপেটা আৰু তাৰ ওচৰ-পাঁজৰৰ ঠাইসমূহক লৈ পশ্চিম অঞ্চল, নলবাৰী

অধ্যায় ৮ ঃ উদ্ভৱ কালৰ আৰু প্রাচীন অসমীয়া ভাষা

অধ্যায় গাঁথনি

৮.১ উদ্দেশ্য
৮.২ পৰিচয়
৮.৩ উদ্ভৱকালৰ অসমীয়া ভাষা
৮.৪ প্রাচীন অসমীয়া ভাষা
৮.৫ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ
৮.৬ অধিক জানিবলৈ
৮.৭ অগ্রগতিৰ খতিয়ান
৮.৮ আর্হি প্রশ্ন

৮.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি —

- তামৰ ফলিৰ ভাষা, চর্যাপদৰ ভাষা, *শ্রীকৃষ্ণ কীর্তনৰ* ভাষা, *শূন্য পুৰাণৰ* ভাষা আৰু নাথ সাহিত্যৰাজিৰ ভাষাতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য সম্পর্কে অৱগত হ'ব পাৰিব
- প্রাচীন অসমীয়া ভাষাৰ নিদর্শন — প্রাক্‌-শংকৰী যুগৰ ভাষা, শংকৰী যুগৰ ভাষা আৰু ভট্টদেৱৰ ভাষাৰ বিষয়ে বিশ্লেষণ কৰিব পাৰিব।

৮.২ পৰিচয়

ইয়াৰ আগৰ অধ্যায়টিত আপুনি অসমীয়া ভাষাৰ উৎপত্তি সম্বন্ধে বিভিন্ন পণ্ডিতে আগবঢ়োৱা মতামতসমূহৰ বিষয়ে অধ্যয়ন কৰাৰ লগতে অসমীয়া ভাষাই কিদৰে ক্রমবিকশিত হৈ বর্তমানৰ ৰূপ পৰিগ্রহণ কৰিছে, সেই বিষয়েও অৱগত হ'ল। সেই মতামতসমূহলৈ লক্ষ্য কৰিলে দেখা যায় যে অধিকাংশ পণ্ডিতে অসমীয়া ভাষাৰ মূল 'মাগধী অপভ্রংশ' বুলি মানি লৈছে। সেই অধ্যায়টোত অসমীয়া ভাষাৰ বিকাশৰ ইতিহাসক বিভিন্ন পণ্ডিতে বিভিন্ন ভাগত বিভক্ত কৰাৰ কথা উল্লেখ কৰি ৰমেশ পাঠকে কৰা চাৰিটা ভাগ — উদ্ভৱকালৰ অসমীয়া ভাষা, প্রাচীন অসমীয়া ভাষা, মধ্যযুগৰ অসমীয়া ভাষা আৰু আধুনিক অসমীয়া ভাষা সম্পর্কে উল্লেখ কৰা হ'ল। লগতে থোৱতে গোটেইকেইটা ভাগৰো চমু পৰিচিতি আগবঢ়োৱা হ'ল। এই অধ্যায়টোত আমি তাৰে দুটা ভাগ — উদ্ভৱকালৰ অসমীয়া ভাষা আৰু প্রাচীন অসমীয়া ভাষাৰ বৈশিষ্ট্য ৰক্ষিত হোৱা সৃষ্টিৰাজিত সেয়া কেনেদৰে ৰক্ষিত হৈছে সেই বিষয়ে বহলাই আলোচনা কৰিম।

উদ্ভৱকালৰ অসমীয়া ভাষাৰ নিদর্শন দেখা পাওঁ আমি — সেই সময়ৰ তামৰ ফলি, চর্যাপদ, মিশ্র অসমীয়া সাহিত্যৰ অন্তর্ভুক্ত *শ্রীকৃষ্ণ কীর্তন* আৰু *শূন্য পুৰাণত*। এই নিদর্শনসমূহত

প্ৰয়োগ হোৱা ভাষাৰ সৈতে অসমীয়া ভাষাৰ সম্পৰ্ক অতি নিবিড়ভাৱে ৰক্ষিত হৈছে। ঠিক সেইদৰে প্ৰাচীন অসমীয়া ভাষাৰ ভাষাতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্যসমূহ ঘাইকৈ প্ৰাক্-শংকৰী যুগৰ সাহিত্যৰ ভাষা, শংকৰী যুগৰ সাহিত্যৰ ভাষা আৰু ভট্টদেৱৰ গদ্যৰ ভাষাৰ মাজেৰে সংৰক্ষিত হৈছে। শংকৰদেৱ আৰু মাধৱদেৱৰ অংকীয়া নাট, বৰগীতসমূহত ব্যৱহৃত ভাষাটোক ব্ৰজাৱলী ভাষা বোলা হয়। ভট্টদেৱৰ গদ্যত অসমীয়া ভাষাৰ অন্য এক ৰূপ প্ৰকাশ হৈছে। এই বিষয়ে অধ্যায়টোত বহলাই আলোচনা কৰা হৈছে। অধ্যায়টোৰ অধ্যয়নে আপোনাক উত্তৰ তথা প্ৰাচীন কালৰ অসমীয়া ভাষা সম্পৰ্কে গভীৰ ধাৰণা প্ৰদান কৰিব।

৮.৩ উত্তৰকালৰ অসমীয়া ভাষা

ইতিমধ্যেই আমি উল্লেখ কৰি আহিছোঁ যে উত্তৰকালৰ অসমীয়া ভাষাৰ নিদৰ্শন প্ৰধানতঃ ৰক্ষিত হৈছে সেই সময়ত উৎকীৰ্ণ কৰা তামৰ ফলিসমূহত, চৰ্যাপদসমূহত, মিশ্ৰ অসমীয়া সাহিত্যৰ নিদৰ্শনমূলক সাহিত্যৰ অন্তৰ্গত *শ্ৰীকৃষ্ণ কীৰ্তন* আৰু *শূন্য পুৰাণৰ* ভাষাত। তলত এই সাহিত্যৰাজিৰ ভাষাত কেনেদৰে অসমীয়া ভাষাৰ বৈশিষ্ট্য ৰক্ষিত হৈছে সেই বিষয়ে ভাষাতাত্ত্বিক বিশ্লেষণ আগবঢ়োৱা হ'ল —

- **তামৰ ফলিৰ ভাষা** ঃ খ্ৰীষ্টীয় সপ্তম শতিকাৰ পৰা দ্বাদশ শতিকালৈকে কামৰূপত ৰাজত্ব কৰা হিন্দু ৰজাসকলৰ প্ৰদত্ত তামৰ ফলিসমূহৰ ভাষাই অসমৰ প্ৰাচীনতম ভাষাৰ প্ৰতিনিধিত্ব কৰিছে বুলি পণ্ডিতসকলে ঠাৱঁৰ কৰিছে।

তামৰ ফলিসমূহত সেই সময়ৰ অসমৰ কিছুমান ঠাইৰ নাম, মানুহৰ নাম, গছ-গছনিৰ নাম আৰু অন্যান্য অসমীয়া শব্দ তথা বৈশিষ্ট্যমূলক নিদৰ্শন সংৰক্ষিত হৈ আছে। তামৰ ফলিৰ শব্দ আৰু অসমীয়া শব্দ কেইটামান তলত উল্লেখ কৰা হ'ল —

তামৰ ফলিৰ শব্দৰূপ	*আধুনিক শব্দৰূপ*
ওড়িঅম্ম	উৰিয়াম
জটি	জৰী
হস্থি	হাতী
ভটাৰক	গিৰীয়েক, ভতাৰ (কামৰূপী)
ঢনি	ধনী
সুৱর্ণদাৰু	সোণাৰু
পাক্ৰি	পাকৰি

ঠিক সেইদৰে — অনিস সনি, কালিয়া কৈৱর্ত্ত আদি মানুহৰ নাম বুজোৱা শব্দ; দক্ষিণপাত, হাটপ্লেশ্বৰ আদি ঠাইৰ নাম বুজোৱা শব্দ; সোৱঁড়ি (পুখুৰী), চম্যলা (জান), সিঙ্গড়ি (নদী)ৰ দৰে পুখুৰী-নদীৰ নাম বুজোৱা শব্দ; অম্ব, আম্ব (আম), জোল (জান) ডোল, নাক্ক (নাক) ইত্যাদি শব্দৰ ব্যৱহাৰ হোৱা দেখা গৈছিল। তাম্ৰলিপিসমূহত পোৱা অসমীয়া ভাষাৰ ধ্বনিতাত্ত্বিক বিশেষত্বসমূহ এনে ধৰণৰ—

➢ *ৰূপতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য*

❍ বহুবচনৰ প্ৰত্যয় ঃ কামৰূপী উপভাষাৰ বহুবচনৰ প্ৰত্যয়বোৰ মান্য অসমীয়াৰ সৈতে নিমিলে। যেনে—

গিলা—গোৱঁগিলা
গিলাক—গোৱঁগিলাক
হাত—ছোলিহাত
হানা—সখিহানা
হাম্ৰা—ৰাম হাম্ৰা

❍ নিৰ্দিষ্টতাবাচক প্ৰত্যয় ঃ কামৰূপী উপভাষাত ব্যৱহাৰ হোৱা নিৰ্দিষ্টতাবাচক প্ৰত্যয়বোৰো মান্য অসমীয়াতকৈ বেলেগ। যেনে—

টু—আপাটু, ছোলিটু
খোৰ—পাঘাখোৰ
খৰ—জুকখৰ
খেনি—নুনখেনি
জেনী—সোৱঁজেনী, ডাঙৰজেনী

❍ ক্ৰিয়া-বিভক্তি ঃ কামৰূপী উপভাষাৰ ক্ৰিয়া-বিভক্তিৰ ক্ষেত্ৰতো নিজস্ব ৰূপৰ প্ৰয়োগ দেখা যায়। যেনে—

মান্য অসমীয়া	*কামৰূপী*
তই খাৱ	তঁই খাহ্
তুমি খোৱা	তুমি খ
সি খালে	সি খালাক

❍ শব্দ-বিভক্তি ঃ মান্য অসমীয়াৰ দ্বিতীয়া আৰু চতুৰ্থী বিভক্তি ব্যৱহাৰ হোৱা স্থানতো কোনো কোনো সময়ত কামৰূপীত ক্ৰমে সপ্তমী আৰু দ্বিতীয়া বিভক্তি হয়। যেনে —

মান্য অসমীয়া	*কামৰূপী*
ক'লৈ যোৱা	কোক য
তাক সোধা	তাত সুধা

➢ *শব্দসম্ভাৰঃ* শব্দৰ ক্ষেত্ৰতো কামৰূপী উপভাষাৰ নিজস্ব ৰূপ লক্ষ্য কৰা যায়। মান্য অসমীয়াৰ সৈতে তুলনাত্মকভাৱে বিচাৰ কৰি কামৰূপী উপভাষাৰ নিজস্ব শব্দসমূহৰ উদাহৰণ দাঙি ধৰা হ'ল—

শব্দৰ শ্ৰেণী	*মান্য অসমীয়া*	*কামৰূপী উপভাষা*
সম্বন্ধবাচক শব্দ	ল'ৰা	আপা
	আইতা	আবু
	দৰা	বৰ

কাৱৌ > কাৱো
মিঠৈ > মিঠে

- শব্দৰ আদি অক্ষৰত দ্বি-স্বৰৰ উপৰি ত্রি-স্বৰো উচ্চাৰিত হয়। যেনে—
  ভাৰৰীয়া > ভাউঁইৰা
  কেৱলীয়া > কেউঁইলা
- নিম্ন স্বৰধ্বনি কামৰূপীত প্ৰায়ে উচ্চ ৰূপে উচ্চাৰিত হয়। যেনে—
  কাপোৰ > কাপুৰ
  নিছে > নিছি
  এন্দুৰ > ইন্দুৰ
- অল্পপ্ৰাণ ধ্বনি কামৰূপীত মহাপ্ৰাণ হোৱাৰ প্ৰৱণতা প্ৰায়ে দেখা যায়। যেনে— ভোক > ভখ
  শুকান > শুখান
- মান্য অসমীয়াত দুটা আ ধ্বনি ওচৰা-উচৰিকৈ থাকিলে প্ৰথমৰ 'আ' ধ্বনি সাধাৰণতে 'অ' বা 'এ'লৈ পৰিৱৰ্তন হয়। কামৰূপী উপভাষাত কিন্তু দুটা আ ধ্বনি ওচৰা-উচৰিকৈ থাকিব পাৰে। যেনে — ৰাজা, চাকা, আঙাৰ ইত্যাদি।
- মান্য অসমীয়া ভাষাৰ দুটা অক্ষৰযুক্ত শব্দৰ দ্বিতীয় অক্ষৰত থকা অ ধ্বনি কামৰূপী উপভাষাত 'আ' হয়। যেনে—
  দীঘল > দীঘাল
  গৰম > গৰাম
  মৰণ > মৰাণ
- মান্য অসমীয়াৰ দ্বিঅক্ষৰযুক্ত শব্দৰ প্ৰথম অক্ষৰত 'ও' আৰু দ্বিতীয় অক্ষৰত 'আ' ধ্বনি থাকিলে কামৰূপীত 'ও' ধ্বনি 'অ' ৰূপে উচ্চাৰিত হয়। যেনে—
  কোঙা > কঙা
  বোবা > ববা
  খোপা > খপা
- সংস্কৃতৰ পৰা বিকাশ হোৱা কিছুমান শব্দৰ মূলত থকা 'ল' ধ্বনি কামৰূপীত 'ল' ৰূপেই উচ্চাৰিত হয়। কিন্তু মান্য অসমীয়াত সেই ধ্বনি 'ন' হয়। যেনে—
  লোমন (সং.) > নোম (মান্য অসমীয়া), লুম (কামৰূপী)
  লঞ্জ (সং.) > নেজ (মান্য অসমীয়া), লেজ (কামৰূপী)
- কামৰূপী উপভাষাত দ্বিঅক্ষৰযুক্ত শব্দ উচ্চাৰণৰ প্ৰৱণতা দেখা যায়। যেনে— কাঁহ, ৰূপ (মান্য অসমীয়া) — কাঁহা, ৰূপা (কামৰূপী)

- স্বৰধ্বনিৰ হ্ৰস্ব-দীৰ্ঘৰূপৰ মাজত পাৰ্থক্যহীনতা। যেনে — কামৰূপ > কামৰুপ, ঈশ্বৰ > ইশ্বৰ, ময়ূৰ > ময়ুৰ, স্বামী > স্বামি।
- স্বৰ সমীভৱন আৰু ব্যঞ্জন সমীভৱনৰ প্ৰয়োগ। যেনে— পুষ্কৰিণী > পুষ্কিৰিণী (স্বৰ সমীভৱন), কৰ্ণসুৱৰ্ণ > কণ্ণসুৱণ্ণ, সৰ্বা > সব্বা (ব্যঞ্জন সমীভৱন)।
- 'ৱ' আৰু 'ব', 'য' আৰু 'জ', 'ড়' আৰ 'ৰ', 'শ', 'ষ', 'স'-ৰ এটাৰ ঠাইত আনটো প্ৰয়োগ হৈছে এনেদৰে; যেনে —

ৱ > ব	=	ৱীর্য	> বীজ্জ
য > জ	=	যজুর্বেদী	> যযুর্বেদী
ড় > ৰ	=	ক্রীড়ৎ	> ক্রীৰৎ
শ,য > স	=	শনি	> সনি
		মখেষু > মখেসু	

- 'ক্ষ' ৰ 'খ' ৰূপত ব্যৱহাৰ হৈছে। যেনে — ক্ষিতিমথ > খিমথ
- 'ঔ' ৰ ঠাইত 'ও' ধ্বনিৰ ব্যৱহাৰ। যেনে — ধৌতেশ্বৰ > ধোতেশ্বৰ।
- 'ম' ৰ ঠাইত 'ন' আৰু 'ল' ঠাইত 'ন' ধ্বনিৰ ব্যৱহাৰ। যেনে — যৌৱনম্ > যৌবনন্, মণ্ডলং > মণ্ডনং।
- যুক্ত ব্যঞ্জনৰ লোপ। যেনে — তন্ত্ৰ > তন্ত।
- অল্পপ্ৰাণ ধ্বনিৰ ঠাইত মহাপ্ৰাণ ধ্বনি ব্যৱহাৰ। যেনে — প্ৰান্ত > প্ৰান্ঠ।
- মূৰ্ধন্য ধ্বনিৰ ঠাইত দন্ত্য ধ্বনিৰ ব্যৱহাৰ। যেনে — বিষ্ণু > বিষ্নু।

তাম্ৰলিপিসমূহত অসমীয়া ভাষাৰ ধ্বনিতত্ত্বৰ লগতে ৰূপতাত্ত্বিক বিশেষত্বও ৰক্ষিত হোৱা দেখা গৈছে। তেনে এটি উল্লেখযোগ্য ৰূপতাত্ত্বিক বিশেষত্ব হ'ল — সপ্তম শতিকাৰ ভাস্কৰবৰ্মাৰ তামৰ ফলিত 'কালিয়া' শব্দ তথা নৱম শতিকাৰ বনমালদেৱৰ তামৰ ফলিত পোৱা 'কুৱা' (নৌকুৱা) শব্দই স্বাৰ্থিক 'আ' প্ৰত্যয়ৰ ব্যৱহাৰৰ সাক্ষ্য বহন কৰে। উল্লেখযোগ্য যে ভাস্কৰবৰ্মাৰ তামৰ ফলিৰ 'কালিয়া' শব্দটোতে অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰথম ৰূপতাত্ত্বিক নিদৰ্শন ৰক্ষিত হৈছে বুলি পণ্ডিতসকলে ঠাৱৰ কৰিছে।

- **চৰ্যাপদৰ ভাষা** ঃ উদ্ভৱকালৰ অসমীয়া ভাষাৰ সাক্ষ্য স্বৰূপে আমি চৰ্যাপদসমূহত ব্যৱহৃত ভাষাটিৰ কথা বিবেচনা কৰিব পাৰোঁ। চৰ্যাপদসমূহৰ ভাষাৰ লগত আধুনিক অসমীয়া ভাষাৰ ধ্বনিতত্ত্বমূলক, ৰূপতত্ত্বমূলক, শব্দতত্ত্বমূলক আৰু বাক্যবিন্যাস প্ৰভৃতি সকলো দিশতে ওচৰ সম্পৰ্ক ৰক্ষিত হৈছে। তাৰে কেইটামান তলত উল্লেখ কৰা হ'ল —

➢ মান্য অসমীয়া ভাষাত স্বৰভক্তিৰ সহায়ত ***তৎসম*** শব্দবোৰ ***অৰ্ধ-তৎসম*** শব্দলৈ পৰিৱৰ্তন হোৱাটো নিয়ম। চৰ্যাপদতো এনে পৰিৱৰ্তনৰ নিয়ম মানি চলে। যেনে—

চৰ্যাপদ	*অসমীয়া*
প্ৰাণ > পৰাণ	পৰাণ
যত্ন > যতন	যত্ন/যতন
গ্ৰাহক > গৰাহক	গ্ৰাহক (পুৰণি অসমীয়া— গৰাহক)

তৎসম ঃ যিবিলাক সংস্কৃত শব্দ বৈদিক সংস্কৃতৰ পৰা কোনো পৰিৱৰ্তন নোহোৱাকৈ অসমীয়া ভাষালৈ আহিছে, সেইবোৰ শব্দই তৎসম শব্দ। যেনে— কৰ্ম, সত্য

অৰ্ধ-তৎসম ঃ যিবিলাক সংস্কৃত শব্দ অবিকৃত ৰূপত নাথাকি কিছু পৰিৱৰ্তিত হৈ অসমীয়া ভাষাত প্ৰচলিত হৈছে, সেইবোৰ শব্দক অৰ্ধ-তৎসম শব্দ বোলা হয়। যেনে — ধৰ্ম > ধৰম

- প্ৰাচীন ভাৰতীয় আৰ্যভাষাৰ উষ্মবৰ্ণ তিনিটা। যথা — শ, ষ, স; ই চৰ্যাপদ আৰু অসমীয়া ভাষা উভয়তে স্বকীয় ৰূপৰ পৰা আঁতৰি অহাটো দেখা গৈছে। যেনে— শবৰ, সবৰ, ষৰবালী ইত্যাদি।
- প্ৰাচীন ভাৰতীয় আৰ্যভাষাত থকা দন্ত্য, মূৰ্ধন্য ধ্বনিৰ পাৰ্থক্য মান্য অসমীয়াত লোপ পাইছে। তেনেদৰে চৰ্যাপদতো লোপ হোৱাৰ আভাস আছে। যেনে — মন, মণ।
- স্বৰ পৰিৱৰ্তনৰ নিয়ম মতে, মান্য অসমীয়াত ওচৰা-উচৰিকৈ দুটা 'আ' থাকিলে আগৰ আ-ধ্বনি অ-ত পৰিণত হয়। চৰ্যাপদত এই ৰীতি বিদ্যমান। যেনে — চাকা > চকা, বাপা > বপা ইত্যাদি।
- আধুনিক অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰায়বোৰ শব্দ বিভক্তিৰ প্ৰয়োগ চৰ্যাপদৰ ভাষাত দেখিবলৈ পোৱা যায়। যেনে —

প্ৰথমা -এ	ঃ	কুম্ভীৰে খাঅ
দ্বিতীয়া -ক	ঃ	ঠাকুৰক পৰিণিৱিত্তা
তৃতীয়া -ৰে	ঃ	কুমৰেঁ চিজঅ
চতুৰ্থী -লৈ	ঃ	মেৰু শিখৰলই গঅণ পইসই
ষষ্ঠী -ৰ	ঃ	হৱিণীৰ নিলঅ
সপ্তমী -ত	ঃ	বাটত, গঅণত, হাড়ীত, ইত্যাদি

- অসমীয়া স্ত্ৰী-প্ৰত্যয় 'ই' আৰু 'অনী'-ৰ প্ৰয়োগ চৰ্যাপদতো দেখা যায়। যথা—

চৰ্যাপদ	*আধুনিক অসমীয়া*
সবৰী	শবৰী
শিয়ালী	শিয়ালী
হৱিণী	হৱিণী

- আধুনিক অসমীয়া ভাষাৰ দৰে চৰ্যাপদতো অতীত কাল বুজাবলৈ '-ইল' আৰু ভৱিষ্যৎ কাল বুজাবলৈ '-ইব' প্ৰত্যয় যোগ কৰা হৈছে। যেনে —

আধুনিক অসমীয়া	*চৰ্যাপদ*
কৱিব	কৱিব
আছিলোঁ	আছিলোঁ

- বহুবচন বুজাবৰ বাবে ব্যৱহৃত 'সকল' শব্দৰ প্ৰয়োগ আধুনিক অসমীয়া আৰু চৰ্যাপদ উভয় ভাষাতে একেটা ৰূপতে প্ৰয়োগ হয়। যেনে —

মণ্ডল সঅল — চৰ্যাপদ

মণ্ডল সকল — অসমীয়া

চৰ্যাপদত ব্যৱহাৰ হোৱা বহু শব্দ আধুনিক অসমীয়াত পোৱা যায়। উল্লেখযোগ্য যে চৰ্যাত থকা অধিকাংশ শব্দ পুৰণি অসমীয়াত ব্যৱহৃত হৈছিল। যেনে — ঘৰ, চকা, ঘৱিণী (গৃহিণী), চান্দ (চন্দ্ৰ), আখি (অক্ষি), কাম, খেলই (ক্ৰীড়তি), গঅণ (গগন), গাজই (গৰ্জতি), ঘিণ, চাউদিস, সোণ, পোথী (পুস্তক),

আঠমঙলা খোৱা সাদৰি খোৱা

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ৩ ঃ মধ্য অসমৰ উপভাষাত তলৰ শব্দবোৰে কেনেদৰে ৰূপ সলাব উল্লেখ কৰক — ঘৰচিৱিকা, উঁইচিৱিঙা, মেকুৰী, দেওৰ

.....

.....

১৫.৭ নামনি অসমৰ উপভাষা

ভাষাবিদসকলে নামনি অসমৰ উপভাষা হিচাপে যিটো উপভাষাৰ কথা উল্লেখ কৰিছে এই উপভাষাটো কামৰূপৰ পৰা ধুবুৰীলৈকে বিস্তৃত। কিন্তু এই বৃহৎ অঞ্চলৰ ভাষাটো সমৰূপী নহয়। নামনি অসমৰ উপভাষাৰ প্ৰধান ৰূপ দুটা হ'ল— কামৰূপী আৰু গোৱালপৰীয়া। কামৰূপী উপভাষাৰ প্ৰয়োগৰ ক্ষেত্ৰখন হৈছে কামৰূপ, নলবাৰী, বৰপেটা, দৰং আদি জিলা। গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ প্ৰয়োগৰ ক্ষেত্ৰখন অতীত অসমৰ ধুবুৰী, গোৱালপাৰা, বঙাইগাঁও জিলাত সীমাবদ্ধ। এই উপভাষাকেইটাৰ প্ৰতিটোৱে স্বকীয় বৈশিষ্ট্য অতি স্পষ্ট আৰু ব্যাপক ৰূপত বিদ্যমান।

১৫.৭.১ কামৰূপী উপভাষা

- *ধ্বনিতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য*
  - কামৰূপী উপভাষাত বিশিষ্ট স্বৰ-ধ্বনি সাতটা—অ, আ, ই, উ, এ, এ', ও। অসমীয়া মান্যভাষাৰ 'অ"ধ্বনিটো এই ভাষাত অনুপস্থিত।
  - এই ভাষাত বিশিষ্ট ব্যঞ্জন একৈশটা। সেইসমূহ হৈছে—প, ফ, ব, ভ, ত, থ, দ, ধ, ক, খ, গ, ঘ, ম, ন, ঙ, ল, ৰ, চ, জ, স, হ।
  - কামৰূপী উপভাষাত শ্বাসাঘাত দ্বিঅক্ষৰযুক্ত শব্দত আদি অক্ষৰত আৰু দুটাতকৈ অধিক অক্ষৰযুক্ত শব্দত দ্বিতীয় অক্ষৰত পৰে। সেইবাবে ইয়াত শব্দৰ মাজত থকা স্বৰসমূহ উচ্চাৰিত নহয় আৰু ব্যঞ্জন ধ্বনি লগ লাগে। যেনে— ভোমোৰা > ভম্ৰা
    কুকুৰা > কুক্ৰা
  - কামৰূপী উপভাষাত অপিনিহিতিৰ প্ৰাৱল্য অধিক। য'তেই সম্ভৱ অপিনিহিতি হয়। যেনে — কেৰলীয়া > কেউইলা
    বামুণীয়া > বাউইম্না
  - এক অক্ষৰযুক্ত শব্দৰ বাহিৰে আন শব্দৰ শেষত থকা দ্বি-স্বৰ ঔ আৰু ঐ কামৰূপীত ক্ৰমে ও আৰু এ হয়। যেনে—

সপা—ছুৱালীসপা

গেলা—এগেলা

➢ নিমিত্তার্থক চতুর্থী বিভক্তি ‘লৈ’ মধ্য অসমৰ উপভাষাত কেতিয়াবা ‘লৈ’ ৰূপেই থাকে যদিও কেতিয়াবা ‘লেগি’ বা ‘ত’ হয়। যেনে—

কত লাগি গৈছিলি

সি পথাৰ্ লেগি গ’ল।

➢ পুৰুষবাচক শব্দ স্ত্রীবাচক কৰিবলৈ ‘-ন’ স্ত্রী প্রত্যয় ব্যৱহাৰ কৰে। যেনে—

নাতি (নাতিল’ৰা)—নাতিন্ (নাতিনী)

বিআই—বিআইন্

➢ মধ্য অসমৰ উপভাষাত কিছুমান সুকীয়া অব্যয়ৰ প্রয়োগো পোৱা যায়। যেনে— আ, আৰ্, তেনেহলি ইত্যাদি।

● **শব্দগত পার্থক্য ঃ** মধ্য অসমৰ উপভাষাত মান্য অসমীয়া আৰু কামৰূপীতকৈ পৃথক কিছুমান শব্দৰ ব্যৱহাৰ থকা দেখা যায়। এই উপভাষাত ব্যৱহৃত এনেধৰণৰ স্বকীয় শব্দৰ নিদর্শন হৈছে—

মান্য অসমীয়া	*মধ্য অসমৰ উপভাষা*
ঘৰচিৰিকা	ঘচিঙ্কা
উঁইচিৰিঙা	উচিঙা
মেকুৰী	মিকুই
ব’ল	য’উ
দেওৰ	মতা সুলালা
ননদ	মাইকী সুলালা
চেউৰি	চেঙুই
ভনী	বুনি
সি, তাই	সি
ঘৈণীয়েক	ঘুণিয়েক
গিৰীয়েক	পৈয়াক
ওৰ পৰিল	অ হলে
গ্রহণী	গুহুনী
হাইজা	হজিয়া
গুৰ	মিথৈ
নুনি	মেচ্কুৰি
পখিলা	চকৰি
এলেহুৱা	উতিআ
খোল(কলপটুৱাৰ খোল)	দোনা

অভাৱ, কমল, নৌকা ইত্যাদি।

● ***শ্রীকৃষ্ণ কীর্তনৰ* ভাষা ঃ** চর্যাপদৰ পৰৱর্তী ৰচনা বড়ু চণ্ডীদাসৰ *শ্রীকৃষ্ণ কীর্তন*। *শ্রীকৃষ্ণ কীর্তন*ৰ ভাষাত উত্তৰকালৰ অসমীয়া ভাষাৰ নিদর্শন দেখিবলৈ পোৱা গৈছে। উল্লেখযোগ্য যে *শ্রীকৃষ্ণ কীর্তন*ৰ ভাষাক বাঙালী পণ্ডিতসকলে বাংলা ভাষাৰ নিদর্শন বুলি কৈ আহিছে। ড° বাণীকান্ত কাকতিয়ে *শ্রীকৃষ্ণ কীর্তন*ৰ ভাষা সন্দর্ভত মন্তব্য কৰিছে যে অসমীয়া আৰু বাংলা ভাষা স্পষ্টৰূপে পৃথক হৈ বিকাশ হোৱাৰ পূর্বে দুয়োটা ভাষাৰ যিটো সাধাৰণ ৰূপ আছিল *শ্রীকৃষ্ণ কীর্তন*ৰ মাজত সেই ৰূপটো প্রতিফলিত হৈছে। *শ্রীকৃষ্ণ কীর্তন* পুথিখন বসন্তৰঞ্জন বিদ্যুৎ বল্লভ ৰায়ৰ সম্পাদনাত প্রকাশ পাইছিল। বড়ু চণ্ডীদাসৰ *শ্রীকৃষ্ণ কীর্তন*ৰ ভাষা আৰু মাধৱ কন্দলীৰ *ৰামায়ণ*ৰ ভাষাৰ মাজত গভীৰ সাদৃশ্য পৰিলক্ষিত হয়। সেয়ে বড়ু চণ্ডীদাসক মাধৱ কন্দলীৰ সমসাময়িক কবি ৰূপে প্রতিষ্ঠা কৰা যায়।

*শ্রীকৃষ্ণ কীর্তন*ৰ ভাষাতাত্ত্বিক বিশেষত্বসমূহ তলত উল্লেখ কৰা হ’ল —

➢ শব্দ বিভক্তি প্রয়োগৰ ক্ষেত্রত প্রথমা ‘-এ’ চতুর্থী ‘-লাগি’(অসঃ-লৈ), ষষ্ঠী ‘-ৰ’ আৰু সপ্তমী ‘-ত’ ৰ ব্যৱহাৰ হয়। যেনে— তোৰ মুখে, তা লাগি, সাধুৰ, হিয়াত, ইত্যাদি।

➢ নিষেধাত্মক বুজাবলৈ ক্রিয়াৰ আগত ‘ন’ৰ ব্যৱহাৰ হয়। যেনে —

শ্রীকৃষ্ণ কীর্তন	*আধুনিক অসমীয়া*
নপাওঁ	নাপাওঁ
নহোঁ	নহওঁ

➢ প্রাচীন অসমীয়াত অপাদান অর্থত ব্যৱহৃত ‘হন্তে’ৰ প্রয়োগ *শ্রীকৃষ্ণ কীর্তন* পুথিতো পোৱা যায়। যেনে —

আজি হন্তে — শ্রীকৃষ্ণ কীর্তন

আজি হন্তে — পুৰণি অসমীয়া

➢ উত্তম পুৰুষৰ বর্তমান কালৰ ক্রিয়াত ‘ওঁ’-ৰ ব্যৱহাৰ হৈছে। যেনে — জাওঁ (আধুনিক অসমীয়া — যাওঁ)

➢ *শ্রীকৃষ্ণ কীর্তন*ৰ ভাষাতো মান্য অসমীয়া ভাষাৰ দৰে স্বৰভক্তিৰ জৰিয়তে তৎসম শব্দবোৰে অর্ধ-তৎসম ৰূপ লাভ কৰে। যেনে—

শ্রীকৃষ্ণ কীর্তন	*অসমীয়া*
জতন	যতন
পৰাণ	পৰাণ
তপত	তপত

➢ বহুবচন বুজাবলৈ গণ ব্যৱহৃত হয়। যেনে —

পিকগণে — *শ্রীকৃষ্ণ কীর্তন*

তাৰাগণে — পুৰণি অসমীয়া

➢ আধুনিক অসমীয়া ভাষাৰ শব্দ আৰু *শ্ৰীকৃষ্ণ কীৰ্তনৰ* ভাষাৰ শব্দৰ মাজত সাদৃশ্য আছে।

শ্ৰীকৃষ্ণ কীৰ্তনৰ ৰূপ	*আধুনিক অসমীয়া ৰূপ*
কমলা	কমলা
পাথৰ	পাথৰ
শিআল	শিয়াল
বেজ	বেজ

এইবোৰৰ উপৰি সেই সমছোৱাত ৰচিত বুলি বিবেচনা কৰা *শূন্য পু�ৰাণতো* উত্তৰ কালৰ অসমীয়া ভাষাৰ নিদৰ্শন ৰক্ষিত হোৱা দেখা যায়। প্ৰসংগক্ৰমে উল্লেখযোগ্য যে এই পুথিখনৰ ৰচনাৰ সময়সীমা সম্পৰ্কে পণ্ডিতসকলৰ মাজতে মতবিৰোধ থকা পৰিলক্ষিত হয়। ডিম্বেশ্বৰ নেওগৰ ভাষাৰে ক'ব পাৰি — "ভাষামূলক বিচাৰ আৰু ঘাইকৈ অসমীয়া মন্ত্ৰ সাহিত্যৰ লগত ইয়াৰ ভাব-ভাষাৰ মিলৰ পৰা *শূন্য পুৰাণৰ* ৰচনা ত্ৰয়োদশ শতিকাৰ পাছৰ বুলি অনুমান কৰা হয়"। এইখন পুথিক যে মিশ্ৰ অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰতিভূ হিচাপে বিবেচনা কৰা হয় সেই বিষয়ে ইতিমধ্যে আপুনি প্ৰথম যাণ্মাসিকতে অধ্যয়ন কৰি আহিছে। পুথিখনত পুৰণি অসমীয়া ভাষাৰ কিছু বিশেষত্ব ৰক্ষিত হৈছে। সেইবোৰৰ ভিতৰত উল্লেখযোগ্য হ'ল — ইয়াৰ প্ৰতিলিপিত পেটকটা 'ৰ' আৰু 'ৱ'ৰ ব্যৱহাৰ, প্ৰথমা বিভক্তিৰ চিন '-এ', সপ্তমী বিভক্তিৰ-ত, ষষ্ঠীৰ -ৰ, উত্তম পুৰুষৰ 'ওঁ', নিজ অৰ্থত 'আপুনি' সৰ্বনামৰ প্ৰয়োগ, তুমুনাৰ্থক বিভক্তিৰ 'ব' আৰু 'ইব'ৰ প্ৰয়োগ; খৰিকা, টোপোলা, দেউল, দৰব, জীয়ৰী, বেগেতে আদি অসমীয়া শব্দৰ প্ৰয়োগ হোৱা দেখিবলৈ পোৱা যায়। ঠিক সেইদৰে 'সংখ উপজিল কৰ সংখৰ বিচাৰ, পিতাক খুৰাক কৰিলন্ত নমস্কাৰ' আদি বাক্যৰ গঢ়ত অসমীয়া ব্যাকৰণৰ গঢ় দেখা পোৱা গৈছে বুলি যতীন্দ্ৰনাথ গোস্বামীয়ে মন্তব্য কৰিছে।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ১ ঃ তামৰ ফলিত 'ঔ' ধ্বনিটো কি ৰূপলৈ পৰিৱৰ্তন ঘটিছে?

.....

প্ৰশ্ন নং ২ ঃ *শ্ৰীকৃষ্ণ কীৰ্তনত* বহুবচন বুজাবলৈ কি ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে?

.....

প্ৰশ্ন নং ৩ ঃ চৰ্যাপদৰ ভাষাত ব্যৱহৃত এটি ৰূপতত্ত্বমূলক বৈশিষ্ট্য উল্লেখ কৰি তাৰ উদাহৰণ দিয়ক।

.....

৮.৪ প্ৰাচীন অসমীয়া ভাষা

ইয়াৰ আগৰ শাখাটোত আপুনি উত্তৰ কালৰ অসমীয়া ভাষা সম্পৰ্কে অধ্যয়ন কৰিলে।

মৰণা—মাৰণ

➢ মান্য অসমীয়াৰ অনুনাসিকতা নাসিক্য ধ্বনিলৈ পৰিৱৰ্তন হয়। যেনে—

এৱাঁ—অঙা/এঙা

যুঁৱলি—জঙলি

গাঁও—গাঙ

➢ নাসিক্য ধ্বনিৰ কেতিয়াবা সালসলনি ঘটে। যেনে—

তমাল—তঙাল

চাঙৈ টেঙা—চেমুই টেঙা

➢ মান্য অসমীয়াৰ 'খ' ধ্বনি 'স'ৰূপে বহুসময়ত উচ্চাৰিত হয়। যেনে—

আখৰ—আসৰ

নাখাও—নাসাং

খহটা—সহটা

খলা-বমা—সালা-বামা

ৰক্ষা—ৰইসা

➢ শব্দৰ মধ্যস্থানৰ 'ৰ' ধ্বনি অনেক সময়ত লুপ্ত হয়। যেনে—

পৰীক্ষা—পইসা

মৰম—মঅম

➢ শব্দৰ মধ্য অৱস্থানৰ শ্ৰুতিধ্বনি 'হ' ধ্বনিলৈ পৰিৱৰ্তন হয়। যেনে—চিঞৰি—চিহঁই

➢ মান্য অসমীয়াৰ কিছুমান শব্দৰ উচ্চাৰণত এই উপভাষাত ধ্বনি বিপৰ্যয় ঘটে। যেনে—

চালনী—চানলী

চিলিঙি—চিঙিলি

➢ শব্দৰ অন্ত্যস্থানৰ 'হ' ধ্বনি অনেক ক্ষেত্ৰত লোপ হোৱা দেখা যায়। যেনে—

সাহ—সা

মহ—ম

➢ ব্যঞ্জনান্ত শব্দ বহুসময়ত স্বৰান্ত হোৱাৰ এক প্ৰৱণতা দেখা যায়। যেনে—

শেষ হ'ল—হেহ হ'লৈ

মৰিল—মৰিলে

গ'ল—গ'লৈ

➢ অপিনিহিতিৰ বাবে মান্য অসমীয়াৰ কিছুমান শব্দ এই উপভাষাত বেলেগ হয়। যেনে—

বেলি—বিলি

● **ৰূপতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য ঃ** মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ ৰূপতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট মান্য অসমীয়াতকৈ বেছি পৃথক নহয়। অৰ্থাৎ এই উপভাষাৰ স্বকীয়তাসমূহ প্ৰধানকৈ ধ্বনিমূলক। তথাপি ইয়াৰ ৰূপতত্ত্বৰ কিছুমান নিজস্ব ৰূপ দেখা যায়—

➢ বহুবচনৰ কিছুমান সুকীয়া ৰূপ এই উপভাষাত পোৱা যায়। যেনে—

১৫.৬ মধ্য অসমৰ উপভাষা

বাণীকান্ত কাকতি বা উপেন্দ্রনাথ গোস্বামী আদি ভাষাবিদসকলে ভাষাৰ সমৰূপতা লক্ষ্য কৰি উজনি অসমৰ উপভাষা পূব সীমাৰ শদিয়াৰ পৰা গুৱাহাটীলৈকে বিস্তৃত বুলি ইয়াৰ ক্ষেত্র নির্দ্ধাৰণ কৰিছে। কিন্তু গোলোকচন্দ্র গোস্বামীয়ে এই উপভাষাৰ বিস্তৃতি দক্ষিণে বর্তমান নগাঁও আৰু উত্তৰে শোণিতপুৰ জিলালৈকেহে সামৰিব বিচাৰে। সেইদৰে নামনি অসমৰ উপভাষা পশ্চিমে গোৱালপাৰা জিলাৰপৰা পূবে কামৰূপ জিলাৰ গুৱাহাটীলৈকে বিস্তৃত বুলি তেওঁ উল্লেখ কৰিছে। আনহাতে এই দুই উপভাষাৰ মাজৰ এলেকাটোকে মধ্য অসমৰ উপভাষা ক্ষেত্র বুলি ক'ব বিচাৰিছে। অর্থাৎ তেওঁৰ অভিমত অনুসৰি উত্তৰে দৰং জিলা, দক্ষিণ-পূবে মৰিগাঁও জিলা আৰু দক্ষিণ-পশ্চিমে কামৰূপ জিলা — এয়াই হৈছে মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ সীমা। এটা কথা নিশ্চিত যে অসমৰ মধ্য অঞ্চলৰ ভাষাৰ ভালেমান স্বকীয় বৈশিষ্ট্য আছে। উজনি অসমৰ শিৱসাগৰৰ ভাষাৰ সৈতে ইয়াৰ পার্থক্য অনেক। সেয়েহে, নগাঁও-মৰিগাঁওকেন্দ্রিক ভাষাটোক উজনিৰ উপভাষাৰ স্থানীয় পার্থক্য হিচাপে সামৰি থোৱাতকৈ ইয়াক সুকীয়া উপভাষা ৰূপেই আলোচনা কৰিব পাৰি। এই উপভাষাত তিনিটা ধাৰাৰ ভাষাগত ৰূপ বিদ্যমান। উজনিৰ উপভাষাৰ বৈশিষ্ট্য, নামনিৰ উপভাষাৰ বৈশিষ্ট্য আৰু ইয়াৰ নিজস্ব বৈশিষ্ট্য — এই তিনিটা ধাৰাৰ সহাৱস্থানেৰে মধ্য অসমৰ উপভাষা গঠিত। এই উপভাষা কোৱা অঞ্চলত তিৰা ভাষী লোকৰ বিস্তৰ বসতি আছে। তদুপৰি বড়ো, কার্বি আদি আন ভাষাভাষী লোকো ভালেমান। কিন্তু এওঁলোকৰ অনেকেই নিজৰ ভাষা এৰি অসমীয়া ভাষা কয় আৰু একাংশই স্থানীয়ভাৱে নিজৰ ভাষা ক'লেও অধিকভাৱে অসমীয়াকে ব্যৱহাৰ কৰে। সেয়েহে সেই লোকসকলৰ ভাষাৰ বৈশিষ্ট্য মধ্য অসমৰ উপভাষাত সোমাই পৰিছে। এনেদৰেই এই উপভাষাত উজনি বা নামনিৰ উপভাষাত নথকা কিছুমান ৰূপ গঢ় লৈছে। অৱশ্যে মধ্য অসমৰ ভাষাত সম্পূর্ণভাৱে সমৰূপতা দেখা নাযায়। ইয়াৰ মাজতো আঞ্চলিক পার্থক্য স্পষ্টৰূপত পোৱা যায়। কিন্তু এনে পার্থক্য থাকিলেও সামগ্রিকভাৱে সমৰূপতাৰ আধাৰতে মধ্য অসমৰ উপভাষা হিচাপে ইয়াক ভাষাবিদসকলে উল্লেখ কৰিছে। মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ এই বৈশিষ্ট্যসমূহ এনেধৰণৰ—

- **ধ্বনিতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য**
  - মান্য অসমীয়াৰ 'ও'ৰ ঠাইত অনেক সময়ত 'অ' ধ্বনি উচ্চাৰিত হয়। যেনে—

    দেওৰ—দেঅৰ
    ছোৱালী—চুআলি
    জোক—জুক, জক
    লোটা—লটা
    দোকান—দকান
  - মান্য অসমীয়াৰ 'আ'কাৰান্ত আৰু 'ই'কাৰান্ত শব্দৰ শেষৰ ধ্বনি এই উপভাষাত বহুসময়ত লুপ্ত হয়। যেনে—

    কাউৰী—কাউৰ

এই শাখাটোত আপুনি প্রাচীন অসমীয়া ভাষা সম্পর্কে বহলাই অধ্যয়ন কৰিব। ইতিমধ্যে আপুনি অৱগত যে খ্রীষ্টীয় চতুর্দশ শতিকাৰ পৰা ষোড়শ শতিকাৰ শেষভাগলৈকে প্রাচীন অসমীয়া ভাষাৰ সময় নির্ধাৰণ কৰা হৈছে। অসমীয়া সাহিত্যৰ ইতিহাসত এই সময়খিনিক প্রাক্-শংকৰী আৰু শংকৰী — এই দুটা প্রধান ভাগত ভাগ কৰা হৈছে। তলত এই দুয়োটা ভাগৰে সাহিত্যিক নিদর্শনসমূহৰ আধাৰত অসমীয়া ভাষাৰ স্বৰূপ নির্ণয় কৰিবলৈ যত্ন কৰা হ'ব।

- **প্রাক্-শংকৰী যুগৰ ভাষা ঃ** সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত ইতিমধ্যে অধ্যয়ন কৰি আহিছে যে প্রাক্-শংকৰী যুগৰ সাহিত্যৰাজি বুলি ক'লে আমি পাঁচজন সাহিত্যিকৰ সাহিত্যকর্মৰ কথাই বুজি পাওঁ। তেওঁলোক হ'ল — হেম সৰস্বতী, কবিৰত্ন সৰস্বতী, ৰুদ্র কন্দলী, হৰিবৰ বিপ্র আৰু মাধৱ কন্দলী। ত্রয়োদশ শতিকাৰ শেষ বা চতুর্দশ শতিকাৰ আদিভাগৰ কবি হেম সৰস্বতীৰ *প্রহ্লাদ চৰিত* কাব্যখনেই আছিল নিভাঁজ অসমীয়া ভাষাৰ প্রথম লিখিত নিদর্শন। হৰিবৰ বিপ্রৰ *অশ্বমেধ পর্ব*, কবিৰত্ন সৰস্বতীৰ *জয়দ্রথ বধ*, ৰুদ্র কন্দলীৰ *দ্রোণ পর্ব* আৰু মাধৱ কন্দলীৰ বাল্মীকি *ৰামায়ণ*ৰ অসমীয়া অনুবাদ এই যুগৰ উল্লেখযোগ্য সাহিত্যৰাজি। প্রাক্-শংকৰী যুগৰ শ্রেষ্ঠ কবিজনা হ'ল 'মাধৱ কন্দলী'। এই বিষয়ে ইতিমধ্যে আপুনি প্রথম যাণ্মাসিকতে বহলাই অধ্যয়ন কৰি আহিছে। আমি তেওঁলোকৰ সাহিত্যৰাজিৰ আধাৰতে সেইসময়ত অসমীয়া ভাষাৰ স্বৰূপ কেনে আছিল সেই বিষয়ে বহলাই আলোচনা কৰিম। তলত সেয়া উল্লেখ কৰা হ'ল।

  প্রাক্-শংকৰী যুগৰ ভাষাৰ মন কৰিবলগীয়া ভাষাতাত্ত্বিক বিশেষত্বসমূহ এনে ধৰণৰ —
  - যুক্তাক্ষৰৰ সৰলীকৰণ আৰু হ্রস্ব-দীর্ঘ স্বৰৰ পার্থক্যহীনতা এই সময়ৰ সাহিত্যৰাজিৰ উল্লেখযোগ্য বৈশিষ্ট্য। 'উ' ধ্বনিৰ প্রয়োগ অতি কম। 'ই'ৰ ঠাইত 'ঈ' আৰু 'ঈ'ৰ ঠাইত 'ই' ব্যৱহাৰ মন কৰিবলগীয়া।
  - স্বৰসংগতি — অ > এ — নেউল, অ > আ — আনুপাম; স্বৰভক্তি — অগ্নি > অগনি, স্বপ্ন > সোপন; মহাপ্রণীকৰণ — থেথেলায় (থেতেলায়), সমীভৱন — বিজুলী (বিদ্যুৎ)— ৰ সহায়ত কঠিন শব্দ ভাঙি সৰল ৰূপত প্রকাশ কৰা হৈছে।
  - সংযুক্ত ব্যঞ্জনৰ বিশেষ ব্যৱহাৰ — কর্ম্ম, মন্ন্য, বসুন্ধৰী, ক্রোধিলেক আদি এই সময়ৰ সাহিত্যৰ উল্লেখযোগ্য বিশেষত্ব।
  - বিভিন্ন সময়ত একে ধৰণৰ শব্দত বেলেগ বেলেগ ধ্বনিৰ প্রয়োগ কৰি বানান লিখা দেখা যায়; যেনে — আকায, আকাশ, পৰিল, পড়িল।
  - বিভিন্ন ধ্বনি পৰিৱর্তন এই সময়ৰ সাহিত্যৰ এটা উল্লেখযোগ্য বৈশিষ্ট্য বুলি সমালোচকসকলে ঠাৱৰ কৰে। তাৰে কেইটামান তলত উল্লেখ কৰা হ'ল —

    ৰ > ল — পুলি (পুৰি)
    শ, য, স > খ — বিখ (বিষ), কায (কাখ)
    ৱ > অ, য়, ই — গোদাঅৰি (গোদাৱৰী), দিয়স (দিৱস)
    ক্ষ > খ, খ্য — খিৰোদ (ক্ষিৰোদ), খেমা (ক্ষমা)
    ম > ৱ — নাৱ (নাম), ইত্যাদি।

- দন্ত্যমূলীয় বৰ্ণ বা আখৰৰ প্ৰয়োগ সৰ্বাধিক। প্ৰায় ক্ষেত্ৰতেই 'ণ'-ৰ ঠাইত 'ন'-ৰ ব্যৱহাৰ হৈছে।
- এই সময়ত বিভিন্ন ধৰণৰ বিশেষ্য শব্দৰ প্ৰয়োগ ঘটিছিল। উদাহৰণস্বৰূপে — ৰাম, পুত্ৰ, গৌতম, ৰাজহংস, বাঘিনীস চক্ৰবাক, নেপুৰ, ভেৰী, পাণ্ডুস পিম্পৰা ইত্যাদি।
- এই সময়ৰ ভাষাত ক্ৰিয়াবিশেষণৰ প্ৰয়োগ মন কৰিবলগীয়া। কাল নিৰ্দেশক, স্থান নিৰ্দেশক আৰু লক্ষণবাচক ক্ৰিয়াবিশেষণৰ বিভিন্ন প্ৰয়োগ দেখা পোৱা গৈছিল। যেনে — এহিমতে, তৈসানি, তেখনে, সচকিত, জিমতে, ইহাতে, কেনে কেমনে ইত্যাদি।
- ব্যক্তিবাচক, সম্বন্ধবাচক, প্ৰশ্নবাচক, নিশ্চয়তাবাচক, নিৰ্দেশক আদি বিভিন্ন সৰ্বনামৰ প্ৰয়োগ হৈছিল। যেনে — আমি, আমিসব, আপুনি, তোহো, সি, তাই, তাহাৰ, ইহা, সেই, সেহি, কমন, কেঅ, কোন, যাহাৰ ইত্যাদি।
- মুখ্য আৰু গৌণ ধাতুৰ প্ৰয়োগেৰে সকৰ্মক, অকৰ্মক, সমাপিকা, অসমাপিকা, নাস্ত্যৰ্থক, অনিয়মিত, সহায়কাৰী, ধ্বন্যাত্মক, যৌগিক, কৃদন্ত আদি ক্ৰিয়াৰ প্ৰয়োগ ঘটিছিল।
- প্ৰাক্-শংকৰী যুগৰ সাহিত্যৰ ভাষাৰ শব্দৰ ক্ষেত্ৰত তৎসম শব্দৰ লগতে অৰ্ধতৎসম আৰু তদ্ভৱ শব্দৰ প্ৰয়োগ দেখিবলৈ পোৱা যায়। তাৰ লগতে দেশী, বিদেশী আদি বিভিন্ন শব্দ ৰূপৰো প্ৰয়োগ ঘটা দেখিবলৈ পোৱা যায়। উদাহৰণস্বৰূপে — গীত, নৃত্য, বদল, চুত, দোকান, মনোহৰ, নতি, তাৰা, ওকণি, ৰজনী, ৰাতি ইত্যাদি।
- প্ৰাক্-শংকৰী যুগৰ কবি মাধৱ কন্দলীৰ *ৰামায়ণ*ত 'গণ', 'সব', 'সকল' আৰু 'চয়' আদি বহুবচনাত্মক প্ৰত্যয় ব্যৱহাৰ হৈছে। যেনে — তাৰাগণ, আমিসৱ, পাপীচয় ইত্যাদি।
- '-ঈ' আৰু '-নী' আদি স্ত্ৰীবাচক প্ৰত্যয়ৰ প্ৰয়োগ প্ৰাক্-শংকৰী যুগৰ ভাষাত দেখিবলৈ পোৱা যায়। যেনে — তৰুণী, সৰ্পিনী, বাঘিনী, পিশাচিনী, সুকোমলী ইত্যাদি।
- খান, খনি, জুৰি, গোট, গুটি, জন, জনা আদি নিৰ্দিষ্টতাবাচক প্ৰত্যয়ৰ প্ৰয়োগ এই সময়ৰ সাহিত্যত দেখা পোৱা গৈছিল। যেনে — ৰথখান, দুইগোট, পাদুকাজুৰি, চৈধ্যগুটি, অগ্নিকুণ্ড, সেইজনা ইত্যাদি।
- এই সময়ৰ সাহিত্যত শূন্য বিভক্তিৰ প্ৰয়োগ দেখা পোৱা গৈছিল।

● **শংকৰী যুগৰ ভাষা ঃ** প্ৰাচীন অসমীয়া ভাষাৰ দুটা প্ৰধান ভাগৰ দ্বিতীয়টো হৈছে শংকৰী যুগ। পঞ্চদশ শতিকাৰ শেষৰফালে মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱে বৈষ্ণৱ ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ উদ্দেশ্যে নানা গীত, পদ, নাট, কাব্য আদি ৰচনা কৰি অসমীয়া সাহিত্যক সমৃদ্ধ কৰে। এই বিষয়ে ইতিমধ্যে আপুনি সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত বহলাই অধ্যয়ন কৰি আহিছে। গুৰুজনাই ৰচনা কৰা ৰৰগীত আৰু অংকীয়া নাটসমূহত ব্ৰজাৱলী ভাষা প্ৰয়োগ কৰিছিল। শংকৰদেৱৰ প্ৰিয় শিষ্য মাধৱদেৱ আছিল শংকৰী যুগৰ অন্যতম শ্ৰেষ্ঠ সাহিত্যিক। মাধৱদেৱেও নিজৰ নাট আৰু ৰৰগীতসমূহত ব্ৰজাৱলী ভাষা ব্যৱহাৰ কৰিছিল। শংকৰী যুগৰ অন্যান্য কবিসকলৰ ভিতৰত

বহা—বহাঁ

- শব্দৰ শেষত থকা দ্বিস্বৰ 'ঔ' আৰু 'ঐ' ক্ৰমে 'অ" আৰু 'এ' ৰূপে উচ্চাৰিত হয়। যেনে—

  আকৌ আহিবা—আক' আহিবা
  ঔ টেঙা—অ' টেঙা
  ভালকৈ থাকিবি—ভালকে থাকিবি
  তেনেকৈ নক'বি—তেনেকে নক'বি

- দুটা 'আ' ধ্বনি ওচৰা-উচৰিকৈ থাকিলে উজনিৰ উপভাষাত প্ৰথমৰ 'আ' ধ্বনিটো 'এ'লৈ পৰিৱৰ্তন হয়। যেনে—

  আটা—এটা
  আঠা—এঠা
  নাখাবা—নেখাবা

- শব্দৰ মধ্য স্থানৰ 'ও' ধ্বনি 'উ' ৰূপে উচ্চাৰিত হয়। যেনে—

  যোৰহাট—যুৰহাট

● **ৰূপতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য**

- উজনি অসমৰ উপভাষাত কিছুমান নিজস্ব সৰ্বনামৰ ৰূপ ব্যৱহাৰ হোৱা দেখা যায়। অৱশ্যে ধ্বনিগত পৰিৱৰ্তনৰ বাবেও বহুসময়ত এনে সুকীয়া ৰূপৰ সৃষ্টি হয়। যেনে—

  সিহঁত—সেহেঁতি/ তাহাঁতি /তেহেঁত
  তহঁত—তহাঁতি
  এতিয়া—ইতিয়া
  এইফালে—এইদিকে

- ক্ৰিয়া-বিশেষণ — সেইদৰে—সেইগতে
- অব্যয় — সেইকাৰণে—সে'খাতিএ
- বহুবচনৰ প্ৰত্যয় —

  বোৰ—ভোৰ
  হঁত—হেঁত/হেঁতি

- লিঙ্গৰ ক্ষেত্ৰত এই উপভাষাত অধিক ভিন্নতা দেখা নাযায়। কিন্তু 'ল'ৰা' আৰু 'ছোৱালী' শব্দ দুটা ক্ৰমে পুংলিঙ্গ আৰু স্ত্ৰীলিঙ্গ হ'লেও তাত আকৌ 'মতা' আৰু 'মাইকী' শব্দ যোগ কৰি 'মতা ল'ৰা' আৰু 'মাইকী ছোৱালী' এনেধৰণৰ ৰূপ ব্যৱহাৰ কৰে।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ২ ঃ উজনি অসমৰ উপভাষাৰ দুটা প্ৰধান বৈশিষ্ট্য উল্লেখ কৰক।

.....

.....

শিৱসাগৰ। সেয়েহে মিছনেৰীৰ মুখত সেইঠাইৰ ভাষাটোৱে ঠাই লোৱাৰ উপৰি আলোচনীৰ পাতৰ সাহিত্যিক চর্চাতো শিৱসাগৰৰ ভাষাটোৱেই গুৰুত্ব পায়। তদুপৰি উজনি অসমতেই চাহ, তেল, কয়লা আদি উদ্যোগ প্ৰথমতে গঢ়ি উঠে আৰু পশ্চিমীয়া শিক্ষাৰ প্ৰভাৱো সৰহকৈ পৰে। সেইবাবে উজনিত নতুন অসমীয়া সম্ভ্রান্ত বা শিষ্ট শ্ৰেণী এটা সহজতে গঢ় লয়। উজনিৰ ভাষাৰ মর্যাদাত এই শ্ৰেণীটোৱেও অতিৰিক্ত মাত্রা সংযোজন কৰে। এনেকৈয়ে সাহিত্যৰ মাধ্যমেৰে প্ৰতিষ্ঠা লভি শিৱসাগৰকেন্দ্রিক উজনি অসমৰ ভাষাটো মান্যভাষাৰূপে পৰিগণিত হয়।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ১ ঃ অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষা সৃষ্টিৰ মূল কাৰণ দুটা উল্লেখ কৰক।

.....

.....

১৫.৫ উজনি অসমৰ উপভাষা

গ্রীয়ার্ছন, বাণীকান্ত কাকতি, উপেন্দ্রনাথ গোস্বামী আদি ভাষাবিদসকলে অসমীয়া ভাষাৰ উজনি অসমৰ ৰূপটোক এটা প্রধান উপভাষা হিচাপে উল্লেখ কৰিছে। তিনিওজন ভাষাবিদে কামৰূপলৈকে নামনি অসমৰ উপভাষাৰ সীমা নির্দ্ধাৰণ কৰি সমগ্র পূব অসম অর্থাৎ তিনিচুকীয়া, ডিব্রুগড়, যোৰহাট, শোণিতপুৰ, লখিমপুৰ, ধেমাজি, নগাঁও আদি জিলাৰ ভাষাক উজনি অসমৰ উপভাষা আখ্যা দিছে। কিন্তু গোলোকচন্দ্র গোস্বামীয়ে উজনি আৰু নামনি অসমৰ মাজত মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ ক্ষেত্রখনৰ কথা উল্লেখ কৰি নগাঁও আৰু মৰিগাঁও জিলাৰ ভাষাক ইয়াত অন্তর্ভুক্ত কৰাৰ কথা কৈছে।

তলত শিৱসাগৰকেন্দ্রিক উজনি অসমৰ উপভাষাৰ স্বকীয় বৈশিষ্ট্যসমূহ উল্লেখ কৰা হ'ল—

- **ধ্বনিতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য**
  - বহুসময়ত শব্দৰ মাজত বা শেষত থকা 'ৰ' ধ্বনি উচ্চাৰিত নহয়। যেনে— গৰম - গতম।
  - পশ্চতালব্য অঘোষ উষ্ম 'স' ধ্বনি উজনিৰ উপভাষাত কেতিয়াবা 'হ' আৰু কেতিয়াবা 'খ' ৰূপে উচ্চাৰিত হয়। যেনে—

    শিৱসাগৰ — হিৱহাগৰ

    বাস — বাখ

    সৰিয়হ — খৰিয়হ
  - মান্য অসমীয়াৰ অনানুনাসিক ধ্বনিও অনেক ক্ষেত্রতে অনুনাসিক হোৱা দেখা যায়। যেনে—

    বিহু—বিঁহু

অনন্ত কন্দলী, শ্রীধৰ কন্দলী, ৰাম সৰস্বতী আৰু পাঁচালি কবিসকল যথা পীতাম্বৰ, দুর্গাবৰ, মনকৰ আৰু সুকবি নাৰায়ণদেৱৰ নাম উল্লেখযোগ্য। এই সাহিত্যিকসকলৰ ৰচনাৰাজিৰ ভাষাত প্রাচীন অসমীয়া ভাষাৰ নিদর্শন সংৰক্ষিত হৈ আছে। মন কৰিবলগীয়া বৈশিষ্ট্য যে শংকৰী যুগৰ কবিসকলে প্রাক্-শংকৰী কবিসকলৰ পৰা অসমীয়া ভাষাৰ এটি নির্দিষ্ট সাহিত্যিক ৰূপ আৰু ছন্দৰ আদর্শ লাভ কৰিছিল। শংকৰদেৱ প্রমুখ্যে অন্যান্য বৈষ্ণৱ কবিসকলে সেই সাহিত্যিক ৰূপক অধিক মনোগ্রাহী কৰি নতুন নতুন ছন্দ প্রয়োগেৰে বিবিধ শ্ৰেণীৰ সাহিত্য প্রকাশৰ ক্ষেত্র মুকলি কৰিছিল। অৱশ্যে বৈষ্ণৱ কবিসকলতকৈ পাঁচালি কবিসকলৰ ৰচনাত লৌকিক উপাদান বেছি আছিল।

শংকৰী যুগৰ ভাষাৰ উল্লেখযোগ্য বৈশিষ্ট্যসমূহ দাঙি ধৰা হ'ল —

- যুক্তাক্ষৰৰ সৰলীকৰণ আৰু হ্রস্ব-দীর্ঘ স্বৰৰ পার্থক্যহীনতা প্রাক্-শংকৰী যুগৰ দৰে শংকৰী যুগৰ সাহিত্যৰাজিৰ উল্লেখযোগ্য বৈশিষ্ট্য।
- স্বৰসংগতি — অ > ও — ভোমৰা (ভ্রমৰ), অ > আ — আগু (অগ্র), ই > এ — বেল (বিল্ব), উ > ও — আমোল্য (অমূল্য); স্বৰভক্তি — বর্ণ > বৰণ, কৃষি > কিৰিষি; স্বৰলোপ — ভিতৰ (অভ্যন্তৰ), সমীভৱন — অপাৰ (আপাৰ)— ৰ আদিৰ সহায়ত কঠিন শব্দ ভাঙি সৰল ৰূপত প্রকাশ কৰা হৈছে।
- দন্ত্য আৰু মূর্ধন্য বর্ণ বা আখৰৰ মাজত পার্থক্যহীনতা এই সময়ৰ ভাষাৰ প্রণিধানযোগ্য বৈশিষ্ট্য।
- শ, য, স-ৰ অভেদ ব্যৱহাৰ। পদৰ মাজত বা শেষত থকা 'য' বা 'শ' কেতিয়াবা 'খ'-ৰূপেও ব্যৱহৃত হয়। যেনে — শোনিত > সোনিত, দোষ > দোস।
- অনুকাৰ শব্দ, উপসর্গ, পাঁচনি ক্রিয়া, নিষেধবাচক ক্রিয়া, অসমাপিকা ক্রিয়া, সমাপিকা ক্রিয়া আদিৰ ব্যৱহাৰ দেখা গৈছে।
- শংকৰী যুগৰ সাহিত্যত প্রথমা -এ; দ্বিতীয়া -ক; তৃতীয়া, -ই, -এ; চতুর্থী -তে, -ইতে; ষষ্ঠী -ৰ আৰু সপ্তমী -এ, -ই আদি শব্দবিভক্তি ৰক্ষিত হোৱা দেখা গৈছে। যেনে— সত্রাজিতে, ক্ষত্রিয়ক, ঘোড়াই সহিতে পেলাইলা মাৰি, যাকেৰি নাহিকে উপাম, কান্দিতে লাগিল, হামুসৰ তাহেৰ প্রার্থনা ভংগ কয়লো, চাৰি দিকি দৃষ্টি ভৰি ইত্যাদি।
- অব্যয় শব্দৰ প্রয়োগ ঘটিছে। যেনে— অতয়ে, অবহু ইত্যাদি।
- -লোক, -পাল, -সব, -গণ, -বৃন্দ আদিৰে বহুবচনৰ ৰূপ কৰা হৈছে।
- কুচি, খান, খানি, গাছ, গাছি, গুটি, গোট, টা, ধাৰ আদি বিভিন্ন নির্দিষ্টতাবাচক প্রত্যয়ৰ ব্যৱহাৰ হোৱা দেখা যায়। যেনে — এক কুচি, ধ্বজাখান, ৰথখানি, খেৰগাছ, এক গাছি খেৰ, দুগুটি, একগোট, দশোটা, মালাধাৰ আদি।

শংকৰদেৱৰ হাততে অংকীয়া নাটৰ সূত্রধাৰী বচনত অসমীয়া গদ্য সাহিত্য অংকুৰিত হৈছিল যদিও কবিৰত্ন বৈকুণ্ঠনাথ ভাগৱত ভট্টাচার্যৰ হাততহে প্রকৃত অর্থত অসমীয়া গদ্য সাহিত্যই জন্ম লাভ কৰে। সেয়ে তেওঁক অসমীয়া গদ্যৰ জনক বুলি কোৱা হয়। অসমীয়া ভাষাৰ ক্রমবিকাশৰ ইতিহাসত ভট্টদেৱৰ গীতা আৰু ভাগৱতৰ অসমীয়া গদ্য অনুবাদ বিশেষ

উল্লেখযোগ্য। সুদূৰ ষোড়শ শতিকাতে *গীতা* আৰু *ভাগৱতৰ* দৰে দুখন বিখ্যাত সংস্কৃত গ্ৰন্থ অসমীয়া ভাষাত গদ্যাকাৰে অনুবাদ কৰাৰ কাৰণে ভট্টদেৱৰ কৃতিত্ব বিশেষভাৱে প্ৰকাশ পাইছিল আৰু লগতে নব্য ভাৰতীয় আৰ্যভাষাসমূহৰ মাজত অসমীয়া ভাষাৰ ভেটি সুদৃঢ় হৈ পৰিছিল। তেওঁৰ গদ্যত ব্যৱহৃত ভাষাটো ভট্টদেৱৰ ভাষাৰূপে প্ৰতিষ্ঠিত হৈছে। *কথাভাগৱতত* কথিত ভাষাৰ থূল-মূল নিদৰ্শন এটা দেখিবলৈ পোৱা যায়। *কথাগীতাত* গভীৰ ভক্তিতত্ত্ব প্ৰকাশ পাইছে। ভট্টদেৱৰ বাক্য-গঠন প্ৰণালী সংস্কৃতৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱান্বিত আৰু সংস্কৃত ব্যাকৰণ অনুসৃত। তৎসম আৰু তদ্ভৱ শব্দ অধিক ব্যৱহৃতহোৱাও পৰিলক্ষিত হৈছে। ভট্টদেৱৰ ভাষাৰ বিশেষত্বসমূহ হৈছে—

- সংযোজক অব্যয় হিচাপে যেমনে, তেমনে, তেখনে আদি শব্দ ৰূপৰ প্ৰয়োগ।
- সৰ্বনাম পদৰ ৰূপ — মই, মোৰা, আমি, মঞি, আক, তোৰা, তুমি, ইহাৰ, আৰা ইত্যাদি ব্যৱহৃত হৈছে।
- সাধাৰণতে যেৱে, তেৱে, যি, সি, যদি, বোলে আদি ৰূপৰ জৰিয়তে বক্তব্য আৰম্ভ কৰা হৈছে।
- নিৰ্দিষ্টতাবাচক প্ৰত্যয় প্ৰয়োগ হৈছে। যেনে —

  গোট — গদাগোট

  টা — সাতটা
- নঞৰ্থক 'ন' ক্ৰিয়াৰ আগত অপৰিৱৰ্তিত ৰূপত বহিছে।
- ভট্টদেৱৰ গদ্যভাষাত আধুনিক অসমীয়াৰ দৰে সাতোটা কাৰক আৰু ছটা বিভক্তি দেখা যায়। কৰ্তা কাৰকত ১মা -এ (ব্ৰাহ্মণে), কৰ্ম কাৰকত ২য়া -ক (অচ্যুতক), কৰণ কাৰকত ৩য়া -ৰে (ৰুধিৰে), সম্প্ৰদান কাৰকত ৪ৰ্থী -লৈ (তাললৈ দলি), সম্বন্ধ পদত ৬ষ্ঠী -ৰ (জলৰ) আৰু অধিকৰণ কাৰকত ৭মী -ত (তোমাত) ব্যৱহৃত হৈছে। উল্লেখযোগ্য যে পদ-কাব্য আৰু আধুনিক অসমীয়া ভাষাৰ দৰে ভট্টদেৱৰ গদ্যভাষাতো অপাদান কাৰক আছে, কিন্তু ৫মী বিভক্তি নাই।
- বহুবচনাত্মক প্ৰত্যয় সব, ৰা, গুলা, গণ, সকল আদিৰ ব্যৱহাৰ হৈছে। যেনে — সভাসদসব, তোৰা, কতোগুলা, তোৰাগণ, সকল দেৱগণো ইত্যাদি
- কালৰ ক্ৰিয়াৰূপ এনেদৰে ব্যৱহৃত হৈছে —

কাল	*ব্যৱহৃত ৰূপ*
বৰ্তমান কাল	কৰোঁ, কৰে, ধাৰে, পাৰে, কৰন্ত
ভূত কাল বা অতীত কাল	গৈলা, হৈল, গুচিল, পাইলো
ভৱিষ্যৎ কাল	হৈবা, পাইবো, হৈবো, হৈব্

- ক্ৰিয়া বিশেষণৰ ৰূপ — একলাই, সদায়, নাইকা আদিৰ ব্যৱহাৰ।
- সংযুক্ত ধাতুৰূপৰ ব্যৱহাৰ আছে। যেনে — বাদ্যকৰ, ধ্বনিকৰ, শব্দকৰ, পূজাকৰ, জোৰা দি ইত্যাদি।

কৰি দেখুৱাইছে — (অ) কামৰূপী উপভাষা আৰু (আ) গোৱালপৰীয়া উপভাষা। অসমীয়া ভাষাৰ এই উপভাষাগত ৰূপসমূহৰ মাজত স্পষ্ট পাৰ্থক্য লক্ষ্য কৰা যায়।

১৫.৪ অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষা সৃষ্টিৰ কাৰণ

উপভাষা সৃষ্টিৰ মূল কাৰণ হৈছে মানুহৰ মাজত যোগাযোগ আৰু আদান-প্ৰদানৰ অভাৱ। বিভিন্ন কাৰণত দুটা অঞ্চলৰ মানুহৰ মাজত যোগাযোগৰ অভাৱ ঘটিব পাৰে। কেতিয়াবা ভৌগোলিক বাধা, যেনে ডাঙৰ নদী, পাহাৰ আদি থাকিলে দুটা অঞ্চলৰ মাজত সহজ অহা-যোৱাত বাধা জন্মে। কেতিয়াবা আকৌ সামাজিক বাধানিষেধ বা মানুহৰ মনোভংগীৰ পাৰ্থক্যয়ো মানুহৰ মিলামিছাত বাধা হৈ থিয় দিয়ে। উপেন্দ্ৰনাথ গোস্বামীৰ মতে প্ৰাকৃতিক বাধাতকৈ সামাজিক বাধাহে উপভাষা সৃষ্টিৰ কাৰণে বেছি প্ৰভাৱশালী। অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষা সৃষ্টিৰ অন্তৰালত এক ঐতিহাসিক কাৰক জড়িত হৈ আছে। সেইসমূহ গোস্বামীয়ে স্পষ্টভাৱে ব্যাখ্যা কৰি দেখুৱাইছে। ১২২৮ চনত আহোমসকলে অসমৰ পূব অঞ্চল অধিকাৰ কৰি দীৰ্ঘদিন ৰাজত্ব কৰে। আহোম ৰাজ্যৰ ৰাজধানী আছিল শিৱসাগৰ। প্ৰথমে তেওঁলোকৰ ৰাজ্য সৰু আছিল যদিও লাহে লাহে ৰাজ্য বিস্তাৰ কৰি তেওঁলোকে সীমা বহলায়। পৰৱৰ্তী সময়ত এই সীমাই কামৰূপ পৰ্যন্ত পায়হি। গতিকে সমগ্ৰ উজনি অসম আহোম শাসনৰ অধীন হয়। এই ৰাজ্যৰ মানুহৰ মাজত সেয়েহে মিলামিছাও সহজ হৈ উঠে আৰু ইয়াৰ ভাষাত সমৰূপতা গঢ় লয়। কিন্তু নামনি অসমৰ ক্ষেত্ৰত সেয়া হৈ উঠা নাছিল। এই অঞ্চলত বিভিন্ন সময়ত বিভিন্ন ৰজাই শাসন কৰিছিল আৰু ৰাজধানীও বেলেগ বেলেগ ঠাইত আছিল। ৰাজনৈতিক অস্থিৰতাৰ বাবেই ইয়াৰ ভাষাটোৱেও একেৰূপত গঢ় লোৱাৰ সুযোগ নাছিল। ১৬৮২ চনলৈকে নামনি অসম ৰাজনৈতিকভাৱে পৃথক ৰূপত থকা বাবে উজনি-নামনিৰ মানুহৰ মাজতো সহজ যোগাযোগ বা আদান-প্ৰদান নহৈছিল। দুয়ো অঞ্চলৰ মাজত থকা যাতায়াতৰ অসুবিধা আৰু পৰিৱেশৰ পাৰ্থক্যৰ কাৰণে বিয়া-বাৰু আদিও সততে নহৈছিল। দূৰে দূৰে ৰৈ যোৱাৰ কাৰণেই দুয়োটা অঞ্চলৰ ভাষাত পাৰ্থক্যৰ সৃষ্টি হৈ দুটা ৰূপত স্পষ্টভাৱে প্ৰকাশ লাভ কৰিলে। এনেকৈয়ে অসমীয়া ভাষাৰ দুটা প্ৰধান আঞ্চলিক ৰূপ— উজনি অসমৰ উপভাষা আৰু নামনি অসমৰ উপভাষাৰ সৃষ্টি হ'ল। আনহাতে অসমৰ একেবাৰে পশ্চিম সীমাৰ মানুহৰ কোচবিহাৰকে ধৰি সেই অঞ্চলৰ মানুহৰ সৈতে সংস্পৰ্শ অধিক। উজনিৰ সৈতে এওঁলোকৰ যোগাযোগ প্ৰায় নাছিলেই। আহোম শাসনৰ অধীনলৈ অহাৰ পিছতহে কামৰূপৰ মানুহৰ কিছু পৰিমাণে পূব অসমৰ সৈতে সম্পৰ্ক ঘটে। এনে বিভিন্ন ঐতিহাসিক প্ৰেক্ষাপটত পশ্চিম অসমৰ ভাষাটোত উজনিৰ তুলনাত অধিক আঞ্চলিক ৰূপে মূৰ দাঙি উঠে।

অসমীয়া ভাষাৰ দুটা প্ৰধান উপভাষাৰ অন্যতম উজনিৰ উপভাষাই পৰৱৰ্তী সময়ত পৰিৱেশজনিত সুযোগৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত মান্যভাষাৰ মৰ্যাদা লাভ কৰে। ব্ৰিটিছে অসম অধিকাৰ কৰাৰ পিছত তেওঁলোকৰ সৈতে ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ উদ্দেশ্যে অহা খ্ৰীষ্টান মিছনেৰীসকলে উজনিৰ শিৱসাগৰ অঞ্চলতে থিতাপি লয়। সেই ঠাইতে প্ৰেছ স্থাপন কৰি তেওঁলোকে আলোচনী উলিয়ায়। গতিকে সেইসময়ত মিছনেৰীসকলৰ অসমীয়া ভাষা শিকাৰ প্ৰধান কেন্দ্ৰ হ'ল

১৫.২ পৰিচয়

ইয়াৰ আগৰ অধ্যায়টোত অসমীয়া ভাষাৰ শব্দসম্ভাৰ সম্পর্কে বহলাই অধ্যয়ন কৰিলে। এইটো অধ্যায়ত আপুনি অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষা সম্পর্কে বহলাই অধ্যয়ন কৰিব। কোনো এক ভৌগোলিক পৰিসীমাৰ নির্দিষ্ট ভাষা এটাৰ ভিতৰত যেতিয়া কেতবোৰ সুকীয়া ৰূপ স্পষ্টভাৱে সৃষ্টি হয় তেতিয়া তাক উপভাষা বোলে। উপভাষাৰ বিষয়ে ই এক পৰম্পৰাগত সংজ্ঞা। কিন্তু ভাষাবিজ্ঞানৰ অধ্যয়ন বিস্তৃত আৰু গভীৰ হোৱাৰ লগে লগে উপভাষা সম্পর্কীয় অধ্যয়নেও নতুন মাত্রা লাভ কৰিছে। সেয়েহে বর্তমান 'উপভাষা' বুলি ক'লে ভৌগোলিক উপভাষাৰ উপৰি সামাজিক উপভাষা আদিকো সামৰি লোৱা হয়। সামাজিক স্তৰৰ পার্থক্যয়ো কেতিয়াবা ভাষাগত বিভিন্নতা সৃষ্টি কৰিব পাৰে। তাকে সামাজিক উপভাষা বোলা হয়।

এইবোৰৰ বিষয়ে অধ্যায়টোত বহলাই আলোচনা কৰা হৈছে। অধ্যায়টোৰ অধ্যয়নে আপোনাক উপভাষা তথা অসমীয়া উপভাষা সম্পর্কে গভীৰ ধাৰণা প্রদান কৰিব।

১৫.৩ অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষা

অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষা সম্পর্কত গ্রীয়ার্ছনে লিখিছে — অসমীয়া ভাষাৰ মান্য ৰূপটো গঢ় লৈ উঠিছে শিৱসাগৰ আৰু তাৰ আশে-পাশে কোৱা উপভাষাটোক কেন্দ্র কৰি। অসম উপত্যকাৰ উজনি অঞ্চলত ভাষাটোৰ সকলো ঠাইত ৰূপ একেটাই। যিমানেই আমি পশ্চিমৰ পিনলৈ গতি কৰোঁ, সিমানেই এটা স্পষ্ট উপভাষা পাওঁ। তাক পশ্চিম অঞ্চলৰ অসমীয়া নাম দিছোঁ। এই উপভাষাটো কামৰূপ-জিলা আৰু পূব-গোৱালপাৰাৰ মানুহবোৰে কয়। অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষাৰ বিজ্ঞানসন্মত অধ্যয়নৰ গুৰি ধৰোঁতা ব্যক্তি বাণীকান্ত কাকতিয়ে অসমীয়া ভাষাৰ দুটা উপভাষাগত ৰূপ থকাৰ কথা উল্লেখ কৰিছে — "Assamese may be divided dialectically into Eastern Assamese and Western Assamese.The language from Sadiya the easternmost frontier down to Gauhati exhibits a certain homogeneity and hardly presents any notable point of dfference frome the spoken dialect of Sibasagar, the capital of the late Ahom Kings." ভাষাবিদ উপেন্দ্রনাথ গোস্বামীয়েও কৈছে যে অসমীয়া ভাষাটোৰ প্রধানকৈ দুটা আঞ্চলিক ৰূপ বা উপভাষা পোৱা গ'ল — এটা পূব অঞ্চলৰ বা উজনিৰ উপভাষা আৰু আনটো পশ্চিম অঞ্চলৰ বা নামনিৰ উপভাষা। আন এগৰাকী প্রখ্যাত ভাষাবিদ গোলোকচন্দ্র গোস্বামীয়ে কিন্তু অসমীয়া ভাষাৰ প্রধান উপভাষাগত ৰূপ তিনিটা বুলি নিজস্ব মত প্রকাশ কৰিছে। তেওঁ উজনি অসমৰ উপভাষা আৰু নামনি অসমৰ উপভাষাৰ মাজত মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ অৱস্থিতিৰ কথা উল্লেখ কৰিছে। অর্থাৎ তেওঁৰ বিভাজন অনুসৰি অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষা প্রধানভাৱে তিনিটা—(ক) উজনি অসমৰ উপভাষা, (খ) মধ্য অসমৰ উপভাষা আৰু (গ) নামনি অসমৰ উপভাষা।

নামনি অসমৰ উপভাষাক আকৌ সকলো ভাষাবিদেই প্রধানভাৱে দুটা ভাগত বিভক্ত

প্রণিধানযোগ্য যে ভট্টদেৱৰ ভাষাৰ জৰিয়তেই অসমীয়া ভাষাৰ এটি ব্যাকৰণসঙ্গত সুনির্দিষ্ট ৰূপ প্রকাশিত হৈছে।

উল্লেখযোগ্য যে এই সময়ছোৱাত পাঁচালী সাহিত্যৰাজি ৰচিত হৈছিল। সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত আপুনি এই বিষয়ে ইতিমধ্যে বহলাই অধ্যয়ন কৰি আহিছে। সেই সাহিত্যৰাজিৰ মাজতো কিছুমান বিশেষ ভাষাতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য ৰক্ষিত হৈছিল। তাৰে কেইটামান তলত উল্লেখ কৰা হ'ল —

- হ্রস্ব-দীর্ঘৰ মাজত কোনো পার্থক্য দেখা নাযায়। 'ই', 'ঈ', 'উ', 'ঊ'-ৰ পার্থক্যহীন প্রয়োগ কৰা দেখা যায়।
- পাঁচালী সাহিত্যত সততে দেখা পোৱা কিছুমান ধ্বনিগত পৰিৱর্তন —

অ > আ	ঃ	অনুপামা < অনুপম
অ > উ	ঃ	ভ্রুমৰ < ভ্রমৰ
অ > ও	ঃ	লোকোপতি < লোকপতি
আ > অ	ঃ	কটঅক্ষে < কটাক্ষ
ই > এ	ঃ	খেতিতলে < ক্ষিতিতলে
ব > ভ	ঃ	বিবাহ > বিভা
ল > ৰ	ঃ	অঙ্গুৰি < অঙ্গুলি

- পাঁচালী সাহিত্যত ব্যৱহৃত কেইটামান বহুবচনাত্মক প্রত্যয় হ'ল — আৱলী (পত্রাৱলী), গন (দ্বাৰিগন), চয় (সুখচয়), দল (কুৰঙ্গদল)।
- -ই/-ঈ; নী/-ইনি/-ইনী; আৰু -আ— স্ত্রীপ্রত্যয় পাঁচালী সাহিত্যত প্রয়োগ হৈছে। যেনে —

-ই	ঃ	দাসি
-ঈ	ঃ	ব্রাহ্মনী
-নী	ঃ	পক্ষিনী
-ইন	ঃ	জক্ষিনি

- পাঁচালী সাহিত্যত তৎসম শব্দ (অনল, আদিত্য), অর্ধ-তৎসম (কৰম, যতন), তদ্ভৱ শব্দ (ঘৰ, সাত)ৰ উপৰি বিভিন্ন আর্যভিন্ন ভাষাৰ শব্দৰ প্রয়োগ কৰা দেখা গৈছে। বিশেষকৈ —অষ্ট্রিক ভাষাৰ শব্দ, দ্রাবিড় ভাষাৰ শব্দ, তিব্বত বর্মী ভাষাৰ শব্দ আৰু মূল চিনাক্ত নোহোৱা শব্দৰ প্রয়োগ বেছি। উদাহৰণস্বৰূপে — আচাঢ়ি, চুম্বন, মালা ইত্যাদি।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ৪ ঃ শংকৰদেৱে বৰগীত আৰু অংকীয়া নাটসমূহত প্রয়োগ কৰা ভাষাটো কি?

.....

প্রশ্ন নং ৫ ঃ কাক অসমীয়া গদ্যসাহিত্যৰ জনক বুলি আখ্যা দিয়া হৈছে? তেওঁৰ সাহিত্য কৃতি কি কি?

.....

চিন্তা-চৰ্চা কৰক — ৮.১

ভট্টদেৱৰ গদ্যৰ ভাষাৰ এটি বিশ্লেষণাত্মক আলোচনা আগবঢ়াওক।

.....

.....

.....

.....

.....

৮.৫ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- উত্তৰ কালৰ অসমীয়া ভাষাৰ নিদৰ্শন প্ৰধানতঃ তামৰ ফলিসমূহৰ ভাষা, চৰ্যাপদৰ ভাষা আৰু *শ্ৰীকৃষ্ণ কীৰ্তনৰ* ভাষাত দেখিবলৈ পোৱা যায়। সেই সাহিত্যৰাজিত কেনেদৰে অসমীয়া ভাষাৰ বৈশিষ্ট্য ৰক্ষিত হৈছে সেই বিষয়ে বহলাই আলোচনা কৰা হ'ল।
- প্ৰাক্-শংকৰী যুগৰ ভাষা, শংকৰী যুগৰ ভাষা আৰু ভট্টদেৱৰ ভাষাত প্ৰাচীন অসমীয়া ভাষাৰ নিদৰ্শন লিপিবদ্ধ হৈছে। তাৰ লগতে পাঁচালী সাহিত্যৰ মাজতো বিশেষ কেইটামান দিশ ৰক্ষিত হোৱা দেখা গৈছে। সেই বিষয়ে বহলাই আলোচনা কৰা হ'ল।

৮.৬ অধিক জানিবলৈ

১) গোস্বামী, উপেন্দ্ৰনাথ (১৯৯৪); *অসমীয়া ভাষাৰ উত্তৰ সমৃদ্ধি আৰু বিকাশ;* গুৱাহাটী ঃ বৰুৱা এজেন্সী।

২) গোস্বামী, উপেন্দ্ৰনাথ (২০০৭); *ভাষাবিজ্ঞান;* গুৱাহাটী ঃ মণি-মাণিক প্ৰকাশন।

৩) গোস্বামী, গোলোকচন্দ্ৰ (২০০৪); *অসমীয়া ব্যাকৰণৰ মৌলিক বিচাৰ;* গুৱাহাটী ঃ বীণা লাইব্ৰেৰী।

৪) নেওগ, মহেশ্বৰ (২০০০); *অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা;* গুৱাহাটী ঃ চন্দ্ৰ প্ৰকাশ।

৫) পাঠক, ৰমেশ (২০০০); *অসমীয়া ভাষাৰ ইতিহাস;* গুৱাহাটী ঃ অসম অকাডেমিক চেণ্টাৰ।

৬) বৰ্মন, শিৱনাথ (সম্পাঃ)(১৯৯৭); *অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী (দ্বিতীয় খণ্ড);* গুৱাহাটী ঃ আনন্দৰাম বৰুৱা ভাষা কলা-সংস্কৃতি সংস্থা।

৭) বৰুৱা, ভীমকান্ত (১৯৯৭); *অসমীয়া ভাষা;* ডিব্ৰুগড় ঃ বনলতা।

অধ্যায় ১৫ ঃ অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষা

অধ্যায় গাঁথনি

১৫.১ উদ্দেশ্য

১৫.২ পৰিচয়

১৫.৩ অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষা

১৫.৪ অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষা সৃষ্টিৰ কাৰণ

১৫.৫ উজনি অসমৰ উপভাষা

১৫.৬ মধ্য অসমৰ উপভাষা

১৫.৭ নামনি অসমৰ উপভাষা

১৫.৭.১ কামৰূপী উপভাষা

১৫.৭.২ কামৰূপী উপভাষাৰ আঞ্চলিক পাৰ্থক্য

১৫.৭.৩ গোৱালপৰীয়া উপভাষা

১৫.৭.৪ গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ আঞ্চলিক পাৰ্থক্য

১৫.৮ নৃগোষ্ঠীয় উপভাষা

১৫.৯ অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষা অধ্যয়নৰ প্ৰয়োজনীয়তা

১৫.১০ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

১৫.১১ অধিক জানিবলৈ

১৫.১২ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান

১৫.১৩ আৰ্হি প্ৰশ্ন

১৫.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি —

- উপভাষা কি আৰু কি পৰিস্থিতিত উপভাষাৰ সৃষ্টি হয় সেই বিষয়ে জানিব পাৰিব
- অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষা সৃষ্টিৰ কাৰণসমূহ জানিব পাৰিব, লগতে অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষা কেইপ্ৰকাৰৰ আৰু কি কি সেয়া অৱগত হ'ব
- কামৰূপী উপভাষাৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ জানিব পাৰিব
- গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ জানিব পাৰিব
- উজনি অসমৰ আৰু মধ্য অসমৰ উপভাষাৰ স্বৰূপ কেনে সেয়া অৱগত হ'ব
- অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষাৰ আঞ্চলিক পাৰ্থক্যসমূহৰ বিষয়ে জানিব পাৰিব
- নৃগোষ্ঠীয় উপভাষাৰ আভাস পাব
- উপভাষাৰ অধ্যয়ন কৰাটো কিয় প্ৰয়োজনীয় সেয়া জানিব পাৰিব।

১৪.৭ আৰ্হি প্ৰশ্ন

বস্তুধৰ্মী প্ৰশ্ন

প্ৰশ্ন ১ ঃ তলত দিয়া প্ৰশ্নসমূহৰ উত্তৰ লিখক—

(ক) ৰেখা চিত্ৰৰ সহায়ত অসমৰ অনাৰ্যমূলীয় শব্দসমূহৰ সম্ভাব্য উৎসসমূহ দেখুৱাওক।

(খ) ধাৰ কৰা শব্দবোৰক মূলতঃ কেইটা ভাগত ভগাব পাৰি?

চুটি প্ৰশ্ন (১৫০ শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখক)

প্ৰশ্ন ১ ঃ চমুটোকা লিখক —

ধ্বন্যাত্মক শব্দ, থলুৱা বা আৰ্যভিন্ন ভাষাৰ শব্দ, থাই-আহোম শব্দ, অসমীয়া শব্দমালাৰ ধাৰ কৰা শব্দৰাজি।

ৰচনাধৰ্মী প্ৰশ্ন (৩০০-৫০০ শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখক)

প্ৰশ্ন ১ ঃ অসমীয়া শব্দমালাৰ মূল বা উৎসসমূহ নিৰ্ণয় কৰক। সেই সেই মূলৰ পৰা অহা শব্দৰ উপযুক্ত উদাহৰণেৰে এটি সম্পূৰ্ণ টোকা যুগুতাই উলিয়াওক।

প্ৰশ্ন ২ ঃ অসমীয়া শব্দ-ভাণ্ডাৰলৈ আৰ্য-ভিন্ন ভাষাসমূহৰ বৰঙণি — এই বিষয়ত এটি টোকা প্ৰস্তুত কৰক।

প্ৰশ্ন ৩ ঃ অসমীয়া শব্দ-ভাণ্ডাৰত কোনবোৰ বিদেশী ভাষাৰ শব্দ সোমাইছে উদাহৰণসহ আলোচনা কৰক।

*** ***** ***

৮) শৰ্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ (২০০৬); *অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত;* গুৱাহাটী ঃ সৌমাৰ প্ৰকাশ।

৯) হাজৰিকা, বিশ্বেশ্বৰ (সম্পাঃ)(২০০৩); *অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী (প্ৰথম খণ্ড);* গুৱাহাটী ঃ আনন্দৰাম বৰুৱা ভাষা কলা-সংস্কৃতি সংস্থা।

৮.৭ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান

১ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ 'ঔ'ৰ ঠাইত 'ও' ধ্বনিৰ ব্যৱহাৰ। যেনে — ধৌতেশ্বৰ > ধোতেশ্বৰ।

২ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ বহুবচন বুজাবলৈ 'গণ' ব্যৱহৃত হয়।

৩ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ স্বৰধ্বনিৰ হ্ৰস্ব-দীৰ্ঘৰূপৰ মাজত পাৰ্থক্যহীনতা। যেনে — কামৰূপ > কামৰুপ।

৪ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ ব্ৰজাৱলী ভাষা।

৫ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ ভট্টদেৱ, তেওঁৰ গ্ৰন্থ দুখন হ'ল — *কথাভাগৱত* আৰু *কথাগীতা*।

৮.৮ আৰ্হি প্ৰশ্ন

বস্তুধৰ্মী প্ৰশ্ন

প্ৰশ্ন ১ ঃ তলত দিয়া প্ৰশ্নসমূহৰ উত্তৰ লিখক—

(ক) অসমীয়া ভাষাৰ ইতিহাসক ড° বাণীকান্ত কাকতিয়ে কেইটা ভাগত ভাগ কৰিছে?

(খ) চৰিত সাহিত্যবোৰত ব্যৱহৃত গদ্যশৈলী কেনেধৰণৰ?

চুটি প্ৰশ্ন (১৫০ শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখক)

প্ৰশ্ন ১ ঃ চৰ্যাপদৰ ভাষা আৰু *শ্ৰীকৃষ্ণ কীৰ্তনৰ* ভাষাৰ মাজৰ পাৰ্থক্য বিচাৰ কৰক।

প্ৰশ্ন ২ ঃ উদ্ভৱকালৰ অসমীয়া ভাষা সম্পৰ্কে এটি প্ৰবন্ধ যুগুত কৰক।

ৰচনাধৰ্মী প্ৰশ্ন (৩০০-৫০০ শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখক)

প্ৰশ্ন ১ ঃ মাধৱ কন্দলীৰ ভাষাৰ বৈশিষ্ট্য কেনে আছিল? সেই সম্বন্ধে এটি আলচ যুগুত কৰক।

প্ৰশ্ন ২ ঃ প্ৰাক্-শংকৰীযুগৰ ভাষা আৰু শংকৰীযুগৰ ভাষাৰ সাদৃশ্য-বৈসাদৃশ্যসমূহ দাঙি ধৰক।

*** ***** ***

অধ্যায় ৯ ঃ মধ্যযুগৰ অসমীয়া ভাষা

অধ্যায় গাঁথনি

৯.১ উদ্দেশ্য

৯.২ পৰিচয়

৯.৩ মধ্যযুগীয় অসমীয়া ভাষা

৯.৩.১ চৰিত সাহিত্যৰ ভাষা

৯.৩.২ বুৰঞ্জী সাহিত্যৰ ভাষা

৯.৩.৩ অন্যান্য গদ্য সাহিত্যৰ ভাষা

৯.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

৯.৫ অধিক জানিবলৈ

৯.৬ অগ্রগতিৰ খতিয়ান

৯.৭ আৰ্হি প্ৰশ্ন

৯.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি —

- অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ মধ্য যুগটোৰ ৰচনাৰাজিৰ লগত পৰিচিত হ'ব
- অসমীয়া ভাষাৰ মধ্যযুগটোত বিকাশ লাভ কৰা সাহিত্যৰাজিৰ সমৃদ্ধিশালী ভাষাতাত্ত্বিক ৰূপটোৰ এটি স্পষ্ট ধাৰণা লাভ কৰিব
- অসমীয়া ভাষাৰ মধ্যযুগটোত প্ৰসাৰ লাভ কৰা সাহিত্যৰ শাখাসমূহৰ চৰ্চা তথা বিকশিত ৰূপৰ আভাস পাব তথা মধ্যযুগৰ অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্য নিৰূপণ কৰিব পাৰিব
- চৰিত সাহিত্যৰ ভাষা আৰু বুৰঞ্জী সাহিত্যৰ ভাষাৰ বৈশিষ্ট্য আলোচনা কৰিব পাৰিব

৯.২ পৰিচয়

পূৰ্বৰ অধ্যায়কেইটিৰ পৰা ইতিমধ্যে আপুনি অসমীয়া ভাষাৰ উৎপত্তি আৰু ক্ৰমবিকাশ সম্পৰ্কে জানিব পাৰিলে। এইটো অধ্যায়ত আমি অসমীয়া ভাষাৰ ইতিহাসৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ সময় মধ্যযুগৰ অসমীয়া ভাষাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিম। আপুনি নিশ্চয় পূৰ্বৰ অধ্যায়টিত পাই আহিছে যে অসমীয়া ভাষাৰ মধ্যযুগটো সপ্তদশ শতিকাৰ পৰা ঊনবিংশ শতিকাৰ প্ৰাৰম্ভলৈ ধৰা হৈছে।

মধ্যযুগৰ অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যক পল্লৱিত কৰি সমৃদ্ধ কৰিছিল গদ্য-পদ্য উভয়তে ৰচিত বিচিত্ৰ আৰু বৰ্ণাঢ্য সাহিত্যৰাজিয়ে। দৰাচলতে, "বিষয়বস্তু, ৰচনাৰীতি, গদ্যশৈলী আদি নতুন অভিলেখ সৃষ্টি কৰি মধ্যযুগৰ অসমীয়া ভাষা-সাহিত্য আগবাঢ়ি গৈ আধুনিক অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ জন্মৰ পৃষ্ঠভূমি তৈয়াৰ কৰিছে।"

৮) শৰ্মা, অনুৰাধা (২০১২); *সংহতি আৰু অসমীয়া ভাষা;* গুৱাহাটী ঃ ভবানী প্ৰিণ্টি এণ্ড পাব্লিকেশ্যনচ্।

৯) শৰ্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ (২০০৬); *অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত;* গুৱাহাটী ঃ সৌমাৰ প্ৰকাশ।

ইংৰাজী গ্ৰন্থ ঃ

১০) Kakati, B. (2007).*Assamese : Its Formation and Development.* Guwahati: Lawyers Book Stall.

১৪.৬ অগ্রগতিৰ খতিয়ান

১ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ কোল-মুণ্ডা ভাষাৰ আলাবাদু, ভোঁদা; মালয় ভাষাৰ গাহৰি, গেৰেহা; মিচিং ভাষাৰপৰা অফলাছিগা, অগৰংবগৰং।

২ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ

খাচী	ঃ	কাৰৌ, চোকোৰা, নোদোকা।
কোল-মুণ্ডা	ঃ	আটোম-টোকাৰি, লাটুম, চিকৰা।
মালয়	ঃ	আঁচু-সূতা, বগা, গাহৰি।

৩ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ সঁচা।

৪ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ আহোম ভাষাৰ যোগেদি।

৫ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ

ৰসগোল্লা	বাংলা
ঠেলাৰালা	হিন্দী
হৰতাল	গুজৰাটী
গোলাপ	পাচী
আৰাজ	পাচী
এজাহাৰ	আৰবী
খবৰ	আৰবী
আলমাৰি	পৰ্তুগীজ
কেৰাণী	পৰ্তুগীজ
ৰিক্ছা	জাপানী ভাষাৰ।

১৪.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- অসমীয়া শব্দ সম্ভাৰৰ বহু শব্দৰ উৎস বিচাৰি অনা-আর্য ভাষাৰ কাষ চাপিবলগীয়া হয়।
- স্থানীয় বিভিন্ন আর্য-বহির্ভূত ভাষাৰ শব্দ আহি অসমীয়া ভাষাৰ শব্দ-ভাণ্ডাৰ চহকী কৰিছে। তদুপৰি সময়ৰ অগ্রগতিৰ লগে লগে দেশী-বিদেশী বিভিন্ন ভাষাৰ শব্দ আহি অসমীয়া ভাষাত সোমাই অসমীয়া শব্দ-ভাণ্ডাৰ পৰিপুষ্ট কৰি ভাষাৰ প্রকাশিকা শক্তি বৃদ্ধি কৰিছে।
- প্রদেশত প্রচলিত অথচ সংস্কৃত বা প্রাকৃত আৰু বিদেশী ভাষাৰ পৰা যিবোৰ শব্দ অহা নাই, তেনেবোৰ শব্দকে অনা-আর্যমূলীয় বা দেশী বা দেশজ শব্দ বুলি অভিহিত কৰা হয়। অসমীয়া ভাষাৰ ভালেমান শব্দ এই দেশৰ প্রাচীনতম অধিবাসী অষ্ট্রিক, তিব্বতবর্মী আদি ভাষাগোষ্ঠীৰ অন্তর্গত বিভিন্ন ভাষীৰ পৰা অহা। এনে দেশী শব্দৰ মূল নির্ণয় কৰা টান।
- যেতিয়া কোনো এটা ভাব বা বস্তুক বুজাবলৈ নিজৰ ভাষাত শব্দৰ নাটনি হয় তেতিয়া এটা ভাষাই আন ভাষাৰ পৰা শব্দ গ্রহণ কৰে। এনে শব্দকে ধাৰ কৰা শব্দ বুলি কোৱা হয়। অসমীয়া ভাষাৰ ধাৰ কৰা শব্দবোৰক দুটা ভাগত ভগাব পাৰি — ১) ভাৰতীয় আৰু ২) অ-ভাৰতীয় শব্দ।
- অসমীয়া ভাষাত মিশ্রিত, ধ্বন্যাত্মক ইত্যাদি বহু ধৰণৰ শব্দ আছে যিবোৰক অশ্রেণীভুক্ত শব্দ হিচাপে ধৰিব পাৰি। এই আটাইবোৰ শব্দৰে অসমীয়া শব্দ-ভাণ্ডাৰ গঢ়ি উঠিছে আৰু এই শব্দৰাজিয়ে অসমীয়া ভাষাক উচ্চ ভাব প্রকাশক্ষম ভাষা হিচাপে প্রতিষ্ঠা কৰিছে।

১৪.৫ অধিক জানিবলৈ

অসমীয়া গ্রন্থ ঃ

১) গোস্বামী, উপেন্দ্রনাথ (১৯৯৪); *অসমীয়া ভাষাৰ উদ্ভৱ সমৃদ্ধি আৰু বিকাশ;* গুৱাহাটী ঃ বৰুৱা এজেন্সী।

২) নেওগ, মহেশ্বৰ (২০০০); *অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা;* গুৱাহাটী ঃ চন্দ্র প্রকাশ।

৩) পাঠক, ৰমেশ (২০০০); *অসমীয়া ভাষাৰ ইতিহাস;* গুৱাহাটী ঃ অসম অকাডেমিক চেণ্টাৰ।

৪) বৰুৱা, ভীমকান্ত (১৯৯৭); *অসমীয়া ভাষা;* ডিব্রুগড় ঃ বনলতা।

৫) বৰুৱা, বিৰিঞ্চি কুমাৰ (২০০১); *অসমীয়া ভাষা আৰু সংস্কৃতি;* নলবাৰী ঃ জার্ণল এম্প'ৰিয়াম।

৬) মেধি, কালিৰাম (১৯৯৯); *অসমীয়া ব্যাকৰণ আৰু ভাষাতত্ত্ব;* গুৱাহাটী ঃ লয়ার্ছ বুক ষ্টল।

৭) ৰাভা হাকাচাম, উপেন (২০০৭); *অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষা;* গোৱালপাৰা ঃ মঞ্জুলা ৰাভা হাকাচাম।

এই অধ্যায়টিত মধ্যযুগৰ অসমীয়া ভাষাৰ সাধাৰণ আলোচনা দাঙি ধৰা হৈছে। অধ্যায়টি অধ্যয়নৰ অন্তত আপুনি উক্ত বিষয় সম্পর্কে কিছু কথা জানিবলৈ সক্ষম হ'ব।

৯.৩ মধ্যযুগীয় অসমীয়া ভাষা

অসমীয়া সাহিত্যৰ সুদীর্ঘ পৰিক্রমাত মধ্যযুগৰ সাহিত্যৰাজিৰ গুৰুত্ব সুকীয়া ধৰণৰ। মধ্যযুগটোৰ অন্তর্গত সাহিত্যৰাজিৰ ভিতৰত চৰিত সাহিত্য, বুৰঞ্জী সাহিত্য, ব্যৱহাৰিক জ্ঞান শাস্ত্রমূলক সাহিত্য, বিভিন্ন গীত-পদ আৰু কাব্য সাহিত্য, অংকীয়া নাট আৰু বিবিধ বিষয়ৰ অন্যান্য সাহিত্য উল্লেখযোগ্য। এই সকলো শ্রেণীৰ সাহিত্যৰ ভিতৰত চৰিত সাহিত্য আৰু বুৰঞ্জী সাহিত্যই সমান্তৰালভাৱে দুটি সুকীয়া ধাৰাৰ সৃষ্টি কৰি মধ্যযুগটোক সমৃদ্ধ কৰি তুলিছে। এই বিষয়ে ইতিমধ্যে অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত আপুনি অধ্যয়ন কৰি আহিছে। সপ্তদশ শতিকাৰ আদিভাগত চৰিতপুথি ৰচনা আৰম্ভ হয়। অষ্টাদশ শতিকাত ঐতিহাসিক গদ্য, চৰিত-পুথি আৰু বংশাৱলীৰ গদ্য, ধর্মপুথিৰ গদ্য, ৰজাঘৰীয়া পেৰাকাকত, ভূমিদান আৰু নানা বিষয়ক গদ্যৰ আলমত সাহিত্য চর্চা হ'বলৈ লয়। এই যুগতে আহোম স্বর্গদেউসকলৰ পৃষ্ঠপোষকতাত বুৰঞ্জী-সাহিত্যৰ চর্চা হোৱাৰ লগতে ব্যৱহাৰিক জ্ঞান বিষয়ক পুথি ৰচনা হোৱাৰ উপৰি জ্যোতিষ চিকিৎসা আৰু নীতি বিষয়ক পুথিও ৰচিত হ'বলৈ লয়। এই সময়ৰ ৰচিত সাহিত্যৰ মন কৰিবলগীয়া দিশটো হ'ল পূর্বৰ পদ্যধর্মী ৰচনাশৈলীৰ বিপৰীতে কথিত ভাষাক সাহিত্য ৰচনাত ব্যৱহাৰ কৰা দিশটো। মধ্যযুগৰ অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ আলোচনাৰ সুবিধার্থে আমি এনেদৰে শ্রেণীবিভাজন কৰি দেখুৱাব পাৰোঁ —

- চৰিত সাহিত্যৰ ভাষা
- বুৰঞ্জী সাহিত্যৰ ভাষা
- অন্যান্য গদ্য সাহিত্যৰ ভাষা (ব্যৱহাৰিক জ্ঞান শাস্ত্রমূলক সাহিত্যৰ ভাষা, বিবিধ বিষয়ক সাহিত্যৰ ভাষা, অংকীয়া নাটৰ ভাষা আৰু অন্যান্য সাহিত্যৰ ভাষা এই বিভাগত অন্তর্ভুক্ত কৰা হৈছে।)

৯.৩.১ চৰিত সাহিত্যৰ ভাষা

যুগনায়ক শংকৰদেৱ আৰু তেওঁৰ শিষ্য মাধৱদেৱকে প্রমুখ্য কৰি অন্যান্য বৈষ্ণৱ ধর্মপ্রচাৰকসকলৰ জীৱন চৰিত মধ্যযুগৰ অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ এক অপূর্ব সাহিত্য-কর্ম। ষোড়শ শতিকাৰ শেষভাগৰ পৰাই ৰচিত হ'বলৈ আৰম্ভ কৰা চৰিত সাহিত্যই ইয়াৰ পূর্ণবিকশিত ৰূপ লাভ কৰে অষ্টাদশ শতিকাত। অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ ক্রমবিকাশৰ ধাৰাত গদ্য-পদ্য উভয়তে ৰচিত চৰিতপুথিসমূহৰ সাহিত্যিক গুৰুত্বৰ লগতে ভাষাতাত্ত্বিক গুৰুত্বও মন কৰিবলগীয়া।

গদ্য আৰু পদ্যত ৰচিত পুথিসমূহৰ ভিতৰত প্রধান চৰিতপুথিসমূহ হ'ল — ৰামচৰণ ঠাকুৰৰ *শংকৰ চৰিত*, দৈত্যাৰি ঠাকুৰৰ *শংকৰদেৱ-মাধৱদেৱ চৰিত*, ভূষণ দ্বিজৰ

শংকৰ-চৰিত, ৰামানন্দ দ্বিজৰ *গুৰুচৰিত*, ৰামৰায়ৰ *গুৰুলীলা* ইত্যাদি।

চৰিতপুথিসমূহত মহাপুৰুষ দুজনা আৰু সন্ত-মহন্তসকলৰ জীৱন আৰু সমসাময়িক সময় সম্পর্কে আভাস পোৱা যায়। চৰিতপুথিৰ ভাষা ভট্টদেৱৰ ভাষা আৰু বুৰঞ্জীৰ ভাষাৰ পৰা পৃথক। ইয়াত কথিত ভাষাৰ এটা পৰিমার্জিত ৰূপ পোৱা যায়। ইয়াৰ ভাষা সত্রীয়া ভকত সমাজত প্রচলিত গম্ভীৰ ভকতীয়া ঠাঁচৰ ভিত্তিত প্রতিষ্ঠিত। মধ্যযুগীয় অসমৰ সমাজ আৰু সাংস্কৃতিক দিশৰ বহু গুৰুত্বপূর্ণ দিশ চৰিতপুথিসমূহত উন্মোচিত হৈছে। চৰিতপুথিসমূহৰ ভিতৰত লেখত ল'বলগীয়া *কথা গুৰুচৰিতৰ* ভাষাক সমালোচকসকলে সমন্বয়ৰ ভাষা হিচাপে অভিহিত কৰিছে। ইয়াত পুৰণি অসমীয়া, উজনি আৰু নামনি অসমৰ অসমীয়া ভাষাৰ এক সুন্দৰ সংমিশ্রণ ঘটিছে। তদুপৰি দেশী আৰু বিদেশী ভাষাৰ শব্দও ব্যৱহাৰ হোৱা পৰিলক্ষিত হৈছে।

কথিত ভাষাৰ মার্জিত ৰূপ; উপমা, ৰূপক, ফকৰা-যোজনা, খণ্ড-বাক্য, পদ-পুথিৰ উদ্ধৃতি; চুটি চুটি বাক্যৰ প্রয়োগ; প্রত্যক্ষ উক্তিৰ ব্যৱহাৰ আদিয়ে চৰিতপুথিৰ ভাষাক পৰিশীলিত ৰূপত তুলি ধৰিছে।

চৰিতপুথিসমূহৰ ভিতৰত *কথা গুৰুচৰিত* বা *গুৰু চৰিত কথা* পুথিখন ভাষাৰ অধ্যয়নৰ ফালৰ পৰা বিশেষ উল্লেখযোগ্য। এই পুথিখনিৰ ভাষাই সত্রীয়া পৰিৱেশত গঢ় লৈ উঠা বিশেষ ভাষা ৰূপ এটিৰ প্রতিনিধিত্ব কৰে। জনসাধাৰণৰ স্বাভাৱিক কাব্য-ভংগিমাতকৈ এই পুথিৰ ভাষা সামান্য পৰিমার্জিত। "একবচনৰ পৰিৱর্তে বহুবচনৰ প্রয়োগ, প্রত্যক্ষ উক্তিতকৈ পৰোক্ষ উক্তিৰ প্রাচুর্য, ধর্মীয় বিশ্বাসেৰে সিক্ত খণ্ডবাক্যৰ প্রয়োগ, শাস্ত্রীয় পদৰ সঘন উদ্ধৃতি — এইবোৰে চৰিতপুথিখনৰ ভাষাক এক অনন্য ৰূপ দিছে।" অপিনিহিতি, বর্ণবিপর্যয়, অঘোষীভৱন, অল্পপ্রাণীভৱন, স্বৰভক্তি আদিৰ প্রয়োগ গদ্যত ৰচনা কৰা চৰিতসমূহত বিশেষভাৱে পৰিলক্ষিত হয়। তদুপৰি 'চ, ছ'; 'শ, ষ, স'; 'ত, ট', 'জ, য, ঝ'-ৰ উচ্চাৰণৰ পার্থক্যহীনতাক ইয়াৰ ধ্বনিগত বিশেষত্ব ৰূপে দেখুৱাব পাৰি। যথা — হাটি/হাতি, হাজো/হাযো, ওজা/ওঝা, পাচে/পাছে আদি।

গদ্যত ৰচিত চৰিতপুথিসমূহৰ ৰূপগত বিশেষত্ব এনেধৰণৰ —

- *লিঙ্গ ঃ* -ই-, -অনী আদি স্ত্রী-প্রত্যয়ৰ প্রয়োগ; যথা — বুৰা/বুৰি, দাস/দাসী, বৰা/বৰানি, কছাৰি/কছাৰিণি ইত্যাদি।
- *সম্বন্ধবাচক শব্দ ঃ* পিতা/মাতা, পো/বহাৰি, দদা/বউ আদি সম্বন্ধবাচক শব্দৰ প্রয়োগো চৰিতপুথিত পোৱা যায়।
- *বহুবচনাত্মক প্রত্যয় ঃ* চৰিতপুথিত পোৱা বহুবচনাত্মক প্রত্যয়বোৰ হ'ল — -ভোৰ, -হান, -সব, -গণ আদি। যথা — জিভোৰ, সাৰাহান, বাপুসব, মুনিগণ।
- *সর্বনাম শব্দ ঃ* মই, মোৰ, মঞ, আমি, তেঞে, তাৰাসর, এখেঁলৈ, সেইটে, তাৰে আদি সর্বনাম শব্দৰ প্রয়োগ চৰিতপুথিত প্রচুৰ।

কাৰক আৰু বিভক্তিৰ ব্যৱহাৰো চৰিতপুথিৰ বিশেষভাৱে মন কৰিবলগীয়া

১৪.৩.৩ অশ্রেণীভুক্ত শব্দ

অসমীয়া ভাষাত এনে কিছুমান শব্দ আছে যিবোৰক ওপৰৰ আলোচনাৰ কোনো এটা ভাগতেই পেলাব নোৱাৰি। মিশ্র শব্দ, ধ্বন্যাত্মক শব্দ আদি বিভিন্ন গঠনৰ শব্দবোৰ এই শ্রেণীৰ ভিতৰুৱা বুলিব পাৰি।

- *মিশ্র শব্দ ঃ* অসমীয়া ভাষাত এক শ্রেণীৰ শব্দ আছে যিবোৰ হয় দেশী (সংস্কৃত বা সংস্কৃত মূলজ) আৰু বিদেশী শব্দৰ যোগত হৈছে আৰু নহয় বিদেশী শব্দত দেশী প্রত্যয় বা দেশী শব্দত বিদেশী প্রত্যয় যোগ হৈছে। এনে শব্দবোৰকে মিশ্র শব্দ বোলা হৈছে। যেনে —
  - দেশী (ভাৰতীয়) শব্দ + বিদেশী শব্দ
    মান + ইজ্জ ত = মান-ইজ্জত
    ধন + দৌলত = ধন-দৌলত
  - বিদেশী শব্দ + দেশী শব্দ
    কাজিয়া + পেচাল = কাজিয়া-পেচাল
    হেড্ + পণ্ডিত = হেড্‌পণ্ডিত
  - তৎসম শব্দ + বিদেশী শব্দ
    পণ্ডিত + গিৰি = পণ্ডিতগিৰি
    নেতা + গিৰি = নেতাগিৰি
  - বিদেশী শব্দ + দেশী প্রত্যয়
    ডাক্তৰ + অনী = ডাক্তৰনী
    কলেজ + ঈয়া = কলেজীয়া
- *ধ্বন্যাত্মক শব্দ ঃ* ধ্বনিৰ অনুকৰণত সৃষ্টি হোৱা শব্দবোৰক সচৰাচৰ অনুকাৰ শব্দ বুলি কোৱা হয়। অন্য শব্দই প্রকাশ কৰিব নোৱাৰা ভাব কিছুমান এই অনুকাৰ শব্দৰ জৰিয়তে প্রকাশ কৰা হয়। এই শব্দবোৰে কেতিয়াবা বিশেষণৰূপে আৰু কেতিয়াবা ক্রিয়াৰূপে কাম কৰে। উদাহৰণস্বৰূপে — কিচ্‌কিচীয়া ক'লা, ধকধকীয়া বগা আদিত বিশেষণ ৰূপে আৰু খট্‌খটাইছে, ধপ্‌ধপাইছে আদিত ক্রিয়া ৰূপে ব্যৱহৃত হৈছে। এই শব্দবোৰকে ধ্বন্যাত্মক শব্দ বুলি কোৱা হয়। ধ্বন্যাত্মক শব্দৰ কেতবোৰ নিদর্শন হ'ল — টংটং, টিক্‌টিক, কেংকেং, কা-কা, চিটিপ্-চিটিপ্, খট্‌খট, পিত্‌পিত্, ঘিত্‌ঘিত্ আদি। মন কৰিবলগীয়া কথা যে ধ্বন্যাত্মক শব্দসমূহে অসমীয়া ভাষালৈ এক জতুৱা ঠাঁচো প্রদান কৰিছে। যেনে — লুঙ্‌লুঙীয়া বাট, কিচ্‌কিচীয়া ক'লা, কিন্‌কিনীয়া বৰষুণ, ফিৰ্‌ফিৰীয়া বতাহ ইত্যাদি।

এইদৰেই আর্য, অনা-আর্য, দেশী অর্থাৎ ভাৰতীয় আৰু বিদেশী অর্থাৎ অ-ভাৰতীয় আৰু অন্যান্য শব্দাৱলীৰ সমন্বয়ত অসমীয়া শব্দ-ভাণ্ডাৰ সমৃদ্ধিশালী হৈছে।

ক'লা বজাৰ — black market

সুৱর্ণ-সুযোগ — golden opportunity

এইবোৰৰ লগতে আন বহুতো নতুন শব্দ পাৰিভাষিক শব্দৰূপে অসমীয়া ভাষাত প্ৰচলিত হৈ থকাটোও মন কৰিবলগীয়া বৈশিষ্ট্য।

অসমত উচ্চশিক্ষাৰ মাধ্যম অসমীয়া ভাষা হোৱাৰ লগে লগে বিভিন্ন বিষয়ৰ বিবিধ শব্দ তথা বিষয়বস্তু অসমীয়া ভাষাত প্ৰকাশ কৰাৰ প্ৰয়োজন আহি পৰিল। বিশেষকৈ কাৰিকৰী শিক্ষা বিষয়ক, বিজ্ঞান বিষয়ক, ব্যৱসায়-বাণিজ্য বিষয়ক, ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতি বিষয়ক বিভিন্ন কথা, অভিধা, বস্তু ইত্যাদি প্ৰধানকৈ ইংৰাজী ভাষাৰ পৰা অসমীয়া ভাষালৈ অনুবাদ কৰি ল'বলগীয়া হ'ল। এনে কৰোঁতে অসমীয়া ভাষাত ভালেসংখ্যক পাৰিভাষিক শব্দৰ সৃষ্টি হ'ল। অসমীয়া শব্দৰ লগত খাপ খুৱাই মুদ্ৰণ কৰি লোৱা এনে শব্দবোৰক মুদ্ৰিত শব্দ বুলিও কোৱা হয়। তলত তেনে শব্দ কিছুমান উল্লেখ কৰা হ'ল —

নিবিদা	—	Tender
উদ্বৃত্ত পত্ৰ	—	balance sheet
পৰিশীলন	—	Refresher
অভিযন্তা	—	Engineer
বহনক্ষম উন্নয়ন/ বিকাশ	—	Sustainable development
খাদ্যপ্ৰাণ	—	Vitamin
শৰ্কৰা	—	Carbo-hydrate

তদুপৰি অসমৰ চৰকাৰী ভাষা অসমীয়া হোৱা বাবে এই ভাষাত প্ৰশাসনীয় পৰিভাষা প্ৰস্তুত কৰিবলগীয়া হৈছে। তাৰে কেতবোৰ হ'ল—

আবণ্টন	—	Allotment
প্ৰৱেশ পাৰপত্ৰ	—	Visa
অধি-পত্ৰ, ৱাৰেণ্ট	—	Warrant
প্ৰতিপৰ্ণ	—	Counter foil, ইত্যাদি।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ৫ ঃ কোন ভাষাৰ শব্দ বাছি উলিয়াওক — ৰসগোল্লা, ঠেলাৱালা, হৰতাল, গোলাপ, আৱাজ, এজাহাৰ, খবৰ, আলমাৰি, কেৰাণী, ৰিক্সা (ৰিক্‌ছা)।

.....

.....

দিশ। উদাহৰণস্বৰূপে —

প্ৰথমা - এ	ঃ	কছাৰিএ
দ্বিতীয়া - ক	ঃ	নৰনাৰায়ণক
তৃতীয় - ৰে	ঃ	স্নেহ শ্ৰদ্ধাৰে
চতুৰ্থী - লৈ, লকু, লাগি	ঃ	জনার্দনলৈ, আইলকু
পঞ্চমী - তে, ৰ্ত্তে, পৰা	ঃ	ঠাইতে, তাৰৰ্ত্তে
ষষ্ঠী - ৰ	ঃ	আৰ
সপ্তমী - ত	ঃ	তীৰে

ক্ৰিয়াৰ প্ৰয়োগৰ ক্ষেত্ৰতো চৰিতপুথিৰ বৈশিষ্ট্য লক্ষ্য কৰিবলগীয়া। সম্ভাব্য অতীত কালৰ ক্ষেত্ৰত পুৰণি অসমীয়াত প্ৰয়োগ হোৱা 'হন্তে' প্ৰত্যয়ৰ ঠাইত ইয়াত 'হঁতে'ৰ প্ৰয়োগ কৰা দেখা যায়। যথা — চালহঁতে/চালেহতে, নুবুইলোহতে ইত্যাদি। ন্যস্তার্থক ক্ৰিয়াৰ প্ৰয়োগত বিশেষভাৱে — নুৱাৰি, নজৱা, নমানে আদিৰ প্ৰয়োগ পোৱা যায়। নির্দিষ্টতাবাচক প্ৰত্যয়ৰ ক্ষেত্ৰত — -জনা, -খন, -জুপি, -টুপি, -ফেৰি আদি প্ৰত্যয়ৰ ব্যৱহাৰ আছে। ক্ৰিয়াপদত মধ্যৱৰ্তী 'ৰ' লোপ পোৱাটো আন এটা মন কৰিবলগীয়া বিশেষত্ব, যেনে— কৈলে (কৰিলে), ধৈলে (ধৰিলে), পৈল (পৰিল) ইত্যাদি। সেইদৰে ভিন্ ভিন্ সর্বনাম পদৰ ব্যৱহাৰেও ইয়াৰ গদ্যক নিটোল ৰূপ দিছে। তেনে কিছুমান সর্বনাম হ'ল— আমি, তাৰা, তোম্ৰা, মোৰ, আপুনাৰ, তোমাক, তুমি, মই, তেঞে, ই, ইয়াৰ, তাৰে, জি, সি, মোত, সেই ইত্যাদি।

চৰিতপুথিৰ ভাষাশৈলীত কৃত্ৰিমতাৰ বিপৰীতে কথিত ভাষাৰ প্ৰয়োগ ঘটিছে। *কথাগুৰু চৰিতৰ* ভাষাৰ প্ৰসংগত বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱাই তিনিটা বিশেষ দিশৰ কথা উল্লেখ কৰিছে— "কথা-বতৰাৰ বাক্য-ভংগিমাৰ প্ৰয়োগত, চলিত সর্বনাম আৰু ক্ৰিয়াপদৰ সংযোগত আৰু ঘৰুৱা শব্দৰ প্ৰাচুর্যত।" সেয়া যিকোনো গদ্যত ৰচিত চৰিতপুথিৰ ক্ষেত্ৰতে প্ৰযোজ্য। গদ্যত ৰচিত চৰিতপুথিৰ একেটি দফাতে নির্দেশক, আজ্ঞাসূচক, প্ৰশ্নসূচক, বিবৃতিমূলক আদি বিবিধ প্ৰকাৰৰ বাক্যৰীতিৰ ব্যৱহাৰ কৰা দেখা গৈছিল। ঠিক সেইদৰে ***অনিয়মিত বাক্যৰ*** ব্যৱহাৰো মন কৰিবলগীয়া।

কথাই কথাই প্ৰবাদ-পটন্তৰ, ফকৰা-যোজনা ব্যৱহাৰ কৰাটো লোকভাষাৰ বা আন কথাত সর্বসাধাৰণৰ মাজত প্ৰচলিত কথ্য ভাষাৰ আন এক বৈশিষ্ট্য। চৰিত সাহিত্যৰ গদ্যৰীতিত লোকজীৱনৰ অভিজ্ঞতালব্ধ ব্যঞ্জনাধর্মী ভাষাৰূপৰ প্ৰয়োগৰ প্ৰচুৰ উদাহৰণ পোৱা যায়। ছন্দোবদ্ধ ফকৰা, দৃষ্টান্ত, উপমা আদি দৈনন্দিন কথ্য ভাষাত যি ৰূপত পোৱা যায় তেনে ৰূপেই ব্যৱহাৰ হৈছে। যেনে — "ৰাজাৰ হেংদান পাত্ৰৰ কি, বাপু সূর্যক কুহলিএ ঢকাদি অগ্নিক ভস্মে ঢকাদি ঢাকিচিল।" সাধাৰণতে 'পাচে' আৰু 'বোলে'ৰে বাক্য আৰম্ভ হৈছে। বাক্য-গাঁথনিয়ে বর্তমানৰ অসমীয়া মান্য ভাষাকে অনুসৰণ কৰা বুলি পতিয়ন যাব পাৰি যদিও শব্দ-চয়নত কামৰূপত, বিশেষকৈ বৰপেটা অঞ্চলত

অনিয়মিত বাক্য ঃ স্বাভাৱিক বাক্যৰীতিত আৰম্ভণিত কর্তাপদ আৰু শেষত ক্ৰিয়াপদ বহে। ইয়াৰ বিপৰীতে অনিয়মিত বাক্যত বক্তাৰ অভীপ্সা অনুসাৰে যি পদক প্ৰাধান্য দিবৰ মন সেই পদ হয় বাক্যৰ আৰম্ভণিত, নহয় একেবাৰে শেষত ব্যৱহাৰ হয়।

কথিত ভাষাৰ স্পষ্ট ছাপ লক্ষ্য কৰিব পাৰি। আপী (হৰিপ্ৰিয়া আপি জগাইগৈ), দহো (ইয়াক দহো লাৰিবৰ নৌ হই), দাউৰি, দেখালেহে আদি তাৰ নিদৰ্শন।

বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ যুৰীয়া শব্দৰ ব্যৱহাৰ কথা-চৰিতৰ গদ্যৰ আন এক বৈশিষ্ট্য। এনেবোৰ অভ্যাসজাত শব্দৰ (Reduplicated word) সাৰ্থক ব্যৱহাৰে নিৰস আৰু অনাড়ম্বৰ কথাশৈলীক অতিশয় প্ৰাণৱন্ত কৰি তুলিছে। এনে শব্দ কেতবোৰ হ'ল— ফুল-পাত, শৌচ-সুধি, মাচ-গাখীৰ, ইনাই-বিনাই, খেতি-কিৰিষি, গীত-ৰাগ, খান-পিন্ধন, কাশী-বাৰানসী, হোম-আহুতি, জাল-জকাই, খুজি-বাড়ি, বিস্ময়-বিশ্ৰুতি, ঘাটৰ-বাটৰ ইত্যাদি।

শব্দ প্ৰয়োগৰ ক্ষেত্ৰতো চৰিতপুথিসমূহত তৎসম, অৰ্ধ-তৎসম, তদ্ভৱ, আৰ্যভিন্ন শব্দ, কামৰূপী শব্দ আৰু দুই এক বিদেশী শব্দৰ প্ৰয়োগ ঘটা দেখিবলৈ পোৱা যায়। আনহাতেদি যুৰীয়া আৰু অনুৰূপ শব্দৰ প্ৰয়োগে ইয়াৰ ভাষাক বিশেষ ৰূপ দান কৰিছে। চৰিতপুথিত চুটি চুটি বাক্য, কেতিয়াবা দীঘল বাক্য, কথিত ভাষাৰ ব্যৱহাৰ, জতুৱা ঠাঁচ, খণ্ডবাক্য ইত্যাদিৰ প্ৰয়োগো মন কৰিবলগীয়া। মধ্যযুগৰ অসমীয়া সাহিত্য ক্ষেত্ৰলৈ চৰিতপুথিসমূহৰ ভাষাই এনেদৰেই বৰঙণি আগবঢ়াই আহিছে।

জানি থোৱা ভাল

বৈষ্ণৱ সত্ৰসমূহত ৰচিত চৰিতপুথিসমূহৰ পৰা মহাপুৰুষ শংকৰদেৱ-মাধৱদেৱ আৰু সন্ত-মহন্তসকলৰ বৈচিত্ৰ্যপূৰ্ণ জীৱন কাহিনীৰ লগতে সমসাময়িক সমাজ জীৱনৰ বিভিন্ন অৱস্থাৰ কথা জানিব পাৰি। ভক্তি ভাৱত ৰচিত এই চৰিতপুথিসমূহতো বুৰঞ্জীৰ দৰেই সমসাময়িক সামাজিক, ৰাজনৈতিক চিত্ৰ পোৱা যায়। সেয়েহে চৰিতপুথিসমূহক বুৰঞ্জীৰ পৰিপূৰক নতুবা ভক্তিৰ ৰহণসনা জীৱনী প্ৰধান বুৰঞ্জী বুলি ক'ব পাৰি।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ১ ঃ *শংকৰ চৰিতৰ* ৰচনাকাৰ কোন?

.....

প্ৰশ্ন নং ২ ঃ চৰিতপুথিত প্ৰয়োগ হোৱা কেইটিমান সৰ্বনাম শব্দ উল্লেখ কৰক।

.....

৯.৩.২ বুৰঞ্জী সাহিত্যৰ ভাষা

চৰিত সাহিত্যৰ সমান্তৰালভাৱে আহোম স্বৰ্গদেউসকলৰ পৃষ্ঠপোষকতাত বিকাশ লাভ কৰা আন এক শ্ৰেণীৰ সাহিত্য হ'ল বুৰঞ্জী সাহিত্য। বুৰঞ্জীসমূহে অসমীয়া সাহিত্যৰ মধ্যযুগটোক ঐশ্বৰ্যময় কৰি তুলিছে। অসমৰ বুৰঞ্জীসমূহ আহোমসকলৰ অসমীয়া

- ইংৰাজী শব্দ ঃ
  - ক) শাসন সম্বন্ধীয় ঃ অফিচ, ফাইল, ক'ৰ্ট, ট্ৰেজাৰি, ৰেকৰ্ড, ৰেজিষ্ট্ৰাৰ, ৰেভিনিউ ইত্যাদি।
  - খ) যান-বাহন আৰু যোগাযোগ সম্পৰ্কীয় ঃ বাছ, চাইকেল, অট', স্কুটাৰ, টেলিগ্ৰাফ, টেলিফোন ইত্যাদি।
  - গ) সাহিত্য-সংস্কৃতি-ক্ৰীড়ামূলক ঃ ট্ৰেজেডি, কমেডি, চনেট, ষ্টাইল, ষ্টেজ, হাৰমণিকা, ক্ৰিকেট ইত্যাদি।
  - ঘ) চিকিৎসা বিষয়ক ঃ ডাক্তৰ, হস্পিটেল, ফাৰ্মাচী, চাৰ্জন, মেডিচিন ইত্যাদি।
  - ঙ) শিক্ষা বিষয়ক ঃ স্কুল, কলেজ, বৰ্ড, পেঞ্চিল, বি.এ., এম.এ., লাইব্ৰেৰী, মাষ্টৰ ইত্যাদি।
  - চ) সাজ পোছাক ঃ চুৰেটাৰ, গেঞ্জি, টাৰেল, কোট, জেকেট, ব্লাউজ, মেক্সি, টাই ইত্যাদি।
  - ছ) নামবাচক শব্দ ঃ লিলি, মেৰী, কুইন, বিউতি, জন, আটলাণ্টা ইত্যাদি।
  - জ) আৱেগ-অনুভুতি সম্পৰ্কীয় ঃ টেনচন, ছেণ্টিমেণ্ট ইত্যাদি।
  - ঝ) সম্বন্ধবাচক শব্দ ঃ দাদী, মামী, আংকল, আণ্টি, মেম ইত্যাদি।
  - ঞ) অন্য সংস্কৃতি সম্পৰ্কীয় শব্দ ঃ ভেলেণ্টাইন দে, মাডাৰ্ছ দে ইত্যাদি।
- পৰ্তুগীজ শব্দ ঃ আচাৰ, আনাৰস, আলকাট্ৰা, আলপিন, আলমাৰি, কামিজ, কাজু, কেৰাণী, গিৰ্জা, বাল্টি ইত্যাদি।
- ফৰাছী শব্দ ঃ কাৰ্তিজ, কুপন।
- ওলণ্ডাজ শব্দ ঃ ইছক্ৰুপ, ছিৰ্তন, হৰ্তন, ৰহিত্তন, ইস্কাপন।
- জাপানী শব্দ ঃ ৰিক্‌ছা।
- চীনা শব্দ ঃ চাহ, লিচু ইত্যাদি অনেক বিদেশী ভাষাৰ শব্দ অসমীয়াত সোমাইছে।

➤ *অনুবাদ-শব্দ ঃ* ওপৰত উল্লেখ কৰা ইংৰাজী শব্দবোৰৰ উপৰি ইংৰাজী ভাবক ৰূপান্তৰ কৰি কৰা কিছুমান অনুবাদ-শব্দও অসমীয়া ভাষাত প্ৰচলিত । যেনে—

বগাহাতী	—	white elephant
দৃষ্টিকোণ	—	angle of vision
শ্বেতপত্ৰ	—	white paper
ৰজত-জয়ন্তী	—	silver jubilee
স্বৰ্ণ-জয়ন্তী	—	golden jubilee
তথাকথিত	—	so-called
শীতল যুদ্ধ	—	cold war
ধন	—	money
ৰঙা দলিচা	—	red carpet

- গুজৰাটী শব্দ — হৰতাল।

➢ *অ-ভাৰতীয় শব্দ ঃ* বহিঃ ভাৰতীয় অর্থাৎ ভাৰতৰ বাহিৰৰ বিভিন্ন ভাষাৰ পৰাও নানা শব্দ আহি অসমীয়া শব্দ-ভাণ্ডাৰত সোমাইছেহি। সেইবোৰকে অ-ভাৰতীয় শব্দ বোলা হৈছে। ড° বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱাই ভাৰতৰ বাহিৰৰ পৰা অহা অর্থাৎ অ-ভাৰতীয় শব্দসমূহক দুই শ্রেণীত ভাগ কৰিছে — পাচী আৰু ইউৰোপীয়। পাচীৰ ভিতৰত পাচী, আৰবী আৰু তুৰ্কী ভাষাৰ শব্দ আছে। ইয়াৰে তুৰ্কী শব্দসমূহ ঘাইকৈ পাচীৰ মাজেদিহে অসমীয়াত সোমাইছে। উদাহৰণস্বৰূপে —

- পাচীৰ পৰা অহা কিছুমান শব্দ হ'ল — আইনা, আৱাজ, আপাছোছ, আস্তে-আস্তে, আন্দাজ, কাগজ, কাৰবাৰ, খৰছ, খোৰাক, কিছমিছ, গৰম, গোলাপ, জখম, জানোৱাৰ, জেদী, তক্তা, থুনুকা, দর্জী, দর্মহা, দর্জা, দস্তুৰ, দোকান, দানা, দাগাবাজ, দাৰোগা, দালান, নৰম, নাৱাজ, পছন্দ, পোছাক, পাঞ্জা, পিয়লা, বৰখাস্ত, বৰবাদ, বন্দবস্ত, বালিছ, মছলা, মোহৰ, মেতৰ, ৰেহাই।
- আৰবীৰ পৰা লোৱা শব্দ কিছুমান হ'ল — ইস্তফা, এলাকা, এজাহাৰ, কাজিয়া, কলম, কেৰেয়া, কিস্তি, খতম, খবৰ, খাতিৰ, গৰজ, ছখ, ছবৰত, ছাফা, চালাম, ছাবোন, ছহী, জাহাজ, জিম্মা, তদাৰক, তহবিল, তমাছা, তাবীজ, দখল, দোৱাত, নজৰ, নকল, নগদ, ফছল, বদল, বাব, বাবদ, বেঈমান, মামলা-মকর্দমা, মুৰব্বী, মছকিল, মেৰামত, মেজাজ, মেদ, মেহনত, ৰায়ত, ৰাজী, লেফাফা, লেপ, হজম, হাৰামী, হাজাৰ/হেজাৰ, হাজিৰা।
- তুৰ্কী ভাষাৰ পৰা অহা কেইটামান শব্দ — কেঁচী, কুলী, খচ্ছৰ, চামুচ, বোকোচা, বেগম, বাহাদুৰ, বাবুর্চী, বীবী, বাৰুদ, মোগল।
- পস্তো ভাষাৰ শব্দ কেইটামান হ'ল — পাঠান, আখৰোট, নাগাড়া আদি।

ইউৰোপীয় শব্দৰ ভিতৰত ইংৰাজী, ফৰাচী, পর্তুগীজ, ওলন্দাজ, জাপানী আদি শব্দবোৰ অন্তর্ভুক্ত কৰিব পাৰি। ইয়াৰ ভিতৰত অৱশ্যে ইংৰাজী শব্দ অসমীয়া ভাষাত বেছিকৈ পোৱা যায়। উল্লেখযোগ্য যে ঊনবিংশ শতিকাৰ আদি ভাগৰ পৰা অসমত ইংৰাজৰ শাসন প্রৱর্তন হোৱাৰ লগে লগে ইংৰাজী শাসন সম্বন্ধীয়; খেলাধূলা, বিজ্ঞান, যানবাহন, শিক্ষা, চিকিৎসাবিদ্যা আদি বিভিন্ন বিষয়ৰ লগত সম্পর্কিত বহুতো শব্দ অসমীয়া ভাষাত সোমাই পৰিছিল।

জানি থোৱা ভাল

অসমীয়া সাহিত্যৰ আদি কবি হেম সৰস্বতীৰ ৰচনাতে প্রথম আৰবী শব্দ (নফৰ) উল্লেখ থকা দেখা যায়। পৰৱর্তী কালত শংকৰদেৱ, মাধৱদেৱ আদি বৈষ্ণৱ কবিসকলেও বিভিন্ন আৰবী-পাচী শব্দ; যেনে — ফৰমান, চাহেব, দুনিয়া, চাকৰ, হাৰাম আদি প্রয়োগ কৰিছিল।

সাহিত্যলৈ বিশিষ্ট দান। এই বিষয়ে আপুনি সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত অধ্যয়ন কৰি আহিছে। বুৰঞ্জীৰ ভাষাত ৰজাঘৰীয়া গাম্ভীর্য আৰু শালীনতা স্পষ্টভাৱে অনুভূত হয়। প্রথমাৱস্থাত বুৰঞ্জীসমূহ আহোম ভাষাতে লিখা হৈছিল যদিও সপ্তদশ শতিকাৰ পৰা অসমীয়াতো লিখা নিয়ম প্রচলন কৰা হয়। এই বুৰঞ্জীসমূহো চৰিত সাহিত্যৰ দৰে গদ্য-পদ্য উভয়তে ৰচিত। তাৰ ভিতৰত গদ্যত ৰচনা কৰা বুৰঞ্জীসমূহৰ অসমীয়া ভাষাৰ ক্রমবিকাশৰ ধাৰাত বিশিষ্ট স্থান আছে।

এতিয়ালৈকে প্রকাশিত বুৰঞ্জীসমূহৰ ভিতৰত *পুৰণি অসম বুৰঞ্জী, তুংখুঙীয়া বুৰঞ্জী (শ্রীনাথ দুৱৰা, ১৪০৩), দেওধাই অসম বুৰঞ্জী, অসম বুৰঞ্জী, কামৰূপৰ বুৰঞ্জী, সাতসৰী অসম বুৰঞ্জী, ত্রিপুৰা বুৰঞ্জী, জয়ন্তীয়া বুৰঞ্জী, কছাৰী বুৰঞ্জী, পাদশ্যাহ বুৰঞ্জী, সদৰামিনৰ বুৰঞ্জী* আদি উল্লেখযোগ্য। এই বুৰঞ্জীসমূহে মধ্যযুগৰ অসমীয়া গদ্যক বিশেষভাৱে গতি প্রদান কৰিছে। গদ্যত ৰচিত বুৰঞ্জীসমূহৰ ভাষাতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্যও মন কৰিবলগীয়া।

তলত বুৰঞ্জীৰ ভাষাৰ কেইটামান বৈশিষ্ট্য উল্লেখ কৰা হ'ল —

➢ বিভিন্ন ধ্বনি পৰিৱর্তন এই সময়ৰ সাহিত্যৰ এটা উল্লেখযোগ্য বৈশিষ্ট্য বুলি সমালোচকসকলে ঠাৱৰ কৰে। তৰে কেইটামান তলত উল্লেখ কৰা হ'ল —

অ > আ	ঃ	নবাব > নাবাব, সফল > সাফল
আ > অ	ঃ	কুমাৰ > কুমৰ
ই > এ, এঃ	ঃ	যেখন (যিখন), তঞিঃ (তই)
ক্ষ > খ	ঃ	পৰীখিত, দখিন, খেমাশীল
শ > খ	ঃ	দখৰথী আখা (আশা)
য > হ	ঃ	শেহ, দুহী (দোষী)
স > খ	ঃ	প্রখন (প্রসন্ন)
ৰ > ল	ঃ	শৰীল (শৰীৰ)
স > হ	ঃ	বহতি (বসতি), ইত্যাদি।

➢ নিম্ন স্বৰধ্বনিৰ ঠাইত উচ্চ স্বৰধ্বনিৰ প্রয়োগ — ভুৰ/ভোৰ (বোৰ), গাটখুৱা/হাটখোৱা, তামুল (তামোল) ইত্যাদি। বুৰঞ্জীৰ গদ্যত 'য়' আৰু 'ৱ' শ্রুতিধ্বনিৰ আগম পৰিলক্ষিত নহয়। যথা — ঘৰিণীএকৰ, জীএক, দিএ নোআৰো ইত্যাদি। উল্লেখযোগ্য যে '-এক' সমূহ বুজোৱা ৰূপ হিচাপেও ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল।

➢ 'পাচে', 'বোলে', 'পূর্বে' আদি শব্দৰে বাক্যাৰম্ভ। যেনে — পাছে পূজাৰ অন্তত ৰাজা আহি কামদেৱৰ মূর্ত্তিক সেৱা কৰি সোণৰ নাল দিয়া মোটেৰে কামদেৱৰ গালৈ পানী মাৰিলে।

➢ সমস্বৰ ব্যৱহাৰ হ্রাস কৰিবৰ বাবে বাক্য গাঁথনিত ই, ইও, এথেলৈ, এখেৰ, এখেক, সিবোৰ, তোমাৰা, তৈৰ, তাৰ আদি নানা ৰূপৰ সর্বনামৰ প্রয়োগ।

- আধুনিক অসমীয়া ভাষাত ন্যস্তার্থক 'ন' ক্রিয়াৰ আগত বহে। পুৰণি অসমীয়া ভাষাত এনে 'ন' অপৰিৱর্তিত ৰূপত বহিছিল। বুৰঞ্জীত এইবোৰৰ সমীভৱন হৈছে। যেনে — নকৰোঁ, নাযাওঁ, নি-দিয়ে, নো-সোধে।
- -বোৰ, -বিলাক, -হঁত, -হেঁত, -সকল, -ভোৰ, -সমস্ত আদি বহুবচনাত্মক প্রত্যয় বহুলভাৱে ব্যৱহাৰ হৈছে। যথা — সিবোৰ, বাপাহঁত, ইহেঁত, ইভোৰ, যিভোৰ, ডাঙ্গৰীয়াসকল ইত্যাদি।
- -খন, -খান, -জন, -জনা, -জনী, -টা, -টি, -টো, -ডাল, -মখা, -যোৰ ইত্যাদি নির্দিষ্টতাবাচক প্রত্যয় ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে। যথা — লৰাটি, দৰাটো, তিনিজনা, বৰকুঁৱৰীজনী, সৰুজনা, কাপোৰ এযোৰ ইত্যাদি।
- মান, চেৰেক, চাৰিয়েক আদি অনির্দিষ্টতাবাচক প্রত্যয়ৰ ব্যৱহাৰ। যথা — দিন চাৰিয়েক, এহাতমান ইত্যাদি।
- বুৰঞ্জীৰ ভাষাত প্রাচীন অসমীয়া ভাষাৰ ৰূপ কিছুমান সংৰক্ষিত হোৱা দেখা যায়। উদাহৰণস্বৰূপে — কহিলন্ত, বোলন্ত, কৈক, কৈত, তেবেসে, দিয়া, হুয়া, হইয়া, হৈল, গৈল, দিয়োক, পাতিলেক ইত্যাদি।
- বুৰঞ্জীৰ ভাষাত পশ্চিম অসমৰ ভাষাৰ কথিত ৰূপো সংৰক্ষিত হৈ থকা দেখা যায়। যথা — জন্মো, আঘণ(মাহ), বেলা (হ'ল), চপকৰে (তৎক্ষণাৎ) দিছি, গেল, দামাল (দলং) ইত্যাদি।
- একেটা কর্তাৰ সৈতে কেইবাটাও ক্রিয়া যুক্ত কৰি বাক্য ৰচনা কৰাৰ ভংগী বুৰঞ্জীত ভালেমান দেখা যায়। যেনে—"পাচে ৰাজাদেৱে তিনিজনা ডাঙ্গৰীয়া সহিতে বৰুৱা, ফুকন সমস্তৰে আলচ কৰি ভটিয়াই গৈ বিশ্বনাথ ৰহি তাৰ পৰা মৰঙ্গিৰ নগা-চকীৰ বাটে পাঁচিলে, কুঁৱৰগঞা দৰৱধৰা বুঢ়াগোহাঞি, মৰঙ্গিখোৱা বাঁহৰীয়া বৰচেটিয়া গোহাঞিক দিলে, চাউল কঢ়িওৱাকৈ দিহিঙ্গীয়া আলুন বৰবৰুৱাৰ পুতেক ডেকা-বৰবৰুৱাৰ দুইক মুখ্য কৰি আনো ফুকন, ৰাজখোৱা সমস্তকে পঠালে।"
- বুৰঞ্জীৰ গদ্য জনজীৱনৰ ভাষাৰ ওচৰ চপা। ইয়াত অহেতুক কৃত্রিমতা নাই। মানুহৰ মুখৰ ভাষাৰ দৰে ইয়াৰ ভাষা সৰল। আনহাতে সৰল বা বস্তুনিষ্ঠ হ'লেও আকৌ ইয়াৰ ভাষাত সাহিত্যিক সৌন্দর্য আৰু মাধুর্য বিদ্যমান। এনে সাহিত্যিক সৌন্দর্যপূর্ণ ভাষাৰ নিদর্শন হৈছে—"সিটো ওৰেষা ৰাজা হয় জগন্নাথৰ সেৱক, তথাচো মোৰ সমান নহয়। আৰ হৰিদাস, তঞি ফিৰি কহ যাই, মোৰ বেটী সুধর্মা যেনাই তেনাই সাধ্বী ৰূপৱতী নুই।"
- শব্দমালাৰ বৈশিষ্ট্যৰ ফালে মন কৰিলে মধ্যযুগৰ বুৰঞ্জীৰ ভাষাত বিভিন্ন ধৰণৰ শব্দৰ সংমিশ্রণ হোৱা দেখা যায়। তৎসম, অর্ধ-তৎসম, তদ্ভৱ, আৰবী-পার্চী, হিন্দী

উদ্ধাৰ কৰিব নোৱাৰা অসংখ্য শব্দ আনকি সংস্কৃত ভাষাত, আৰু তাৰ পৰা ওলোৱা প্রাকৃত-অপভ্রংশ স্তৰৰ ভাষাবোৰতো সোমাইছিল। সংস্কৃত আৰু প্রাকৃত-অপভ্রংশ স্তৰতে সোমোৱা শব্দবোৰ আমি অসমীয়াতো পাইছোঁ।"

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ২ ঃ খাচী, কোল-মুণ্ডা আৰু মালয় ভাষাৰ লগত সাদৃশ্য থকা তিনিটাকৈ শব্দ উল্লেখ কৰক।

.....

প্রশ্ন নং ৩ ঃ জখলা, হাও-ফাও, বিজলুৱা, শিলিখা— এই শব্দকেইটা বড়োমূলীয় শব্দ বুলি কোৱা হয়। কথাষাৰ সঁচানে?

.....

প্রশ্ন নং ৪ ঃ 'নাম'যুক্ত নদীনামবিলাক কোন ভাষাৰ যোগেদি অসমীয়ালৈ অহা বুলি অনুমান কৰা হয়?

.....

১৪.৩.২ ধাৰ কৰা শব্দ

সামাজিক, সাংস্কৃতিক, ৰাজনৈতিক, অর্থনৈতিক আদি ক্ষেত্রলৈ নতুন ভাবধাৰা বা বস্তুৰ আমদানি হ'লে আৰু সেই ভাব বা বস্তুবোৰ বুজাবলৈ নিজৰ ভাষাত শব্দৰ নাটনি হ'লে এটা ভাষাই আন ভাষাৰ পৰা শব্দ গ্রহণ কৰে। এনে শব্দকে ধাৰ কৰা শব্দ বোলে। অসমীয়া ভাষালৈও এনেবিধ শব্দৰ আমদানি হৈছে। তদুপৰি অন্য ভাষাৰ প্রতি থকা শ্রদ্ধা বা উচ্চ ভাবৰ বাবেও অসমীয়া ভাষাত বিবিধ শব্দ সোমাইছে। যেনে — 'ডাঙৰীয়া' বা 'মহাশয়'ৰ সলনি 'ছাৰ' (Sir), 'সভা'ৰ সলনি 'মিটিং'(meeting) ইত্যাদি।

আলোচনাৰ সুবিধাৰ অর্থে ধাৰ কৰা শব্দবোৰক দুটা ভাগত ভগাব পাৰি — ভাৰতীয় আৰু অ-ভাৰতীয় শব্দ।

- *ভাৰতীয় শব্দ ঃ* ভাৰতৰ বিভিন্ন প্রাদেশিক ভাষাবিলাকৰ পৰা যিবিলাক শব্দ আহি অসমীয়াত সোমাইছে, সেইবিলাককে 'ভাৰতীয় শব্দ' বুলি অভিহিত কৰিব পাৰি। এনে ভাৰতীয় শব্দ কিছুমান হ'ল —
  - বাংলা ভাষাৰ — বেতাৰ, কেলেংকাৰী, ভেজাল, ৰসগোল্লা, সন্দেশ ইত্যাদি।
  - হিন্দী ভাষাৰ — জানোৱাৰ, খানা, খতম, ঠেলাৱালা, খাদী, ঘেৰাও, ডকাইত, পাংখা, গোল, সস্তা, জোতা, সব্জী, বাচ্ছা ইত্যাদি।
  - মাৰাঠী ভাষাৰ সৈতে সাদৃশ্য থকা শব্দ — খাপ, গাঁওবুঢ়া, বেজী, তাঙৰণ, বৰঙণি, খন্তাচোৰ আদি।

পাং, পোখা, পুং, ফাং, জান্, জেকা, জিন্, থাপ্ (তৰপ), কাৰেং, ৰংঘৰ, হাই (কোঢ়াল) ইত্যাদি। 'নাম'যুক্ত নদীৰ নামবিলাক আহোম ভাষাৰ যোগেদিয়েই অসমীয়ালৈ অহা বুলি অনুমান কৰা হয়। যেনে — নামতি, নামদাং, নামৰূপ আদি। 'নাম' শব্দৰ অর্থ আহোম ভাষাত 'পানী'। *Ahom Lexicon* নামৰ গ্ৰন্থত উল্লিখিত আহোম ভাষাৰ ভালেমান শব্দ অসমীয়া ভাষাত পোৱা যায়। তাৰে পৰা কেতবোৰ শব্দ তলত তুলি দিয়া হ'ল — আইচু (আহোম ডাঙৰীয়ানী), আপাদেউ, এনাইদেউ, উম, ওলমা, কাড়ফাই (ধনু), কাকিনি (তামোল), খিলঞ্জীয়া, খোৰোং, খুদ (চাউল), চাংমাই, চাওদাং, চকলং, চেনাই, চিৰিং (উপাধি বিশেষ), পাংপতা, পুথা (আজোককা), পুলিন পুথাও (প্ৰপিতামহ), বান বাটি, মোহন (পণ্ডিত), হাই কৰা, হিলৈ, হেংডান, লাই, লিগিৰা লিক্‌চৌ ইত্যাদি।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ১ ঃ তলত দিয়া শব্দবোৰ কোন ভাষাৰ পৰা আহিছে— আলাবাদু, ভোদা, গাহৰি, গেৰেহা, অফলাছিগা, অগৰংবগৰং।

.....

.....

➤ *দ্ৰাবিড় ঃ* অসমীয়া ভাষালৈ দ্ৰাবিড়ীয় ভাষাৰ অৱদান সম্পর্কে বৰ বেছি অধ্যয়ন হোৱা নাই। কালিৰাম মেধি ডাঙৰীয়াই কেইটামান অসমীয়া শব্দৰ মূল দ্ৰাবিড়ীয় ভাষা বুলি কৈছে; যেনে— আই (বসন্ত), আমৈ, চিনা (জোক), তেঁউৰ (মিৰ্গি-বেমাৰ), উৰুখ্, হোঁপ্, নদীবাচক আৰু/আলু (ভৰলু)। অৱশ্যে বর্তমান এই শব্দবোৰ কানাড়া বা তামিল ভাষাত ব্যৱহাৰ হোৱা দেখা নাযায়। মন কৰিবলগীয়া যে, সংস্কৃত ভাষাত— ওৰ, পুৰ, কুট আদি নগৰ নির্দেশক যিবোৰ শব্দ আছে সেইবোৰ দ্ৰাবিড়ৰ পৰা অহা বুলি কোৱা হৈছে। তদুপৰি স্থান, জলাতক ভূমি বুজোৱা জুলি (ঢেকিয়াজুলি), গুৰি, ভিটা আদি শব্দাংশ দ্ৰাবিড়ৰ পৰা অহা বুলি অনুমান কৰা হৈছে।

এই বিষয়ে আপুনি অসমীয়া ভাষাত আর্যভিন্ন ভাষাৰ উপাদান শীর্ষক অধ্যায় দুটিতো কিছু কথা অধ্যয়ন কৰি আহিছে।

জানি থোৱা ভাল

"ভাৰতীয় আর্যভাষাবোৰত, অন্য-মূলীয় ভাষাতো, এনে কিছুমান শব্দ পোৱা যায়, যিবোৰৰ মূল উৎস কি জনা নাযায়। তেনে মূল উৎস

শব্দৰ উপৰি আহোম আৰু আন জনজাতীয় ভাষাৰ শব্দ বুৰঞ্জীত ব্যৱহাৰ হৈছে। উদাহৰণস্বৰূপে —

- তৎসম শব্দ ঃ দধি, দুগ্ধ, দন্ত, পুত্ৰ, ৰাত্ৰি, সর্প, দেৱতা, জন্ম, বৈদ্য ইত্যাদি।
- অর্ধ-তৎসম শব্দ ঃ শুকিলা/শুকুলা, মুকুতা, কিৰিষি, বৰিষণ, জনম ইত্যাদি।
- তদ্ভৱ শব্দ ঃ হাতী, দাঁত, বামুণ, কলিতা, বর্চ্চা, কঁহাৰ ইত্যাদি।
- আৰবী-পার্চী ঃ চর্দ্দাৰ, ডৰ, আদামি, গোলাম, খুব, নাবাব, খাজানা, ৰূপীয়া, ছফেদ, খাতিৰ, খুচি, মাল্লুম, পয়দা ইত্যাদি।
- আহোম শব্দ ঃ খুনবাৰ, মাইহাং, চকলং ইত্যাদি।

➤ বুৰঞ্জীৰ ভাষাৰ বাক্য-ৰীতিৰ নিদর্শন হিচাপে তলৰ কেইটিমান বাক্য দেখুওৱা হ'ল—

- মহাৰাজাই শদিয়া নগৰলৈ গ'ল।
- একে হাবিতে দুটা মতা বাঘ, হাতী নাথাকে।
- একে পাটতে দুটা ৰজাও নাথাকে।
- লাউ তল যাব, শিল উপঙ্গিব, কোৱা বগা হ'ব, বগ কলা হ'ব আৰু ব্ৰহ্মপুত্ৰে উভতি গতি কৰিব, তেবে কি মোৰ কবুল ছাৰিবে? ইত্যাদি।

➤ বুৰঞ্জীত ঠায়ে ঠায়ে কেতবোৰ অতি সাৰগর্ভ কথাৰ সন্নিৱেশ পোৱা যায়। এনে কথাই লেখকৰ বুদ্ধিমত্তা আৰু চিন্তাৰ স্বাক্ষৰ বহন কৰাৰ লগতে বুৰঞ্জীৰ গদ্যকো মর্যাদা আৰু গাম্ভীর্য লাভত সহায় কৰিছে। এনে ব্যৱহাৰৰ উদাহৰণ হৈছে — "কেঁচা ৰৰলক জোকালে গা-সাৰিবলৈ টান।"

➤ বুৰঞ্জীৰ গদ্যত কথোপকথনৰ যথেষ্ট প্ৰয়োগ আছে। দীর্ঘ পৰিসৰৰ কথাবস্তু বহুসময়ত কথোপকথনৰ জৰিয়তে আগবঢ়াই নিয়া হৈছে। প্ৰত্যক্ষ উক্তিযুক্ত এনে কথোপকথনৰ বাবে স্থানবিশেষে গদ্যই নাটকীয় গুণ অর্জন কৰিছে। বুৰঞ্জীত উভৈনদীকৈ থকা এনে কথোপকথনৰ উদাহৰণ হৈছে—"পাছে ঘনশ্যাম বৰঠাকুৰে বুলিলে, বোলে—'আমাৰ তিনিৰ ভিতৰত যেমতে ভেদ নহয় সেইৰূপে কৰাৰ কবুল কৰিব লাগে, তেবেসে চিতৰ সংশয় গুছে।' "

জানি থোৱা ভাল

আহোম ৰজাসকলে অসমীয়া ভাষা ৰাজভাষা হিচাপে লোৱাৰ আগতে আহোম ভাষা আৰু আহোম লিপিতে বুৰঞ্জীবোৰ প্ৰণয়ন কৰা হৈছিল। কিন্তু অসমীয়া ভাষা গ্ৰহণ কৰাৰ পিছৰেপৰা অসমীয়া ভাষা আৰু অসমীয়া লিপিতেই বুৰঞ্জী ৰচিত হ'বলৈ ধৰে। বর্তমান পর্যন্ত উদ্ধাৰ হোৱা বুৰঞ্জীৰ ভিতৰত এই দুই ভাষাৰ বুৰঞ্জীয়ে সৰহ। ১৯৩০ চনত গোপাল বৰুৱাই আহোম ভাষাত লিখা কেইবাখনো বুৰঞ্জী সম্পাদনা কৰি উলিয়ায়। অসমীয়া ভাষাত

লিখা প্ৰাপ্ত বুৰঞ্জীবোৰৰ ভিতৰত হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীৰ সম্পাদনাত প্ৰকাশিত *পুৰণি অসম বুৰঞ্জী*(১৯২২)-কে প্ৰাচীনতম বুলি অনুমান কৰি অহা হৈছে। বুৰঞ্জীৰ পুথিবোৰ পোহৰলৈ অনাত সূর্য্য কুমাৰ ভূঞাৰো উল্লেখনীয় অৱদান আছে।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ৩ ঃ *পুৰণি অসম বুৰঞ্জী* কাৰ সম্পাদনাত প্ৰকাশিত হয়?

.....

প্ৰশ্ন নং ৪ ঃ বুৰঞ্জী গদ্যৰ কেইটিমান ৰূপতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য উল্লেখ কৰক। (৭০ টা শব্দৰ ভিতৰত)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

৯.৩.৩ অন্যান্য গদ্য সাহিত্যৰ ভাষা

চৰিত সাহিত্য আৰু বুৰঞ্জী সাহিত্যৰ সমান্তৰালভাৱে মধ্যযুগত আৰু এবিধ বিশেষ সাহিত্য ৰচিত হ'বলৈ ধৰে, যিবিধ সাহিত্যক ব্যৱহাৰিক জ্ঞান-শাস্ত্ৰমূলক সাহিত্য আখ্যা দিয়া হয়। অষ্টাদশ শতিকাত ব্যৱহাৰিক জ্ঞান শাস্ত্ৰৰ কেইবাখনো পুথি ৰচিত হোৱাৰ উপৰি ভালেমান গ্ৰন্থ অসমীয়ালৈ অনূদিতও হয়। তাৰ ভিতৰত জ্যোতিষ, নিদান, আয়ুৰ্বেদ শাস্ত্ৰ, অংকৰ আর্যা, নৃত্যগীতৰ পুথি, গৃহ নিৰ্মাণ আদি বিষয়ৰ পুথি পোৱা যায়। এইবিধ সাহিত্যও গদ্য আৰু পদ্য উভয়তে ৰচিত। ভাষাৰ ক্ষেত্ৰলৈ গদ্যত ৰচনা কৰা পুথিৰ ভূমিকা বিশেষভাৱে মন কৰিবলগীয়া। এই সম্পৰ্কেও আপুনি ইতিমধ্যে সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত অধ্যয়ন কৰি আহিছে।

ব্যৱহাৰিক জ্ঞান-শাস্ত্ৰমূলক সাহিত্যৰ অন্তৰ্গত উল্লেখযোগ্য গ্ৰন্থসমূহ হ'ল — সুকুমাৰ বৰকাথৰ *হস্তীবিদ্যাৰ্ণৱ* আৰু *ঘোঁৰা নিদান*, কবিৰাজ চক্ৰৱৰ্তীৰ *ভাস্বতী*, শুভংকৰৰ *শ্ৰীহস্তমুক্তাৱলী*, কাশীনাথৰ *অংকৰ আর্যা*, মধুমিশ্ৰ বাগীশৰ *নীতি লতাঙ্কুৰ*, অনন্ত আচার্যৰ *আনন্দ লহৰী*, কবিৰত্ন দ্বিজৰ *লীলাৱতী*, বকুল কায়স্থৰ *কিতাবৎ মঞ্জৰী* আদি।

এই ব্যৱহাৰিক সাহিত্যসমূহৰ ভাষাগত বৈশিষ্ট্যসমূহ এনেদৰে দেখুৱাব পৰা যায়—

➢ *তিব্বত-বর্মী ঃ* তিব্বত-চীনীয় ভাষাগোষ্ঠীৰ অন্যতম শাখা তিব্বত-বর্মীৰ অন্তৰ্গত বড়োসকলৰ বিভিন্ন ফৈদে (বড়ো, ডিমাচা, চুতীয়া আদি) এসময়ত অসমত ৰাজত্ব কৰিছিল। বহুদিন ধৰি আর্যগোষ্ঠীয় লোকসকলৰ লগত ঘনিষ্ঠ সম্বন্ধ স্থাপন কৰি বসবাস কৰাৰ ফলত অসমীয়া ভাষাত বড়ো পৰিয়ালৰ বহুতো শব্দ সোমাই পৰিছিল; সেইদৰে অসমীয়া ভাষাৰ শব্দও বড়ো পৰিয়ালৰ ভাষাত সোমাইছিল। সেই কাৰণে বড়ো পৰিয়ালৰ ভাষা আৰু অসমীয়াৰ মাজৰ কেতবোৰ শব্দ কোনে কাৰ পৰা ধাৰ কৰা তাক বিচাৰি উলিওৱা টান। বড়ো মূলৰ পৰা অহা বুলি অনুমান কৰা কিছুমান ক্ৰিয়াৰ ধাতু হ'ল — চেলেক্, জিৰা, ৰেপ্, আ-গচ্, গচক্, চেঁকুৰ্, বখলিয়া, চেপ্ ইত্যাদি। সেইদৰে, খাম্ বান্ধ, গবামাৰ, বিৰদি আদিবোৰ হ'ল যৌগিক ক্ৰিয়াৰ উদাহৰণ।

বড়ো মূলৰ পৰা অহা বুলি অনুমান কৰা অন্য অসমীয়া শব্দবোৰ হৈছে — হাফলু, মাই-হাং, হাবাং, হামাহি, জখলা, লাঙ্গি, হোজা, হেঙ্গাৰ, খোকা, হাও-ফাও, বিজলুৱা, দোখৰ্, হোলোঙা, শিলিখা, ডাউক্, লফা, আৱ্রা ইত্যাদি।

দি-উপসর্গ থকা নৈৰ নামবোৰো বড়োৰপৰা হৈছে। যেনে — দিৱ্ৰু, দিহং, দিবং, দিখৌ, দিগ্‌বই, মঙ্গলদৈ ইত্যাদি।

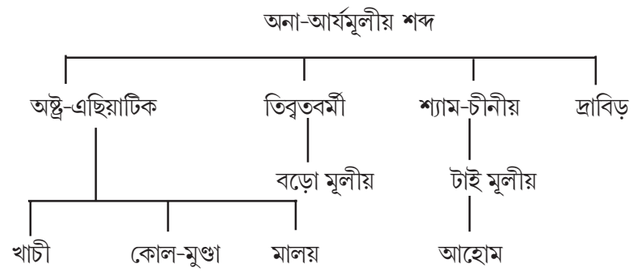
আনহাতে, মিছিং ভাষাৰপৰা অহা শব্দ কিছুমান হ'ল — অফলাছিগা, অগৰংবগৰং, কঁহৰা, মুৰ্কংচেলেক, মুৰং, কেবাং, ঐনিতম, আলি আই লিগাং, আপং, ইত্যাদি। অসমীয়া ভাষাত ব্যৱহাৰ হোৱা ভালেমান নদীবাচক শব্দ মিছিং ভাষাৰ পৰা অহা বুলি ধৰা হয়। বিশেষকৈ চি-ৰে আৰম্ভ হোৱা নদীৰ নামবোৰ; যেনে — চিয়াং, চিচি, চিলে, চিচেৰি, চিলুক (পাছিঘাটত আছে) আদি মিছিং ভাষাৰ পৰা অহা বুলি কোৱা হৈছে। প্ৰসঙ্গক্ৰমে উল্লেখযোগ্য যে মিছিং ভাষাত 'চি' মানে পানী।

জানি থোৱা ভাল

কালিৰাম মেধিয়ে *অসমীয়া ব্যাকৰণ আৰু ভাষা-তত্ত্ব* গ্ৰন্থত কুৱাং (কুকুৰ), কাবু, বাখৰ 'বাৰ্দ্দ', লিতিকাই আদি শব্দ খাচী ভাষাৰ পৰা; আলহী, কেৰেপ, হোৱা 'বোকোচা', কাকদোঙা, কলং (নৈ), লামডিং, মেংকুলি (মেকুৰী) আদি শব্দ কার্বি ভাষাৰ পৰা; কুৰুৱা, কেটেঙা, জিক্, হজুৱা, দৰং আদি শব্দ দেউৰী ভাষাৰ পৰা; আই 'মা', দোং, পেংলাই, ফতিকা, ফাইদাং, বৰলা, হোজাই (ঠাই) আদি শব্দ কছাৰী ভাষাৰ পৰা, আৰু চিচি (নৈ) শব্দ মিচিং ভাষাৰ পৰা অহা বুলি দেখুৱাইছে।

➢ *থাই-আহোম ঃ* থাই-আহোম ভাষাৰ পৰাও বিবিধ শব্দ আহি অসমীয়াত প্ৰচলিত হৈছে। অসমীয়াত ব্যৱহাৰ হোৱা আহোম শব্দ কিছুমান হ'ল — বুৰঞ্জী, টকালি,

➤ *অষ্ট্ৰ-এছিয়াটিক ঃ* অষ্ট্ৰ-এছিয়াটিক ভাষা অষ্ট্ৰিক ভাষাগোষ্ঠীৰ অন্তৰ্গত। ড° বাণীকান্ত কাকতিদেৱে অষ্ট্ৰিকৰ ভিতৰুৱা খাচী, কোল-মুণ্ডা, চাওতালী আৰু মালয় ভাষাৰ শব্দ কিছুমানৰ লগত অসমীয়া শব্দৰ সাদৃশ্য দেখুৱাইছে। ইয়াৰে খাচী ভাষাৰ পৰা অহা বুলি অনুমান কৰা শব্দ কিছুমান হ'ল — কাৰৌ, কিংখাপ, খামোচ্, খং, চোকোৰা, নোদোকা, ডোং, মেথোন্, হেনো, জঁপা, জঞ্জাল্, জহা, শাল্‌মন্ ইত্যাদি।

ড° বাণীকান্ত কাকতিদেৱে অসমীয়া শব্দসম্ভাৰত কোলাৰীয় উপাদানৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিবলৈ গৈ তাৎপর্যপূর্ণ মন্তব্য আগবঢ়াইছে। তেখেতে লিখিছে —

> অন্য অনার্য ভাষাৰ প্ৰভাৱতকৈ অসমীয়াত কোলাৰীয় ভাষাবোৰৰ প্ৰভাৱ বেছি গভীৰ ফলকাৰক যেন লাগে। অসমীয়াৰ আটাইতকৈ বৈশিষ্ট্যপূর্ণ লক্ষণ হৈছে সম্বন্ধবাচক বিশেষ্যৰ পাচত প্ৰত্যয় যোগকৰণ।
>
> যাৰে সৈতে সম্বন্ধ দেখুওৱা হয়, তেওঁৰ মর্যাদা আৰু বয়সৰ খলপ অনুযায়ী সম্বন্ধ দেখুৱাবলৈ নির্দিষ্ট শব্দও আছে। এই বিশেষত্ববোৰ তিব্বত-বর্মী প্ৰভাৱ বুলি সাধাৰণতে কোৱা হয়। কিন্তু তিব্বত-বর্মী ভাষাবোৰৰ সম্বন্ধবাচক বিশেষ্যত পূর্বসর্গহে যোগ হয়। কোলাৰীয় ভাষাবোৰত আটাইকেউটা বিশেষত্ব দেখা যায়; এই বিশেষত্ববোৰ অসমীয়াই যে কোলাৰীয় ভাষাবোৰৰ পৰা ধাৰ কৰিছে এই বিষয়ে সন্দেহ কৰাৰ কোনো অৱকাশ নাই।

কোল-মুণ্ডা ভাষাৰ লগত মিল থকা অসমীয়া শব্দ কেতবোৰ হ'ল — আটোম-টোকাৰি, ডঙ্গুৱা, জুনা, লাটুম, চিকৰা, ঠেঁটুৰে, সোঁতা, -লেখীয়া ইত্যাদি। তেনেকৈ চাওতালী ভাষাৰ আকো-গোজা, আলাবাদু, ভোদা, চফল্, টিপ, গোঙ্গোৱা ইত্যাদি শব্দ উল্লেখযোগ্য।

মালয় ভাষাৰ লগত সাদৃশ্য থকা শব্দ কিছুমান হ'ল — আঁচু-সূতা, বগা, বোকা, বেজ্-বেজ্, চোং, জহা-মাল, গাহৰি, গেৰেহা, লেপেতা ইত্যাদি।

জানি থোৱা ভাল

ড° বাণীকান্ত কাকতিয়ে অসমৰ কিছুমান ঠাইৰ নাম (যেনে — প্ৰাগজ্যোতিষ, হাৰপ্পেশ্বৰ, কামৰূপ, কামাখ্যা, তেজপুৰ আদি) মূলতে অষ্ট্ৰিক হ'ব পাৰে বুলি বিচাৰ-বিশ্লেষণ কৰি দেখুৱাইছে।

➤ বুৰঞ্জীত ধ্বনিতত্ত্বৰ ক্ষেত্ৰত স্বৰধ্বনি আৰু ব্যঞ্জনধ্বনিৰ প্ৰয়োগত দেখা পোৱা বিশেষত্ববোৰ হ'ল —

নৰিয়া > নুৱৰিয়া (অ > উ) — *হস্তীবিদ্যার্ণৱ*
ক'লা > কলা (অ' > অ) — *হস্তীবিদ্যার্ণৱ*
হতুৱাই > হতুৱাএ (ই > এ) — *নীতি লতাঙ্কুৰ*
এজোপা > এঝোপা (জ > ঝ) — *হস্তীবিদ্যার্ণৱ, নীতি লতাঙ্কুৰ*
কাষত > কাখত (ষ > খ) — *নীতি লতাংকুৰ*

➤ যুক্ত ব্যঞ্জনৰ প্ৰয়োগো ব্যৱহাৰিক সাহিত্যৰ এটি মন কৰিবলগীয়া দিশ। উদাহৰণস্বৰূপে— টাঙ্গন, ভাঙ্গৰ, ডিঙ্গি আদি।

➤ ৰূপতাত্ত্বিক দিশতো ক্ৰিয়া, শব্দবিভক্তি আৰু কাৰক, বচন, সর্বনাম, লিঙ্গ, নির্দিষ্টতাবাচক প্ৰত্যয় আদিৰ বুৰঞ্জীৰ ভাষাৰ লগত ভালেমান মিল পোৱা যায়।

➤ তঞি, মোতে, মই, আম্ৰা, সিহঁত, মোক, আমি, সি, তাক, তুমি, আপুনি আদি সর্বনামৰ প্ৰয়োগ ঘটা দেখা যায়।

➤ খন, টো, টা, গচ, মহা, জোৰ আদি নির্দিষ্টতাবাচক প্ৰত্যয়; অনেক, কিছু, বহুত আদি অনির্দিষ্টতাবাচক প্ৰত্যয়ৰ প্ৰয়োগ হোৱা দেখা যায়।

➤ শব্দৰ ক্ষেত্ৰত তৎসম, তদ্ভৱ আদি শব্দৰ উপৰি কামৰূপী উপভাষাৰ শব্দৰ প্ৰাধান্য মন কৰিবলগীয়া।

➤ বাক্যৰীতিৰ ক্ষেত্ৰত সৰল, কোমল আৰু পোনপটীয়া বাক্যৰ প্ৰয়োগৰ লগতে মাজে মাজে সংস্কৃত বাক্যৰ প্ৰয়োগো লক্ষ্য কৰা যায়।

অসমীয়া ভাষাৰ ইতিহাস আলোচনাত গোপালচৰণ দ্বিজৰ *কথা ভক্তি ৰত্নাকৰ* আৰু ৰঘুনাথ মহন্তৰ *কথা ৰামায়ণ* — এই দুখন গ্ৰন্থৰো সুকীয়া তাৎপর্য আছে। গোপালচৰণ দ্বিজৰ *কথা ভক্তি ৰত্নাকৰত* আছে ভট্টদেৱৰ গদ্যৰ প্ৰৰাহ ৰক্ষাৰ প্ৰচেষ্টা। আনহাতে ৰঘুনাথ মহন্তৰ *কথা ৰামায়ণৰ* শব্দ প্ৰয়োগত অপ্ৰমাদী কবি মাধৱ কন্দলীক কৰা অনুসৰণ লক্ষ্য কৰা যায়। অৱশ্যে বাক্য গাঁথনিৰ দিশত ই অংকীয়া নাটবোৰৰহে ওচৰ চপা। মন কৰিব যে গদ্যত ৰচিত ৰামায়ণ হিচাপে ৰঘুনাথ মহন্তৰ *কথা ৰামায়ণ* কেৱল অসমীয়া ভাষাৰে নহয়, সমগ্ৰ ভাৰতীয় ভাষাবোৰৰ ইতিহাসতে এক গুৰুত্বপূর্ণ ৰচনা। এইখন কাব্যত 'স' (সৰ, কৈসোৰ, পসি), 'চ' (কৰিচ, আচে, জৈচে), 'জ' (তজু, জেৰে, অজোধ্যা), 'ন' (চৰন, ৰাবন, গুন, হৰন) আৰু ৰেফযুক্ত দ্বিত্বৰ প্ৰয়োগ (দর্প্প, পুর্ন্ন, সুর্প্পনখা) অধিক দেখা পোৱা যায়।

মধ্যযুগৰ অসমীয়া ভাষা সাহিত্যৰ অন্তর্গত গদ্য-পদ্য উভয়তে ৰচিত কেইখনমান বিবিধ বিষয়ক গ্ৰন্থ পোৱা যায়। এই যুগতে ৰচিত ভক্তিতত্ত্ব সম্পর্কীয় পুথি *পূর্ণ ভাগৱত, ৱৈষ্ণৱী গীতা, ভক্তি প্ৰেমাৱলী* আদিত নানান প্ৰকাৰৰ প্ৰেমৰ কথা বর্ণিত হৈছে। *অশোক চৰিত, লক্ষ্মী চৰিত, খোৱা-খুবীৰ আখ্যান, মহামোহ কাব্য* আদি জনপ্ৰিয়

পুথিসমূহ এই যুগৰে ৰচনা। আন এখনি অতি আমোদজনক লৌকিক কাব্য হ'ল কবিৰাজ মিশ্ৰৰ *শিয়াল গোঁসাই*।

এই বিবিধ বিষয়ক সাহিত্যৰাজিৰ মাজত অসংখ্য যোজনা, পটন্তৰ আৰু খণ্ডবাক্যৰ প্ৰয়োগ দেখা যায়। এই শ্ৰেণীৰ সাহিত্যৰ ভাষাৰ লগত বুৰঞ্জী ভাষাৰ সাদৃশ্য মন কৰিবলগীয়া। স্বৰধ্বনি, ব্যঞ্জনধ্বনিৰ প্ৰয়োগ, শব্দৰূপ, ক্ৰিয়াৰূপ আদি সকলোতে আধুনিক অসমীয়া ভাষাৰ ৰূপ লাভ কৰাৰ প্ৰয়াস দেখা যায়।

অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰাচীন যুগটোতে শংকৰদেৱে অংকীয়া নাট ৰচনাৰে নাট্য সাহিত্যৰ এটি সুকীয়া ধাৰা প্ৰৱৰ্তন কৰি অসমীয়া সাহিত্যৰ মধ্যযুগৰ ৰচনাকাৰসকলৰ এক সুকীয়া সাহিত্য-চৰ্চাৰ আৰ্হি দেখুৱাই থৈ যায়। পৰৱৰ্তী সময়ত তেওঁৰ একান্ত অনুগামী মাধৱদেৱকে ধৰি আন আন শিষ্য-প্ৰশিষ্যসকলেও এই শ্ৰেণীৰ নাট ৰচনাত মনোনিৱেশ কৰে।

শংকৰ-পৰৱৰ্তী (শংকৰোত্তৰ) যুগটোৰ অংকীয়া নাটসমূহত কিন্তু বিষয়বস্তু, চৰিত্ৰ চিত্ৰণ আৰু ৰচনাভঙ্গীৰ বিশেষ অভিনৱত্ব দেখিবলৈ পোৱা নাযায়। এই কালৰ নাটসমূহৰ মাজত সংস্কৃত শ্লোক, নান্দীশ্লোক আদিৰো প্ৰয়োগ কমি আহে। এই কালৰ উল্লেখযোগ্য অংকীয়া নাটসমূহৰ কেইখনমান হ'ল — ৰুচিদেৱৰ *কুমৰ হৰণ*, গোপাল আতাৰ *নন্দোৎসৱ*, গোপাল মিশ্ৰৰ *শঙ্খচূড় বধ*, লক্ষ্মীনাথ দাসৰ *কুমৰ হৰণ*, গোপীকান্তৰ *কৰ্ণবধ*, লক্ষ্মীদেৱৰ *ৰাৱণ বধ*, লক্ষ্মীকান্ত দাসৰ *হৰমোহন*, দৈত্যাৰি ঠাকুৰৰ *নৃসিংহ যাত্ৰা*, শ্ৰীৰাম আতাৰ *সুভদ্ৰা হৰণ*, ৰামচৰণ ঠাকুৰৰ *কংসবধ*, ভূষণ দ্বিজৰ *অজামিল উপাখ্যান* ইত্যাদি।

পূৰ্বৰ নাট্যকাৰসকলক অনুকৰণ কৰি ৰচনা কৰাৰ বাবে এই যুগৰ নাটত মৌলিকতাৰ স্বাক্ষৰ কম। ব্ৰজাৱলী ভাষাৰ প্ৰয়োগ অংকীয়া নাটৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্য যদিও এই যুগৰ নাটৰ ভাষাই কথিত অসমীয়া ভাষাৰ পিনেহে ধাৱমান হোৱা দেখা যায়। ধ্বনিতত্ত্বৰ ক্ষেত্ৰত স্বৰ আৰু ব্যঞ্জনৰ পৰিৱৰ্তন (অ>আ, আ>এ, ত>ন্ত), ৰূপতাত্ত্বিক ক্ষেত্ৰতো শব্দবিভক্তি, ক্ৰিয়া-বিভক্তি, ক্ৰিয়াৰ বিভিন্ন ৰূপ, বহুবচনাত্মক প্ৰত্যয় আদি সকলোতে আধুনিক অসমীয়া ভাষাৰ ফাললৈ গতি কৰা দেখা যায়।

ওপৰত আলোচনা কৰি অহা সাহিত্যৰাজিৰ উপৰি বিবিধ পু�ৰাণ, মহাভাৰত আৰু ৰামায়ণ আদি গ্ৰন্থৰ অনুবাদ এই সময়ৰ সাহিত্যিকসকলৰ উল্লেখযোগ্য কৃতি। এই কালৰ ৰচনাত অসমীয়া ব্ৰজবুলি আৰু প্ৰাচীন অসমীয়া ভাষা এই দুয়োৰে সংমিশ্ৰণ দেখা যায়।

বিভিন্ন অনা-আৰ্যমূলীয় শব্দই কিদৰে অসমীয়া শব্দ-ভাণ্ডাৰ চহকী কৰিছে, অসমীয়া ভাষালৈ কোন কোন ভাষাৰ পৰা কেনে ধৰণৰ শব্দ ধাৰ কৰি অনা হৈছে, অসমীয়া ভাষাৰ কোনবোৰ শব্দৰ মূল বিদেশী ভাষা — ইত্যাদি কেইবাটাও বিষয় এই অধ্যায়টিত বিশদভাৱে আলোচনাৰ মাজলৈ অনা হৈছে। আপুনি এই অধ্যায়টি অধ্যয়নৰ অন্তত বিভিন্ন উৎসৰে সমৃদ্ধ অসমীয়া ভাষাৰ শব্দমালাৰ বৈচিত্ৰ্য নিৰূপণ কৰিবলৈ নিশ্চয় সমৰ্থ হ'ব।

১৪.৩ অসমীয়া ভাষালৈ আন আন ভাষাৰ পৰা অহা শব্দগুচ্ছ

পূৰ্বৰ অধ্যায়ত অসমীয়া ভাষাৰ শব্দৰাজিৰ বিষয়ে আলোচনা কৰোঁতে আমি সংস্কৃত উৎসৰ (তৎসম, অৰ্ধ-তৎসম আৰু তদ্ভৱ) শব্দবোৰৰ বিষয়ে বিতংভাৱে জানিব পাৰিলোঁহক। এই অধ্যায়ত আমি সংস্কৃতৰ বাহিৰে অন্যান্য উৎসৰ পৰা অহা শব্দমালাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিম। প্ৰথমে, অনা-আৰ্যমূলীয় শব্দই কিদৰে অসমীয়া শব্দ-ভাণ্ডাৰ চহকী কৰিছে সেয়া আলোচনা কৰোঁ আহক।

১৪.৩.১ অনা-আৰ্যমূলীয় শব্দ

অসম প্ৰদেশত প্ৰচলিত অথচ সংস্কৃত বা প্ৰাকৃত আৰু বিদেশী ভাষাৰ পৰা যিবোৰ শব্দ অহা নাই, সাধাৰণতে তাক অনা-আৰ্যমূলীয় বা দেশী বা দেশজ শব্দ বোলা হয়। অসমীয়া ভাষাৰ ভালেমান শব্দ এই দেশৰ প্ৰাচীনতম অধিবাসী অষ্ট্ৰিক, তিব্বতবৰ্মী আদি ভাষাগোষ্ঠীৰ অন্তৰ্গত বিভিন্ন ভাষীৰ পৰা অহা। উল্লেখযোগ্য যে এনে দেশী শব্দৰ মূল নিৰ্ণয় কৰা টান। ড° বাণীকান্ত কাকতিয়ে তেওঁৰ *Assamese : Its Formation and Development* পুথিত দেশজ শব্দৰ বিষয়ে বহলাই আলোচনা কৰিছে। ড° বাণীকান্ত কাকতিয়ে এই শ্ৰেণীৰ শব্দক তিনিটা ভাগত ভাগ কৰিছে — ১) অষ্ট্ৰ-এছিয়াটিক, ২) তিব্বত-বৰ্মী আৰু ৩) থাই আহোম।

জানি থোৱা ভাল

অসমীয়া ভাষাটোক অনা-আৰ্য ভাষাৰ সাগৰৰ মাজত থকা এটা সৰু দ্বীপৰ নিচিনা বুলি কোৱা হয়। কাৰণ অসমীয়া ভাষাৰ চাৰিওকাষে বিভিন্ন গোষ্ঠীৰ অনা-আৰ্য ভাষাৰ প্ৰচলন হৈ আহিছে। লগতে উল্লেখযোগ্য কথা এয়ে যে এই ভাষা কেৱল আৰ্য প্ৰজাতিৰে ভাষা নহয়। আৰ্যৰ লগতে অসমৰ অনাৰ্য লোকসকলেও অসমীয়া ভাষা ব্যৱহাৰ কৰে। সেইবাবেই অসমীয়া ভাষাত অনা-আৰ্য ভাষাৰ উপাদান প্ৰচুৰ পৰিমাণে ব্যৱহাৰ হোৱা দেখা যায়।

ৰেখা চিত্ৰৰ সহায়ত অসমৰ অনাৰ্যমূলীয় শব্দসমূহৰ সম্ভাব্য উৎস এনেদৰে নিৰ্দেশ কৰিব পাৰি —

অধ্যায় ১৪ ঃ অসমীয়া ভাষাৰ শব্দ-ভাণ্ডাৰ — ২

অধ্যায় গাঁথনি

১৪.১ উদ্দেশ্য

১৪.২ পৰিচয়

১৪.৩ অসমীয়া ভাষালৈ আন আন ভাষাৰ পৰা অহা শব্দগুচ্ছ

১৪.৩.১ অনা-আৰ্যমূলীয় শব্দ

১৪.৩.২ ধাৰ কৰা শব্দ

১৪.৩.৩ অশ্রেণীভুক্ত শব্দ

১৪.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

১৪.৫ অধিক জানিবলৈ

১৪.৬ অগ্রগতিৰ খতিয়ান

১৪.৭ আহিঁ প্রশ্ন

১৪.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি —

- অসমীয়া ভাষালৈ আৰ্যমূলীয় শব্দৰ উপৰি আন আন ভাষাৰ পৰা অহা শব্দগুচ্ছৰ লগত পৰিচিত হ'ব
- বিভিন্ন অনা-আৰ্যমূলীয় শব্দই কিদৰে অসমীয়া শব্দ-ভাণ্ডাৰ চহকী কৰিছে সেয়া আলোচনা কৰিব পাৰিব
- অসমীয়া ভাষালৈ কোন কোন ভাষাৰ পৰা কেনে ধৰণৰ শব্দ ধাৰ কৰি অনা হৈছে সেয়া শ্রেণীবিভাজন কৰিব পাৰিব
- কোনবোৰ বিদেশী শব্দ অসমীয়া শব্দৰূপে ব্যৱহৃত হৈ আছে সেয়া নির্ণয় কৰিব পাৰিব
- বিভিন্ন উৎসৰে সমৃদ্ধ অসমীয়া ভাষাৰ শব্দমালাৰ বৈচিত্র্য আলোচনা কৰিব পাৰিব।

৬.২ পৰিচয়

ইয়াৰ আগৰ অধ্যায়ত আপুনি ভাৰতীয় আৰ্য ভাষাৰ কোনবোৰ শব্দই অসমীয়া ভাষাক সমৃদ্ধ কৰিছে সেই বিষয়ে সম্যক ধাৰণা লাভ কৰিলে। তদুপৰি অসমীয়া ভাষাৰ শব্দ-ভাণ্ডাৰৰ শ্রেণীবিভাগ কিদৰে কৰিব পাৰি সেই বিষয়েও জানিব পাৰিলে। আপোনাৰ নিশ্চয় মনত আছে যে অসমীয়া শব্দ-ভাণ্ডাৰৰ শ্রেণীবিভাগ কৰোঁতে আমি সংস্কৃত বা আৰ্যমূলীয় শব্দৰ লগতে আন কেইবাটিও উৎসৰ পৰা অসমীয়া শব্দ-ভাণ্ডাৰ চহকী হৈছে বুলি উল্লেখ কৰিছোঁ। এই অধ্যায়ত আমি অসমীয়া ভাষালৈ অহা আন আন ভাষাৰ শব্দগুচ্ছৰ বিষয়ে বহলাই আলোচনা কৰিম।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ৫ ঃ সুকুমাৰ বৰকাথে প্রণয়ন কৰা ব্যৱহাৰিক জ্ঞান-শাস্ত্রমূলক পুথি দুখনিৰ নাম উল্লেখ কৰক।

.....

প্রশ্ন নং ৬ ঃ ৰঘুনাথ মহন্তই ৰচনা কৰা *কথা ৰামায়ণ* নামৰ গ্রন্থখনত শব্দ প্রয়োগৰ ক্ষেত্রত কাৰ প্রভাৰ অনুভূত হয়?

.....

৯.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- অসমীয়া ভাষাৰ মধ্যযুগটো খ্রীষ্টীয় সপ্তদশ শতিকাৰ পৰা ঊনবিংশ শতিকাৰ প্রাৰম্ভলৈ ধৰা হৈছে। গদ্য-পদ্য উভয়তে ৰচিত বিচিত্র আৰু বর্ণাঢ্য সাহিত্যৰাজিয়ে মধ্যযুগৰ অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যক সমৃদ্ধ কৰি তুলিছিল।
- এই যুগৰ চৰিত সাহিত্য, বুৰঞ্জী সাহিত্য আৰু ব্যৱহাৰিক সাহিত্যৰ গদ্যৰীতিয়ে অসমীয়া গদ্যক নব্য ৰূপ দান কৰে। ভাষাৰীতিৰ ফালৰ পৰা এই যুগৰ সাহিত্যৰ ভাষাই প্রাচীন ৰূপৰ পৰিৱর্তন ঘটাই নতুন ৰূপত প্রতিষ্ঠিত হৈছিল। বুৰঞ্জীসমূহ ৰজাঘৰীয়া পৃষ্ঠপোষকতাত ৰচনা কৰা হৈছিল। ইয়াৰ ভাষাত বৈষ্ণৱ পদপুথিৰ ভাষা প্রয়োগ হোৱা নাই; বুৰঞ্জীৰ গদ্যই সমসাময়িক কথ্য ভাষাৰহে প্রতিনিধিত্ব কৰিছে। আনহাতে বৈষ্ণৱ সত্রসমূহৰ আশ্রয়ত ৰচিত চৰিতপুথিবোৰে সত্রীয়া সমাজৰ সম্ভ্রান্ত কথনভঙ্গী নিৰূপণ কৰে।

৯.৫ অধিক জানিবলৈ

১) গগৈ, লীলা (২০০২); *বুৰঞ্জী সাহিত্য*; গুৱাহাটী ঃ বনলতা।

২) গোস্বামী, উপেন্দ্রনাথ (১৯৯৪); *অসমীয়া ভাষাৰ উদ্ভৱ সমৃদ্ধি আৰু বিকাশ*; গুৱাহাটী ঃ বৰুৱা এজেন্সী।

৩) নেওগ, মহেশ্বৰ (২০০০); *অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা*; গুৱাহাটী ঃ চন্দ্র প্রকাশ।

৪) নেওগ, মহেশ্বৰ (সম্পাঃ)(১৯৮৬); *গুৰু-চৰিত-কথা*; গুৱাহাটী ঃ গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়।

৫) নেওগ, মহেশ্বৰ (সংকঃ আৰু সম্পাঃ) (১৯৮৩); *অৰুনোদই ১৮৪৬-১৮৫৪;* গুৱাহাটী ঃ অসম প্ৰকাশন পৰিষদ।

৬) পাঠক, ৰমেশ (২০০০); *অসমীয়া ভাষাৰ ইতিহাস;* গুৱাহাটী ঃ অসম অকাডেমিক চেণ্টাৰ।

৭) ফুকন পাটগিৰি, দীপ্তি (১৯৯৭); *মধ্যযুগৰ অসমীয়া ভাষা সাহিত্যৰ ৰেঙনি;* গুৱাহাটী ঃ বনলতা।

৮) শইকীয়া বৰা, লীলাৱতী(২০০৭); *সাহিত্য আৰু সাহিত্যিকৰ ভাষা;* গুৱাহাটী ঃ ষ্টুডেণ্টচ্ ষ্ট'ৰচ্।

৯) শৰ্মা, সত্যেন্দ্রনাথ (২০০৬); *অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত;* গুৱাহাটী ঃ সৌমাৰ প্ৰকাশ।

৯.৬ অগ্রগতিৰ খতিয়ান

১ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ ৰামচৰণ ঠাকুৰ।

২ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ মই, মোৰ, মঞ, আমি, তেঞে, তাৰাসৰ, এখেলৈ, সেইটে, তাৰে আদি।

৩ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ হেমচন্দ্র গোস্বামী।

৪ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ বুৰঞ্জী গদ্যৰ কেইটিমান ৰূপতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য হ'ল—

- 'পাচে', 'বোলে', 'পূৰ্বে' আদি শব্দৰে বাক্যাৰম্ভ।
- সমস্বৰ ব্যৱহাৰ হ্রাস কৰিবৰ বাবে বাক্য গাঁথনিত ই, ইও, এথেলৈ, এখেৰ, এখেক, সিবোৰ, তোমাৰা, তৈৰ, তাৰ আদি নানা ৰূপৰ সর্বনামৰ প্রয়োগ।
- আধুনিক অসমীয়া ভাষাত ন্যস্তার্থক 'ন' ক্রিয়াৰ আগত বহে। পুৰণি অসমীয়া ভাষাত এনে 'ন' অপৰিৱর্তিত ৰূপত বহিছিল। বুৰঞ্জীত এইবোৰৰ সমীভৱন হৈছে। যেনে — নকৰোঁ, নাযাওঁ, নি-দিয়ে, নো-সোধে।
- বোৰ, -বিলাক, -হঁত, -হেঁত, -সকল, -ভোৰ, -সমস্ত আদি বহুবচনাত্মক প্রত্যয় বহুলভাৱে ব্যৱহাৰ হৈছে। যথা — সিবোৰ, বাপাহঁত, ইহেঁত, ইভোৰ, যিভোৰ, ডাঙৰীয়াসকল ইত্যাদি।

৫ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ *হস্তীবিদ্যার্ণৱ* আৰু *ঘোঁৰা-নিদান*।

৬ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ অপ্রমাদী কবি মাধৱ কন্দলীৰ।

ইংৰাজী গ্রন্থ ঃ

১০) Kakati, B. (2007).*Assamese : Its Formation and Development.* Guwahati: Lawyer's Book Stall.

১৩.৮ অগ্রগতিৰ খতিয়ান

১ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ তৎসম ঃ ঈশ্বৰ, ৰত্ন, কর্ম্ম, শ্রাদ্ধ

অর্ধ-তৎসম ঃ ভকতি, সইত, সৰগ, কৰম, শৰাধ

তদ্ভৱ ঃ জোনাক, ওজা, সঁচা, কাম

২ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ পাৰি।

১৩.৯ আৰ্হি প্রশ্ন

বস্তুধর্মী প্রশ্ন

প্রশ্ন ১ ঃ তলত দিয়া প্রশ্নসমূহৰ উত্তৰ লিখক—

(ক) সংস্কৃতমূলীয় শব্দবোৰ কেইটা ভাগত ভগাব পাৰি?

(ক) অসমীয়া ভাষাত তৎসম শব্দৰ সংখ্যা বেছি নে তদ্ভৱ শব্দৰ?

চুটি প্রশ্ন (১৫০ শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখক)

প্রশ্ন ১ ঃ চমুটোকা লিখক —

তৎসম শব্দ, সংস্কৃত বা আর্যমূলীয় শব্দ, তদ্ভৱ শব্দ।

ৰচনাধর্মী প্রশ্ন (৩০০-৫০০ শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখক)

প্রশ্ন ১ ঃ অসমীয়া শব্দমালাৰ মূল বা উৎসসমূহ নির্ণয় কৰক। সেই সেই মূলৰ পৰা অহা শব্দৰ উপযুক্ত উদাহৰণেৰে এটি সম্পূর্ণ টোকা যুগুতাই উলিয়াওক।

প্রশ্ন ২ ঃ "অসমীয়া ভাষাত তদ্ভৱ শব্দৰ সংখ্যাই বেছি।"— এই বিষয়ে ভাষাতত্ত্ববিদসকলে আগবঢ়োৱা যুক্তি বিচাৰ কৰি এটি টোকা প্রস্তুত কৰক।

প্রশ্ন ৩ ঃ তদ্ভৱ শব্দ বুলিলে কি বুজে? অসমীয়া ভাষাৰ তদ্ভৱ শব্দ সম্পর্কে উদাহৰণসহ এটি নিবন্ধ যুগুত কৰক।

*** ***** ***

- অসমীয়া ভাষাৰ সংস্কৃতমূলীয় শব্দবোৰ তিনিটা ভাগত ভগাব পাৰি। যথা—তৎসম শব্দ, অর্ধ-তৎসম শব্দ আৰু তদ্ভৱ শব্দ।
- যিবিলাক সংস্কৃত শব্দ কোনো পৰিৱর্তন নোহোৱাকৈ অবিকৃতভাৱে অসমীয়া ভাষাত প্রচলিত হৈ আছে সেইবিলাক শব্দকে তৎসম বুলি কোৱা হয়। যেনে — পদ্ম, শ্রাদ্ধ, বৈদ্য, শূদ্র ইত্যাদি।
- যিবিলাক তৎসম শব্দ উচ্চাৰণৰ সৰলীকৰণৰ ফলত অবিকৃতভাৱে নাথাকি কিছু পৰিৱর্তন হৈ অসমীয়া ভাষাত প্রচলিত হৈছে সেইবিলাক শব্দকে অর্ধ-তৎসম শব্দ বুলি কোৱা হয়। যেনে — ভকতি, মৰম, ৰতন ইত্যাদি।
- যিবিলাক সংস্কৃত শব্দই পালি-প্রাকৃতৰ মাজেদি ধাৰাবাহিক পৰিৱর্তন লাভ কৰি অসমীয়া স্তৰ পাইছেহি সেইবিলাক শব্দকে তদ্ভৱ শব্দ বোলা হয়। যেনে—পাণ, কাণ, ওজা, জোনাক ইত্যাদি।
- অসমীয়া ভাষাটো প্রধানতঃ প্রাচীন-ভাৰতীয় আর্য-ভাষাৰ পৰা মধ্য ভাৰতীয় আর্য ভাষাৰ মাজেদি বিকশিত হোৱা হেতুকে এই ভাষাত তদ্ভৱ শব্দৰ সংখ্যা বেছি ।

১৩.৭ অধিক জানিবলৈ

অসমীয়া গ্রন্থ ঃ

১) গোস্বামী, উপেন্দ্রনাথ (১৯৯৪); *অসমীয়া ভাষাৰ উদ্ভৱ সমৃদ্ধি আৰু বিকাশ;* গুৱাহাটী ঃ বৰুৱা এজেন্সী।

২) নেওগ, মহেশ্বৰ (২০০০); *অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা;* গুৱাহাটী ঃ চন্দ্র প্রকাশ।

৩) পাঠক, ৰমেশ (২০০০); *অসমীয়া ভাষাৰ ইতিহাস;* গুৱাহাটী ঃ অসম অকাডেমিক চেণ্টাৰ।

৪) বৰুৱা, ভীমকান্ত (১৯৯৭); *অসমীয়া ভাষা;* ডিব্রুগড় ঃ বনলতা।

৫) বৰুৱা, বিৰিঞ্চি কুমাৰ (২০০১); *অসমীয়া ভাষা আৰু সংস্কৃতি;* নলবাৰী ঃ জার্ণল এম্প'ৰিয়াম।

৬) মেধি, কালিৰাম (১৯৯৯); *অসমীয়া ব্যাকৰণ আৰু ভাষাতত্ত্ব;* গুৱাহাটী ঃ লয়ার্ছ বুক ষ্টল।

৭) ৰাভা হাকাচাম, উপেন (২০০৭); *অসমীয়া আৰু অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষা;* গোৱালপাৰা ঃ মঞ্জুলা ৰাভা হাকাচাম।

৮) শর্মা, অনুৰাধা (২০১২); *সংহতি আৰু অসমীয়া ভাষা;* গুৱাহাটী ঃ ভবানী প্রিণ্টি এণ্ড পাব্লিকেশ্যনচ্।

৯) শর্মা, সত্যেন্দ্রনাথ (২০০৬); *অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত;* গুৱাহাটী ঃ সৌমাৰ প্রকাশ।

৯.৭ আৰ্হি প্রশ্ন

বস্তুধর্মী প্রশ্ন

প্রশ্ন ১ ঃ তলত দিয়া প্রশ্নসমূহৰ উত্তৰ লিখক—

(ক) চৰিত সাহিত্য মানে কি?

(খ) বুৰঞ্জী পুথিসমূহ কেতিয়াৰ পৰা ৰচনা কৰাৰ প্রমাণ পোৱা যায়?

চুটি প্রশ্ন (১৫০ শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখক)

প্রশ্ন ১ ঃ চৰিত সাহিত্যৰ ভাষাগত বৈশিষ্ট্যসমূহ আলোচনা কৰক।

প্রশ্ন ২ ঃ 'বুৰঞ্জীৰ ভাষা এক সমন্বয়ৰ ভাষা'— কথাষাৰ আলোচনা কৰক।

প্রশ্ন ৩ ঃ বুৰঞ্জী সাহিত্যৰ ভাষিক বৈশিষ্ট্যসমূহ ফঁহিয়াই আলোচনা কৰক।

ৰচনাধর্মী প্রশ্ন (৩০০-৫০০ শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখক)

প্রশ্ন ১ ঃ চৰিতপুথিৰ ভাষা আৰু বুৰঞ্জীৰ ভাষাৰ মাজত এটি তুলনামূলক বিচাৰ আগবঢ়াওক।

প্রশ্ন ২ ঃ অসমীয়া সাহিত্যলৈ মধ্যযুগৰ অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ অৱদান সম্পর্কে এটি আলোচনা যুগুত কৰক।

প্রশ্ন ৩ ঃ মধ্যযুগীয় অসমীয়া ভাষাৰ ভাষাগত বৈশিষ্ট্য নির্ণয় কৰি এটি চমু আলোচনা আগবঢ়াওক।

*** ***** ***

অধ্যায় ১০ ঃ আধুনিক যুগৰ অসমীয়া ভাষা

অধ্যায় গাঁথনি

১০.১ উদ্দেশ্য

১০.২ পৰিচয়

১০.৩ আধুনিক যুগৰ অসমীয়া ভাষা

১০.৩.১ 'অৰুণোদয়' স্তৰৰ অসমীয়া ভাষা

১০.৩.২ 'জোনাকী' স্তৰৰ অসমীয়া ভাষা

১০.৩.৩ যুদ্ধোত্তৰ স্তৰৰ অসমীয়া ভাষা

১০.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

১০.৫ অধিক জানিবলৈ

১০.৬ অগ্রগতিৰ খতিয়ান

১০.৭ আহিঁ প্রশ্ন

১০.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি —

- অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ আধুনিক যুগৰ ৰচনাৰাজিৰ লগত পৰিচিত হ'ব
- আধুনিক যুগৰ অসমীয়া ভাষাৰ স্বৰূপ নির্ণয় কৰিব পাৰিব
- অৰুণোদয়, জোনাকী আৰু যুদ্ধোত্তৰ স্তৰৰ অসমীয়া ভাষাৰ বৈশিষ্ট্য আলোচনা কৰিব পাৰিব।

১০.২ পৰিচয়

পূর্বৰ অধ্যায়কেইটিত পাই আহিছে যে অসমীয়া ভাষাৰ মধ্যযুগটো সপ্তদশ শতিকাৰ পৰা ঊনবিংশ শতিকাৰ প্রাৰম্ভলৈ ধৰা হৈছে। মধ্যযুগৰ অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যক পল্লৱিত কৰি সমৃদ্ধ কৰিছিল গদ্য-পদ্য উভয়তে ৰচিত বিচিত্র আৰু বর্ণাঢ্য সাহিত্যৰাজিয়ে। সেই অধ্যায়কেইটাত আপুনি মধ্যযুগৰ অসমীয়া সাহিত্যৰ ভাষা সম্পর্কে অধ্যয়ন কৰিলে। তাতে উল্লেখ কৰি অহা হৈছে যে আধুনিক যুগটো ঊনবিংশ শতিকাৰ আৰম্ভণিৰ পৰা বর্তমান সময়লৈকে নির্ধাৰণ কৰা হৈছে। এই অধ্যায়ত আপুনি আধুনিক যুগৰ অসমীয়া ভাষা সম্পর্কে সম্যক ধাৰণা লাভ কৰিব।

আধুনিক অসমীয়া ভাষাৰ বিকাশক আলোচনাৰ সুবিধার্থে অৰুণোদয় (*অৰুনোদই*) স্তৰৰ ভাষা, জোনাকী স্তৰৰ ভাষা আৰু যুদ্ধোত্তৰ স্তৰৰ অসমীয়া ভাষা — এই তিনিটা স্তৰত ভাগ কৰিব পাৰি। এই বিষয়ে সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত বহলাই আলোচনা কৰি অহা হৈছে। এই অধ্যায়টিত আধুনিক যুগৰ অসমীয়া ভাষাৰ সাধাৰণ আলোচনা দাঙি ধৰা হৈছে। অধ্যায়টি অধ্যয়নৰ অন্তত

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ১ ঃ তলত দিয়া শব্দবোৰৰ মাজৰ পৰা তৎসম, অর্ধ-তৎসম আৰু তদ্ভৱ শব্দবোৰ বাছি উলিয়াওক —

জোনাক, ঈশ্বৰ, ওজা, ভকতি, ৰত্ন, সইত, সৰগ, সঁচা, কাম, কৰম, কর্ম্ম, শ্রাদ্ধ, শৰাধ।

.....

.....

প্রশ্ন নং ২ ঃ 'অসমীয়া ভাষা সংস্কৃত ভাষাৰ পৰা ওলাইছে। সেই কাৰণে, ইয়াৰ সৰহভাগ শব্দ সংস্কৃত মূলজ।' — কথাষাৰক সঁচা বুলিব পাৰিনে?

.....

১৩.৬ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- অসমীয়া ভাষা আর্যমূলীয় ভাষা। এই ভাষা সংস্কৃত ভাষাৰ পৰা ওলাইছে। সেই কাৰণে, অসমীয়াৰ সৰহভাগ শব্দ সংস্কৃত মূলজ; কিন্তু স্থানীয় বিভিন্ন আর্য-বহির্ভূত আৰু অন্যান্য ভাৰতীয়, অ-ভাৰতীয় বিভিন্ন ভাষাৰ পৰাও ভালেসংখ্যক শব্দ আহি অসমীয়া শব্দ-ভাণ্ডাৰ চহকী কৰিছে।
- অসমীয়া শব্দমালাৰ উৎস বিচাৰিলে সাধাৰণতে এইকেইটা প্রধান উৎসৰ কথা আমাৰ মনলৈ আহে—

১) সংস্কৃত/আর্যমূলীয় শব্দ; যেনে — (ক) তৎসম (খ) অর্ধ-তৎসম, (গ) তদ্ভৱ,

২) অনা-আর্যমূলীয় শব্দ; যেনে — (ক) অষ্ট্র-এছিয়াটিক, (খ) তিব্বত-বর্মী, (গ) টাই আহোম,

৩) ধাৰ কৰা শব্দ; যেনে — (ক) ভাৰতীয়, (খ) অ-ভাৰতীয়, (গ) অনুবাদমূলক।

- এইসমূহ প্রধান উৎসৰ উপৰি আন বহু ধৰণৰ শব্দ আছে; যেনে — মিশ্রিত, ধ্বন্যাত্মক ইত্যাদি; যিবোৰক অশ্রেণীভুক্ত শব্দ হিচাপে ধৰিব পাৰি। এই আটাইবোৰ শব্দৰে অসমীয়া শব্দ-ভাণ্ডাৰ গঢ়ি উঠিছে আৰু এই ভাণ্ডাৰে অসমীয়া ভাষাক উচ্চ ভাব প্রকাশক্ষম ভাষা হিচাপে প্রতিষ্ঠা কৰিছে।

বুঢ়া	বুডঢো	বৃদ্ধ
জীণ	জীণ্নো	জীর্ণ
উছন্ন	উচ্ছনো	উৎসন্নঃ
আপোন	অপ্পন্নো	আস্মন
ঘাম	ঘম্মো	ঘর্ম
মাটি	মট্টিআ	মৃত্তিকা
বাছা	বচ্ছো	বৎসঃ
দীঘ	দিগ্ঘো	দীর্ঘঃ
নাহল	নংগলং	লাঙ্গল
বাৰী	বাড়িআ	বাটিকা
সাঁজ	সংঝা	সন্ধ্যা
গাঁঠি	গণ্ঠী	গ্রন্থিক
লাৰু	লড্ডুএ	লড্ডুক
গাভিন	ভাব্ভনী	গর্ভিনী
বাকলি	বক্কল	বল্কল
চোলা	চোলঅ	চোলকঃ

এইবোৰৰ উপৰি দৈনন্দিন জীৱনৰ লগত জড়িত দিন, মাহ আদিৰ নাম, কুৰি আৰু হাজাৰক বাদ দি ব্যৱহাৰ কৰা অসমীয়া সংখ্যাবাচক শব্দবোৰ সংস্কৃতৰ পৰা অহা।

জানি থোৱা ভাল

অসমীয়া ভাষাটো প্ৰধানতঃ প্ৰাচীন-ভাৰতীয় আৰ্য-ভাষাৰ পৰা মধ্য ভাৰতীয় আৰ্য ভাষাৰ মাজেদি বিকশিত হোৱা হেতুকে এই ভাষাত তদ্ভৱ শব্দৰ সংখ্যা বেছি । "অসমীয়াত তদ্ভৱ শব্দৰ বেছি প্ৰচলন হোৱাৰ আন এটা কাৰণ হ'ল, অসমীয়া সাহিত্যৰ ভেটি-স্থাপনকৰ্তা প্ৰাক্-বৈষ্ণৱ আৰু বৈষ্ণৱ যুগৰ সাহিত্যিকসকলে সৰ্ব-সাধাৰণৰ বোধগম্যতাৰ্থে প্ৰয়োগ কৰা জনসাধাৰণৰ ভাষা। তাৰ পিছত আহোম ৰজাসকলৰ তত্ত্বাৱধানত ৰচনা কৰা বুৰঞ্জীবোৰ আৰু ইংৰাজ-যুগৰ আৰম্ভণিত মিছনেৰীসকলে চলোৱা *অৰুনোদই* কাকত, ব্ৰনছন চাহাবে ৰচনা কৰা অসমীয়া-ইংৰাজী অভিধান আদিতো কথিত ভাষাৰ প্ৰতি বিশেষ চকু দিয়া হেতুকে সাহিত্যৰ মাজেদি তদ্ভৱ শব্দ বেছিসংখ্যক সংৰক্ষিত হৈছে।"

আপুনি উক্ত বিষয় সম্পৰ্কে কিছু কথা জানিবলৈ সক্ষম হ'ব।

১০.৩ আধুনিক যুগৰ অসমীয়া ভাষা

জাতি এটাৰ জাতীয় ভাষা, সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিৰ পৰিব্যাপ্তি আৰু গভীৰতাই সেই জাতিৰ ইতিহাস হৈ ৰয়। ঊনবিংশ শতিকাৰ প্ৰথমাৰ্ধৰ পৰা অসমীয়া সমাজত ৰাজনৈতিক, অৰ্থনৈতিক আৰু সাংস্কৃতিক জীৱনৰ দ্ৰুত পৰিৱৰ্তন সূচিত হয়। সামন্ততান্ত্ৰিক শাসনৰ পতন আৰু ঔপনিবেশিক শাসনৰ আৰম্ভণিৰ লগে লগে অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰো বিষয়বস্তু, আদৰ্শ, আংগিকৰ বিশেষ পৰিৱৰ্তন হ'ল। অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যই প্ৰাচ্য আৰু পাশ্চাত্যৰ ভাবধাৰাক আত্মস্থ কৰি ক্ৰমে বিশ্বসাহিত্যৰ লগত সম্পৰ্ক স্থাপন কৰিবলৈ লয়। এনে ঘটনা-পৰিঘটনাৰ ফলতে অসমীয়া ভাষায়ো ক্ৰমে আধুনিকতাৰ পিনে গতি কৰে। এই সময়ছোৱাত আলোচনীসমূহে অসমীয়া ভাষাক আধুনিক ৰূপ প্ৰদান কৰাত বিশেষ ভূমিকা পালন কৰে। *অৰুনোদই, জোনাকী, জয়ন্তী* আদি আলোচনীক কেন্দ্ৰ কৰি সৃষ্টি হোৱা লেখক তথা পাঠক সমাজে অসমীয়া ভাষাটোক আধুনিক ৰূপ লাভ কৰাত প্ৰভূত ৰৰঙণি যোগায়।

আধুনিক অসমীয়া ভাষাৰ বিকাশক আলোচনাৰ সুবিধাৰ্থে অৰুণোদয় (*অৰুনোদই*) স্তৰৰ ভাষা, জোনাকী স্তৰৰ ভাষা আৰু যুদ্ধোত্তৰ স্তৰৰ ভাষা — এই তিনি ভাগত বিভক্ত কৰিব পাৰি। তলত এই তিনিটা ভাগৰ অসমীয়া ভাষা সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা হ'ল।

১০.৩.১ 'অৰুণোদয়' স্তৰৰ অসমীয়া ভাষা

অৰুনোদই-ৰ বুকুতে অসমীয়া ভাষাই আধুনিকতাৰ দিশলৈ ধাৱমান হয়। পশ্চিমৰ বিজ্ঞানমুখী সভ্যতা আৰু ভাৱধাৰাৰে পুষ্ট নতুন দৃষ্টিভঙ্গীৰ প্ৰকাশ ঘটে এই *অৰুনোদই* বাৰ্তালোচনীৰ যোগেদি। খ্ৰীষ্টীয় ১৮৪৬ চনৰ পৰা ১৮৮৮ চনলৈকে এই বিস্তৃত দুকুৰি পাঁচ বছৰ কালছোৱাকে 'অৰুণোদয় যুগ' বুলি সমালোচকসকলে অভিহিত কৰিছে। এই কালছোৱাত সামাজিক, ৰাজনৈতিক পশ্চাদপট আৰু ভাষিক প্ৰত্যাহ্বানৰ মাজতো ড° নাথান ব্ৰাউন, অলিভাৰ টি. কট্টৰ, মাইলচ্ ব্ৰন্সন, এ. কে. গাৰ্ণী আদি কেইজনমান বিদেশী পণ্ডিত চিন্তাবিদ আৰু আনন্দৰাম ঢেকিয়াল ফুকন, গুণাভিৰাম বৰুৱা, হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ দৰে দূৰদৰ্শী স্বাধীন মনৰ অসমীয়া লোকৰ অহোপুৰুষাৰ্থত আধুনিক অসমীয়া ভাষাই পুনৰ প্ৰাণ পাই উঠে।

১৮৪৬ চনৰ জানুৱাৰী মাহত শিৱসাগৰ মিছনেৰী প্ৰেছৰ পৰা প্ৰথম অসমীয়া আলোচনী *অৰুনোদই* প্ৰকাশ হৈ ওলায়। ইয়াৰ প্ৰথম সম্পাদক আছিল ৰেভাৰেণ্ড ড° নাথান ব্ৰাউন। ১৮৪৬ চনলৈকে *অৰুনোদই* ক্ৰমে আলোচনী আৰু সংবাদপত্ৰ এই দুটা খণ্ডত প্ৰকাশ হৈছিল। পৰৱৰ্তী কালত সংবাদপত্ৰ অংশ উঠাই দিয়া হয়। ভাষা-সাহিত্যৰ পথ-প্ৰদৰ্শক হিচাপে *অৰুনোদই*-ৰ বিশেষ স্থান অসমীয়া সাহিত্যৰ ইতিহাসত সোণালী

অধ্যায়ৰূপে জিলিকি থাকিব। অসমীয়া সমাজক *দেশ-বিদেশৰ* জ্ঞান-ভাণ্ডাৰৰ সন্ধেদ দি এখন বিশাল জগতৰ লগত পৰিচয় কৰি দিয়াৰ উপৰি বাংলা ভাষাৰ প্ৰচলনৰ বিৰোধিতা কৰি অসমীয়া ভাষাক প্ৰাপ্য মৰ্যাদা প্ৰদান কৰাত *অৰুনোদই* বাৰ্তালোচনীয়ে বিশেষ ভূমিকা পালন কৰিছিল।

অৰুনোদই বাৰ্তালোচনীয়ে অসমীয়া ভাষাত ধৰ্ম, বিজ্ঞান, শিক্ষা, বাণিজ্য, বুৰঞ্জী, ভূগোল, নীতিশিক্ষা, নাৰীবিষয়ক প্ৰৱন্ধ, আখ্যান, কাহিনী সাহিত্য ৰচনাৰ বাট মুকলি কৰি অসমীয়া ভাষাত নতুন নতুন বিষয়ৰ সংযোজন কৰে। এই সময়খিনিতে আনন্দৰাম ঢেকিয়াল ফুকন, নিধিৰাম ফাৰৱেল, হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা, গুণাভিৰাম বৰুৱা প্ৰভৃতি লেখকসকলৰ সৃষ্ট সাহিত্যৰাজিত অসমীয়া ভাষাই এক নব্য ৰূপ লাভ কৰিবলৈ লয়।

অৰুনোদই বাৰ্তালোচনীত একান্তভাৱে লাগি থকা মিছনেৰীসকলে যত্ন কৰি অসমীয়া ভাষা শিকিছিল যদিও অসমীয়া জতুৱা ঠাঁচটো সম্পূৰ্ণৰূপে আয়ত্ত কৰিব পৰা নাছিল। ইংৰাজী ভাষাৰ ঠাঁচটো অজানিতভাৱেই অসমীয়া লিখোঁতেও প্ৰকাশ পাইছিল। সেয়ে তেওঁলোকৰ ৰচনাৰাজিত আচহুৱা ধৰণৰ বাক্যৰীতিও পৰিলক্ষিত হয়। যথা — 'পাৰমাৰ্থিক মানুহ হৈ ভয় নকৰিবা।', 'তেওঁৰ বিৰোদ্ধে আচৰা হৈ তেওঁ দিন নিয়াইছিল।' ইত্যাদি।

জানি থোৱা ভাল

অৰুনোদই কাকতৰ ভাষাৰ মাজত সাধাৰণতে চকুত পৰা এটি ভাষিক বিশেষত্ব হ'ল উচ্চাৰণ ভিত্তিক আখৰ জোঁটনি। ড° নাথান ব্ৰাউন আৰু মাইলচ্ ব্ৰন্সনে পুৰণি অসমীয়া সাঁচিপতীয়া পুথিবোৰ পঢ়ি হ্ৰস্বস্বৰ আৰু দীৰ্ঘস্বৰৰ মাজত প্ৰভেদ দেখা পোৱা নাছিল। 'চ/ছ'; 'জ/য়', 'ন/ণ', 'শ/ষ/স' আদি ধ্বনিবোৰৰ ইটোৰ ঠাইত সিটোৰ ব্যৱহাৰ হৈছিল যদিও মানুহৰ মুখত ইয়াৰ শুদ্ধ উচ্চাৰণ হোৱা নাছিল।

আনহাতে মিছনেৰীসকলেই অসমীয়া ভাষাত কমা, চেমিক'লন, প্ৰশ্নবোধক চিন আদি যতি চিনৰ প্ৰৱৰ্তন কৰে। অৰুণোদয় যুগৰ ভাষাত আহোম যুগৰ ভাষাৰ উপৰি তাৰ পূৰ্ববৰ্তী ভাষাৰো প্ৰভাৱ সংৰক্ষিত হৈ আছে। তাৰে কিছু বৈশিষ্ট্য তলত উল্লেখ কৰা হ'ল।

- বিভিন্ন ধ্বনি পৰিৱৰ্তন এই সময়ৰ সাহিত্যৰ এটা উল্লেখযোগ্য বৈশিষ্ট্য বুলি সমালোচকসকলে ঠাৱৰ কৰে। তাৰে কেইটামান তলত উল্লেখ কৰা হ'ল —

  য > খ ঃ ৰৰখিছিল, ৰৰখুন

  ক্ষ > খ ঃ নখেত্ৰ, খেমা

  জ > ঝ ঃ মাঝ (মাজ), ঝাল (জাল)

ম'ৰা	ময়ূৰ
মইনা	মদনিকা
ভোমোৰা	ভ্ৰমৰ
মাখি	মক্ষিকা
বাদুলি (অ.ত)	বাদুলি
মাছ	মৎস্য
বৰালি	বদাল
কাৰৈ	কৱয়ী
কুৰিহা	কুড়িশ
গৰৈ	গড়ক
পুঠি	প্ৰোষ্ঠিক
খলিহনা	খলিণ
ৰৌ	ৰোহিত
শিঙি	শুঙ্গী
মাগুৰ	মদগুৰ
চিতল	চিত্ৰফল
আৰি	আটিকা
কাছ	কচ্ছপ
দূৰা	দূড়ি

এই তালিকাকেইখনেই প্ৰমাণ কৰে যে অসমীয়া ভাষাত তদ্ভৱ শব্দৰ প্ৰচলন অধিক। ইতিমধ্যে উল্লেখ কৰা তালিকাকেইখনৰ উপৰি পাঠক ডাঙৰীয়াই দৈনন্দিন জীৱনত ব্যৱহৃত আৰু কিছু শব্দৰ এখন তালিকাও উল্লেখ কৰি গৈছে। সেয়াও আপোনাৰ সুবিধার্থে ইয়াত অন্তৰ্ভুক্ত কৰিলোঁ —

অসমীয়া	*প্ৰাকৃত*	*সংস্কৃত*
পকা	পকক, পিকক,	পককং
যখ	জক্খো	যক্ষ
শুকান	সুক্কম, সুক্খম	শুষকং
মণ্ড	মগ্গু	মদগুঃ
মিছা	মিচ্ছা	মিথ্যা
উছাহ	উচ্ছাহো	উৎসাহ
উজু	উজ্জু	ঋজু
মুঠ	মুট্ঠি	মুষ্টি
চৌথা	চউট্ঠো	চতুর্থঃ

নাম, মাছ-পুঠিৰ নাম আদিও সংস্কৃতমূলীয়। তাৰো তালিকা ৰমেশ পাঠকে উল্লেখ কৰি গৈছে। আপোনাৰ সুবিধার্থে সেইখনো ইয়াত সন্নিৱিষ্ট কৰিলোঁ —

অসমীয়া	*সংস্কৃত*
কুকুৰ	কুকুৰ
শিয়াল	শৃগাল
গৰু	গোৰূপ
ঘোড়া	ঘোটক
হাতী	হস্তী
বলদ	বলিৱদ
নেউল	নকুল
গঁড়	গণ্ডাৰ
ভালুক	বল্লুক
বাঘ	ব্যাঘ্র
উট	উষ্ট্র
গাই	গাভী
উৰহ	উদ্দংশ
উঁই-চিৰিঙা	উচ্চিটিঙ্গা
উঁই	য়ুকা
ওকণি	উৎকুণিকা
কেঁচু	কিঞ্চুলুক
পিঁপৰা	পিপীলিকা, পিপীলঃ
ফৰিং	পতংগ
বৰল	বৰত
শামুক	শম্বুক
চৰাই	চটকিকা > চড়ইআ
কাউৰী	কাক
কুকুৰা	কুক্কুট
পখিলা	পক্ষী
ফেঁচা	পেচক
বগলী	বক
পাৰ	পাৰাৱত
হাঁহ	হংস
ভাটৌ	ভট্টক

- পূর্ণ ভূত কালৰ ক্রিয়া বিভক্তি -ইচ-ইল-এ — কাকতি ফৰিঙ্গবোৰ উজাই গৈচিলে।
- ভূত কালৰ ক্রিয়াবিভক্তি - (ই)লে — আগৰ কালত কিমান সুখ আচিলে, আৰু এতিয়া... ...হৈছে।
- 'নিজ' সর্বনামৰ ঠাইত 'আপুনি'ৰ প্রয়োগ — মানুহে আপুনি আপুনি জানিব পাৰে।
- নির্দিষ্টতাবাচক প্রত্যয় —
  (ক) টে/ট — মানুহটে ক'লে; গৰুটেৰে হ'লে ওৰে দিনটো বন কৰাব পাৰি।
  (খ) 'খন'ৰ ঠাইত 'টা' — এটা কিতাপ লিখিছে।
  (গ) 'জনী'ৰ ঠাইত 'টো' — মাইকীটো আনিবলৈ আজ্ঞা কৰোক।
- দ্বিতীয়া বিভক্তিৰ ঠাইত সপ্তমীৰ ব্যৱহাৰ — ৰজাত ক'লে; আইত সোধক।
- বহুবচনৰ প্রত্যয়ৰ বিশিষ্ট প্রয়োগ — লৰাসকল, পত্রসকল, পুথিসকল, গুণসকল ইত্যাদি।
- অনির্দিষ্টতাবাচক প্রত্যয়— -চাৰেক — ভকতচাৰেক, দিনচাৰেক ইত্যাদি।
- অৰুণোদয় যুগৰ ভাষাত তৎসম, তদ্ভৱ, অর্ধ-তৎসম, হিন্দী, আৰবী, পার্চী, পর্তুগীজ, ইংৰাজী, ইত্যাদি বিবিধ ভাষাৰ শব্দৰ সমাহাৰ ঘটিছে। তদুপৰি কিছুমান নতুন অসমীয়া শব্দ সৃষ্টি কৰিও ব্যৱহাৰ কৰিছিল। যথা — সুখ, জগত, সন্তান, খিয়াতি, ইচা (ইচ্ছা), ৰিদয় (হৃদয়), ৰূপ, সোন, শিলপানী (বৰফ), লতাপনিয়ল (আঙুৰ), নাগমাটি (কয়লা), ঘাম কাল (গ্রীষ্ম), মেঘৰ বিদুলি (ব্রজপাত), সহাই (এছিষ্টেণ্ট), ভাপৰ ৰথ/ধুআৰ ৰথ (ৰেলগাড়ী), দেসাধিকাৰ (প্রেছিডেণ্ট), বিজুলি ডাক (টেলিগ্রাম), ৰাজমেল (পার্লিয়ামেণ্ট), অফিচ, কলেজ, প্রাইজ, গিলাচ ইত্যাদি।
- পর্তুগীজ ভাষাৰ পাদুৰি, গীর্জা, ধৰমপুথি (Bible) ইত্যাদি শব্দ ব্যৱহাৰ হোৱাৰ উপৰি পশ্চিম অসমৰ উপভাষাৰ বহুতো শব্দ অৰুণোদয়ৰ বুকুত সংৰক্ষিত হৈছে।

মন কৰিবলগীয়া যে মিছনেৰীসকলে আমাৰ ভাষাক এটা নতুন সুৰ শিকাই থৈ গ'ল। সেই সুৰটি অসমীয়া ভাষাই আগতে নাজানিছিল। ভাৰতবর্ষৰ কোনো ভাষাই নাজানিছিল। ই পাশ্চাত্য সাহিত্যৰ নিজা সৃষ্টি আৰু মিছনেৰীসকলে সাত সাগৰ তেৰ নৈ পাৰ হৈ আহি ভাৰতবর্ষৰ ভাষাবোৰক শিকাই দিলেহি। বর্তমান যুগৰ ভাৰতবর্ষৰ আন আন সাহিত্যৰ দৰে অসমীয়া সাহিত্যৰো য'তে টোকৰ মৰা যায় ত'তেই এই বিলাতী সুৰটোৰ গুণগুণনি শুনিবলৈ পোৱা যায়। সেই বাবেই হেমচন্দ্র গোস্বামীয়ে মন্তব্য কৰিছে— "তুমি সেই সুৰটিৰ স্বভাৱ নুবুজিব পাৰা, কিন্তু শংকৰদেৱক মাতা, মাধৱদেৱক মাতি অনা তেওঁলোকে ততালিকে বুজাই দিব যে এইটো ভাৰতবর্ষীয় সুৰ নহয়, বিলাতী সুৰ।" আন কথাত ক'বলৈ হ'লে মিছনেৰীসকলৰ লেখাৰ যোগেদিয়েই পাশ্চাত্য ভাবধাৰাই অসমীয়া ভাষাত প্রৱেশ কৰে।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ১ ঃ *অৰুনোদই* বার্তালোচনীৰ প্রথম সম্পাদক কোন আছিল?

.....

প্রশ্ন নং ২ ঃ অসমীয়া ভাষাত কমা, চেমিক'লন, প্রশ্নবোধক চিন আদি যতি চিনৰ প্রৱর্তন কোনে কৰিছিল?

.....

১০.৩.২ 'জোনাকী' স্তৰৰ অসমীয়া ভাষা

অৰুনোদই কাকতৰ সহায়ত অসমীয়া ভাষাই স্কুল-আদালতত পুনৰ প্রতিষ্ঠা লাভ কৰাৰ পিছত হেমচন্দ্র-গুণাভিৰাম আৰু তেওঁলোকৰ সহযোগীসকলে গঢ়ি যোৱা ভেটি টনকিয়াল কৰি তুলিবৰ বাবে কেইজনমান প্রবাসী অসমীয়া ছাত্রই ১৮৮৮ চনত কলিকতাত 'অসমীয়া ভাষা উন্নতি সাধিনী সভা' (অঃ ভাঃ উঃ সাঃ) প্রতিষ্ঠা কৰি কিছুমান গঠনমূলক কাম হাতত লয়। তাৰ ভিতৰত উল্লেখযোগ্য কেতবোৰ হ'ল —

- পুৰণি পুথি সংগ্রহ আৰু প্রকাশ
- অসমৰ সকলো শিক্ষানুষ্ঠানত অসমীয়া ভাষাৰ প্রচলন
- অশুদ্ধ ব্যাকৰণ আৰু বাক্য-বিন্যাসৰ ঠাইত শুদ্ধ ব্যাকৰণ আৰু বর্ণবিন্যাসৰ প্রচলন
- সংস্কৃত বা আন ভাষাৰ পৰা ভাল পুথিৰ অনুবাদকৰণ
- অসমৰ সামাজিক আৰু ধার্মিক ৰীতি-নীতিৰ বৃত্তান্ত সংগ্রহ আৰু বুৰঞ্জী প্রণয়ন
- সাহিত্যৰ আৰু পাঠ্যপুথিৰ অভাৰ দূৰীকৰণ ইত্যাদি।

এই উদ্দেশ্যসমূহ কার্যত ৰূপায়ণ কৰিবৰ বাবে ১৮৮৯ চনত অঃ ভাঃ উঃ সাঃ সভাৰ মুখপত্র হিচাপে *জোনাকী* নামৰ কাকতখনি মাহেকীয়াকৈ প্রকাশ কৰিবলৈ লয়। *জোনাকী* প্রকাশৰ লগত বিশেষভাৱে জড়িত আছিল তিনিগৰাকী ব্যক্তি — চন্দ্রকুমাৰ আগৰৱালা, লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা আৰু হেমচন্দ্র গোস্বামী। এই তিনিওগৰাকীক সেয়ে একেলগতে 'জোনাকীৰ ত্রিমূর্তি' বুলিও কোৱা হয়। *জোনাকী*-ৰ প্রথম সম্পাদক আছিল চন্দ্রকুমাৰ আগৰৱালা। *জোনাকীৰ* প্রথম সংখ্যাতে 'আত্মকথা'ত লিখা হৈছে এনেদৰে — "এই পাছ পৰি থকা আন্ধাৰ দেশলৈ অলপ 'জোনাক' সুমুৱাব নোৱাৰিলেও যদি নিজে নিজেও যত্নৰ ফিৰিঙতিৰ পোহৰত বাট পাওঁ তেনে আমাৰ শক্তিৰ মিছা ব্যয় হোৱা নাই বুলি ভাবিম। আমি জানো আমাৰ দেশ শিক্ষাত পাছ, জ্ঞানত ভিখাৰী, ধনত দুখীয়া, সংখ্যাবলত শক্তিহীন, স্বাস্থ্যত ৰুগীয়া, কামত এলেহুৱা আৰু পৰাধীন — কিন্তু আমি নিজ শক্তি হইহে কামত হাত দিব পাৰোঁ। আমি যুঁজিবলৈ ওলাইছো আন্ধাৰৰ

কুঁহিয়াৰ	কোষকাৰ
জাম	জম্বু
খেজুৰ	খর্জুৰ
সোণাৰু	সুবর্ণদাৰু
চতিয়ানা	ছত্রীপর্ণ
বেল	বিল্ব
পুই	পুতিকা
কলমৌ	কলম্ব
কোমোৰা	কুষ্মাণ্ড
লাউ	অলাবু
হালধি	হৰিদ্রা
সৰিয়হ	সর্বপ
পালেং	পললংক < পর্য্যংক
লাই	ৰাজিকা
আকণ	আর্কপর্ণ
আঁহত	অশ্বত্থ
শিমলু	শিম্বল
ইকৰা	ইককট
এৰা	এৰণ্ড
ওদাল	উদ্দাল
বিৰিণা (অ-তৎ)	বিৰণ
বাঁহ	বংশ
উলু	উলুপ
কপাহ	কর্পাস
পাকৰি	পর্কটি
মদাৰ	মন্দাৰ
গছ	গচ্ছ
শেৱালি	সেফালিকা
দুবৰি	দুর্বা
নাহৰ	নাগেশ্বৰ
নেৱালি	নৱমাল্লিকা- নয়মল্লিআ
ধান	ধান্য

এইবোৰৰ উপৰি বিভিন্ন জীৱ-জন্তুৰ নাম, পোক-পৰুৱাৰ নাম, চৰাই-চিৰিকটিৰ

অহা হৈছে যে অসমীয়া ভাষাৰ কথিত ৰূপত ব্যৱহৃত গুপ্তাংগবাচক শব্দবোৰ আর্য-ভিন্ন ভাষাৰ পৰা আহিছে; কিন্তু স্মৰণযোগ্য যে অংগবাচক প্ৰায়বোৰেই সংস্কৃতৰ পৰা অহা। ৰমেশ পাঠকদেৱে উল্লেখ কৰা সেইখন তালিকাও ইয়াত সন্নিৱিষ্ট কৰা হ'ল —

অসমীয়া	*সংস্কৃত*
মূৰ	মুণ্ড
চকু	চক্ষু
কাণ	কর্ণ
নাক	নক্র
ওঁঠ	ঔষ্ঠ
তপিনা	তলপন
থুঁতৰি	ত্রোটি
হাত	হস্ত
কঁকাল	কঙ্কাল
বুকু	বুকক
কাষতলী	কক্ষতলী
গোঁফ	গুস্ফ
আঁঠু	অষ্ঠিৱৎ

অসমত পোৱা গছ-গছনিবোৰৰ নাম অধিকাংশই আর্যভাষা সম্ভূত। সেইবাবেই পাঠক ডাঙৰীয়াই মন্তব্য কৰে যে — "আর্য্যসকল অসমলৈ অহাৰ আগতে অনা-আর্য্যসকল ইয়াত আছিল আৰু স্বাভাৰিকতেই তেওঁলোকে ইয়াৰ গছ-গছনিৰ একোটা নাম দিছিল। সম্ভৱতঃ আর্য্যসকলে এই নামবোৰ গ্ৰহণ নকৰি ইতিমধ্যে পৰিচিত নামবোৰকে চলাইছিল। অসমীয়া গছৰ নামবোৰৰ বেছিভাগেই সংস্কৃত মূলৰ পৰা অহা কথাই আমাৰ অনুমানৰ সত্যতা প্ৰমাণ কৰে।" উদাহৰণ হিচাপে তেওঁ বিভিন্ন ফল-মূল, শাক-পাচলি তথা গছ-লতিকাৰ নামৰ তালিকা দিছে। আমি ইয়াত সেইখনেই উল্লেখ কৰিলোঁ—

অসমীয়া	*সংস্কৃত*
নেমু	নিম্বু
আম	আম্র
অমৰা	আম্রতক
তেঁতেলী	তিন্তিলিকা
কঁঠাল	কণ্টক-ফল
কল	কদল
ডালিম	দাড়িম্ব

বিপক্ষে। উদ্দেশ্য দেশৰ উন্নতি, 'জোনাক'।"

জোনাকী কাকতৰ যোগেদি অসমীয়া সাহিত্যত এক নব্য জোৱাৰৰ সূচনা হয়, যাৰ ফলস্বৰূপে এক নতুন সাহিত্যিক শৈলীয়ে আত্মপ্ৰকাশ কৰে। একেদৰে ইংৰাজী সাহিত্যৰ যোগেদি অসমত প্ৰতিষ্ঠা হোৱা নতুন সাহিত্যিক অভিব্যক্তি পূর্বৱর্তী সাহিত্যিক পৰম্পৰাৰ পৰা সম্পূর্ণ সুকীয়াৰূপত অসমীয়া সাহিত্যলৈ ভুমুকি মাৰে। এই সময়ৰ সাহিত্য-চর্চাত মনোনিৱেশ কৰা অসমীয়া লোকসকলে ইংৰাজী সাহিত্যৰ লগতে বাংলা সাহিত্য গভীৰভাৱে অধ্যয়ন কৰি তাৰ আর্হিত সাহিত্য ৰচনা কৰিবলৈ লয়। ইংৰাজী ৰোমাণ্টিক সাহিত্যৰ দ্বাৰা এইসকল সাহিত্যিক অনুপ্ৰাণিত হৈছিল আৰু বঙ্গ সাহিত্যৰ আর্হিৰে বিভিন্ন ভাবাদর্শক অসমীয়াত ৰূপ দিয়াৰ প্ৰয়াস কৰিছিল।

১৮৮৯ খ্ৰীষ্টাব্দৰ পৰা প্ৰায় ১৯৪০ খ্ৰীষ্টাব্দলৈ এই অর্ধশতাব্দী কাল *জোনাকী*ৰ নৱতম সাহিত্যিক আন্দোলনৰ নেতৃত্ব বহন কৰিছিল লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাই। পৰৱর্তী সময়ত *বাঁহী* সম্পাদনাৰেও জোনাকীৰ ধাৰাটোক তেওঁ আগবঢ়াই নিছিল। সেইকাৰণে এই কালছোৱাক 'জোনাকী যুগ' অথবা 'বেজবৰুৱাৰ যুগ' বুলি কোৱা হয়।

জোনাকী স্তৰৰ ভাষাত প্ৰধানকৈ দুটা প্ৰবাহ লক্ষ্য কৰা যায়; এটা পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱাৰ পৰম্পৰাবাদী আৰু আনটো লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ গতিশীল ভাষা। বেজবৰুৱাৰ ভাষাত প্ৰৱহমানতা বিৰাজমান। তেওঁৰ বিবিধ ৰচনাৰাজিত শব্দচয়নৰ ক্ষেত্ৰত আচৰিত ধৰণে উদাৰতা অৱলম্বন কৰা দেখা যায়। জাতে-পাতে ঘৰুৱা অসমীয়া শব্দৰ পৰা আৰম্ভ কৰি উপভাষাৰ শব্দ, বিদেশী শব্দ সকলো নিজৰ ৰচনাত প্ৰয়োগ কৰিছে। এনে ধৰণৰ প্ৰয়োগে অসমীয়া ভাষাৰ সমৃদ্ধি সাধনত বিশেষভাৱে সহায় কৰিছে।

ভাষাৰ প্ৰকাশিকা শক্তি বৃদ্ধিৰ বাবে বেজবৰুৱাই নিজা ধৰণে ভালেমান শব্দ সৃষ্টি কৰি লৈছিল; যথা — নিপনীয়া গাখীৰ, লগৰিয়ানী, চয়তানীজনী, বুদ্ধিয়ে বিজুলীয়ালে ইত্যাদি। ঠিক একেদৰে, তেওঁৰ ৰচনাৰ অনেক ঠাইত ইংৰাজী ভাষাৰ শব্দ কিছুমানৰ প্ৰতিশব্দ হিচাপে ভালেমান নতুন শব্দ সৃষ্টি কৰি প্ৰয়োগ কৰা দেখা যায়। যেনে — অঙ্কবিদ্যা (Mathematics), অপ্ৰীতিকৰ (unpleasant), কল্পিত (supposed), কল-কাৰখানা (workshop), চুপ (silence), ধাৰা (section), বিজুলী ডাক (telegram) ইত্যাদি। কেতিয়াবা প্ৰতিশব্দৰ আৱশ্যকতা অনুভৱ নকৰি ইংৰাজী শব্দটোকে লিপ্যন্তৰ কৰি প্ৰয়োগ কৰা পোৱা যায়; যথা — ৰোমাণ্টিক (romantic), ফেশ্যন (fashion), চেক (cheque) ইত্যাদি।

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ ৰচনাত বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ পৰা লোকসাহিত্যলৈ, ফকৰা-যোজনা, প্ৰবাদ-প্ৰবচনৰ পৰা জতুৱা ঠাঁচলৈ, হাস্য-ব্যঙ্গৰ পৰা অলংকাৰযুক্ত ৰচনালৈ, তত্ত্বৰ পৰা তথ্যলৈ সকলো এক স্বকীয় ৰীতিত প্ৰকাশক্ষম হৈ উঠিছে।

পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱাই অসমীয়া ভাষাত বিদেশী ভাষাৰ ভাঁজ নপৰাকৈ গঢ় দিবলৈ প্ৰয়াস কৰা দেখা যায়। তেওঁৰ *নীতিশিক্ষা* প্ৰভৃতি পঢ়াশলীয়া পুথিয়ে এই

বিষয়ত আনকো অনুপ্রেৰণা যোগাইছিল। তেওঁৰ জীৱনৰ ব্ৰত আছিল "অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্য পৰিপুষ্ট কৰা, অসমীয়া সমাজক কিতাপ কিনি পঢ়িবলৈ শিকোৱা, বৰঙণি সোধাই বাতৰি-কাকত পঢ়া অভ্যাস অৰ্জন কৰোৱা, আৰু নিৰক্ষৰক অক্ষৰী কৰোৱা।"

বেজবৰুৱাৰ লেখীয়াকৈ গোহাঞিৰুৱাৰ ৰচনাতো ভালেমান নিভাঁজ অসমীয়া শব্দৰ প্ৰয়োগ লক্ষ্য কৰা যায়; যথা — অনতিপলমে, ইতিক্ষণত, তদুত্তৰত, স্বৰূপকৈ, শেহান্তত, ইতিসময়ত, বাজে-বাজে, হাতজোকাৰণি (handsake), ৰাইজীয়া মত (public opinion) ইত্যাদি।

বেজবৰুৱাৰ পদাংক অনুসৰণ কৰি বেণুধৰ শৰ্মা, অতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকা, অম্বিকাগিৰি ৰায়চৌধুৰী, সত্যনাথ বৰা আদিয়ে অসমীয়া ভাষাৰ সমৃদ্ধি সাধনত বিশেষভাৱে বৰঙণি আগবঢ়ায়। বেণুধৰ শৰ্মাৰ ৰচনাত এক বিশিষ্ট শৈলীৰ প্ৰয়োগ লক্ষ্য কৰা যায়। তেওঁৰ ভাষাত শব্দ-প্ৰয়োগৰ নিজস্ব ৰূপ বিদ্যমান। তেওঁৰ ৰচনাৰ নিদৰ্শন এনেধৰণৰ — "মানুহজন কথাবতৰাত পাগত উঠা। দুয়োঘৰ শিৰফুটা। মানুহৰ নিদানে বিৰ দিও বাট পাবলৈ নোহোৱা হয়। বোলে, বেৰৰো কাণ আছে। এতিয়া সেই ৰামো নাই অযোধ্যাও নাই। সঁচা কথা যি লাই বাঢ়িব তাৰ দুপতীয়াতেই চিন। মাউখে উটিলে গুড়ি পৰুৱাৰো যে মৰণ নাই, এয়ে তাৰ প্ৰমাণ।" ইত্যাদি।

বেণুধৰ শৰ্মাৰ পাছতেই বেজবৰুৱাৰ আৰ্হি অনুসৰণ কৰি অসমীয়া ভাষাৰ উন্নতি সাধনত অৰিহণা যোগোৱা আনগৰাকী বিশিষ্ট লেখক হৈছে অতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকা। হাজৰিকাৰ ভাষাত অসমীয়া ভাষা "অসমীয়া ৰাইজৰ প্ৰাণৰ ভাষা, ই একেদিনে পাবত গজা নাই। অসমৰ মাজ বুকুৰেদি বৈ যোৱা বৰ লুইতখনৰ সমান গভীৰ, প্ৰশান্ত আৰু প্ৰাচীন এই অসমীয়া ভাষা।" বেজবৰুৱাৰ লেখীয়াকৈ শব্দ-চয়নৰ ক্ষেত্ৰত হাজৰিকাই উদাৰ পন্থা অৱলম্বন কৰিছিল। তেওঁৰ ৰচনাত ঘৰুৱা অসমীয়া শব্দৰ পৰা আৰম্ভ কৰি উপভাষাৰ শব্দ, বিদেশী শব্দ, সংযুক্ত শব্দ, প্ৰতিধ্বন্যাত্মক শব্দ, জনজাতীয় ভাষাৰ শব্দ, সৃষ্ট শব্দ আদি সকলো উপযুক্ত স্থানত ব্যৱহাৰ কৰিছে।

অসমীয়া ভাষাৰ সংবৰ্ধনত অৰিহণা যোগোৱা আন এগৰাকী বিশিষ্ট সাহিত্যিক হ'ল অম্বিকাগিৰি ৰায়চৌধুৰী। ৰায়চৌধুৰীৰ ভাষা "তীব্ৰ-তেজালৰ উপৰিও সৈন্যৰ পদ বিক্ষেপৰ দৰে কঠিন, নিৰ্ভীক আৰু অতি সঞ্চৰণশীল। তেখেতৰ ভাষা প্ৰাণৰ, তেখেতৰ ভাষা স্পষ্টবাদিতাৰ আদৰ্শ।" তৎসম শব্দৰ প্ৰাচুৰ্য ৰায়চৌধুৰীৰ ভাষাৰ এটি মন কৰিবলগীয়া দিশ। তেওঁৰ ৰচনাত সংযুক্ত শব্দৰ প্ৰচুৰ প্ৰয়োগ ঘটিছে।

"নিভাঁজ অসমীয়া ভাষাক বস্তুনিষ্ঠ আধুনিক গদ্য বিশিষ্ট আৰ্টৰূপত প্ৰতিষ্ঠা কৰোঁতাসকলৰ ভিতৰত সত্যনাথ বৰাৰ কৃতকাৰ্যতা সৰ্বাধিক।" তেওঁৰ ৰচনাত বেকনৰ আৰ্হি বিদ্যমান। তেওঁৰ গদ্যৰ চানেকি এনে ধৰণৰ — "শাহুৰ বিবেচনাত বোৱাৰী শিলৰ মানুহ। তাইৰ বনতো ভাগৰ নাই, গালিতো বেজাৰ নাই, পেটতো ভোক নাই। মাছে গচকা আঞ্জা খাবা, শাহুৱে গচকা বোৱাৰী বাবা।" ইত্যাদি।

মৃত্তিকা	মট্তিয়া	মাটি
দীর্ঘঃ	দীগ্ঘো	দীঘ
অংকুশ	অংকুস	আঁকুহি
অঙ্গুঠ	অংগুট	আঙুঠি
অঞ্চল	অংচল	আঁচল
অদ্য	অজ্জ	আজি
দ্যুত	জুঅ	জুৱা
উৎশ্বাস	উস্সাস	উশাহ
বাষ্প	বপ্ফ	ভাপ
পুষ্করিণী	পোক্খৰিণী	পুখুৰী
সূত্রং	সূত্তম	সূতা

অসমীয়া সম্বন্ধবাচক শব্দবোৰো মূল সংস্কৃত। তেওঁ তাৰো এখন তালিকা দিছে। সেয়াও আমি সন্নিৱিষ্ট কৰিলোঁ —

সংস্কৃত	*প্ৰাকৃত*	*অসমীয়া*
নপ্তৃক	নট্টিঅ	নাতি
পতি	পঈ	পৈ
মামকঃ	মামও	মোমাই
ভ্ৰাতৃকঃ	ভাইঅ	ভাই
বধুকা-বধু	বহুআ-বহু	বৌ
ধীদা দুহিতা	জিআ	জী
জেষ্ঠ	জেতুথো	জেঠা
দেৱৰ	দিঅৰ	দেওৰ
শ্বশ্রূক	সাসু	শাহু
ভগ্নী > ভগিনী	ভইনী	ভনী
জামাতৃক	জামাউঅ	জোঁৱাই
মাতৃ স্বশৃকা	মাউসীআ	মাহী
পিতৃ স্বশৃকা	পিউসীআ	পেহী
বপ্র	বপ্পো	বাপ

ইয়াৰ বাহিৰে অসমীয়া ভাষাত ব্যৱহাৰ হোৱা আন আন সম্বন্ধবাচক শব্দবোৰ আৰ্য-ভিন্ন ভাষাৰ পৰা আহিছে। এই বিষয়ে ইতিমধ্যে আপুনি কিছু কথা ইয়াৰ পূৰ্ববৰ্তী অধ্যায় দুটাত অধ্যয়ন কৰি আহিছে। মন কৰিবলগীয়া যে সেই অধ্যায়তে উল্লেখ কৰি

ৰমেশ পাঠকেও *অসমীয়া ভাষাৰ ইতিহাস* গ্ৰন্থত উল্লেখ কৰিছে যে অসমীয়া ভাষাত তদ্ভৱ শব্দৰ সংখ্যাই সৰ্বাধিক। এনে হোৱাৰ কাৰণ হিচাপে তেওঁ কিছু যুক্তিও আগবঢ়াইছে। তেওঁৰ মতে —

> প্ৰাক্-বৈষ্ণৱ যুগ আৰু বৈষ্ণৱ যুগৰ কবিসকলে বিষয়বস্তুৰ সৌন্দৰ্য্য ৰক্ষা, দাৰ্শনিক ভাব প্ৰকাশৰ বাবে ঘৰুৱা শব্দৰ নাটনি, বিস্তৃতিৰ ভয়, মাতৃভাষালৈ তৰ্জমা কৰাৰ দোষ আদি বহুতো কাৰণতে তৎসম শব্দৰ প্ৰয়োগ কৰিবলৈ বাধ্য হৈছিল। আনহাতে তেখেতসকলৰ উদ্দেশ্য আছিল— সৰ্বসাধাৰণে বুজিব পৰা ভাষাত লিখাটো। কিন্তু সমসাময়িক যুগৰ ধ্যান-ধাৰণালৈ চাই একেবাৰে ঘৰুৱা ভাষাত শাস্ত্ৰৰ ভাঙনি কৰাটোও আছিল কঠিন কাম। স্বাভাৱিকতেই কবিসকলে মধ্যম পন্থা এটা অনুসৰণ কৰিবলগা হৈছিল। অৱশ্যে তদ্ভৱ শব্দ প্ৰয়োগৰ সচেতন প্ৰচেষ্টা এটা সততে চকুত পৰে। যদি অসমীয়া উচ্চাৰণমতে লিখা বানানবোৰ উপেক্ষা কৰা হয় তেনে হেম সৰস্বতীৰ *প্ৰ।াদ চৰিত*ত শতকৰা ৪০ ভাগ শব্দহে তৎসম। মাধৱ কন্দলিৰ *ৰামায়ণ*ৰ অযোধ্যা কাণ্ডত তদ্ভৱ শব্দৰ সংখ্যা হ'ল ৫২.১% । শংকৰদেৱৰ লিখাত তৎসম আৰু তদ্ভৱ শব্দৰ প্ৰয়োগ নিৰ্ভৰ কৰিছে বিষয়বস্তুৰ ওপৰত। *অজামিল উপাখ্যান*ত তৎসম আৰু তদ্ভৱ শব্দৰ সংখ্যা প্ৰায় সমান (৫০.৬০% আৰু ৪৯.৩০%); কিন্তু *ধ্যান বৰ্ণত* তদ্ভৱ শব্দৰ সংখ্যা মাত্ৰ ৩৩.৭৮% হে ।
>
> ভাষাৰ স্বাভাৱিক গতি সৰলতামুখী। অসমীয়া ভাষাও ইয়াৰ ব্যতিক্ৰম নহয়। এইষাৰ কথা সঁচা যে প্ৰাচীন যুগৰ লিখকসকলৰ সীমাবদ্ধতা আছিল বাবেই ভাষাৰ ক্ষেত্ৰত আশা কৰা মতে ঘৰুৱা প্ৰকাশ-ভংগীয়ে প্ৰাধান্য বিস্তাৰ কৰিব পৰা নাছিল। মধ্যযুগত এই সীমাবদ্ধতা আঁতৰি গ'ল আৰু *কথা গুৰু চৰিত*ত আমি কথ্য ৰূপ পালো।

ৰমেশ পাঠকদেৱে তেওঁৰ এইখন কিতাপতে অসমীয়া ভাষাত ব্যৱহৃত বিভিন্ন তদ্ভৱ শব্দৰ কেইবাখনো তালিকা উল্লেখ কৰিছে। শিক্ষাৰ্থীসকলৰ সুবিধাৰ্থে আমি সেই তালিকাকেইখন এই অধ্যায়টোত সন্নিৱিষ্ট কৰিলোঁ।

কেইটামান বিশেষভাৱে উল্লেখ কৰা শব্দ হ'ল —

সংস্কৃত	*প্ৰাকৃত*	*তদ্ভৱ*
উপাধ্যায়	উব্জ্ঝাঅ	ওজ্ঝাঅ, ওজা
ঘৃত	ঘিঅ	ঘী, ঘিউ
মধ্য	মজ্ঝ	মাজ
কৰ্তাৰিকা	কট্টাৰিআ	কাটাৰী-কটাৰী
কৃত্যগৃহ	কচ্চহৰিঅ	কাছাৰী
দক্ষিণ	দক্খিন	দখিন
জ্যোৎস্না	জোন্হা	জোনাক
পুস্তিকা	পুতথিআ	পুথি
ৰাত্ৰি	ৰত্তি	ৰাতি

এনেদৰেই বেজবৰুৱাকে প্ৰমুখ্য কৰি বেণুধৰ শৰ্মা, পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱা, অম্বিকাগিৰি ৰায়চৌধুৰী, সত্যনাথ বৰা প্ৰভৃতি সাহিত্যিকসকলৰ যোগেদি অসমীয়া ভাষাই বিবিধ ৰচনাৰ মাজেদি নতুন ৰূপত মান্য ভাষা ৰূপে প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰিলে। তদুপৰি জোনাকী যুগটোৱেই অসমীয়া সাহিত্যলৈ নতুন ভাৱধাৰাৰ উপৰি সাহিত্যৰ নতুন নতুন ধাৰাও কঢ়িয়াই আনিলে। কবিতা, নাটক, উপন্যাস, চুটিগল্প, ব্যঙ্গৰচনা আৰু নানাবিধ সাহিত্য— সকলো দিশতে এক নতুন উদ্যমভৰা সাহিত্যধাৰা সৃষ্টি হ'ল। অসমীয়া সাহিত্যত ৰোমাণ্টিকতাৰ আগমন ঘটিল। অৰুণোদয় যুগত অসমীয়া সাহিত্যত প্ৰৱেশ কৰা এই ঠালসমূহে জোনাকী যুগত অধিক প্ৰস্ফুটিত হৈ উঠে। তাৰ লগে লগে অসমীয়া ভাষাই নিজৰ প্ৰকাশিকা শক্তিৰ বিকাশ সাধন কৰিবলৈ ধৰিলে। অসমীয়া সাহিত্যৰ লগতে অসমীয়া ভাষাটোৱেও আধুনিক ৰূপ লাভ কৰিলে।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ৩ ঃ অসমীয়া ভাষা উন্নতি সাধিনী সভা (অঃ ভাঃ উঃ সাঃ) ৰ প্ৰতিষ্ঠা কিমান চনত ক'ত হৈছিল?

.....

প্ৰশ্ন নং ৪ ঃ লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাই তেওঁৰ ৰচনাৰাজিত ব্যৱহাৰ কৰা নতুন শব্দ কেইটামান উল্লেখ কৰক।

.....

১০.৩.৩ যুদ্ধোত্তৰ স্তৰৰ অসমীয়া ভাষা

দ্বিতীয় মহাসমৰে সমগ্ৰ বিশ্বজুৰি যি ধ্বংসৰ বিভীষিকা নমাই আনি ৰাজনৈতিক আৰু সামাজিক দিশত আমূল পৰিৱৰ্তনৰ সূচনা কৰিছিল তাৰ প্ৰভাৱ আহি অসমতো পৰিছিলহি। জনসাধাৰণৰ আৰ্থিক দুৰৱস্থা, মূল্য বৃদ্ধি, খাদ্যবস্তুৰ নাটনি, চোৰাং বজাৰ আদিয়ে শৈক্ষিক আৰু সাংস্কৃতিক বিকাশ ধ্বংসমুখী কৰি তুলিলে। সমাজত নৈতিকতাৰ অপমৃত্যু আৰু মূল্যবোধৰ চৰম অৱক্ষয় ঘটিলে। দেশৰ এনে দুৰ্যোগপূৰ্ণ অৱস্থাত অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যয়ো নতুন বাটেৰে আগবাঢ়িবলৈ ধৰিলে। মহাযুদ্ধৰ পৰৱৰ্তী কালছোৱাত অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰকাশভঙ্গীৰ দিশত, বিশেষকৈ কবিতাৰ ক্ষেত্ৰত নতুনত্বৰ সূচনা হ'ল। জগতৰ উন্মুক্ত বায়ু লগাকৈ মনৰ সকলো দুৱাৰ-খিৰিকী খুলি ৰখাটোৱেই সাম্প্ৰতিক কবিতাৰ ধৰ্ম হৈ পৰিল। এই সময়ৰ সাহিত্যত ৰোমাণ্টিক ভাৱধাৰাৰ প্ৰভাৱ ক্ৰমে কমি আহিল। তাৰ পৰিৱৰ্তে বাস্তৱবাদী দৃষ্টিভঙ্গীয়ে সাহিত্যিকসকলৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰিলে। সেয়েহে ৰোমাণ্টিক সাহিত্যৰ তুলনাত যুদ্ধোত্তৰ সাহিত্যৰ আদৰ্শ, দৃষ্টিভঙ্গী আৰু প্ৰকাশ ৰীতিৰ ক্ষেত্ৰত নতুনত্বৰ সঞ্চাৰ হয়। অৱশ্যে দুই এক লেখকৰ ৰচনাত তেতিয়াও ৰোমাণ্টিক সুৰৰ প্ৰবাহ বৈ থকা দেখা পোৱা যায়।

মহাযুদ্ধৰ শেষৰ পৰাই অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যতো নতুনত্বৰ সূচনা হয়। পূৰ্বৰ ৰোমাণ্টিক দৃষ্টিভঙ্গীৰ পৰিৱৰ্তে বাস্তৱমুখী দৃষ্টিভঙ্গীয়ে লেখকসকলক বিশেষভাৱে আকৰ্ষিত কৰিলে। সমাজৰ বিভিন্ন সমস্যাৰ প্ৰতি সচেতন হৈ লেখকসকলে গ্ৰাম্য আৰু নগৰীয়া জীৱনৰ বিবিধ চিত্ৰ-অংকনেৰে পাঠকৰ চিত্ত আকৰ্ষিত কৰিলে। চুটিগল্প আৰু নাটকতো নতুনত্ব পৰিলক্ষিত হ'ল।

জয়ন্তী কাকতৰ পুনৰ প্ৰকাশে পুৰণি আৰু নতুন কাব্যধাৰাৰ মাজত সংযোগ বিচ্ছিন্ন কৰি কবিতাৰ ক্ষেত্ৰত এক নতুন ভঙ্গী স্থাপন কৰিলে। ভৱানন্দ দত্ত, অমূল্য বৰুৱা, হেম বৰুৱা, কেশৱ মহন্ত আদিৰ হাতত আধুনিক অসমীয়া কবিতাই নতুন গতি লাভ কৰিলে। "আঙ্গিকৰ ক্ষেত্ৰত ৰোমাণ্টিকৰ তীব্ৰ বিৰোধ, প্ৰচলিত কবি-প্ৰসিদ্ধি বৰ্জন, সৰ্বপ্ৰকাৰ শুচিবায়ু পৰিহাৰ কৰা মিশ্ৰিত বাক্‌ৰীতি, যত্ৰ তত্ৰ উদ্ধৃতি-প্ৰয়োগ, যুক্তি গ্ৰথিত মানসচিত্ৰৰ ঠাইত আৱেগ গ্ৰথিত নতুন চিত্ৰকল্প সৃষ্টি আৰু ইন্দ্ৰিয়ানুভূতিৰ মিশ্ৰণেৰে ইন্দ্ৰিয়াস্বাদৰ আয়তন বৃদ্ধি, বোলছবিৰ আঙ্গিক প্ৰয়োগ, বাক্য গঠনত অৰ্থঘনত্বৰ সৃষ্টি আৰু সেইবাৰে উল্লম্ফন আৰু আপাত-অসংবদ্ধতা, প্ৰচলিত ছন্দৰ ৰূপান্তৰকৰণ আৰু গদ্যছন্দ প্ৰয়োগ, ব্যঙ্গ-বিতৰ্কাদিৰ বহুল ব্যৱহাৰ ইত্যাদি বৈশিষ্ট্য স্পষ্ট হৈ উঠে।" নতুন কবিসকলে যেনেকৈ ন ন উপমা, চিত্ৰকল্প সৃষ্টি কৰিছে, তেনেকৈ শব্দ-ভাণ্ডাৰৰো আমদানি কৰিছে। আগৰ চাম কবিয়ে ব্যৱহাৰ নকৰা বহুতো সংস্কৃত শব্দই অসমীয়া কবিতাত প্ৰৱেশৰ অধিকাৰ পাইছে। ইয়াৰ লগতে বিভিন্ন জনগোষ্ঠীয় শব্দমালায়ো অসমীয়া সাহিত্যত স্থান লাভ কৰি অসমীয়া ভাষাৰ শব্দভাণ্ডাৰৰ শ্ৰীবৃদ্ধি ঘটালে।

*জয়ন্তী*ৰ পাততে সমসাময়িক ভাৱ অনুভূতিক নতুন ৰূপত প্ৰকাশ কৰি কবিতাৰ গঢ় আৰু ছন্দৰূপে পৰিৱৰ্তনৰ পথত আগবাঢ়ে। *জয়ন্তী*ত আৰম্ভ হোৱা পৰিৱৰ্তনৰ সামগ্ৰিক বিকাশ ঘটে *ৰামধেনু*ত। কেৱল কবিতাতে নহয় — গল্পৰ বিষয়বস্তু, আঙ্গিক আৰু প্ৰকাশভঙ্গীৰ লগতে উপন্যাস, নাটক আৰু জীৱনীৰ আঙ্গিকৰো যথেষ্ট পৰিৱৰ্তন সাধন হয়।

যুদ্ধোত্তৰ কালছোৱাত মনৰ ভাবক সংক্ষিপ্ত ৰূপত প্ৰকাশ কৰাৰ প্ৰচেষ্টা অব্যাহত থকাত ভালেমান নতুন নতুন সংযুক্ত শব্দৰ সৃষ্টি হয়। এনে সংযুক্ত শব্দৰ ভিতৰত অশনি-গৰ্ভ, আঙুৰ ওঁঠ, কালি-শগুণ, কেঁচা-পোহৰ, কুঁৱলী-সনা, কামনা-ৰঙীন, দেহা-গঙ্গা, মৰম-মুকুতা, ৰামধেনু ছেগ, সময়-দৈত্য ইত্যাদি উল্লেখযোগ্য। বিশেষণাত্মক নতুন প্ৰয়োগ কিছুমানেও দেখা দিয়ে — আবেলি আবেলি (গোন্ধ), কাজল বুলীয়া (চকু), কোমল (পুৱা), তিৰ্যক (চকু), তামৰঙী (আকাশ), দুৰন্ত (দুপৰ), স্বপ্নিল, ফেনিল ইত্যাদি।

ইংৰাজী বিশেষণ শব্দকো বিশেষণৰূপে ব্যৱহাৰ কৰা হ'ল। যথা — ব্ৰাউন (চকু)। কিছুমান আলংকাৰিক আৰু নতুন প্ৰয়োগো ঘটিল — এমুঠি হাঁহি, অশৃংখল, (তেওঁৰ) অজান্তে, তোমাৰ আঙুলিৰ শিখা যেন ৰঙা, চকুৰ চেকুৰ, ৰ'দৰ নিমজ আঙুলি ইত্যাদি।

পাৰ্থক্য থকা সত্ত্বেও যিবোৰ শব্দ মূলৰ দৰে অবিকৃত ৰূপত লিখা হয় তেনে শব্দবোৰক তৎসম শব্দ বুলিয়েই ক'ম।

১৩.৫.২ অৰ্ধ-তৎসম

'অৰ্ধ-তৎসম' মানে 'আধা তাৰ সমান' অৰ্থাৎ আধা তৎসম। যিবিলাক তৎসম শব্দ উচ্চাৰণৰ সৰলীকৰণৰ ফলত অবিকৃতভাৱে নাথাকি কিছু পৰিৱৰ্তন হৈ অসমীয়া ভাষাত প্ৰচলিত হৈছে সেইবিলাক শব্দকে কোৱা হয় অৰ্ধ-তৎসম বা ভগ্ন-তৎসম শব্দ। যেনে —

তৎসম	*অৰ্ধ-তৎসম*
ভক্তি	ভকতি
মৰ্ম্ম	মৰম
ৰত্ন	ৰতন
যত্ন	যতন
বাৰ্তা	বতৰা, বাৰতা
অন্য	অইন
শস্য	শইচ
স্বপ্ন	সপোন
শ্ৰাদ্ধ	শৰাধ
শূদ্ৰ	শূদিৰ
স্বৰ্গ	সৰগ, সৰ্গ
শুক্ল	শুকুলা, ইত্যাদি।

আমি জানি থ'ব লাগিব যে অৰ্ধ-তৎসম শব্দবোৰ মধ্য ভাৰতীয় আৰ্যভাষাৰ মাজেদি অসমীয়া ভাষালৈ অহা নাই। এনে শব্দত তৎসম বা তদ্ভৱ শব্দৰ ৰূপ বা বৈশিষ্ট্যও পাবলৈ নাই। এই শব্দবোৰত সংস্কৃত শব্দৰ এটি সৰলীকৃত ৰূপহে দেখিবলৈ পোৱা যায়।

১৩.৫.৩ তদ্ভৱ শব্দ

তদ্ভৱ মানে 'তাৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা' অৰ্থাৎ সংস্কৃতৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা শব্দ। যিবিলাক সংস্কৃত শব্দই পালি-প্ৰাকৃতৰ মাজেদি ধাৰাবাহিক পৰিৱৰ্তন লাভ কৰি অসমীয়া স্তৰ পাইছেহি সেইবিলাক শব্দকে তদ্ভৱ শব্দ বোলা হয়। অসমীয়া ভাষাত তদ্ভৱ শব্দৰ সংখ্যা সৰ্বাধিক। তদ্ভৱ শব্দবোৰৰ প্ৰাকৃত স্তৰতে বিৰাট পৰিৱৰ্তন ঘটিছিল। অসমীয়া স্তৰ পাওঁতে এই শব্দবোৰে এনে ৰূপ লৈছেহি যে মূল ৰূপটো নিৰ্ণয় কৰাই কঠিন। ড°

আলোচনা কৰিছে। এওঁলোকে অসমীয়া শব্দমালাৰ শ্ৰেণীবিভাজন কি কি ধৰণে কৰিছে তুলনা কৰি চাওক।

.....

.....

.....

.....

১৩.৫ সংস্কৃত/আৰ্যমূলীয় শব্দ

আপুনি নিশ্চয় অৱগত যে অসমীয়া মূলতঃ এটি আৰ্য ভাষা। অন্যান্য নব্য ভাৰতীয় আৰ্য ভাষাৰ দৰেই অসমীয়া ভাষায়ো প্ৰাচীন ভাৰতীয় আৰ্য ভাষাৰ পৰা ক্ৰমবিকাশৰ বিভিন্ন স্তৰ অতিক্ৰম কৰি বৰ্তমানৰ ৰূপ পাইছে। যুগ পৰিৱৰ্তনৰ বিভিন্ন সময়ত বিবিধ আৰ্যভিন্ন উপাদানে অসমীয়া ভাষাক সমৃদ্ধিশালী কৰি আহিছে। উল্লেখযোগ্য যে অসমীয়া ভাষা আৰ্য ভাষা সম্ভূত হোৱা বাবেই ইয়াত আৰ্যমূলীয় বা সংস্কৃতমূলীয় শব্দৰ সংখ্যা বেছিকৈ পোৱা যায়।

অসমীয়া ভাষাৰ সংস্কৃতমূলীয় শব্দবোৰ তিনিটা ভাগত ভগাব পাৰি। যথা—

- তৎসম শব্দ
- অৰ্ধ-তৎসম শব্দ আৰু
- তদ্ভৱ শব্দ।

১৩.৫.১ তৎসম শব্দ

'তৎসম' মানে তাৰ-সমান অৰ্থাৎ অবিকৃত সংস্কৃত শব্দ। যিবিলাক সংস্কৃত শব্দ কোনো পৰিৱৰ্তন নোহোৱাকৈ অবিকৃতভাৱে অসমীয়া ভাষাত প্ৰচলিত হৈ আছে সেইবিলাক শব্দকে তৎসম বুলি কোৱা হয়। যেনে — পদ্ম, কমল, কৰ্ম্ম, ধৰ্ম্ম, পিতা, ঈশ্বৰ, সত্য, ৰক্ষা, ভাষা, গৃহ, দৰ্শন, সূৰ্য, অন্য, শ্ৰাদ্ধ, বৈদ্য, শূদ্ৰ ইত্যাদি।

এইখিনিতে এটা মন কৰিবলগীয়া কথা হ'ল যে অসমীয়াৰ এই তৎসম বোলা শব্দবোৰৰ উচ্চাৰণ কিন্তু সংস্কৃতৰ লেখীয়া নহয়। সেয়ে আক্ষৰিক অৰ্থত বা উচ্চাৰণৰ দিশৰ পৰা অসমীয়াত তৎসম শব্দ নাই। কাৰণ সংস্কৃত ভাষাৰ বহুবোৰ ধ্বনি অসমীয়া ভাষাত পাবলৈ নাই। সেইবাবে এনে শব্দবোৰৰ উচ্চাৰণ অসমীয়া ভাষাত সলনি হৈছে। উদাহৰণস্বৰূপে সত্য, আকাশ, ভাষা আদি সংস্কৃত শব্দৰ উচ্চাৰণ অসমীয়াত সম্পূৰ্ণ বেলেগ। সংস্কৃতৰ দন্ত্য 'স', মূৰ্ধন্য 'ষ' আৰু তালব্য 'শ'-ৰ উচ্চাৰণ অসমীয়াত নাই; তাৰ ঠাইত কেৱল অঘোষ পশ্চ তালব্য উষ্ম 'স'-ৰ উচ্চাৰণ হয়। অৱশ্যে এই শব্দসমূহ লিখোঁতে সংস্কৃত বানানতেই লিখা হয় আৰু এনে শব্দৰ সন্ধি, সমাস, ণ-ত্ব-বিধি, ষত্ব-বিধিৰ ক্ষেত্ৰত সংস্কৃত ব্যাক�ৰণৰ নীতি-নিয়মসমূহ মানি চলা হয়। সেয়ে উচ্চাৰণগত

বৌদ্ধিক পৰিৱৰ্তনৰ ফলস্বৰূপে যুদ্ধোত্তৰ কালছোৱাত অসমীয়া ভাষাতো ভালেমান দেশী-বিদেশী শব্দৰ প্ৰয়োগ ঘটা লক্ষ্য কৰা যায়। ইয়াৰে কিছুমান হুবহু বিদেশী ৰূপতে লিপ্যন্তৰ কৰি আৰু কিছুমান অসমীয়া ভাষালৈ ভাঙনি কৰি ব্যৱহাৰ কৰা হয়। বৌদ্ধিক চিন্তাচৰ্চাৰ লগতে চৰকাৰী ভাষা আইন আৰু শিক্ষাৰ মাধ্যমৰ সালসলনিয়ে অসমীয়া ভাষাত পাৰিভাষিক শব্দৰ প্ৰয়োগ যথেষ্ট পৰিমাণে বঢ়াই তুলিলে আৰু ফলস্বৰূপে অসমীয়া ভাষালৈ বিবিধ শব্দ-সম্ভাৰৰ আগমন ঘটিল। এনে শব্দৰ ভিতৰত উপায়ুক্ত, বিদ্যালয়, মহাবিদ্যালয়, বিশ্ববিদ্যালয়, অধিবক্তা, ন্যায়ালয়, ন্যায়াধীশ, কাৰ্যালয়, অধ্যক্ষ, কৰ্মচাৰী, বিধায়ক, বিধেয়ক, তদৰ্থ, প্ৰশাসন আদি শব্দ উল্লেখ কৰিব পাৰি। যুদ্ধোত্তৰ যুগৰ ভালেমান প্ৰতিভাৱান লেখকে আৱশ্যক অনুসৰি বিদেশী ভাষাৰ শব্দ প্ৰয়োগ কৰিলেও সেইবোৰ নিজৰ ভাষাৰ সৈতে এনেদৰে জীণ নিয়াইছে যে পঢ়িলে ক'তো খোকোজা নালাগে।

যুদ্ধোত্তৰ সময়ছোৱাত অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰকাশিকা শক্তি যথেষ্ট পৰিমাণে বৃদ্ধি পায়। বিদেশী আৰু তৎসম শব্দৰ ব্যৱহাৰো বাঢ়ে। মুঠৰ ওপৰত এই সময়ছোৱাত অসমীয়া ভাষাই সকলো দিশত যথেষ্ট সমৃদ্ধি লাভ কৰে আৰু অধিক ব্যঞ্জনাময় হৈ পৰে।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ৫ ঃ *জয়ন্তী* আলোচনীত সূচনা হোৱা পৰিৱৰ্তনৰ পূৰ্ণ বিকাশ পৰৱৰ্তী সময়ৰ কোনখন আলোচনীত ঘটা দেখিবলৈ পোৱা যায়?

.....

প্ৰশ্ন নং ৬ ঃ যুদ্ধোত্তৰ কালছোৱাত সৃষ্টি হোৱা কেতবোৰ সংযুক্ত শব্দ উল্লেখ কৰক।

.....

১০.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- ১৯৪৬ চনত বেপ্তিষ্ট মিছনেৰীসকলে প্ৰকাশ কৰা আলোচনী *অৰুনোদই*-ৰ জৰিয়তে আধুনিক অসমীয়া ভাষাৰ বিকাশ হয়।
- আলোচনাৰ সুবিধাৰ্থে আধুনিক অসমীয়া ভাষাৰ বিকাশক তিনিটা স্তৰত ভাগ কৰিব পাৰি — অৰুণোদয় স্তৰ, জোনাকী স্তৰ আৰু যুদ্ধোত্তৰ স্তৰ। ইয়াৰে যুদ্ধোত্তৰ স্তৰত অসমীয়া ভাষাই সকলো দিশতে সমৃদ্ধি লাভ কৰিছেহি।
- মিছনেৰীসকলে আমাৰ ভাষাক এটা নতুন সুৰ শিকাই থৈ গ'ল। সেই সুৰটি অসমীয়া ভাষাই

আগতে নাজানিছিল। ভাৰতবৰ্ষৰ কোনো ভাষাই নাজানিছিল। ই পাশ্চাত্য সাহিত্যৰ নিজা সৃষ্টি আৰু মিছনেৰীসকলে সাত সাগৰ তেৰ নৈ পাৰ হৈ আহি ভাৰতবৰ্ষৰ ভাষাবোৰক শিকাই দিলেহি। বৰ্তমান যুগৰ ভাৰতবৰ্ষৰ আন আন সাহিত্যৰ দৰে অসমীয়া সাহিত্যবো য'তে টোকৰ মৰা যায় ত'তেই এই বিলাতী সুৰটোৰ গুণগুণনি শুনিবলৈ পোৱা যায়।

- জোনাকী যুগটোৱেই অসমীয়া সাহিত্যলৈ নতুন ভাৱধাৰাৰ উপৰি সাহিত্যৰ নতুন নতুন ধাৰাও কঢ়িয়াই আনিলে। কবিতা, নাটক, উপন্যাস, চুটিগল্প, ব্যঙ্গৰচনা আৰু নানাবিধ সাহিত্য— সকলো দিশতে এক নতুন উদ্যমভৰা সাহিত্যধাৰা সৃষ্টি হ'ল। অসমীয়া সাহিত্যত ৰোমাণ্টিকতাৰ আগমন ঘটিল। অৰুণোদয় যুগত অসমীয়া সাহিত্যত প্ৰৱেশ কৰা এই ঠালসমূহে জোনাকী যুগত অধিক প্ৰস্ফুটিত হৈ উঠে। তাৰ লগে লগে অসমীয়া ভাষাই নিজৰ প্ৰকাশিকা শক্তিৰ বিকাশ সাধন কৰিবলৈ ধৰিলে।
- যুদ্ধোত্তৰ সময়ছোৱাত অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰকাশিকা শক্তি যথেষ্ট পৰিমাণে বৃদ্ধি পায়। বিদেশী আৰু তৎসম শব্দৰ ব্যৱহাৰো বাঢ়ে। মুঠৰ ওপৰত এই সময়ছোৱাত অসমীয়া ভাষাই সকলো দিশত যথেষ্ট সমৃদ্ধি লাভ কৰে আৰু অধিক ব্যঞ্জনাময় হৈ পৰে।

১০.৫ অধিক জানিবলৈ

১) গোস্বামী, উপেন্দ্রনাথ (১৯৯৪); *অসমীয়া ভাষাৰ উদ্ভৱ সমৃদ্ধি আৰু বিকাশ;* গুৱাহাটী ঃ বৰুৱা এজেন্সী।

২) গগৈ, লীলা (২০০২); *বুৰঞ্জী সাহিত্য;* গুৱাহাটী ঃ বনলতা।

৩) নেওগ, মহেশ্বৰ (সম্পাঃ)(১৯৮৬); *গুৰু-চৰিত-কথা;* গুৱাহাটী ঃ গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়।

৪) নেওগ, মহেশ্বৰ (২০০০); *অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা;* গুৱাহাটী ঃ চন্দ্ৰ প্ৰকাশ।

৫) নেওগ, মহেশ্বৰ (সংকঃ আৰু সম্পাঃ) (১৯৮৩); *অৰুনোদই ১৮৪৬-১৮৫৪;* গুৱাহাটী ঃ অসম প্ৰকাশন পৰিষদ।

৬) ফুকন পাটগিৰি, দীপ্তি (১৯৯৭); *মধ্যযুগৰ অসমীয়া ভাষা সাহিত্যৰ ৰেঙনি;* গুৱাহাটী ঃ বনলতা।

৭) পাঠক, ৰমেশ (২০০০); *অসমীয়া ভাষাৰ ইতিহাস;* গুৱাহাটী ঃ অসম অকাডেমিক চেণ্টাৰ।

৮) শইকীয়া বৰা, লীলাৱতী (২০০৭); *সাহিত্য আৰু সাহিত্যিকৰ ভাষা;* গুৱাহাটী ঃ ষ্টুডেণ্টচ্ ষ্ট'ৰচ্।

৯) শৰ্মা, সত্যেন্দ্রনাথ (২০০৬); *অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত;* গুৱাহাটী ঃ সৌমাৰ প্ৰকাশ।

শব্দক তেওঁ সুকীয়া শ্রেণীৰ মর্যাদা দিছে। কিন্তু এইবোৰ সংস্কৃতৰ লগত সম্পর্কিত শব্দ। সেয়ে মূল শ্রেণীটো সংস্কৃতমূলীয় নতুবা আর্যমূলীয় বুলি কৈ তৎসম, অর্দ্ধ-তৎসম আৰু তদ্ভৱক তাৰ উপভাগত ধৰাটো সমীচীন হ'ব বুলি পণ্ডিতসকলে মতামত প্রকাশ কৰিছে।

ড° বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱাই *অসমীয়া ভাষা আৰু সংস্কৃতি* গ্রন্থত অসমীয়া শব্দমালাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰোঁতে অসমীয়া শব্দমালাক চাৰি শ্রেণীত ভগাব পাৰি বুলি কৈছে। সেয়া হৈছে — তৎসম, তদ্ভৱ, দেশী আৰু বিদেশী। ড° উপেন্দ্রনাথ গোস্বামীয়ে *অসমীয়া ভাষাৰ উদ্ভৱ সমৃদ্ধি আৰু বিকাশ* গ্রন্থত অসমীয়া শব্দভাণ্ডাৰৰ বিষয়ে আলোচনা আগবঢ়াইছে। তেওঁৰ মতে অসমীয়া শব্দমালাৰ প্রধান উৎসকেইটা হ'ল— তৎসম আৰু অর্দ্ধ-তৎসম শব্দ, তদ্ভৱ শব্দ, দেশী শব্দ; ভাৰতৰ আন ভাষাৰ শব্দ; আৰবী, পাচী আৰু তুর্কী শব্দ; ইউৰোপীয় ভাষা আৰু আন ভাষাৰ শব্দ; অনা-আর্য ভাষাৰ শব্দ; ধ্বন্যাত্মক শব্দ।

আলোচনাৰ সুবিধার্থে আমি অসমীয়া ভাষাৰ শব্দাৱলীক তলত দিয়া ধৰণে শ্রেণীবিভাজন কৰিব পাৰোঁ —

- সংস্কৃত/আর্যমূলীয় শব্দ
  - তৎসম
  - অর্ধ-তৎসম
  - তদ্ভৱ
- অনা-আর্যমূলীয় শব্দ
  - অষ্ট্র-এছিয়াটিক
  - তিব্বতবর্মী
  - থাই আহোম
  - দ্রাৱিড়
- ধাৰ কৰা শব্দ
  - ভাৰতীয়
  - অ-ভাৰতীয়
  - অনুবাদ
- অশ্রেণীভুক্ত শব্দ
  - মিশ্র শব্দ
  - ধ্বন্যাত্মক শব্দ

চিন্তা-চর্চা কৰক — ১৩.১

কালিৰাম মেধি, ড° বাণীকান্ত কাকতি, ড° বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱা, ড° সত্যেন্দ্রনাথ শর্মা, ড° উপেন্দ্রনাথ গোস্বামী, ড° ৰমেশ পাঠক, ড° ভীমকান্ত বৰুৱা আদি ভাষাতত্ত্ববিদসকলে অসমীয়া শব্দমালাৰ বিষয়ে

শব্দ বিচাৰি নাপায় তেতিয়াই আন কোনো ভাষাৰ পৰা শব্দ ধাৰ কৰি প্ৰয়োগ কৰে। এনে কাৰণতে এটা ভাষাত বিভিন্ন উৎসৰ শব্দ পোৱা যায়। অসমীয়া ভাষাৰ শব্দ-ভাণ্ডাৰলৈ চালেও কেইবাটিও উৎসৰপৰা অহা শব্দ দেখা যায়। এই অধ্যায়টিত অসমীয়া শব্দমালাৰ এটি শ্ৰেণীবিভাজন দাঙি ধৰা হৈছে। লগতে সংস্কৃত আৰু আন আৰ্যমূলীয় শব্দ সম্পৰ্কে বিশদভাৱে আলোচনা কৰা হৈছে। এই অধ্যায়টি অধ্যয়নৰ জৰিয়তে আপুনি অসমীয়া শব্দ-ভাণ্ডাৰৰ উক্ত বিষয় সন্দৰ্ভত প্ৰয়োজনীয় সমল আহৰণ কৰিবলৈ নিশ্চয় সমৰ্থ হ'ব।

১৩.৩ অসমীয়া ভাষাৰ শব্দ-ভাণ্ডাৰ

অসমীয়া ভাষা আৰ্যমূলীয় ভাষা। সেই কাৰণে অসমীয়া ভাষাৰ শব্দমালাৰ মূল উৎস ভাৰতীয় আৰ্যভাষা। কিন্তু হ'লেও যুগে যুগে স্থানীয় বিভিন্ন আৰ্য-বহির্ভূত আৰু অন্যান্য ভাৰতীয়, অ-ভাৰতীয় বিভিন্ন ভাষাৰ পৰাও ভালেসংখ্যক শব্দ আহি অসমীয়া শব্দ-ভাণ্ডাৰ চহকী কৰিছে। দৰাচলতে, বিভিন্ন তৎসম, অৰ্ধ-তৎসম, তদ্ভৱ শব্দ; অনা-আৰ্য ভাষাৰ শব্দ; ভাৰতৰ আন ভাষাৰ শব্দ; আৰবী, পাৰ্চী আৰু তুৰ্কী শব্দ; ইউৰোপীয় ভাষা আৰু আন ভাষাৰ শব্দ; ধ্বন্যাত্মক শব্দ ইত্যাদি নানা উৎসৰ শব্দৰে অসমীয়া ভাষাৰ শব্দ-ভাণ্ডাৰ গঢ় লৈ উঠিছে।

'অসমীয়া ভাষাৰ শব্দ-ভাণ্ডাৰ' বুলিলে এখন ব্যাপক ক্ষেত্ৰ বুলি বুজিব লাগিব। ইয়াত মান্য অসমীয়া ভাষাৰ লগতে কামৰূপী, গোৱালপৰীয়া আদি অসমীয়া উপভাষাসমূহৰ শব্দৰাজিও আলোচনাৰ ভিতৰলৈ আহিব। কিন্তু এতিয়ালৈকে অসমীয়া উপভাষাসমূহৰ শব্দমালাৰ সংগ্ৰহ সম্পূৰ্ণ হৈ উঠা নাই। সেয়ে অসমীয়া ভাষাৰ শব্দ-ভাণ্ডাৰৰ আলোচনাই পূৰ্ণাংগ ৰূপ পোৱা নাই।

১৩.৪ অসমীয়া শব্দ-ভাণ্ডাৰৰ শ্ৰেণীবিভাজন

অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰথিতযশা পণ্ডিত ড° বাণীকান্ত কাকতিয়ে *Assamese : Its Formation and Development* গ্ৰন্থত অসমীয়া শব্দভাণ্ডাৰৰ শ্ৰেণীবিভাগ কৰিছে এনেদৰে—

- নব্য ভাৰতীয় আৰ্য স্তৰৰ ধীৰ বিকাশৰ মাজেদি অহা সংস্কৃত বা ভাৰতীয় আৰ্য মূলৰ শব্দবোৰ অৰ্থাৎ তদ্ভৱ শব্দবোৰ।
- নব্য ভাৰতীয় আৰ্য ভাষাৰ উমৈহতীয়া কিন্তু সেই প্ৰাচীন উৎসত পাবলৈ নোহোৱা শব্দবোৰ।
- আন নব্য ভাৰতীয় আৰ্য ভাষাৰ পৰা অহা শব্দ।
- অনাৰ্য ভাষাৰ শব্দবোৰ।
- ইংৰাজী আৰু ইউৰোপীয় ভাষাৰ পৰা অহা শব্দ।
- অসমীয়াৰ কালিকা বা ধ্বনিতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্যবোৰৰ সৈতে খাপ খুৱাই সাল-সলনি কৰি লোৱা মূল বা পৰিৱৰ্তিত ৰূপৰ সংস্কৃত শব্দ বা তৎসম শব্দ।

ড° কাকতিৰ এই শ্ৰেণীবিভাজনলৈ লক্ষ্য কৰিলে দেখা যায় যে তেওঁ মিশ্ৰিত আৰু ধ্বন্যাত্মক শব্দৰ বিষয়ে একো আলোচনা কৰা নাই। তদুপৰি তৎসম, অৰ্ধ-তৎসম আৰু তদ্ভৱ

১০.৬ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান

১ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ ড° নাথান ব্ৰাউন।
২ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ মিছনেৰীসকলে।
৩ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ ১৮৮৮ চনত কলিকতাত।
৪ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ নিপনীয়া গাখীৰ, লগৰিয়ানী, চয়তানীজনী, বুদ্ধিয়ে বিজুলীয়ালে ইত্যাদি।
৫ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ *ৰামধেনু* আলোচনীৰ জৰিয়তে।
৬ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ অশনি-গৰ্ভ, আঙুৰ ওঁঠ, কালি-শগুণ, কেঁচা-পোহৰ, কুঁৱলী-সনা, কামনা-ৰঙীন।

১০.৭ আৰ্হি প্ৰশ্ন

বস্তুধৰ্মী প্ৰশ্ন

প্ৰশ্ন ১ ঃ তলত দিয়া প্ৰশ্নসমূহৰ উত্তৰ লিখক—
(ক) আধুনিক অসমীয়া ভাষাৰ বিকাশক কেইটা ভাগত বিভক্ত কৰিব পাৰি?
(গ) অসমীয়া ভাষাৰ আধুনিক যুগ কেতিয়াৰ পৰা আৰম্ভ হৈছে?

চুটি প্ৰশ্ন (১৫০ শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখক)

প্ৰশ্ন ১ ঃ *অৰুনোদই*ৰ পাতত দেখা পোৱা বিভিন্ন ধ্বনি পৰিৱৰ্তনসমূহ উল্লেখ কৰক।
প্ৰশ্ন ২ ঃ 'জোনাকী স্তৰৰ অসমীয়া ভাষা' নামকৰণৰ মূল ভেটি কি? বুজাই লিখক।
প্ৰশ্ন ৩ ঃ 'অসমীয়া ভাষা উন্নতি সাধিনী সভা' (অঃ ভাঃ উঃ সাঃ)ই হাতত লোৱা গঠনমূলক কামসমূহ কি কি?

ৰচনাধৰ্মী প্ৰশ্ন (৩০০-৫০০ শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখক)

প্ৰশ্ন ১ ঃ জোনাকী যুগৰ ভাষা আৰু অৰুণোদয় যুগৰ ভাষাৰ মাজত এটি তুলনামূলক বিচাৰ আগবঢ়াওক।
প্ৰশ্ন ২ ঃ অৰুণোদয় স্তৰৰ অসমীয়া ভাষা সম্পৰ্কে এটি চমু আলোচনা আগবঢ়াওক।
প্ৰশ্ন ৩ ঃ জোনাকী স্তৰৰ অসমীয়া ভাষা সম্পৰ্কে এটি প্ৰবন্ধ যুগুত কৰক।
প্ৰশ্ন ৪ ঃ যুদ্ধোত্তৰ যুগত অসমীয়া ভাষাৰ ক্ষেত্ৰলৈ হোৱা পৰিৱৰ্তন সম্পৰ্কে এটি চমুটোকা লিখক।

*** ***** ***

অধ্যায় ১১ ঃ অসমীয়া ভাষাত আর্যভিন্ন উপাদান — ১

অধ্যায় গাঁথনি

১১.১ উদ্দেশ্য
১১.২ পৰিচয়
১১.৩ অসমীয়া ভাষাত আর্যভিন্ন উপাদান
১১.৩.১ অষ্ট্রিক ভাষাগোষ্ঠীয় উপাদান
১১.৩.২ দ্রাবিড় ভাষাগোষ্ঠীয় উপাদান
১১.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ
১১.৫ অধিক জানিবলৈ
১১.৬ অগ্রগতিৰ খতিয়ান
১১.৭ আৰ্হি প্ৰশ্ন

১১.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি —

- অসমীয়া ভাষাত থকা বিবিধ আর্যভিন্ন ভাষাৰ উপাদান সম্বন্ধে জ্ঞাত হ'ব
- অসমীয়া ভাষাত অষ্ট্রিক ভাষাৰ উপাদানসমূহ নির্ণয় কৰিব পাৰিব
- অসমীয়া ভাষাত দ্রাবিড় ভাষাৰ উপাদান সম্বন্ধে বিশ্লেষণ আগবঢ়াব পাৰিব।

১১.২ পৰিচয়

ইয়াৰ আগৰ অধ্যায়কেইটিৰ জৰিয়তে আপুনি ভাৰতীয় আর্য ভাষাৰ পৰা কেনেদৰে ক্ৰমবিকশিত হৈ অসমীয়া ভাষাৰ উৎপত্তি হ'ল সেই সম্পর্কে সম্যক ধাৰণা লাভ কৰিলে। তদুপৰি অসমীয়া ভাষাৰ ক্ৰমবিকশিত ৰূপ সম্পর্কেও কিছু কথা জানিব পাৰিলে। এই অধ্যায়টিত অসমীয়া ভাষাত থকা আর্য-ভিন্ন বা অনার্য উপাদানসমূহৰ বিষয়ে আলোচনা দাঙি ধৰা হ'ব।

অতি প্ৰাচীন কালৰে পৰা অসমভূমি আছিল বিভিন্ন অনার্য ভাষাগোষ্ঠীয় লোকৰ বাসভূমি। আর্য সভ্যতাৰ বিস্তাৰৰ লগে লগে অসমতো আর্যভাষী লোকৰ প্ৰৱেশ ঘটিল। উল্লেখযোগ্য যে অসম বিভিন্ন অনার্য ভাষাগোষ্ঠীয় লোকৰ বাসভূমি। সেয়ে অসমত প্ৰৱেশ কৰা আর্যমূলীয় ভাষাটোৰ লগত থলুৱা ভাষাবোৰৰ মিশ্রণ হ'ল আৰু ভাষাটোৱে সুকীয়া ৰূপ পৰিগ্ৰহ কৰিলে। আনকি ৫৪৩ খ্ৰীষ্টাব্দত কুমাৰ ভাস্কৰবর্মাৰ ৰাজত্বকালত কামৰূপলৈ অহা চীনা পৰিব্ৰাজক হিউৱেন চাঙেও অসমীয়া ভাষাৰ স্বতন্ত্ৰতা সম্পর্কে মন্তব্য আগবঢ়াইছিল এনেদৰে— "Their Speech differed a little from that of mid India"।

অসমীয়া ভাষাক প্ৰভাৱিত কৰা বিভিন্ন আর্যভিন্ন ভাষাগোষ্ঠীৰ ভিতৰত — অষ্ট্রিক

অধ্যায় ১৩ ঃ অসমীয়া ভাষাৰ শব্দ-ভাণ্ডাৰ — ১

অধ্যায় গাঁথনি

১৩.১ উদ্দেশ্য
১৩.২ পৰিচয়
১৩.৩ অসমীয়া ভাষাৰ শব্দ-ভাণ্ডাৰ
১৩.৪ অসমীয়া শব্দ-ভাণ্ডাৰৰ শ্রেণীবিভাজন
১৩.৫ সংস্কৃত/আর্যমূলীয় শব্দ
১৩.৫.১ তৎসম শব্দ
১৩.৫.২ অর্ধ-তৎসম শব্দ
১৩.৫.৩ তদ্ভৱ শব্দ
১৩.৬ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ
১৩.৭ অধিক জানিবলৈ
১৩.৮ অগ্রগতিৰ খতিয়ান
১৩.৯ আৰ্হি প্ৰশ্ন

১৩.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি —

- অসমীয়া ভাষাৰ শব্দমালাৰ মূল উৎস নিৰূপণ কৰিব পাৰিব
- অসমীয়া শব্দমালাক শ্রেণীভুক্ত কৰিব পাৰিব
- অসমীয়া ভাষাৰ সংস্কৃতমূলীয় শব্দৰ লগত পৰিচিত হ'ব
- অসমীয়া ভাষাত প্ৰচলিত তৎসম, অর্ধ-তৎসম আৰু তদ্ভৱ শব্দবোৰ বাছি উলিয়াব পাৰিব।

১৩.২ পৰিচয়

ইয়াৰ আগৰ অধ্যায়কেইটিৰ জৰিয়তে আপুনি ভাৰতীয় আর্য ভাষাৰ পৰা কেনেদৰে ক্ৰমবিকশিত হৈ অসমীয়া ভাষাৰ উৎপত্তি হ'ল সেই সম্পর্কে সম্যক ধাৰণা লাভ কৰিলে। তদুপৰি অসমীয়া ভাষাৰ ক্ৰমবিকশিত ৰূপৰ উপৰি অসমীয়া ভাষাৰ অনার্য উপাদানসমূহৰ বিষয়ে অধ্যয়ন কৰিলে। এই অধ্যায়টিত অসমীয়া ভাষাৰ শব্দ-ভাণ্ডাৰ সম্পর্কে অধ্যয়ন কৰিব।

আপুনি বাৰু মন কৰিছেনে — আমি মনৰ ভাব প্ৰকাশ কৰিবলৈ যাওঁতে যি ভাষা ব্যৱহাৰ কৰোঁ সেয়া যে মাথোন কিছুমান শব্দ বা শব্দৰ সমষ্টিহে। দৰাচলতে, এটা ভাষাৰ সমৃদ্ধি ভাষাটোৰ শব্দ-ভাণ্ডাৰৰ ওপৰতে নির্ভৰশীল। শব্দ-ভাণ্ডাৰৰ ক্ষেত্ৰত যি ভাষা চহকী সেই ভাষাৰ প্ৰকাশিকা শক্তিও বেছি। বক্তাই মনৰ ভাব প্ৰকাশ কৰিবলৈ যাওঁতে যেতিয়া নিজৰ ভাষাত উপযুক্ত

ভাষাগোষ্ঠী, চীন তিব্বতীয় ভাষাগোষ্ঠী আৰু দ্ৰাবিড় ভাষাগোষ্ঠীৰ ভাষাৰ প্ৰভাৱ বেছি। এই অধ্যায়টিত তাৰে দুটা ভাষাগোষ্ঠীৰ — অষ্ট্ৰিক ভাষাগোষ্ঠী আৰু দ্ৰাবিড় ভাষাগোষ্ঠীৰ প্ৰভাৱ সম্পৰ্কে বহলাই আলোচনা কৰা হ'ব। পৰৱৰ্তী অধ্যায়ত চীন তিব্বতীয় ভাষাগোষ্ঠীৰ প্ৰভাৱ সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা হ'ব। অধ্যায়টো অধ্যয়ন কৰি আপুনি অসমীয়া ভাষাত থকা অনা-আৰ্য উপাদানৰ সম্যক ধাৰণা লাভ কৰিব পাৰিব।

১১.৩ অসমীয়া ভাষাত আৰ্যভিন্ন উপাদান

আমি পূৰ্বতেই উল্লেখ কৰিছোঁ যে অসম দেশ বিভিন্ন ভাষিক জনগোষ্ঠীৰ মিলনভূমি। অসমত প্ৰচলিত প্ৰধান ভাষাটো অসমীয়া। অসমীয়া ভাষাৰ মূল প্ৰবাহৰ উৎস আৰ্য ভাষা হ'লেও এই ভাষা অকল আৰ্যমূলীয় উপাদানেৰে গঠিত নহয়। অসমীয়া ভাষাৰ গঠন আৰু বিকাশত বিবিধ আৰ্যভিন্ন উপাদান সোমাই আছে। ঘাইকৈ ধ্বনি, ৰূপ আৰু শব্দগত দিশসমূহত থকা আৰ্যভিন্ন ভাষিক উপাদানেৰে অসমীয়া ভাষা পুষ্ট। এই আৰ্যভিন্ন উপাদানসমূহে অসমীয়া ভাষাটোক কেৱল ঐশ্বৰ্যশালী কৰি তোলাই নহয় সম্পূৰ্ণৰূপে প্ৰস্ফুটিত হোৱাতো যথেষ্ট অৰিহণা যোগাইছে। ড° বাণীকান্ত কাকতিয়ে কৈছে — 'অসমীয়া ভাষাটো বিভিন্ন অনাআৰ্য ভাষাৰ সাগৰৰ মাজত এটা সৰু দ্বীপৰ নিচিনা।' (...Assamese is a small island in a sea of diverse non-Aryan language)। গতিকে অসমীয়া ভাষাটোৰ ওপৰত ইয়াৰ চাৰিও দিশে থকা বিভিন্ন অনা-আৰ্য ভাষাবোৰৰ প্ৰভাৱ পৰিছিল। ফলত অসমীয়া ভাষাটোৱে অন্যান্য নব্য ভাৰতীয় আৰ্যভাষাতকৈ সুকীয়া ৰূপ পৰিগ্ৰহণ কৰিছিল।

ইতিমধ্যে আমি অসমত থকা আৰ্যভিন্ন ভাষিক জনগোষ্ঠীসমূহৰ নাম উল্লেখ কৰি আহিছোঁ। সেইকেইটা হ'ল —

- অষ্ট্ৰিক ভাষাগোষ্ঠী
- চীন তিব্বতীয় ভাষাগোষ্ঠী
- দ্ৰাবিড় ভাষাগোষ্ঠী

এই তিনিটা ভাষাগোষ্ঠীৰ অৱদান অসমীয়া ভাষাৰ হাড়ে-হিমজুৰে সোমাই আছে। আনকি এনে অৱস্থা হৈছে যে পানী নসৰকা ধৰণে বিভাজন কৰাটোও অসম্ভৱ হৈ পৰিছে। অষ্ট্ৰিক আৰু দ্ৰাবিড় ভাষাগোষ্ঠীয়ে কেনেদৰে অসমীয়া ভাষাক সমৃদ্ধ কৰিছে সেই সম্পৰ্কে বহলভাৱে তলত আলোচনা কৰা হ'ল।

১১.৩.১ অষ্ট্ৰিক ভাষাগোষ্ঠীয় উপাদান

অষ্ট্ৰিক ভাষাগোষ্ঠী পৃথিৱীৰ ভাষাগোষ্ঠীসমূহৰ মাজৰ এক উল্লেখযোগ্য ভাষাগোষ্ঠী। ইয়াক ভাৰতবৰ্ষৰ প্ৰাচীনতম ভাষাগোষ্ঠী বুলিও কোৱা হয়। এই ভাষাগোষ্ঠীটো প্ৰজাতিগত দিশেৰে 'অষ্ট্ৰোলোইড' শাখাৰ অন্তৰ্ভুক্ত। এই শাখাটোক বিভিন্ন নামেৰে — প্ৰাক্-দ্ৰাবিড়ীয়, ৰেড্ডিক, নিষাদ নামেৰে জনা যায়। অষ্ট্ৰিক

১২.৬ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান

১ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ তিব্বতবর্মী বড়ো ভাষাৰ পৰা।

২ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ (ক) চি-গুজ (খ) নৰাউ (গ) লাংফাই।

৩ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ ড° বাণীকান্ত কাকতিয়ে তিব্বতবর্মী ভাষাৰ বহুতো ৰূপগত উপাদান অসমীয়া ভাষাত সোমাই আছে বুলি সন্দেহ প্ৰকাশ কৰিছে। তাৰে কেতবোৰ হ'ল —

(১) অসমীয়া ভাষাৰ যৌগিক ক্ৰিয়াৰূপ কিছুমান বড়ো ভাষাৰ পৰা আহিছে। যেনে — খামবান্ধ, গবামাৰ, বিৰ দি, থলামুৰি মাৰ ইত্যাদি।

(২) কিছুমান ক্ৰিয়াৰ ধাতু ৰূপ বড়োমূলীয়। যেনে— চেলেক্, জিৰা, আগ্চ, গচক, চেঁকুৰ, ভেঁকুৰ, বখলিয়া, গোৰা ইত্যাদি।

(৩) অসমীয়া ভাষাত ব্যৱহৃত গঠনমূলক প্ৰত্যয় -মা আৰু -চা বড়োমূলৰ পৰা আহিছে। যেনে — লোধোমা, লুৰুমা, ধেপেচা ইত্যাদি।

১২.৭ আৰ্হি প্ৰশ্ন

বস্তুধর্মী প্ৰশ্ন

প্ৰশ্ন ১ ঃ তলত দিয়া প্ৰশ্নসমূহৰ উত্তৰ লিখক—

(ক) থাই বা টাই উপশাখাৰ অন্তৰ্গত ভাষাসমূহ কি কি?

(গ) শ, স, ষ আদি সংস্কৃত উষ্ম ধ্বনিসমূহ অসমীয়া ভাষাত নিজস্ব ধ্বনিৰূপে প্ৰয়োগ হৈছেনে?

চুটি প্ৰশ্ন (১৫০ শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখক)

প্ৰশ্ন ১ ঃ চমুটোকা লিখক — (ক) থাই-চীনীয় বা শ্যাম-চীনীয় (খ) তিব্বতবর্মী

প্ৰশ্ন ২ ঃ টাই ভাষাৰ অসমীয়া ভাষাত থকা অৱদান উদাহৰণসহ আলোচনা কৰক।

ৰচনাধর্মী প্ৰশ্ন (৩০০-৫০০ শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখক)

প্ৰশ্ন ১ ঃ অসমীয়া ভাষালৈ তিব্বতবর্মীয় ভাষাৰ অৱদান সম্পৰ্কে আলোচনা আগবঢ়াওক।

প্ৰশ্ন ২ ঃ অসমীয়া ভাষাত থকা বড়ো ভাষাৰ উপাদানবোৰ সম্পৰ্কে এটি টোকা প্ৰস্তুত কৰক।

প্ৰশ্ন ৩ ঃ অসমীয়া ভাষাত আহোম ভাষাৰ উপাদানসমূহ দেখুৱাই এখন ৰচনা লিখক।

*** ***** ***

ভাষাগোষ্ঠী প্রধানতঃ দুটা শাখাত বিভক্ত — অষ্ট্র-এছীয় আৰু অষ্ট্র-নেছীয়। অষ্ট্র-নেছীয় শাখাৰ অন্তর্গত ভাষাসমূহ হ'ল ইণ্ডোনেছীয়, মেলানেছীয়, মেক্রোনেছীয়, পলিনেছীয় ইত্যাদি। এই শাখাৰ ভাষাসমূহৰ প্রচলন অসমত নাই। উল্লেখযোগ্য যে ভাৰতত কেৱল অষ্ট্র-এছীয় শাখাৰ ভাষাবোৰৰহে প্রচলন আছে। এই গোষ্ঠীৰ ভিতৰত খাচী আৰু কোল-মুণ্ডা ভাষাভাষী লোক অসমত আছে। অসমীয়া ভাষাৰ গঠন, শব্দ-ভাণ্ডাৰ আৰু ৰূপতত্ত্বগত দিশত অষ্ট্রিকসকলৰ প্রভাৱ গভীৰভাৱে অনুভূত হয়। অৱশ্যে দুই এক পণ্ডিতে মত পোষণ কৰে যে অসমত চাহ-বাগিচা খোলাৰ পিছত অহা চাওতালী, কোল, মুণ্ডা ভাষী লোকসকল অসমলৈ প্রব্রজন কৰিছিল আৰু তেতিয়াহে ইয়াৰ প্রভাৱ অসমীয়া ভাষাত পৰে। কিন্তু বহুসংখ্যক পণ্ডিতে সেই মত খাৰিজ কৰি ক'ব খোজে যে তেওঁলোক পূর্বতে অসমৰ বাসিন্দা আছিল আৰু তাৰ প্রভাৱ তেতিয়াই অসমীয়া ভাষাৰ কোঁহে কোঁহে সোমাই পৰে।

অষ্ট্র এছীয় শাখাৰ উপশাখা দুটা —কোল বা মুণ্ডা আৰু মনখমেৰ।

- কোল বা মুণ্ডা ঃ কোল বা মুণ্ডা উপশাখাৰ অন্তর্গত ভাষাসমূহ হ'ল — চাওতালী, মুণ্ডাৰী, ভূমিজ, হো, খৰিয়া, জয়াং, কর্কু, শবৰ ইত্যাদি। ইয়াৰে চাওতালী ভাষাটো প্রধানকৈ অসমত প্রচলিত। হো, খৰিয়া, ভূমিজ আদি ভাষা ভাৰতবর্ষৰ বিহাৰৰ সিংভূম জিলা, দক্ষিণ অঞ্চলৰ লোকৰ কথিত ভাষা।
- মনখমেৰ ঃ মনখমেৰৰ ভিতৰুৱা ভাষাসমূহৰ ভিতৰত উল্লেখযোগ্য ভাষাসমূহ হ'ল — নিকোবৰী, খাচী, চীনেটং, মন, পালৌঙ, খমেৰ, স্তিয়েঙ, বাহনাৰসাকায় আদি। ইয়াৰ ভিতৰত খাচী ভাষাটো অসমত বেছিকৈ প্রচলিত। খাচীসকল প্রধানতঃ বর্তমানৰ মেঘালয়ৰ খাচীয়া জয়ন্তীয়া পাহাৰত বসতি কৰি আছে যদিও অসমৰ গোৱালপাৰা জিলাৰ বিভিন্ন অঞ্চলতো তেওঁলোকৰ বসতি আছে।

ইতিমধ্যে উল্লেখ কৰা হৈছে যে অষ্ট্রিকসকল অসমৰ আদিম অধিবাসী। তেওঁলোকে কোন সময়ৰ পৰা অসমত বসতি স্থাপন কৰিছিল, সেই বিষয়ে স্পষ্টকৈ জানিব পৰা নাযায়। অসমত বসবাস কৰা আদিম কালৰ অষ্ট্রিক ভাষাগোষ্ঠীৰ লোকসকল সম্ভৱতঃ আর্য সংস্কৃতি গ্রহণ কৰি অসমৰ মূল সুঁতিৰ লগত বিলীন হৈ গ'ল। বর্তমান বসবাস কৰি থকা কোল-মুণ্ডাৰী, চাওতালী জনগোষ্ঠীসমূহৰ অসম আগমন আপেক্ষিকভাৱে অর্বাচীন। এওঁলোকৰ ভাষাৰ প্রভাৱো অসমীয়া ভাষাত পৰিছে। প্রাচীন অসমৰ খাচীয়া জয়ন্তীয়া পাহাৰত বাস কৰি থকা খাচী জনগোষ্ঠীটোৰ প্রধান ভাষা খাচী। এই খাচী জনগোষ্ঠীটোৱে পাহাৰত বসবাস কৰিলেও বিভিন্ন সময়ত ঘাইকৈ ৰাজনৈতিক আৰু বাণিজ্যিক কাৰণত ভৈয়ামৰ লোকৰ লগত সঘনাই মিলামিছা কৰি আহিছে। তাৰ ফলস্বৰূপে পর্বত-ভৈয়ামৰ ভাষাৰ মাজত পাৰস্পৰিক বিনিময় ঘটাত বহুতো অষ্ট্রিক উপাদান অসমীয়া ভাষাত সোমাই পৰিছিল।

Assamese : Its Formation and Development গ্রন্থত ড° বাণীকান্ত কাকতিয়ে কৈছে — "অন্য অনার্য ভাষাৰ প্রভাৱতকৈ অসমীয়াত কোলাৰীয় ভাষাবোৰৰ

কেইটাই অসমীয়া ভাষাৰ শ্রীবৃদ্ধিত বিভিন্ন ধৰণে অৱদান আগবঢ়াইছে।

- চীন-তিব্বতীয় ভাষাগোষ্ঠীৰ অন্তর্গত আনটো ভাগ পৰিয়াল হ'ল তিব্বতবর্মী। বড়ো, মিছিং, গাৰো, ডিমাছা আদি ভাষাসমূহে অসমীয়া ভাষাৰ বিভিন্ন দিশত যথেষ্ট পৰিমাণে অৰিহণা যোগাইছে।
- বহু শতিকা একেলগে বসবাস কৰাৰ ফলত অনা-আর্য ভাষাৰ বহু শব্দ অসমীয়াত সোমাইছিল। অসমীয়া ভাষাত দন্তমূলীয় ধ্বনিৰ প্রভাৱৰ মূলতেই আর্যভিন্ন প্রভাৱৰ কথা অধিকাংশ ভাষাবিদে স্বীকাৰ কৰিছে। দৰাচলতে অসমীয়া ভাষা চাৰিওফালৰপৰা আর্যভিন্ন ভাষাগোষ্ঠীৰ দ্বাৰা পৰিবেষ্টিত হৈ আছে। সেয়েহে ড° বাণীকান্ত কাকতিয়ে বিভিন্ন আর্যভিন্ন ভাষাৰ মাজত অসমীয়া ভাষা এটি সৰু দ্বীপৰ লেখীয়া বুলিছে। এনে হোৱাৰ ফলতে অসমীয়া ভাষাত আর্যভিন্ন ভাষাৰ উপাদান লক্ষ্য কৰা যায়।

১২.৫ অধিক জানিবলৈ

অসমীয়া গ্রন্থ ঃ

১) গোস্বামী, উপেন্দ্রনাথ (১৯৯৪); *অসমীয়া ভাষাৰ উদ্ভৱ সমৃদ্ধি আৰু বিকাশ;* গুৱাহাটী ঃ বৰুৱা এজেন্সী।

২) নেওগ, মহেশ্বৰ (২০০০); *অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা;* গুৱাহাটী ঃ চন্দ্র প্রকাশ।

৩) পাঠক, ৰমেশ (২০০০); *অসমীয়া ভাষাৰ ইতিহাস;* গুৱাহাটী ঃ অসম অকাডেমিক চেণ্টাৰ।

৪) বৰুৱা, ভীমকান্ত (১৯৯৭); *অসমীয়া ভাষা;* ডিব্রুগড় ঃ বনলতা।

৫) বৰুৱা, বিৰিঞ্চি কুমাৰ (২০০১); *অসমীয়া ভাষা আৰু সংস্কৃতি;* নলবাৰী ঃ জার্ণল এম্পা'ৰিয়াম।

৬) মেধি, কালিৰাম (১৯৯৯); *অসমীয়া ব্যাকৰণ আৰু ভাষাতত্ত্ব;* গুৱাহাটী ঃ লয়ার্ছ বুক ষ্টল।

৭) ৰাভা হাকাচাম, উপেন (২০০৭); *অসমীয়া আৰু অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষা;* গোৱালপাৰা ঃ মঞ্জুলা ৰাভা হাকাচাম।

৮) শর্মা, অনুৰাধা (২০১২); *সংহতি আৰু অসমীয়া ভাষা;* গুৱাহাটী ঃ ভবানী প্রিণ্টি এণ্ড পাব্লিকেশ্যনচ্।

৯) শর্মা, সত্যেন্দ্রনাথ (২০০৬); *অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত;* গুৱাহাটী ঃ সৌমাৰ প্রকাশ।

ইংৰাজী গ্রন্থ ঃ

১০) Kakati, B. (2007).*Assamese : Its Formation and Development.* Guwahati: Lawyers Book Stall.

প্ৰভাৱ বেছি গভীৰ ফলকাৰক যেন লাগে।" ড° এছ. লেভিয়ে *বায়ুপুৰাণ*ৰ উদ্ধৃতি দি পূব ভাৰতৰ প্ৰাগজ্যোতিষপুৰ আৰু বিদেহৰ (তিৰহুটৰ) মাজত কোল জাতিৰ বসতি আছিল বুলি উল্লেখ কৰিছে। কোলসকল পূব ভাৰতৰ বাসিন্দা আছিল বুলি মহাভাৰততো উল্লেখ আছে। ঠিক সেইদৰে বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱাই তেওঁৰ *অসমীয়া ভাষা আৰু সংস্কৃতি* গ্ৰন্থৰ লগতে ডিম্বেশ্বৰ নেওগে *The Growth of the Assamese Language* গ্ৰন্থত অসমীয়া ভাষাত অষ্ট্ৰিক প্ৰভাৱৰ কথা ভালেখিনি আলোচনা কৰিছে। পৰৱৰ্তী সময়ত কেইবাখনো গ্ৰন্থত ৰমেশ পাঠকে আৰু উপেন্দ্ৰনাথ গোস্বামীয়ে *অসমীয়া ভাষাৰ উদ্ভৱ সমৃদ্ধি আৰু বিকাশ* গ্ৰন্থত এই বিষয়ে বহলাই আলোচনা আগবঢ়াইছে।

অসমত বৰ্তমানে বসতি কৰি থকা কোল জনগোষ্ঠীৰ অন্তৰ্গত চাহ বাগিচাৰ বনুৱাসকল আৰু থলুৱা কোলগোষ্ঠীসকলে অসমীয়া ভাষাটোকে নিজৰ ভাষা হিচাপে আঁকোৱালি লৈছে। প্ৰাচীন অসমীয়া আৰু আধুনিক অসমীয়া ভাষাৰ দুয়োটা ৰূপ এই বনুৱাসকলৰ মাজত প্ৰচলিত গীতসমূহত (কৰমপূজাৰ গীত, ঝুমুৰ গীত ইত্যাদি) সংৰক্ষিত হৈ আছে। উদাহৰণস্বৰূপে — ৰাঙা (ৰঙা), কাঁচা (কেঁচা), ইন্দুৰ (এন্দুৰ), ছাতা (ছাতি), গাম্‌চা (গামোচা), গাছ (গছ), ডাক (মাত), আজু (আজি) ইত্যাদি।

অসমীয়া সমাজত ব্যৱহৃত সম্বন্ধবাচক শব্দ 'ককাই', 'বাই' অষ্ট্ৰিক ভাষাৰ পৰা অহা বুলি মানি লোৱা হৈছে। ঠিক সেইদৰে পাহাৰৰ লগত সম্পৰ্কিত 'টিলা', 'টিং', 'টিপ' আদি শব্দ অষ্ট্ৰিক ভাষাৰ পৰাই অহা বুলি ৰমেশ পাঠকে মন্তব্য কৰে। "সৰ্ব-সাধাৰণ মানুহে গুপ্তাংগবাচক যিবোৰ শব্দ ব্যৱহাৰ কৰে সেইবোৰ অষ্ট্ৰিক ভাষাৰ; সমান্তৰাল সংস্কৃতমূলক শব্দবোৰক কিন্তু পৰিমাৰ্জিত বুলি ভবা হয়।" বুলিও ৰমেশ পাঠকে মন্তব্য কৰিছে।

অৱশ্যে প্ৰসংগক্ৰমে উল্লেখযোগ্য যে ধ্বনিৰ ক্ষেত্ৰত অসমীয়া ভাষাত অষ্ট্ৰিক ভাষাগোষ্ঠীৰ প্ৰভাৱ নিৰ্ণীত হোৱা নাই। ৰূপতত্ত্বৰ প্ৰভাৱো সীমিত। তলত সেয়া বহলাই আলোচনা কৰা হ'ল —

- অসমীয়া ভাষাৰ ৰূপতত্ত্বমূলক দিশত অষ্ট্ৰিক ভাষাৰ অৱদান আছে। অসমীয়া ভাষাৰ অনুৰূপ শব্দ গঠনত খাচী, কোল, মালয় প্ৰভৃতি ভাষাগোষ্ঠীৰ প্ৰভাৱ আছে। সংখ্যাবাচক শব্দৰ পাছত নিৰ্দিষ্টতাবাচক প্ৰত্যয় সংযোগ ৰীতি অষ্ট্ৰিক ভাষাৰ পৰাই সৃষ্টি হৈছে। অসমীয়া ভাষাৰ অন্য এটি বৈচিত্ৰ্যপূৰ্ণ ৰীতি হ'ল সম্বন্ধবাচক শব্দৰ পাছত পুৰুষ অনুসৰি সুকীয়া সুকীয়া প্ৰত্যয়ৰ ব্যৱহাৰ হয়। যেনে— মোৰ দেউতা, তোমাৰ দেউতাৰা, তাৰ দেউতাক ইত্যাদি। ড° বাণীকান্ত কাকতিৰ মতে এই বৈশিষ্ট্য কোলাৰীয় ভাষাৰ পৰা আহিব পাৰে। মন কৰিবলগীয়া যে অষ্ট্ৰিকমূলীয় চাওতালী ভাষাত সম্বন্ধ বুজোৱা ৰূপৰ পাছত সদায় প্ৰথম পুৰুষত 'n' (এন), দ্বিতীয় পুৰুষত 'm'(এম), আৰু তৃতীয় পুৰুষত 't' (টি) প্ৰত্যয় যোগ হয়। যেনে — apu-n (my father), apu-m (thy father), apu-t (his father)
- অষ্ট্ৰিক ভাষাগোষ্ঠীৰ কোল-মুণ্ডাৰী, খাচী, চাওতালী প্ৰভৃতি ভাষাৰ শব্দৰ প্ৰভাৱ

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ২ঃ তলত দিয়া অসমীয়া শব্দকেইটা ডিমাছা ভাষাত কি হ'ব লিখক — (ক) সিজু (খ) নৰা (গ) লফা

.....

প্ৰশ্ন নং ৩ঃ ড° বাণীকান্ত কাকতিয়ে তিব্বতবৰ্মী ভাষাৰ কি কি ৰূপগত উপাদান অসমীয়া ভাষাত সোমাই আছে বুলি সন্দেহ প্ৰকাশ কৰিছে? চমুকৈ লিখক। (৭০ টা শব্দ ভিতৰত)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

চিন্তা-চৰ্চা কৰক — ১২.১

অসমীয়া ভাষাত তিব্বতবৰ্মীয় ভাষাৰ উপাদান সম্পৰ্কে এটি বিশ্লেষণাত্মক টোকা প্ৰস্তুত কৰক।

.....

.....

.....

.....

১২.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- পৃথিৱীৰ বিভিন্ন ভাষাগোষ্ঠীসমূহৰ ভিতৰত অন্যতম সুবৃহৎ ভাষাগোষ্ঠী হ'ল চীন তিব্বতীয় বা তিব্বত চীনীয়। চীন তিব্বতীয় ভাষাগোষ্ঠীৰ অন্তৰ্গত এটা শাখা হ'ল তিব্বতবৰ্মী। এওঁলোক মংগোলীয় জাতিৰ লোক আছিল। চীন তিব্বতীয় ভাষাগোষ্ঠীক প্ৰধানতঃ দুটা ভাগত ভাগ কৰা হৈছে — থাই-চীনীয় বা শ্যাম- চীনীয় আৰু তিব্বতবৰ্মী।
- চীন-তিব্বতীয় ভাষাগোষ্ঠীৰ অন্তৰ্গত থাই-চীনীয় বা শ্যাম- চীনীয়। অসমত পোৱা থাই-চীন শাখাৰ ভাষাকেইটা হ'ল — খামতি, আহোম, খাময়াং, আইতন, ফাকে, টুৰুং। এই ভাষা

অসমীয়া ভাষাত যথেষ্ট পৰিমাণে আছে। ড° বাণীকান্ত কাকতিয়ে অসমৰ বহুতো ঠাইৰ নামৰ শব্দ, যেনে — কামাখ্যা, কামৰূপ, হাৰূপেশ্বৰ আদি মূলতে অষ্ট্রিক হ'ব পাৰে বুলি সন্দেহ কৰিছে।

- খাচী ভাষাৰ পৰা অসমীয়া ভাষালৈ অহা বুলি অনুমান কৰা কেতবোৰ শব্দ হ'ল — কাৰৌ, কিংখাপ, খামোচ, খং, কমা (যেনে — পানীত মাছ কমায়), দোং (সৰু খাল), হেনো, জপা, জঞ্জাল, জহা, মেথোন, নেই, চোকোৰা (কণীৰ চোকোৰা), শালমন, নোদোকা, টোকোনা আদি।
- কোল-মুণ্ডাৰী ভাষাৰ লগত মিল থকা অসমীয়া শব্দ কেতবোৰ হ'ল — আটোম টোকাৰি, ভঙ্গুৰা, জুনা, জুঁতি, লাটুম, চিকাৰ, ঠেঁটুৰৈ, ভোদা, আলাবাদু, ঢোপ, ঘুটমুট, গোহাৰি, তেজপিয়া, বিলা (বিতৰণ কৰা), মুগা, মাইকী, কাষলতি, -লেখীয়া ইত্যাদি।
- চাওতালী ভাষাৰ লগত সাদৃশ্য থকা শব্দ কেতবোৰ হ'ল —

শব্দ	*অর্থ*
আঁকোৰ গোজ/আকো-গোজ	নেৰা নেপেৰাকৈ কিবা এটা কামত লাগি থকা
আলাবাদু	অকামিলা
আঠ্‌কুৰিয়া	নিঃসন্তান/বঁজা
ভোদা	মূৰ্খ
গোঙ্গোৰা	খঙাল
জঞ্জাল্‌	লেঠা
জুগত্‌	সাজু
ধুমা	ডাঙৰ
ভূত-কোৰা	বাওনা
ঢিপ্‌	সীমাৰ চিন
ঘুত্‌-মুট্‌	চুটি আকৃতিৰ, ইত্যাদি।

- মালয় ভাষাৰ শব্দৰ লগত সাদৃশ্য ৰক্ষিত হোৱা অসমীয়া শব্দ কেতবোৰ হ'ল— আঁচুসূতা, বগা, বোকা, বেজবেজ, বিলাক, বুঢ়ী, চোং, গাহৰি, বতল্‌ (বুতলিল), চেলাউৰি, চেঙা, সাঁফৰ, জহামাল, গাহৰি ইত্যাদি।
- ড° বাণীকান্ত কাকতিয়ে অসমীয়া ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দ কেতবোৰৰ লগত অষ্ট্রিক ভাষাৰ সাদৃশ্যৰ কথা উল্লেখ কৰিছে। যথা —

অসমীয়া	*অষ্ট্রিক*
আতা	আতোৱ্‌ / অ্‌ত
আবু	অবুহ্‌ / অবু

কেইখনমান নদীৰ নাম উল্লেখ কৰা হ'ল—

শব্দ	*অর্থ*
চিয়াং	চিয়াং নদী
চিচি	লক্ষীমপুৰৰ এখন নদীৰ নাম
চিমেন	চিলাপথাৰৰ এখন নদীৰ নাম
চিয়ম্‌	আলঙৰ ওচৰৰ চিয়াঙৰ নাম
চিলুক	পাছিঘাটত আছে।

অসমীয়া ভাষাৰ জেং, জাবৰ, থেকেৰা আদি শব্দৰ সৈতে গাৰো ভাষাৰ জেং -জাবোল, থেকনা ইত্যাদি শব্দৰ সাদৃশ্য আছে।

তিব্বতবর্মীয়ৰ অন্তর্গত আন এটা ভাষা হ'ল ডিমাছা। এই ডিমাছাৰ আঞ্চলিক ৰূপ হ'ল দিজুৰাচা, দেভ্রাচা, হৰাৰচা ইত্যাদি। ডিমাছা ভাষা আৰু অসমীয়া ভাষাৰ শব্দৰ মাজত সাদৃশ্য পৰিলক্ষিত হয়। সেইবোৰ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল —

(ক) মাছমৰা সঁজুলি আৰু মাছ —

অসমীয়া	*ডিমাছা*
জাকৈ	জেখাই
চেপা	চেফা
প'ল	পল
নৰা	নৰাউ

(খ) গছ-গছনিৰ নাম —

অসমীয়া	*ডিমাছা*
সিজু	চি-গুজু
ৰবাব	ৰেবা
লফা	লাংফাই

(গ) অন্যান্য —

অসমীয়া	*ডিমাছা*
জালি	জালাই কোমোৰা
খৰলুটি	খাৰো
খামি	খামাউ -খাজি - ডাঁঠ
জোং	জোং, ইত্যাদি।

এনেদৰে তিৰা ভাষা, দেউৰী-চুতীয়া প্রভৃতি ভাষাৰ পৰাও বহুতো শব্দ আহি অসমীয়া ভাষাত প্রৱেশ কৰিছেহি ।

বোপাই / বাপা	বপাই / বপ
আমৈ	অমৈ
ককাই / কাকা	কক
বৌ, মাক (উপভাষীয়)	বো / বু / বেউ
তাৰৈ	তত / ত , ইত্যাদি ।

➢ চাহ জনগোষ্ঠীৰ ভাষাৰ শব্দ আৰু মান্য অসমীয়া ভাষাৰ শব্দৰ মাজত সাদৃশ্য আছে। এই শব্দবোৰ চাহ জনগোষ্ঠীৰ ভাষাৰ পৰা আহিছে বুলি ক'ব নোৱাৰি। মাথোঁ সাদৃশ্যহে উল্লেখ কৰা হৈছে —

চাহ জনজাতিৰ ভাষা	*মান্য অসমীয়া*
ইন্দুৰ	এন্দুৰ
কাচা	কেঁচা
কাটা	কাঁইট
চক্‌ৰা	ল'ৰা
চানা	পোৱালি
ভালকৰি	ভালকৈ
ছাতা	ছাতি
ধানগিলা	ধানবোৰ
বহু	বোৰাৰী

➢ অসম আৰু বংগদেশত 'কুৰি' হিচাপে বস্তু গণনাৰ যি ৰীতি আছে সেই ৰীতিৰ লগতে সংখ্যাবাচক 'কুৰি' অষ্ট্রিক ভাষাৰ পৰা অহা বুলি বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱাই মত পোষণ কৰে। ঠিক সেইদৰে 'পোন' আৰু 'গণ্ডা'ও অষ্ট্রিকৰ পৰাই পোৱা। প্রসংগক্রমে উল্লেখ কৰি থোৱা হ'ল যে — অসমীয়া সংস্কৃতিৰ এৰাব নোৱৰা সংস্কৃতিক উপাদান তামোল-পাণৰ ব্যৱহাৰ এই অষ্ট্রিকসকলৰ পৰা অহা। সেই বাবে সংস্কৃত 'তাম্বুল' শব্দটো অষ্ট্রিক 'বুল', 'ম্লুৰ', 'বউল', 'মলু অ', 'ব্লু প্লু' শব্দৰ পৰা সৃষ্টি হৈছে বুলি অনুমান কৰা হয়।

অসমীয়া ভাষাৰ গঠন প্রক্রিয়াৰ দিশত অষ্ট্রিক ভাষাগোষ্ঠীৰ অৱদান যথেষ্ট। এই ভাষাগোষ্ঠীয়ে অসমীয়া ভাষাৰ সমৃদ্ধি আৰু বিকাশত বহু পৰিমাণে অৰিহণা যোগাইছে। সেয়েহে অসমীয়া ভাষাত অষ্ট্রিক ভাষাৰ অৱদানৰ কথা নুই কৰিব নোৱাৰি।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ১ ঃ কামৰূপ, কামাখ্যা, হাৰূপেশ্বৰ প্রভৃতি ঠাইৰ নামসমূহ কোনটো ভাষাগোষ্ঠীৰ পৰা অহা বুলি কোৱা হৈছে?

.....

❍ শব্দগত উপাদান ঃ তিব্বতবর্মী ভাষাৰ অন্তর্গত বড়ো ভাষা আৰু মিছিং ভাষাৰ শব্দগত উপাদান অসমীয়া ভাষাত অধিকভাৱে লক্ষ্য কৰা যায়। ড° বাণীকান্ত কাকতিয়ে অসমীয়া ভাষাত থকা বহুতো বড়োমূলীয় শব্দৰ নাম উল্লেখ কৰিছে। সেই শব্দসমূহ এনে ধৰণৰ —

শব্দ	*অর্থ*
হাফলু	টিলা, উঁই টিলা (বড়ো — হা-ফ্লুউ)
হাবাং	অজলা
হামাহি	সোৰোপালি, পলম কৰা
জখলা	জখলা
খমলা	লদা বন্ধা (বড়ো — খাম-লই একেলগ কৰা)
হোজা	সহজ সৰল (বড়ো — হোজাই)
হেঙ্গাৰ	জেওৰা (বড়ো — হেংৰা)
বোন্দা	মতামেকুৰী
খোকা	মাছ ধৰা বাঁহৰ সঁজুলি (বড়ো খৌখা)
ডাউক	এবিধ চৰাই (বড়ো — দাও -চৰাই)
লফা	লফা শকা (লৈফাং)

এনেদৰে বড়ো মূলৰ ঠাইৰ নাম কিছুমানো ড° বাণীকান্ত কাকতিয়ে উল্লেখ কৰিছে। যেনে— হাজো, হাকামা, বিহাম্‌পুৰ, দিচ্‌পুৰ।

অসমীয়া ভাষাত ব্যৱহাৰ হোৱা কেতবোৰ স্থানবাচক শব্দ আৰু নদীবাচক শব্দ মিছিং ভাষাৰ পৰা আহিছে। মিছিং ভাষাৰ শব্দ কিছুমানৰ সৈতে অসমীয়া ভাষাৰ সাদৃশ্য এনে ধৰণৰ —

অসমীয়া ভাষা	*মিছিং ভাষা*
বোকা	বুকাদ
কালি	কালি
উৰুকা	উৰুকা
চেঁউৰি	চেঙৰি
পেঁপা	পেম্পা
তামোল - ছালি	চালি
টোকাৰী	তুকাৰি
তিয়ঁহ	তিয়ঙ, ইত্যাদি।

চি-ৰে আৰম্ভ হোৱা নদীৰ নাম কিছুমান মিছিং ভাষাৰ বুলি ধৰা হৈছে। উল্লেখযোগ্য যে মিছিং ভাষাত 'চি' মানে পানী। উদাহৰণস্বৰূপে তলত

প্রশ্ন নং ২ ঃ তলত দিয়া চাহ জনজাতীয় ভাষাৰ শব্দকেইটাৰ মান্য অসমীয়াত কি ৰূপ হয় লিখক — (ক) চানা (খ) কাচা (গ) চক্‌ৰা (ঘ) ধানগিলা (ঙ) ইন্দুৰ

.....

চিন্তা-চর্চা কৰক — ১১.১

'অসমীয়া ভাষাত অষ্ট্রিক ভাষাগোষ্ঠীৰ উপাদান' সম্পর্কে এটি আলচ যুগুত কৰক।

১১.৩.২ দ্রাবিড় ভাষাগোষ্ঠীয় উপাদান

দ্রাবিড় ভাষাগোষ্ঠীৰ লোকসকল খ্রীঃ পূঃ ৩০০০-৩৫০০ বছৰৰ পূৰ্বে ভাৰতলৈ আহিছিল বুলি অনুমান কৰা হৈছে। দ্রাবিড় ভাষাৰ লোকসকল জাতিগতভাৱে মেডিটেৰানিয়ান বা ভূমধ্যসাগৰীয় প্রজাতি (Race)-ৰ অন্তর্গত। এওঁলোকে প্রথম অৱস্থাত উত্তৰ ভাৰতত বসতি কৰি আছিল আৰু আর্যসকলৰ দ্বাৰা প্রতাৰিত হৈ দক্ষিণ ভাৰতলৈ গতি কৰিছিল। সেইবাবে দ্রাবিড় ভাষাৰ প্রাধান্য দক্ষিণ ভাৰততে সর্বাধিক।

ব্রাহুই, তামিল, মালায়ালম, কন্নড়, তেলেগু, মাল্‌তো, গোণ্ডী, কোটা প্রভৃতি ভাষাসমূহ দ্রাবিড় ভাষাগোষ্ঠীৰ অন্তর্গত। উত্তৰ পশ্চিম ভাৰতৰ বেলুচিস্তান অঞ্চলত ব্রাহুই ভাষা প্রচলিত। তামিল ভাষা তামিলনাড়ু আৰু সিংহলত প্রচলিত। মালতো ভাষা বংগদেশৰ ৰাজমহল পাহাৰত আৰু টোডা তথা কোটা ভাষা নীলগিৰি পর্বতৰ এচাম আদিবাসীৰ মাজত প্রচলিত। দ্রাবিড় ভাষাগোষ্ঠীৰ অন্তর্গত ভাষাসমূহৰ ভিতৰত তামিল আৰু মালায়ালম ভাষা দুটা অধিক সমৃদ্ধ।

অসমীয়া ভাষাত দ্রাবিড়ৰ উপাদান নথকা নহয়। এই উপাদানসমূহে অসমীয়া ভাষাটোৰ গঠন আৰু বিকাশত অৰিহণা যোগাইছেহি। উল্লেখযোগ্য যে দ্রাবিড় ভাষাৰ উপাদানবোৰে সংস্কৃত ভাষাৰ মাজেদি আহি অসমীয়া ভাষাত প্রৱেশ কৰিছেহি। এওঁলোকৰ ভাষাই আর্যভাষাৰ অন্তর্গত 'সংস্কৃত' ভাষাক বিশেষভাৱে প্রভাৱিত কৰিছিল। দ্রাবিড়সকলেই ভাৰতবর্ষত প্রথমে নগৰ নির্মাণ কৰিছিল। অস্ত্রাদি ব্যৱহাৰ কার্যতো এওঁলোক সিদ্ধহস্ত আছিল।

অসমীয়া ভাষালৈ দ্রাবিড়ীয় ভাষাৰ অৱদান সম্পর্কে এতিয়াও সম্পূর্ণৰূপে আলোচনা হৈ উঠা নাই। আলোচক তথা গৱেষকসকলে অসমীয়া ভাষাত যিবোৰ দ্রাবিড় উপাদানৰ কথা কৈ আহিছে সেয়া বিতর্কৰ ঊর্ধ্বত নহয়। দৰাচলতে, 'অসমীয়া ভাষাত অবিতর্কিত দ্রাবিড় উপাদান নাই বুলিয়েই ক'ব পাৰি।' *অসমীয়া ব্যাকৰণ আৰু ভাষাতত্ত্ব* নামৰ পুথিখনৰ ৰচয়িতা কালিৰাম মেধিয়ে অসমীয়া ভাষাত সংস্কৃতৰ নিচিনা বিশেষ্য-শব্দৰ সৈতে একেধৰণে বিশেষণ-শব্দৰ লিঙ্গৰ পৰিৱর্তনহীনতাত দ্রাবিড়ীয়

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ১ ঃ অসমীয়া ভাষাৰ মহাপ্রাণীভৱনৰ বৈশিষ্ট্যটো কোন ভাষাৰ পৰা আহিছে বুলি কোৱা হৈছে?

.....

❍ ৰূপগত উপাদান ঃ ড° বাণীকান্ত কাকতিয়ে, তেওঁৰ গৱেষণা গ্রন্থ *Assamese : Its Formation and Development*-ত তিব্বতবর্মী ভাষাৰ বহুতো ৰূপগত উপাদান অসমীয়া ভাষাত সোমাই আছে বুলি সন্দেহ প্রকাশ কৰিছে। তলত তাৰে কেতবোৰ উল্লেখ কৰা হ'ল —

(১) অসমীয়া ভাষাৰ যৌগিক ক্রিয়াৰূপ কিছুমান বড়ো ভাষাৰ পৰা আহিছে। যেনে — খামবান্ধ, গবামাৰ, বিৰ দি, থলামুৰি মাৰ ইত্যাদি।

(২) কিছুমান ক্রিয়াৰ ধাতু (Verbal roots) ৰূপ বড়োমূলীয়। যেনে— চেলেক্, জিৰা, ৰেপ্, আগ্‌চ, গচক, চেঁকুৰ, ভেঁকুৰ, বখলিয়া, গোৰা, চেপ ইত্যাদি।

(৩) অসমীয়া ভাষাত ব্যৱহৃত গঠনমূলক প্রত্যয় -মা আৰু -চা বড়োমূলৰ পৰা আহিছে। যেনে — লোধোমা, লুৰুমা, ধেপেচা ইত্যাদি। বড়ো প্রত্যয় -মা আৰু -চা ই যথাক্রমে ডাঙৰ আৰু সৰু বুজায়; যেনে —

ৰুং (নাও) — ৰুংমা (ডাঙৰ নাও)
ৰুংচা (সৰু নাও)

অসমীয়া ভাষাৰ গঠনমূলক প্রত্যয়বোৰৰ ভিতৰত -উৰা প্রত্যয়ো ব্যৱহৃত হয়। এই -উৰা প্রত্যয়টোৱে সাধাৰণতে কোনো এটা কাম বহু দীঘলীয়া দিন বা সময় ধৰি অত্যধিকভাৱে কৰা অর্থ বুজায়। মিছিং ভাষাত একে অর্থতেই -উৰা বা -দুৰা প্রত্যয় অসমীয়া ভাষাৰ দৰেই প্রয়োগ হয় —

অসমীয়া	*মিছিং*
কান্দুৰা	কাপ্‌দুৰাঃ; কাপ্‌দুৰাং
মুতুৰা	চিদুৰাঃ
খঁকুৰা	দদুৰাঃ

আধুনিক অসমীয়া ভাষাৰ বহুবচনৰ প্রত্যয় 'বোৰ' আৰু 'বিলাক'-ৰ প্রয়োগত, বৈয়াকৰণিক লিংগ প্রকৰণৰ ঠাইত বিশেষ বিশেষ শব্দৰ প্রয়োগেৰে অথবা বিশেষ্যৰ আগত পুৰুষ আৰু স্ত্রীনির্দেশক শব্দৰ প্রয়োগেৰে লিংগ নিৰূপণ কৰা ৰীতিত তিব্বতবর্মীয় বড়ো, গাৰো, ডিমাচা আদি ভাষাৰ প্রভাৱ আছে বুলি কোৱা হয়।

ভাষাৰ প্ৰভাৱৰ কথা উনুকিয়াব খোজে। তদুপৰি তেওঁ অসমীয়া শব্দকেইটামানৰ মূল দ্ৰাবিড়ীয় ভাষা বুলিও মন্তব্য কৰিছে। যেনে — আই (বসন্ত), আমৈ, চিনা (জোক), তেঁউৰ (মিৰ্গি-বেমাৰ), উৰখ, হোঁপ, নদীবাচক আৰু/আলু (ভৰলু)। অৱশ্যে ড° বাসন্তী দেৱীৰ অসমীয়া কানাড়াৰ তুলনামূলক অধ্যয়নে এই সিদ্ধান্ত সমৰ্থন নকৰে।

সেইদৰে, স্থানবাচক নামৰ অন্তত থকা কিছুমান শব্দাংশ; যেনে — জুলি, জুৰি, ওৰ, পুৰ, কুঁৰ, কুট, গুৰি, ভিটি, ভিটা ইত্যাদি দ্ৰাবিড় ভাষাৰ পৰা অহা বুলি অনুমান কৰা হৈছে। অৱশ্যে 'কুঁৰ' সংস্কৃত 'কুণ্ড' আৰু 'জুলি' সংস্কৃত 'জুৰি' পৰা হোৱাৰ সম্ভাৱনাও নুই কৰা নাই।

অসমীয়া প্ৰতিধ্বন্যাত্মক শব্দৰ সৈতে দ্ৰাবিড়ীয় ভাষাৰ সাদৃশ্য আছে। যেনে—

কান্নাৰ ভাষা ঃ	হন্নু-মম্পলু	ফল-চল
	তুপ্প-গিপ্প	ঘিঁউ-চিউ
	অঙ্কু-ডোঙ্কু	আঁকা-বেঁকা

উল্লেখযোগ্য যে উক্ত বৈশিষ্ট্যটো দ্ৰাবিড় ভাষাৰ উপৰি তিব্বতবৰ্মীয় ভাষাতো লক্ষ্য কৰা যায়। অসমীয়া ভাষাৰ শ্বাসাঘাতৰ প্ৰাধান্যৰ মূলতো দ্ৰাবিড়ীয় প্ৰভাৱ কল্পনা কৰা হৈছে।

ড° বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱাদেৱে তেওঁৰ *অসমীয়া ভাষা আৰু সংস্কৃতি* শীৰ্ষক পুথিখনিত দ্ৰাবিড়-ভাষীৰ দান সম্পৰ্কে বহুল আলোচনা কৰিছে। তাতে তেওঁ উল্লেখ কৰিছে যে দ্ৰাবিড় ভাষাগোষ্ঠীৰ পৰা সংস্কৃতলৈ বহু শব্দ আহিছিল আৰু তাৰে কিছুমান উত্তৰাধিকাৰী সূত্ৰে অসমীয়ালৈও আহিছে। যেনে — অগৰু, অনল, অলস, কটু, কঠিন, কাঞ্জিকা (কাঁজী-পানী), কানন, কুটিল, কুণ্ড, কুণ্ডল, কুন্তল, কুবলয়, কেতেক, কোটোৰা, তুলা (কপাহ), নীৰ, পণ, পণ্ডিত, ময়ুৰ, মল্লিকা, মহিলা, মুকুট, বল্লী, শৰ ইত্যাদি।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ৩ ঃ আই, আমি, চিনা, তেঁউৰ, হোপ প্ৰভৃতি শব্দবোৰ কোন ভাষাগোষ্ঠীৰ পৰা আহি অসমীয়া ভাষাত প্ৰৱেশ কৰিছে।

.....

.....

১১.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- অসম দেশ বিভিন্ন ভাষিক জনগোষ্ঠীৰ মিলনভূমি। অসমত প্ৰচলিত প্ৰধান ভাষাটো অসমীয়া। অসমীয়া ভাষাৰ মূল প্ৰবাহৰ উৎস আৰ্য ভাষা হ'লেও এই ভাষা অকল আৰ্যমূলীয় উপাদানেৰে

অসমীয়া ভাষাৰ লিখিত ৰূপত ব্যৱহৃত চ, ছ, জ, ঝ, ৰ, ঢ়, ড় আখৰসমূহৰ উচ্চাৰণ সংস্কৃতৰ দৰে ৰক্ষিত হোৱা নাই।

চ, ছ, জ, ঝ, ৰ, ঢ় বৰ্ণসমূহৰ সৰলীকৃত উচ্চাৰণ বা পৃথক পৃথক উচ্চাৰণ অসমীয়াত হ্ৰাস পোৱাটো তিব্বতবৰ্মী ভাষাৰ প্ৰভাৱ বুলি অনুমান কৰা হৈছে।

শ, স, য আদি সংস্কৃত উষ্ম ধ্বনিসমূহে অসমীয়া ভাষাত নিজস্ব ধ্বনিৰূপ হেৰুৱাইছে। এই ধ্বনিৰূপ কেইটাই পশ্চ-তালব্য উষ্মধ্বনি 'স' ৰূপে ব্যৱহৃত হৈছে। এই উচ্চাৰণৰ বৈশিষ্ট্যটোও তিব্বত-চীন পৰিয়ালৰ ভাষাৰে পৰিণতি বুলি ভবাৰ থল আছে। কিয়নো এই পৰিয়ালৰ ভাষাত উক্ত তিনিওটা উষ্ম বৰ্ণৰ সুকীয়া উচ্চাৰণ পোৱা নাযায়। উল্লেখযোগ্য যে তদ্ভৱ শব্দৰ আদ্য অৱস্থানৰ বাহিৰে মধ্য আৰু অন্ত্য অৱস্থানত শ, ষ, স — এই ধ্বনিকেইটা 'হ'লৈ পৰিৱৰ্তন হৈছে। উদাহৰণস্বৰূপে —

শ্বশুৰ	>	শহুৰ
কলস	>	কলহ
বিষ	>	বিহ
বিশ	>	বিহ আদি।

ড°সুনীতি কুমাৰ চেটাৰ্জীয়ে এনে হোৱাৰ মূলতেই তিব্বতবৰ্মীয় প্ৰভাৱ বুলি ভাবে। কিন্তু মূল তিব্বতবৰ্মী ভাষাবোৰত মধ্য আৰু অন্ত্য অৱস্থানত 'হ'-ৰ ব্যৱহাৰ বিৰল; গতিকে এই ক্ষেত্ৰত ড° সুনীতি কুমাৰ চেটাৰ্জীৰ মত পৰৱৰ্তীকালৰ পণ্ডিতসকলে গ্ৰহণযোগ্য বুলি নাভাবে।

অসমীয়া ভাষাত আদি আৰু মধ্যৱৰ্তী স্থানত অল্পপ্ৰাণ বৰ্ণ মহাপ্ৰাণ বৰ্ণলৈ পৰিৱৰ্তন হৈছে। অসমীয়া ভাষাৰ এই মহাপ্ৰাণীভৱনৰ বৈশিষ্ট্যটো তিব্বতবৰ্মীৰ বড়ো ভাষাৰ প্ৰভাৱত হোৱা বুলি ড° গ্ৰীয়াৰ্ছনে মত প্ৰকাশ কৰিছে। ড° বাণীকান্ত কাকতিয়েও অসমীয়া ভাষাৰ মহাপ্ৰাণীভৱনত বড়ো ভাষাৰ প্ৰভাৱ স্বীকাৰ কৰিছে। যথা—

বড়ো	*অসমীয়া*
থালু	তালু
ফোআল্	পোৱাল
খামাই	কমা (আজ্)
খাম্ৰি	কামোৰণি
থোথি	ঠোঁট ইত্যাদি।

গঠিত নহয়। অসমীয়া ভাষাৰ গঠন আৰু বিকাশত বিবিধ আর্যভিন্ন উপাদান সোমাই আছে। ঘাইকৈ ধ্বনি, ৰূপ আৰু শব্দগত দিশসমূহত থকা আর্যভিন্ন ভাষিক উপাদানেৰে অসমীয়া ভাষা পুষ্ট। এই আর্যভিন্ন উপাদানসমূহে অসমীয়া ভাষাটোক কেৱল ঐশ্বর্যশালী কৰি তোলাই নহয় সম্পূর্ণৰূপে প্রস্ফুটিত হোৱাতো যথেষ্ট অৰিহণা যোগাইছে।

- প্রধানতঃ তিনিটা ভাষাগোষ্ঠীৰ উপাদান অসমীয়া ভাষাত দেখা যায়। যথা — (ক) অষ্ট্রিক ভাষাগোষ্ঠী, (খ) চীন তিব্বতীয় আৰু (গ) দ্রাবিড়। এই তিনিটা ভাষাগোষ্ঠীৰ অৱদান অসমীয়া ভাষাৰ হাড়ে-হিমজুৰে সোমাই আছে। আনকি এনে অৱস্থা হৈছে যে পানী নসৰকা ধৰণে বিভাজন কৰাটোও অসম্ভৱ হৈ পৰিছে।
- অষ্ট্রিক ভাষাগোষ্ঠীৰ অন্তর্গত কোল-মুণ্ডা, খাচী, চাওতালী প্রভৃতি ভাষাসমূহৰ উপাদান অসমীয়া ভাষাত প্রৱেশ কৰি অসমীয়া ভাষাৰ গঠন আৰু বিকাশত অৰিহণা যোগাইছে। এই বিষয়ে বহলাই আলোচনা দাঙি ধৰা হ'ল।
- অসমীয়া ভাষালৈ দ্রাবিড়ীয় ভাষাৰ অৱদান সম্পর্কে এতিয়াও সম্পূর্ণৰূপে আলোচনা হৈ উঠা নাই। আলোচক তথা গৱেষকসকলে অসমীয়া ভাষাত যিবোৰ দ্রাবিড় উপাদানৰ কথা কৈ আহিছে সেয়া বিতর্কৰ ঊর্ধ্বত নহয়। দৰাচলতে, 'অসমীয়া ভাষাত অবিতর্কিত দ্রাবিড় উপাদান নাই বুলিয়েই ক'ব পাৰি।' তথাপি যিকেইটা দিশত দ্রাবিড় উপাদান থকাৰ কথা পণ্ডিতসকলে উল্লেখ কৰিছে সেয়া অধ্যায়টোত উল্লেখ কৰা হৈছে।

১১.৫ অধিক জানিবলৈ

অসমীয়া গ্রন্থ ঃ

১) গোস্বামী, উপেন্দ্রনাথ (১৯৯৪); *অসমীয়া ভাষাৰ উদ্ভৱ সমৃদ্ধি আৰু বিকাশ;* গুৱাহাটী ঃ বৰুৱা এজেন্সী।

২) নেওগ, মহেশ্বৰ (২০০০); *অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা;* গুৱাহাটী ঃ চন্দ্র প্রকাশ।

৩) পাঠক, ৰমেশ (২০০০); *অসমীয়া ভাষাৰ ইতিহাস;* গুৱাহাটী ঃ অসম অকাডেমিক চেণ্টাৰ।

৪) বৰুৱা, ভীমকান্ত (১৯৯৭); *অসমীয়া ভাষা;* ডিব্রুগড় ঃ বনলতা।

৫) বৰুৱা, বিৰিঞ্চি কুমাৰ (২০০১); *অসমীয়া ভাষা আৰু সংস্কৃতি;* নলবাৰী ঃ জার্ণল এম্প'ৰিয়াম।

৬) মেধি, কালিৰাম (১৯৯৯); *অসমীয়া ব্যাকৰণ আৰু ভাষাতত্ত্ব;* গুৱাহাটী ঃ লয়ার্ছ বুক ষ্টল।

৭) ৰাভা হাকাচাম, উপেন (২০০৭); *অসমীয়া আৰু অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষা;* গোৱালপাৰা ঃ মঞ্জুলা ৰাভা হাকাচাম।

৮) শর্মা, অনুৰাধা (২০১২); *সংহতি আৰু অসমীয়া ভাষা;* গুৱাহাটী ঃ ভবানী প্রিণ্টি এণ্ড পাব্লিকেশ্যনচ্।

আৰু বর্মী — এইকেইটা ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি। ইয়াৰে বড়ো শাখাৰ আকৌ কেইবাটাও ভাষা পোৱা যায়। যথা— গাৰো, ৰাভা, ত্রিপুৰী, লালুং, ডিমাছা, দেউৰী, চুতীয়া, কছাৰী (বড়ো-কছাৰী)। আংগামী, চেমা, ৰেংমা, আও, মাও, টাংচা, ৰাঞ্চু, নক্টে প্রভৃতি ভাষাসমূহ নগা ভাষাৰ অন্তর্গত। কুকি-চীন ভাষাৰ ভিতৰুৱা ভাষাকেইটা হ'ল — মেইতেই, লুছাই (মিজো), কুকি আদি।

- উত্তৰ অসম ঃ হ্রাছো, নিচি, আদি, মিচিং, ইদু ইত্যাদি ভাষা এই শাখাৰ অন্তর্গত। এই ভাষাসমূহৰ অসম আৰু ঘাইকৈ অৰুণাচলত প্রচলন আছে।
- তিব্বতী ঃ তিব্বতী, লাডাখী, বাল্টী ইত্যাদি ভাষা কেতবোৰ এই শাখাৰ অন্তর্গত। তিব্বতী উপ-শাখাৰ ভাষাসমূহ তিব্বত আৰু ভাৰতৰ পশ্চিম-হিমালয় অঞ্চলত প্রচলিত।

অসমীয়া ভাষাত থকা তিব্বতবর্মী ভাষাগোষ্ঠীৰ উপাদানসমূহক তিনিটা দিশৰ জৰিয়তে বিশ্লেষণ কৰিব পৰা যায়। দিশকেইটা তলত উল্লেখ কৰা হ'ল —

- ধ্বনিগত উপাদান
- ৰূপগত উপাদান আৰু
- শব্দগত উপাদান

- ধ্বনিগত উপাদান ঃ অসমীয়া ভাষাৰ ধ্বনি-ৰীতিত ভাৰতীয় আর্যভাষাৰ লগতে মূল সংস্কৃত ভাষাত নথকা ধ্বনিতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য নিহিত হৈ আছে। ড° বাণীকান্ত কাকতিয়ে তেওঁৰ গৱেষণা গ্রন্থত তিব্বতবর্মী ভাষাই অসমীয়া ভাষাত প্রভাৱ পেলোৱা পাঁচটা ধ্বনিতাত্ত্বিক উপাদান লিপিবদ্ধ কৰিছিল। ড° প্রমোদচন্দ্র ভট্টাচার্যই এই উপাদান পাঁচটাক পুনৰবিন্যাস কৰিছে এনেদৰে —

(ক) প্রাচীন ভাৰতীয় আর্যভাষাৰ মূর্ধন্য আৰু দন্ত্য ধ্বনিসমূহ অসমীয়াত চীন তিব্বতীয় (বড়ো) প্রভাৱত দন্তমূলীয় ধ্বনিলৈ হোৱা পৰিৱর্তন

(খ) প্রাচীন ভাৰতীয় আর্যভাষাৰ তালব্য ধ্বনিসমূহৰ অসমীয়াত দন্তমূলীয় হিচাপে হোৱা উচ্চাৰণ

(গ) তিব্বতবর্মীয় প্রভৃতি আর্য-ভিন্ন ভাষাৰ প্রভাৱত অসমীয়াতো স্বৰ-সংগতি (Vowel Harmony) আৰু অভিশ্রুতি (Vowel-mutation) এই দুটা ধ্বনিতাত্ত্বিক পৰিঘটনা বিশেষভাৱে পৰিলক্ষিত হোৱা

(ঘ) অসমীয়া, বাংলা, উড়িয়া, মৈথিলী প্রভৃতি ভাষাত ঘটা স্বতঃ অনুনাসিকীভৱনত আর্যভিন্ন ভাষাৰ প্রভাৱ

(ঙ) প্রাচীন ভাৰতীয় আর্যভাষাৰ স্পর্শ ধ্বনিসমূহৰ (আদ্য আৰু মধ্য অক্ষৰত) মহাপ্রাণীভৱন হোৱা পৰিঘটনাও আর্যভিন্ন ভাষাৰ প্রভাৱৰ ফল বুলি ক'ব পাৰি।

চং, জাঁই, টোম, ঠন, মাইহাং, ৰাইজাই, চাংমাই, জেঙা, জাঙুৰ, টং, টাং-টিঙালি, টাং-বাং, টাপলি, টেৰ, টোকোন, টোকোনা, খুনুপাক, দ'ম, পৈ, পম, ফুকন, ফুকা, ফেঁহু, বিতং, ৰাপ, ৰিং, ৰিহা, লিগিৰী, হিলৈ, হেংদান ইত্যাদি।

টাই ভাষাৰ অন্তৰ্গত খামতি ভাষাৰ বহুতো শব্দ অসমীয়ালৈ আহিছে। যেনে— ফই (ডাঙৰ ৰছী), ফাঁই (খামতিত ফাঁই মানে জুই), ফাক (দাৰ), মান (ব্ৰহ্মদেশৰ লোক), মিট (দা), টকৌ ইত্যাদি।

'টি' বা 'তি'-ৰে গঠিত স্থানবাচক শব্দ কিছুমান টাই আহোম ভাষাৰ পৰা অসমীয়া ভাষালৈ আহিছে বুলি ধৰা হয়। যেনে — টিয়ক, টিপাম, টিংখাং, টিৰাপ আদি স্থানবাচক শব্দসমূহ। ড° বাণীকান্ত কাকতিয়ে 'অসম' শব্দটোৰ মূল 'টাই' ভাষাৰ 'শ্বাম্' ধাতু বুলি কৈছে। টাই ভাষাৰ অন্তৰ্গত ফৈদ, যথা — ফাকিয়াল, নৰা, টুৱংং, আইতনিয়া এই লোকসকলৰ মাজত নিজস্ব ভাষাটো কিছু পৰিমাণে সংৰক্ষণ হৈ আছে যদিও সৰহ সংখ্যক লোকেই অসমীয়া ভাষা ক'ব পাৰে। 'টাই' শাখাৰ আহোমভাষী লোকসকলে শব্দৰ আদ্য অৱস্থানত থকা পশ্চ-তালব্য উষ্ম ধ্বনিকেইটা 'হ' হিচাপে উচ্চাৰণ কৰে। যেনে — হত্যে হত্যে (সত্যে, সত্যে), হইচ (শইচ), ইত্যাদি। অন্যফালে আহোম বা আন তিব্বতবর্মীয় ভাষাত 'খ' ধ্বনিহে উচ্চাৰণ হয়। যেনে— বিখ (বিষ), অখম (অসম) ইত্যাদি।

➢ *তিব্বতবর্মীয় ভাষাগোষ্ঠী ঃ* চীন তিব্বতীয় ভাষাগোষ্ঠীৰ অন্তৰ্গত তিব্বতবর্মীয় শাখাৰ লোকসকলে অসমীয়া ভাষা-ভাষী লোকসকলৰ মাজত সামাজিক, অর্থনৈতিক, ৰাজনৈতিক আৰু সাংস্কৃতিক দিশত অতীতৰে পৰা এটা নিবিড় সম্পর্ক ৰক্ষা কৰি আহিছে। মন কৰিবলগীয়া যে দক্ষিণ এছিয়াত প্রচলিত অসংখ্য ভাষাৰ ভিতৰত এই পৰিয়ালৰ ভাষা আটাইতকৈ বেছি। এই ভাষা পৰিয়ালৰ লোকসকলৰ প্রাচীন বাসভূমি আছিল উত্তৰ-পশ্চিম চীনৰ ইয়াংচিকিংয়া আৰু হোৱাংহো নদীৰ উৎপত্তিস্থল। তাৰ পৰাই কালক্রমত বিভাজিত হৈ মেকং, মৈনাম, ইৰাৱতী, ছিন্দুইন, ব্রহ্মপুত্রৰ গতি অনুসৰণ কৰি শ্যাম দেশ, ব্রহ্মদেশ আৰু ভাৰতত বিয়পি পৰে।

অসমত প্রচলিত তিব্বতবর্মী শাখাৰ ভাষাবোৰ হ'ল— বড়ো, কার্বি, ডিমাছা, ৰাভা, তিৰা, মিচিং, দেউৰী আদি। ইয়াৰ উপৰি অসমত ভালেমান নগা গাঁও আছে য'ত নগাভাষী লোক বাস কৰি আছে। তিব্বতবর্মী শাখা চাৰিটা উপশাখাত বিভক্ত — হিমালয়ী, অসমবর্মী, উত্তৰ অসম আৰু তিব্বতী।

- হিমালয়ী ঃ হিমালয়ী উপশাখাৰ অন্তৰ্গত ভাষাসমূহ হ'ল —লেপ্চা, পাহাৰী, লিম্বু, নেৱাৰী। এই ভাষাসমূহ নেপাল, ভূটান, চিকিম, উত্তৰ প্রদেশ আৰু হিমাচল প্রদেশৰ অঞ্চল বিশেষত প্রচলিত।
- অসমবর্মী ঃ অসমবর্মী উপশাখাৰ অন্তৰ্গত ভাষাসমূহক বড়ো, নগা, কুকি-চীন

৯) শর্মা, সত্যেন্দ্রনাথ (২০০৬); *অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত;* গুৱাহাটী ঃ সৌমাৰ প্রকাশ।

ইংৰাজী গ্রন্থ ঃ

১০) Kakati, B. (2007).*Assamese : Its Formation and Development.* Guwahati: Lawyers Book Stall.

১১.৬ অগ্রগতিৰ খতিয়ান

১ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ অষ্ট্রিক।

২ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ (ক) পোৱালি (খ) কেঁচা (গ) ল'ৰা
(ঘ) ধানবোৰ (ঙ) এন্দুৰ

৩ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ দ্রাবিড়।

১১.৭ আৰ্হি প্রশ্ন

বস্তুধর্মী প্রশ্ন

প্রশ্ন ১ ঃ তলত দিয়া প্রশ্নসমূহৰ উত্তৰ লিখক—
(ক) অসমত থকা আৰ্যভিন্ন ভাষিক জনগোষ্ঠীসমূহ কি কি?
(খ) কামাখ্যা, কামৰূপ, হাৰূপেশ্বৰ আদি মূলতে কোন ভাষাৰ পৰা অহা শব্দ?

চুটি প্রশ্ন (১৫০ শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখক)

প্রশ্ন ১ ঃ চমুটোকা লিখক — (গ) অষ্ট্র-এছীয় (ঘ) অষ্ট্র-নেছীয়

প্রশ্ন ২ ঃ দ্রাবিড় ভাষাগোষ্ঠীৰ অসমীয়া ভাষাত থকা অৱদান উদাহৰণসহ আলোচনা কৰক।

ৰচনাধর্মী প্রশ্ন (৩০০-৫০০ শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখক)

প্রশ্ন ১ ঃ 'অসমীয়া ভাষাত আৰ্য-ভিন্ন উপাদান' — এই বিষয়ে এটি আলোচনা প্রস্তুত কৰক।

প্রশ্ন ২ ঃ অসমীয়া ভাষাত অষ্ট্রিক ভাষাগোষ্ঠীৰ শব্দগত উপাদানসমূহ বিশ্লেষণ কৰি উদাহৰণেৰে দাঙি ধৰক।

*** ***** ***

অধ্যায় ১২ ঃ অসমীয়া ভাষাত আর্যভিন্ন উপাদান — ২

অধ্যায় গাঁথনি

১২.১ উদ্দেশ্য

১২.২ পৰিচয়

১২.৩ অসমীয়া ভাষাত আর্যভিন্ন উপাদান

১২.৩.১ চীন তিব্বতীয় ভাষাগোষ্ঠীয় উপাদান

১২.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

১২.৫ অধিক জানিবলৈ

১২.৬ অগ্রগতিৰ খতিয়ান

১২.৭ আৰ্হি প্ৰশ্ন

১২.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি —

- চীন তিব্বতীয় ভাষাগোষ্ঠীক প্ৰধানতঃ কেইটা ভাগত ভাগ কৰা হৈছে সেই বিষয়ে অৱগত হ'ব
- থাই-চীনীয় বা শ্যাম- চীনীয় ভাষাসমূহে কেনেদৰে অসমীয়া ভাষাক সমৃদ্ধ কৰিছে সেই বিষয়ে জানিব পাৰিব
- অসমীয়া ভাষাত তিব্বতবৰ্মী ভাষাগোষ্ঠীয় অৱদানৰ বিষয়ে ব্যাখ্যা দাঙি ধৰিব পাৰিব।

১২.২ পৰিচয়

ইয়াৰ আগৰ অধ্যায়টোৰ জৰিয়তে আপুনি এটা কথা ভালদৰে অৱগত হ'ল যে অসমীয়া ভাষা আর্যভাষা সম্ভূত যদিও অসমৰ ভৌগোলিক অৱস্থিতি তথা ইয়াৰ জনগাঁথনিগত দিশৰ বাবে তাত বিভিন্ন আর্যভিন্ন ভাষাৰ উপাদান সোমাই পৰিছে। সেই উপাদানসমূহ এতিয়া কোনটো ভাষাৰ উপাদান সেয়া নিৰ্ণয় কৰাও কঠিন। অর্থাৎ অসমীয়া ভাষাৰ পৰা চীন তিব্বতীয় পৰিয়ালৰ ভাষাসমূহলৈ গৈছে নে সেই ভাষাসমূহৰপৰা অসমীয়ালৈ আহিছে চিহ্নিত কৰা টান। সেয়ে বহু উপাদান সম্পৰ্কে সম্ভাৱনাহে উল্লেখ কৰিব পাৰি, নিশ্চিত কৰা টান। অসমীয়া ভাষাত তিনিটা ভাষাগোষ্ঠীৰ উপাদান সোমাই আছে বুলি কৈ তাৰে দুটা ভাষাগোষ্ঠীৰ বিষয়ে সেই অধ্যায়টোত বহলাই আলোচনা কৰিলোঁ। এতিয়া এইটো অধ্যায়ত আমি তাৰে তৃতীয়টো ভাষাগোষ্ঠী — চীন তিব্বতীয় বা তিব্বত চীনীয় ভাষাগোষ্ঠীৰ প্ৰভাৱ কেনেদৰে পৰিছে সেই বিষয়ে বহলাই আলোচনা কৰিম।

পৃথিৱীৰ বিভিন্ন ভাষাগোষ্ঠীৰ ভিতৰত অন্যতম সুবৃহৎ ভাষাগোষ্ঠী হ'ল চীন তিব্বতীয় বা তিব্বত চীনীয়। এই ভাষাগোষ্ঠীটোৰ দুটা প্ৰধান শাখা আছে। সেই দুয়োটা শাখাৰ উপাদানে অসমীয়া ভাষাটোক কেনেদৰে সমৃদ্ধ কৰিছে সেই বিষয়ে তলত আলোচনা কৰা হ'ব। অধ্যায়টোৰ অধ্যয়নে আপোনাক অসমীয়া ভাষালৈ অনার্য ভাষাৰ অৱদান সম্পৰ্কে সার্বিক ধাৰণা প্ৰদান কৰাৰ লগতে সেই বিষয়ে আৰু গভীৰভাৱে চিন্তা-চৰ্চা কৰিবলৈ সুযোগ প্ৰদান কৰিব।

১২.৩ অসমীয়া ভাষাত আর্যভিন্ন উপাদান

ইয়াৰ আগৰ অধ্যায়টোতে আমি অসমীয়া ভাষালৈ কোনকেইটা আর্যভিন্ন ভাষাগোষ্ঠীয়ে অৱদান আগবঢ়াইছে সেই কথা উল্লেখ কৰি আহিছোঁ। তাৰে দুটা ভাষাগোষ্ঠীৰ অৱদান সম্পৰ্কেও বহলাই আলোচনা কৰিলোঁ। ইয়াৰে তৃতীয়টো ভাষাগোষ্ঠী — চীন তিব্বতীয় বা তিব্বত চীনীয় হ'ল পৃথিৱীৰ বিভিন্ন ভাষাগোষ্ঠীৰ ভিতৰত অন্যতম সুবৃহৎ ভাষাগোষ্ঠী। তলত এই ভাষাগোষ্ঠীটোৰে কেনেদৰে অসমীয়া ভাষালৈ অৱদান আগবঢ়াইছে সেয়া বহলাই আলোচনা কৰা হ'ল।

১২.৩.১ চীন তিব্বতীয় ভাষাগোষ্ঠীয় উপাদান

পৃথিৱীৰ ভাষাগোষ্ঠীসমূহৰ ভিতৰত অন্যতম সুবৃহৎ ভাষাগোষ্ঠী হ'ল চীন তিব্বতীয় বা তিব্বত চীনীয়। চীন তিব্বতীয় ভাষাগোষ্ঠীৰ অন্তর্গত এটা শাখা হ'ল তিব্বতবৰ্মী। এওঁলোক মংগোলীয় জাতিৰ লোক আছিল। চীন তিব্বতীয় ভাষাগোষ্ঠীক প্ৰধানতঃ দুটা ভাগত ভাগ কৰা হৈছে — থাই-চীনীয় বা শ্যাম- চীনীয় আৰু তিব্বতবৰ্মী।

➢ *থাই-চীনীয় বা শ্যাম- চীনীয় ঃ* এই শাখাৰ প্ৰধান উপ-শাখা টাই বা থাই, চীনীয়, কৰেণ, চি-লো-নো আদি কেইবাটাও আছে যদিও টাই বা থাই আৰু চীনীয় এই দুটাহে বিশেষ উল্লেখযোগ্য। থাই বা টাই উপশাখাৰ অন্তর্গত ভাষাসমূহ হ'ল — শ্যামী বা ছিয়ামী বা থাই, ফাকিয়াল, লু, খাময়াং, য়াও, খামতি, নৰা, তাইৰাং (টুৰুং), শ্বান, আইতনিয়া, আহোম, লাও ইত্যাদি। অসমত পোৱা থাই-চীন শাখাৰ ভাষাকেইটা হ'ল — খামতি, আহোম, খাময়াং, আইতন, ফাকে, টুৰুং। বর্তমান অসমৰ পূব অঞ্চলত আৰু অৰুণাচলৰ লোহিত জিলাত খামতি-ভাষী লোকৰ বসতি আছে। আহোম ভাষা এসময়ত উজনি অসমৰ কথিত ভাষা আছিল। নৰা, টুৰুং, আইতনিয়া, শ্বান ভাষা ব্ৰহ্মদেশ আৰু অৰুণাচলৰ দাঁতিকাষৰীয়া অঞ্চলত প্ৰচলিত। টাই আহোম ভাষাৰ ভালেমান শব্দই অসমীয়া ভাষাৰ শব্দ-ভাণ্ডাৰ চহকী কৰিছেহি। তেনে ধৰণৰ শব্দসমূহ হ'ল — খাং, ফাং, ফাউ, লাং, পাঙ, পিং, পুং, জান, জিন, বুৰঞ্জী, কাৰেং, ৰংঘৰ, ডোঙা, টুপ, লিকচৌ, চকলং, জাপ্, পম্, ফুট, থাপ, হাই, চিপ, চুপ্, খুতুৰা, চোক, আফু, কাকিনী, কেৰু, খাপ, খেদ, খোৰোং,